

«ҰЛЫ ТҰЛҒАЛАР»

САРЫАРҚА
САҢЛАҒЫ

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ**

ҒЫЛЫМКОМИТЕТІ

ОРТАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КІТАПХАНА

“Ұлы тұлғалар”

Ғылыми-ғұмырнамалық серия

САРЫАРҚА САҢЛАҒЫ

Халқымыздың көрнекті қоғам қайраткері, ақын, жазушы,
публицист, драматургі **Бейімбет Майлин**ға арналады

Посвящается общественному деятелю, поэту, писателю,
публицисту и драматургу
Беймбету Майлину

АЛМАТЫ 2007

ББК 83.3 Каз.

С 22

Сарыарқа сандағы: акын, жазушы, публицист және драматург Бейімбет Майлинге арналады. – Посвящается поэту, писателю, публицисту и драматургу Беимбету Майлину / Құраст. филол. ғылымдарының канд., доц. С.С. Ақашева; Ред. алқасы: филол. ғыл. канд. Т.А. Бейісқұлов (ғылыми ред.); ОҒК директоры К.К. Әбуғалиева (жауапты ред.); Ред. алқа мүшелері: филол. ғыл. д-ры, проф. Б.К. Майтанов, Л.Д. Әбенова, О.П. Бравач, Т.В. Вдовухина, Ж. Нұрғожина. – Орталық ғылыми кітапхана. – Алматы, 2007. – 334 б., сур. – [“Ұлы тұлғалар” атты ғылыми-ғұмырнамалық сер.]. Қазақша, орысша.

ISBN 9965-473-98-6

ББК 83.3 Каз.

Әдеби - библиографиялық жинақта қолданылған материалдар, оның ішінде құжаттар және хаттары бірінші рет беріліп отыр. Жинақта Б.Майлиннің қоғамның экономикалық, әлеуметтік-саяси өткір мәселелеріне арналған еңбектері, мақалалары мен әдебиетшілердің және сыншылардың пікірлері берілген.

Кітап ізденушілерге, тарихшыларға, саясаткерлерге, студенттерге, оқушыларға, мәдениеттанушыларға және жалпы оқырман қауымға арналған.

Литературно-библиографическое исследование построено на фактическом материале, часть которого (документы и письма) введена в библиографический оборот впервые. В сборнике представлены произведения Б.Майлина, отражающие острейшие социально-политические и экономические проблемы общества, статьи и отзывы литературоведов и критиков.

Для филологов, культурологов, учащихся высших и средних учебных заведений и широкого круга читателей.

**С 4603020000
00(05)-07**

ISBN 9965-473-98-6

© Орталық ғылыми кітапхана,
Ақашева С.С. 2007

ҚҰРАСТЫРУШЫДАН

Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Орталық ғылыми кітапханасының “Ұлы тұлғалар” атты арнайы ғылыми - ғұмырнамалық сериясы жалғасын табуда. Ондағы мақсат - халқымыздың ұлт зиялыларын, елеусіз қалған есіл ерлерімізді қалың көпшілікке насихаттау.

Өткен тарихымызды бұрмалаусыз, тура қорытудың бірден - бір жолы халқымыздың болашағы үшін бар ғұмырын күресте өткізген арыстарымыздың артында қалдырған рухани мұрасын оқырманның, әсіресе жас ұрпақтың қолына жеткізу болса керек.

Міне, сондықтан да біртуар азаматтарымыздың өмірі мен халық үшін атқарған қызметін жан-жақты, терең зерттеу, олардың әрқайсысының шығармашылық және қайраткерлік еңбегін халық арасында кеңірек насихаттау –бүгінгі күн тәртібінде тұрған көкейтесті мәселе деп білеміз.

Бұл еңбек – ХХ ғасырдың басындағы ірі тұлға, көрнекті қоғам қайраткері, жазушы Бейімбет Майлинге арналады. Жинаққа Б.Майлиннің таңдамалы еңбектері мен ол туралы зерттеулер енгізілді.

Бейімбет Майлин - елінің ертеңін ойлап еңіреген, ұлтының болашағын ойлап еміренген азамат. Жан-жақты дарын Б. Майлиннің әдебиетке әкелген жаңалығы мен еңбегі орасан зор. Өз заманының қайраткері болған Б.Майлиннің өмірі мен өнері бүгінгі ұрпақ үшін де ескірмейтін үлгі, өнеге болып табылады. Ғылыми - ғұмырнамалық серияның “Көмекші көрсеткіштер” бөлімінде Бейімбет Майлиннің өмірі мен шығармашылық еңбегін сипаттайтын мәліметтер әліпби тәртібімен орналасқан: әуелі қазақ тілінде, содан соң орыс тілінде берілген, оның өз еңбектері хронологиялық ретпен әр жылдың ішінде әліпби бойынша орналасқан. Еңбекке кірген жазушы туындылары мен суреттері негізінен бейімбеттанушы ғалым Тоқтар Бейісқұловтың жеке архивінен алынды.

Кітаптың соңында еңбектердің әліпбилік және есімдер көрсеткіші, бірлесіп жазған авторлар көрсеткіштері берілген. “Ұлы тұлғалар” атты серия оқырман қауымның көңілінен шығады деген ойдамыз. Ұсынылып отырған жинақ туралы ой-пікір болса мына мекен-жайға хабарласуларыңызды сұраймыз:

005100. Алматы қаласы
Шевченко көшесі, 28
Орталық ғылыми кітапхана.
тел. 261-0239
Факс (3272) 261-02-60

ОТ СОСТАВИТЕЛЯ

Научно-биографическое издание выполнено в рамках целевой программы ЦНБ МОН РК. Одним из ее приоритетных научных направлений является изучение жизни и деятельности политически репрессированных в годы массового сталинского террора казахских поэтов и писателей, творчество которых долгие годы умалчивалось или не полностью освещалось в литературоведении: М.-Ж. Копеева, Ш.Кудайбердиева, С.Сейфуллина, Б.Майлина, М. Жумабаева, М.Дулатова, Ж.Аймаутова, А.Байтурсынова. ЦНБ подготовила серию книг, восполняющих пробелы в научном знании о значении их культурного и литературного наследия. Построенный по персональному признаку научно-биографический сборник “Сарыарқа саңлағы” посвящен жизни и деятельности выдающегося классического казахского поэта и писателя, публициста и драматурга Беимбета Майлина, одного из основателей новой казахской литературы, невинно пострадавшего в переломные для советского общества 30-годы.

Книга продолжает традицию выпуска серии “Ұлы тұлғалар”, что свидетельствует о перспективности избранного ЦНБ МОН РК научного направления. В ней воссоздается историко-культурный процесс, освещается общественно-политическая и литературная ситуация в Казахстане XX века. Издание серии вводит в научный оборот обширный документальный материал, отражающий различные подходы и новые факты в изучении Беимбета Майлина, позволяющий определить художественную ценность его наследия (художественных произведений, публицистических и критических статей, писем и т.д.). При разработке темы использовались литературоведческие, биографические, журнальные и газетные публикации, архивные материалы. Данный сборник является наиболее полным изданием, в котором учтены все работы писателя и различные источники по его творчеству. Книга призвана отразить эпоху в движении, сопряженном с постижением личности Б.Майлина, устремленной к свободе духа.

К библиографии предпослана обстоятельная вступительная статья ученого-литературоведа, исследователя творчества Б.Майлина Т.А.Бейискулова, любезно представившего некоторые материалы и фотографии писателя из своего архива. Научно-справочный аппарат серии включает “Указатель имен”, “Алфавитный указатель произведений Б. Майлина” и другие вспомогательные указатели. Материал расположен в хронологической

последовательности на казахском и русском языках, в пределах каждого года – по алфавиту. В “Алфавитном указателе имен” приведены имена всех, кто в той или иной степени имел отношение к Б. Майлину. В книге помещены фактические сведения об основных вехах в творческой и общественной деятельности, его участии в важных форумах, совещаниях и т.д.

Составитель выражает признательность ко всем, кто способствовал изданию книги.

Все замечания и предложения просит направлять по адресу:

005100 г.Алматы,

ул.Шевченко, 28

Центральная научная библиотека

Тел. 261-02-39.

Факс (3272) 261-02-60

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН

(Қызметі және шығармашылығы туралы қысқаша мағлұмат)

Қазақ кеңес әдебиетінің негізін салушылардың бірі, аз ғұмырында бай рухани мұра қалдырған, өз кезінде бас жазушы, ең маңдайалды журналист атанған Бейімбет Майлин бұрынғы Қостанай уезі Дамбар болысының (қазіргі Қостанай облысы, Таран ауданында) 8 ауылы атанған Ақтөбе деген жерде орта шаруа отбасында дүниеге келген – бұл 1894 жылғы 15 қараша.

Бір жасқа толар-толмаста әкесі Жармағамбет қайтыс болды. Әуелі ауылдағы Шаншар молдадан дәріс алып, хат танитын халге жетеді. 1910 жылы Амантай деген кісінің салған мешітінің тойына қатысып, ән айтқан. 1912 жылы әрі молда, әрі сол кездегі мақтаулы ақын Әржікей деген кісімен айтысып, жеңіп шығады. Сол мезгілде екі жылдай Арғынбай қажы медресесінде оқыған.

1910-1913 жылдары Дамбар болысының 8 ауылында, 1913 жылы 5 ауылында жеке адамдардың балаларын оқытқан. 1913 жылы Троицк қаласындағы “Узифа” медресесінен сабақ алған. Сол жылы басылым бетін көрген алғашқы “Қостанай уезі, Дамбар болысы” деген мақаласы “Айқап” журналының 1913 жылғы 15 санында жарық көрді.

1914-1916 жылдары Уфадағы “Ғалия” медресесінде оқып, ой-өрісін кеңейтіп, білім алады. “Ғалия” жоғары білім беретін мұсылман елдеріне кеңінен белгілі оқу орны болатын. Уфа - Бейімбеттің білімін арттырып қана қоймай, әдебиет, мәдениет, тарих, математика, дін тағы басқа өнер-білім салаларынан ой-өрісін кеңейткен қала. Медреседе “Садақ” қолжазба журналын шығарудың ұйытқысы әрі алғашқы редакторы Бейімбет Майлин болды. Медресені бітірмей кетті.

Елге оралғаннан кейін, 1916 жылдан бастап Троицкіге жақын Сарой болысының 4 ауылындағы, Тобыл бойындағы Қарағыз елінде Сағымбаев Несілбек деген кісінің үйіндегі, өз елінің Ақжігіт және Ақтөбе ауылдарындағы мектептерде мұғалім болуы, 1918 жылы алашордаға қатардағы мүшесі болып кіріп, бірнеше ай жүруі, 1919 жылы Ә.Жанкелдин отряды сапында концерт ұйымдастырумен шұғылдануы, Торғай губерниялық оқу бөлімінің Дамбар болысы бойынша инспекторы, болыстық оқу бөлімінің меңгерушісі, болыстық сайлауында болыстың орынбасары сайлануы, Қостанай уездік халық ағарту бөлімінің аз ұлттар жөніндегі нұсқаушысы, губерниялық жер бөлімінің бастығы, болыстық оқу бөлімінің меңгерушісі, Қостанай оқу бөлімінің нұсқаушысы қызметтерінде істеуі оның өмірінің жарқын белестері әрі заман талабына сай таптырмас азамат екендігін көрсететін дәлелдер.

Бұл жылдары алғашқы шағын пьесаларын жазып, ауыл сахналарына шығарды.

1921 жылдан бастап губерналарда газеттер ашу қолға алынды. 1922 жылы Қазақстан халық комиссарлары кеңесінің төрағасы әрі “Еңбекші қазақ” газетінің жауапты редакторы Сәкен Сейфуллин осы басылымда жұмыс істеуге Бейімбетті арнайы шақыртады. Тамыз айында газеттің хатшылық қызметіне кіріседі. 1923 жылы тамызда Қостанайда “Ауыл” газеті шығарылатын болғанда Б.Майлин сонда хатшылық қызметке жіберілді. Артынша редактордың орынбасары болды да газет жұмысының бәрін дерлік өзі атқарды. Бұл кезде қаламы да шыңдалды, жазуы да көбейді, небір жұрт тамсана оқитын әңгімелер, фельетондар, өлеңдер, мақалалар жариялатты, журналистік шеберлігін шыңдай түсті.

1925 жылы көктем мезгілінде Бейімбет “Еңбекші қазақ” газетіне қайта шақырылды. Бұлы жолы газеттің редакторы болған әрі оқу халық комиссары Смағұл Садуақасов крайкомның шешімін шығартып, Қостанай губкомының жібергісі келмеуіне қарамай, Бейімбетті алдырыпты. Әуелі хатшы, көп ұзамай әдебиет жөніндегі орынбасары болып тағайындалады. Сол жылы С.Садуақасов алғы сөзін жазып, Бейімбетті “ауыл ақыны” деп баға берген алғашқы жинағы “Өлеңдер” деген атпен басылып шықты. Бұдан былай оның қаламгерлігіне даңғыл жол ашылды. Тек “Еңбекші қазақта” ғана емес, сол кезде шығып тұрған барлық дерлік газет-журналдарда әралуан жанрларда жазған туындылары толассыз жарияланып жатты. 1925 жылы ҚазААП ұйымын құру жөніндегі ұйымдастыру бюросына кіргізіледі. Ұйым құрылғанда оның президиумы мүшесі болып сайланады. Бейімбет 1926 жылы маусым айынан бастап коммунистік партияның мүшесі.

1926 жылы “Ауыл тілі” газеті ұйымдастырылғанда Бейімбетке “Еңбекші қазақтағы” жұмысымен қатар осы басылым редакторының орынбасары қызметі қоса жүктелді. Газет 1929 жылдың май айына дейін шығып тұрды да орнына “Сыр бойы” газеті шығарылды, мұнда Бейімбет оқшау жазушысы болып қалды, одан соң хатшы болды. 1926 жылы шыға бастаған “Әйел теңдігі” журналының, 1927 жылы шыға бастаған “Жыл құсы” альманағаның, 1928 жылы “Жаңа әдебиет”, “Жаңа мектеп” журналдары шығып ол 1932 жылы “Әдебиет майданы” аталғанда - осылардың бәрінде алқа мүшелігіне енді. Ал 1933 жылы “Әдебиет майданы” журналының жауапты редакторы болып бекітілген (Орталық парткомитетінің 1933 жылғы 20 желтоқсандағы қаулысы бойынша). Олардың үстіне 1928-1931 жылдары Казгосиздатта редактор және меңгерушінің орынбасары дәрежесінде еңбек етті, 1930-1931 жылдары саяси, көркем әдебиет, күлкі-сықақ журналы “Жаршының” редакторлығын атқарды. Сөйтіп, Б.Майлин әдебиет пен журналистика жұмыстарына қызу араласты. Шаруасының көптігіне қарамай, жазуын да бір сәтке тоқтатпаған.

Бейімбет Майлиннің ең соңғы қызмет істеген жері “Қазақ әдебиеті” газеті. 1934 жылы Ғ.Мүсіреповтен кейін газеттің жауапты редакторы болған ол 1937 жылдың 6 қазанында ұстап әкеткенге шейін басқарды. “Социалды Қазақстан” газетінен қол үзбеген ол тілшісі, фельетоншысы да болып жүрді, онысы әдеби қызметкерлік болып есептелді.

Республикамыздың алғашқы өнер ордасы музыка театрының қалыптасып өріс алуына қосқан үлесі зор. Осында 1934 жылы М.Әуезовтің “Айман-Шолпан”, Б.Майлиннің “Шұға”, Ғ.Мүсіреповтің “Қыз Жібек” музыкалық драмалары сахнаға шығарылып, өнер өрісі кеңейді. 1934 жылы Қазақстан кеңес жазушыларының тұңғыш съезінде одақ құрылып, оған қабылданған 29 мүшесінің бірі Б.Майлин басқарма төралқасының мүшесі болып сайланған. 1936 жылы Мәскеуде Қазақстан әдебиеті мен мәдениетінің онкүндігі өткенде Б.Майлиннің “Жалбыр” мен Ғ.Мүсіреповтің “Қыз Жібек” пьесалары көрсетіліп жоғары баға алды. XX ғасырдың отызыншы жылдарынан бастап драма театрының сахнасынан бастаған Б.Майлиннің “Майдан”, “Талтаңбайдың тәртібі”, “Шұға”, “Жалбыр” пьесалары ұзақ уақыт репертуардан түспей келді. “Майданы” соңғы кездерге дейін көрсетіліп, көрермендердің көңілінен шығып жүрді.

Бейімбет - тұңғыш киносценарист. Алғашқы көркемсуретті кинофильм “Аманкелді” 1937 жылдың аяғынан бастап экранға шығарылды. Оның киносценарийін жазған Б.Майлин, Ғ.Мүсірепов, В.Иванов. “Дударай” либреттосы қолды болып жоғалды.

Б.Майлин тарихтың терең қойнауына бармай, өзі көрген заман оқиғаларын, құбылыстарын түсіну, түйсіну, терең сезім желісінен өткізу арқылы шығармаларына арқау етті. Ірі оқиғаларды айтпағанның өзінде, кіші-гірім, елеусіз деген нәрселердің өзіне мән бере қараған. “Жалбыр” мен “Аманкелді” шығармалары (1934-1936) 1916 жылғы патшаға қарсы халық көтерілісін қамтыса, “Күлпаш” (1926), “Аштық құрбаны” аштықтан ел ішіндегі күйзелісті көрсетеді, Ленин өлгенде “Құр жылама” (1924), “Ленин өлді” (1925) өлеңдерін оған арнап, жұбату айтып, оның ісін алға апаруға шақырады, “Раушан-коммунист” әңгімесінде, кейін повестке айналдырған, қазақтың жас әйелінің теңдікке ұмтылуы, белсенділік көрсетуі суреттелсе, “Он бес үй” повесі, “Майдан” пьесасы (1930), колхоздастыру науқанының шым-шытырық жағдайда, тартыс үстінде суреттеуге бағытталған. “Азамат Азаматыч”, “Қоңсылар”, “Қызыл жалау” романдары да сол кезеңді қамтиды. Түйіндей айтсақ, оның шығармаларына өзек болған жайттар дәл сол өмірдің реалистік көріністері.

1933-1936 жылдары төрт томдық, 1960-1964 жылдары алты томдық, 1986-1988 жылдары бес томдық таңдамалы шығармаларының

жинақтары шығарылған. Бұл оның жазғандарының жартысына жуығы ғана. Сондықтан “Қазығұрт” баспасы он томнан кем болмайтын көп томдық шығармалар жинағын басып шығаруды қолға алып отыр. Архивтен жинап, құрастыру жағына бейімбеттанушы ғалымдар Тоқтар Бейісқұлов пен Серікқали Байменше кірісіп жүр.

Кезінде өз замандастары жоғары бағалап, төбеге көтерген Бейімбеттің қай-қайсысынан артық мұра қалдырып кетудегі ерен еңбегі, өнегелі өмірі, ерекше дарындылық қабилеті, парсаттылық қадір-қасиеті әлі де пайдалы әсерін тигізе беретініне күмән болмаса керек.

Жеке адамға табыну үрдісі кезіндегі жандайшаптардың жалған жаласымен 1937 жылы тұтқындалып, 1938 жылы 26 ақпанда қисынсыз қазаға ұшыраған Бейімбет Майлиннің тағдыры өкінішті аяқталғанмен қалдырған рухани қазынасы арқылы халықтың мейірлі шуағына бөлене береді.

ҚҰНАРЛЫ ДАРЫН

Қазақ кеңес әдебиетінің негізін салушы десек артық кеткендік болар, іргесін қалап, қабырғасын қалаушылардың ішіндегі аса қомақты, өнімді үлес қосқан Бейімбет Майлин-нің тума талант, жарқын да алысқа шабатын тұлпардай жүйіткітін жазушы екендігіне ешкімнің күмәні жоқ.

Ол 1894 жылы 15 қарашада Қостанай облысы (бұрынғы Қостанай уезі) Таран ауданының (бұрынғы Дамбар болысы) Ақтөбе деген жерде дүниеге келген. 8-ауыл болып есептелген жер кейін Майлин атындағы совхоздың бөлімшесі еді. Бұл ауылда әлі де жұрт тұрып жатыр.

Әкесі Жармағамбет кісі есігінде жалшылық еткен. Ол да, басқа ағайын-туғандарыда кедейшілік күн кешкен. Атасы Майлының да дәулеті шалқымаған адам екен. Ол аз болғандай, Бейімбет бір жасқа толмай әкесі дүниеден озады. Шешесі де, буын бекіп, қабырғасы қатпаған өзі де байдың қолында жұмыс істеді. Байдың әуелі қозысын, одан кейін қойын, сиырын бағып жүрген оның тындырымдылығын байқаған бай өзінің делбешісі етіп алады. Сонда да кедейшілік қамыты мойнына ілінген ол көпке дейін құтыла алмайды. Көзді аш, оқы деп молдаға сүйрелейтін шешесі қайтыс болғанда он екі жас шамасында еді, бұл да бір күйзелтіп жіберді. Ендігі тірегі әжесі Бойдас та күндік өмірден көзін ашпай келеді.

Бірақ зерек, елгезек, пысық бала әжесі мен әкесінің ағасы Аман мен оның балалары Бақберген, Байжандардың ақыл-кеңесі, қол ұшын берген көмегі арқылы оқуға талпынған Бейімбеттің ауыл медресесінде оқуы, ауыл арасындағы той-томалақта айтысқа түсуі, өлең шығаруға талпынуы, Уфа қаласындағы “Ғалия” медресесінде оқуы, онда “Садақ” атты қолжазба журналын шығарып, оның редакторы болуы, сонда келген Ахмет Байтұрсыновпен кездесуі, “Қазақ” газеті мен “Айқап” журналын оқып, оларға алғашқы өлең, мақалаларын жариялатуы оның талантының бұлақ көзі ашылып, шығармашылығының болашағын айқындаған кезең сияқты.

“Ғалия” медресесіне 1914 жылы түскен ол денсаулығының нашарлауына байланысты бітіре алмай, 1916 жылы еліне кетеді. Тұрмыс тақсыретінің бұл жерде де табы бар. Соның сырын “Қазақ” газетінде жарияланған “Мұқтаждық” атты өлеңінен көре аламыз.

“Ай, мұқтаждық, кесел болып тұрдың ғой!

Талапкерге қарсы тұзақ құрдың ғой!

Қолды созып, бойды жазып жүргізбей,

Ауруы жоқ бір мүгедек қылдың ғой.

Тоқтау салып кейін қарай тартасың,
Жас талапқа бір ауырлық артасың.
Сөндіресің жалындаған жүрегін,

Түбін қағып, жел гулетіп қалбасын”, - деп мұңын шағады, кедейшіліктің талапкердің алдын кесіп, бой жазып кетуіне кедергі жасап, кері тартып тұрғанына қатты налиды. Шет-шегіне көз ұшы жетпейтін Қостанай даласы – байлық - қазынасы мол, самал желі желпіп масағын жайқалтып ырғаған сары егінінен миллиондаған алтын түсетін құнарлы өлке. Соның Тобыл мен Әйет өзендерінің мол суы мен торқалы топырағын жайлаған ата қонысынан нәр алып, бойына сіңіре білген Бейімбет Майлиннің талант құнары шым-шымдап артқанын, бара-бара тамырланып кең жайылғанын байқаймыз.

“Халық жауы” деп таңылған жалған жаланың ылаңынан 1938 жылғы 26 ақпанда атылып, мерт етілген Бейімбет Майлин қырық төрт жасқа толар шағына дейін бай қазына қалдырды деуіміз жалаң сөз ғана болуы мүмкін.

Ата тегінен жұғысқан, тумысынан бойын меңдеген дарындылық қасиет оны өнер жолынан тайғызбай қақпайлап отырды десе болады. Бала кезінен зерек, еңбекқор оған әжесі Бойдас пен ауыл арасында жүретін Көмек деген ақынның айтқан өлеңдері сол қасиетін маздатып, онан әрі лаулатып әкетеді. Бай қолында жұмыс пістейтін ол өзі де өлең шығаруға әуестенген. Бозбала шағында-ақ құлшынып, айтысқа түсіп кетіп жүрген кездері де жоқ емес. Оған байларды мақтап, шапан киіп жүретін Өржікей деген ақынсымақ кісімен және Шолпан қызбен айтысы дәлел. Бейімбет мұрасының бастауын осыдан көре аламыз. Бірақ ештеңесі баспасөз бетіне шыға қойған жоқ әлі.

Мұнымен шектеліп, тұрақтап қалмай, жас жігіт кезінде оқуға талпынған ол әртүрлі жанрларда жазбаққа аусары ауады. Содай шақта оның қолына “Қазақ” газеті мен “Айқап” журналының түсуі, оларда жарияланған материалдарды оқуы оның шығармашылық бетбағдарына ықпал еткенінде сөз жоқ.

Осы екі басылымға авторлық етуге көңілі ауған ол алғашқы жазғандарын жібере бастайды. Зерттеу жүргізе жүріп біздің бір ойға түйгеніміз, баспасөзде тұңғыш жарық көрген туындысы - “Қостанай уезі, Дамбар болысы” деген мақаласы екен. Ол “Айқап” журналының 1913 жылғы 15 санында басылған. Редакциямен байланысы жақсарған оның өлеңдері, қысқа әңгіме, фельетон, хат-хабарларына орын беріліп отырған.

Ал “Қазақ” газетінде 1915-1917 жылдарда Ү.Субханбердина, С.Дәуітов, Қ.Сахов құрастырып шығарған (1998 ж.) “Қазақ” бетінде жарияланған деректерге қарағанда Б.Майлиннің он бір өлеңі, бірнеше

шағын мақалалары басылыпты. Олардың ішіндегі оқырмандарға көбірек белгілісі “Байлыққа”, “Мұқтаждық”, “Ыштат” деген өлеңдері. Сөйтіп, қаламгер шығармашылығының алғашқы дәуірінде өлеңмен қатар, әңгіме, фельетон және журналистік жанрларда қалам тербеп, әр қырынан көрінуге талпыныс жасағанын байқаймыз. Бұл кезеңге “Ғалия” медресесінде оқып жүргенде шығарған “Садақ” қолжазба журналын, онда жарияланған “Шұғаның белгісі” әңгімесін жатқызамыз. Өткен ғасырдың оныншы жылдарының екінші жартысында “Қазақ” газеті, “Айқап” журналынан басқа, “Алаш”, “Сарыарқа”, “Ұран”, “Бірлік туы”, “Қазақ мұңы”, “Жас азамат” газеттері мен “Абай” журналына да өлеңдері жарияланған.

Бейімбет Майлиннің өмірі де, тағдыры да қоғам өзгерістерінің, заман қыспағының өткір жүзінде өтіп, өзегін өртеп сан сарсытқан кезеңге келді. Әсіресе, елі үшін еңірегендей күй кешіп, көзі жасқа толды. 1917 жылы Ресейде ақпан төңкерісі болып өтті. Қазақ отаршылықтан құтылып, жақсы өмірге қолы жетер ме екен деген үмітпен сол оқиғаны қуана қарсы алып көз тікті. Ұзамай қазан төңкерісі келді. Бұған да үміт арта қараған Бейімбет қазақ даласына енді бостандық келді деп түсінеді де “Қырда”, “Қазаққа” өлеңдерін жазады. “Қырда” өлеңінде:

“Сергіді жас жүрегім дерті басқан,

Құл басым азат болып, көңіл тасқан”, - десе, “Қазаққа” деген өлеңінде:

“Іздеген күн өзі келді алдына,

Зарлағаның бекер босқа қалды ма?

Туды теңдік баймен қатар жарлыңа”, - деп асқақ, қуаныш сезімін білдіріп шалқыды. Бар арманы өзінің қазағына бақытты тұрмысты аңсау. Бірақ сол ойынан шықпай жатқанын көрген жазушы “Съез” деген өлеңінде халық тұрмысында онды өзгерістер болмай жатқанына қынжылыс білдіреді.

Сол мезгілде алашорда ұйымы құрылып, жеке автономия-лық республика құру мәселесі көтеріледі. Сол ұйым көсемдерінің бірі А.Байтұрсыновтың ықпалымен алашорда отрядына қатардағы мүше болып кіріп жәрдем көрсетеді. Алғашында үлкен сенім артады. Бұл 1918 жылдың іші. Алашордаға арнап шабытты өлеңдерін де жазып жіберді. 1918 жылы жазған “Алашордаға” деген өлеңінде:

“Бірлік қылсаң, алашым,

Ілгері қарай басасың.

Қол ұстасып ұмтылсаң,

Қатар жұрттан асасың.

Атағын мәңгі қалдырып,

Жасасын алаш, жасасын!” - деп қолдап-құптай отырып, игі тілек білдіреді. Ал “Еліме” атты өлеңінде:

“Елім-ау, бір сен үшін міндім атқа,

Көзге жем қылмаймыз деп енді жатқа.

Көтеріп Алаш туын ұрандадық,

Қарамай шапқан қылыш, атқан оққа”, - деп алашты дәріптеп еліне жар салады, мақтан ете жырлайды. Тағы бір өлең “Адаспасыз” деп аталады. Алаш қозғалысына осылай іш тартқан ол кеңес үкіметі тығырыққа тірегенде суына бастайды. Алашорда белсенділері қудалауға түскенде Б.Майлин де ұмыт қалмады, ұлтшыл, алашордашыл, байшыл деген таңбалар тағылып, өмірінің ақырына дейін арыла алмады.

Жазушы шығармашылығының келесі дәуірі “Ғалия” медресесін толық бітірмей елге кеткеннен 1922 жылы “Еңбекші қазақ” газетіне келуіне дейінгі аралық. Бұл кезде Б.Майлин Сарой болысының төртінші ауылында, Қарағыз еліндегі Сағымбаев деген кісінің үйінде ашылған мектептерде, одан кейін Ақжігіт ауылында, туған жері Ақтөбе ауылында мұғалімдік қызмет атқарады. Сондай-ақ Қостанай губерниялық оқу бөлімінің Дамбар болысы бойынша инспекторы, оқу бөлімінің меңгерушісі болып істейді. Әрі жұрт оны Дамбар болысының орынбасарлығы-на сайлайды. Одан әрі Қостанай уездік халық ағарту бөлімінің аз ұлттар жөніндегі нұсқаушысы, губерниялық жер бөлімінің бастығы болуы оның керек кадр, беделді кісі екендігін білдіреді.

Соншама жұмысбасты болып жүргенмен Бейімбет қолынан қаламын тастап, таза ұйымдастыру, насихаттау істерімен шұғылданып кетпейді. Әсіресе, мұғалім болып жүрген кездерінде мектептерде жұртқа концерт көрсетуді ерекше қолға алады. Шығып тұрған “Айқап”, “Қазақ” тағы басқа басылымдардан да қол үзбейді, жазып тұрады. Жұртқа концерт көрсетіп, ән-күй орындатудың өзі жеткіліксіз екенін сезген Б.Майлин шағын пьесалар ұйымдастыруға бел байлайды. Сөйтіп ол Қостанай өңірінде алғаш пьеса жазып, сахнаға шығарушы әрі драматург, әрі режиссер, әрі суфлер болған адам деп тануымыз керек. “Ғалия” медресесінде әртүрлі білім саласында ой-өрісі, түйген түсінігі кеңіген оның білігі пайдалы болғаны сөзсіз.

Ол кездегі пьесалары әрі шағын, әр ауыл сахнасына қоюға лайық, бірақ көкейтесті, маңызды тақырыптарды ашып көрсетуге арналған. Атап кетер болсақ, “Кім айыпты?”, “Қасқырбай”, “Неке қияр”, “Қаламқас”, “Алданған” (кейін “Бетім-ау, құдағи ғой”), “Шаншар молда”, “Қос қақпан”, “Айша” тағы басқалар. Сөйтіп, Б.Майлин бұл кезеңде пьеса жазуға көбірек көңіл аударады.

Шығармашылық таланты жарқырай ашылып, өнімді жазуы, қажымай қаламынан алуан түрлі жанрларда, сала-сала тақырыптарда бағалы туындылар беруі 1922 жылы “Еңбекші қазақ” газетіне келуінен басталады. Халық комиссарлары кеңесінің төрағасы әрі осы газеттің жауапты редакторы С.Сейфуллин оны редакцияға қызметке шақырады. Жауапты хатшылықты сеніп тапсырады. Сол сенімді ақтаған Б.Майлиннің

алдында кең шығармашылық жолы ашылады. “Іздегенге сұраған” дегендей, іске белшесінен батып, жұмыла кіріседі. Көп ұзамай оның аты жазушы ретінде де, жүйрік журналист ретінде де кең тарайды. Ол кезде КазЦИКтің (Қазақстан Орталық атқару комитеті –Т.Б.) хатшысы болып істеген М.Әуезов “Еңбекші қазаққа” Б.Майлинді ресми шақыру қағазына қол қойыпты.

“Еңбекші қазақ” газетіне алғашқы жазған туындысы “Айт күндері” әңгімесі болуы керек. Жыл аяғына дейін бірнеше өлеңдері мен мақалалары жарияланған. Бұл жылы Бейімбеттің үлкен олжасы –“Шұғаның белгісі” повесінің “Қызыл Қазақстан” журналында (1922, № 10,11) жарық көруі. Жазушылық жолындағы алғашқы көлемді шығармасы да осы. Үлкен жанрда шама-шарқын байқап көруге батыл қадам жасауы. Повестің тақырыптық мәні зор болуымен де, тартымды жазылуымен де, тіл көркемдігі, оқиғаларды, кейіпкерлерді әсерлі суреттеуімен де оқырмандарын баурап алады. Ақын - жазушылар арасы, редакциялар қызметкерлері айналасы аса жылы қабылдап, қаламгерлік талпыныстарына нысана еткендей болады. Б.Майлин өмірден кеткеннен көп кейін Ғ.Мүсіреповтің “Біздің қай-қайсымыз болсақ та Бейімбет Майлиннің...“Шұғаның белгісі” повесінің құрсағынан шығып, етегіне оранып өскендейміз” деп жазуы соны білдіреді.

Сөйтіп кеңес үкіметіне қарай пейілі ауған суреткер елдің көпшілігін құрайтын кедейлерге рақымы тие ме деп оларға да, қазақ ауылына да арнап аз шығарма жазған жоқ. С.Садуақасовтың оны “ауыл ақыны” деп 1925 жылы жазғанында ағаттық жоқ болатын, Сол пікірді кейбіреулер бұрмалап, ауылдан басқа өмірді жазбайды деп келеңсіз кінә таққаны және бар. Ондай желбуаз айыпқа Бейімбет: “Мен бұл күнге шейін жазған тақырыбым – ауыл туралы ғана болып келді. Өндіріс өмірін суреттеуге әлі күнге шейін кірісе алғаным жоқ. Өйткені, әлі күнге өндіріс өмірімен таныстығым жоқ” десе, “Мен қалай жаздым?” деген жауабында (1931), ал “Екі оқушыға жауабым” деген хатында (1934) “Ауыл маңынан айналақтап шыға алмауым: біріншіден, мен жете таныспаған нәрсеменді жазуға шорқақпын, ауыл өміріне әріден таныспын” деп тиянақтайды ойын. Демек кедей тұрмысы, ауыл өмірі - оның ең негізгі басты тақырыбы. Басында өлеңдетіп жүрген Б.Майлин басқа жанрларының бәріне дерлік ауыл тақырыбын арқау етті десек, ақиқаттан алшақ кете қоймаймыз.

Кедейшіліктің ащы дәмін татқан, тақсыретін көзімен көрген соң кедейлерге бұрмай тұра алмады, олардың қасыретті күйін шығармаларына арқау етпеу оған күнә сияқты. Соның дәлеліндей көрінетін “Ауыл”, “Құтты болсын мейрамың!”, “Кедейге” деген өлеңдерін бірінен соң бірін 1922 жылы жазып жіберді. “Ауыл” өлеңінде:

“Көңілді ауыл, көрінді ауыл жұмақтай,

Ішсең, тоймас қымызы кәусар бұлақтай.

Орыс, ноғай қаласынан бездіріп,

Лебіменен тартып алар шыдатпай,”- деп ауыл ажар-келбетіне ғана

емес, оның тыныс-тіршілігіне де ризалық көңілін ақтарса, “Құтты болсын мейрамында”:

“Бақыт күні шындап туған жарлыға,
Ор қазылып жауыз, залым, жалдыға,
Қалың кедей, мейрамыңды құттықтап,

Қол қусырып келіп тұрмын алдыңа!” - деп кедейге де теңдік тигеніне қуана отырып шын пейілмен құттықтайды. Ал “Кедейге” деген жырында оның арын арлап, зарын зарлап, жыласа жылап, қуанса қуанып, не көрсе де кедеймен бірге көретінін білдіріп ант еткендей жүрек сырын шертеді. Кедейдің кейістігі де, ісінің оңға баспай жатқан тұстары оның жанына батады, сана-сезімін тілгілейді. Ал жақсы жақтарын көрсе, лепіріп, шаттана үн қатады. “Гүлденсе ауыл - гүлденеміз бәріміз” атты өлеңінде (1923ж.) ауыл тұрғындарын жігерлен-діріп, еңбек етуге, сөйтіп гүлдендіруге шақырады:

“Гүлдендіріп жіберейік нұр беріп,
Жасыл шалғын тұрсын безеп түр беріп.

Танымасын, таңырқасын жат дұшпан,

Жарым жылда қарағанда бір келіп”, - деп жігер беріп, қайрап, құлшындырмақ ниетке беріледі.

Газетте бір жыл көлемінде істеген Бейімбет өлең, әңгіме, фельетон (ол кезде “Оқшау”, “Оқшау сөз” делінген), әртүрлі мақалалар жазған. Сол бағытын 1923 жылдың тамызында Қостанайда шығатын “Ауыл газетіне” хатшы болып келгеннен кейін де жалғастырды. Артынша газет редакторының орынбасары қызметіне тағайындалған соң барлық дерлік редакция жұмысын атқаруына тура келеді. Оны ол ақтап шығады. Журналист кадрлар өте тапшы кез. Сондықтан Қостанай жақтың өтініші бойынша барған еді. Бұл тұстағы жазған шығармасының аса белгілісі “Ауыл” газетінде алғашқы нұсқасы жарияланған “Раушан коммунист” повесі. Оның сыртында мұнда жарық көрген өлең, әңгіме, фельетон, көптеген мақала, очерктері де аз емес.

“Ауылда” бір жарым жылдан артық жұмыс істеп, газет ісін біршама жолға қойған соң Б.Майлин “Еңбекші қазақ” газетіне қайта оралады. Бұл жолы оны С.Садуақасов шақыртады. 1925 жылдың басында С.Садуақасов “Еңбекші қазақ” газетінің жауапты редакторлығына бекітілді де Б.Майлинді редакцияға алмақшы болады. Бұл кезде С.Садуақасов оқу халық комиссары әр крайком бюросына мүше. Оны жіберу-жібермеу мәселесін тез шешпей Қостанай губкомының бюросы ақыры Б.Майлинді жібермеу жөнінде шешім қабылдайды. Енді С.Садуақасов бұған Қазақстан өлкелік партия комитетін араластырады. Біраз ары тарт, бері тартпен тығырыққа тіреліп тұрғанда ақыры Казкрайком бюросы бұл мәселені қарап, 1925 жылғы

7 наурызда “Направитъ тов. Майлина для ответственной газетной работы в редакцію “Еңбекші қазақ” деген шешім қабылдаған (Республика Президенті архиві, 141 қор, 1 тізбе, 13-б.).

Орынборға келген Б.Майлин газеттің жауапты редакторы-ның әдебиет жөніндегі орынбасары қызметіне кіріседі. Редактордың тағы бір орынбасары М.Дулатов еді.

Бұл кезде ол газет жұмысының сан қырлары мен сырларын жетік игеріп алған. Қандай ісін болмасын, өте тапқырлықпен, аса шапшаңдықпен атқаратын дәрежеге жеткен. Асқан еңбекқор, жалықпас журналист, өнімді жазушы болған соң С.Садуақасовтың қалап алдыруы тегін емес.

Осы кезден бастап Бейімбет бұрынғыдан да дамылсыз еңбек етеді. Соны өзінің көзі көрген С.Мұқанов “Оның алдынан газет-журналдардың материалдары бұрқырап өтіп жататын... Кеңседе ұзақ отырып ол қарап үлгере алмаған материалдарын пәтеріне алып кетіп, ертеңіне ерте даяр қылып әкелетін. Ауыл өмірінен, әсіресе кедейлер тұрмысынан білетіні көп Бейімбет Орынборға келерден бұрын да бұл тақырыпқа көптеген шығарма жазған кісі. Келгеннен кейін тіпті лекітіп, өлеңдерді, фельетондарды, әңгімелерді үсті-үстіне бұрқыратып төгіп жіберді. Ол өте шапшаң жазатын адам еді. Жазушылық, редакторлық жұмыстары керемет көп бола тұра, Бейімбет баспаханаға да күніне әлденеше рет баруға ерінбейтін”, деп жазды кейін (Күресте ер жеткен әдебиет. “Жұлдыз”, 1960, № 6, 142 -б.).

С.Мұқановтың айтқан әділ сөзіне, берген шынайы бағасына жазушының өндірте жазған, ізі суымай бірінен соң бірі жарияланған көркем шығармалары мен публицистік туындыларын санамалап, сараптап көрсек, ешқандай күдіксіз иланып, кәміл сенеміз. Б.Майлин өмірінің ақырына дейін “Еңбекші қазақ” газетінен (кейін “Социалды Қазақстан” аталған) қол үзіп, іргесін аулақ ұстамаған. Тіпті фельетоншысы, тілшісі ретінде де қалам жәрдемін беруден тартынбаған. Өрі осы басылымда оның жазушылық шеберлігі, қалам қарымы арта түскен. Тек осы газеттің бетінде өзінің көзі тірісінде, 1922-1937 жылдар ішінде 60-тай әңгімесі, 85-ке жуық өлеңі, 40 шамалы очеркі, сексеннен астам фельетоны, 300-ге тарта мақалалары жарияланғанын анықтағандаймыз. Білген адамға бұл кейінгі ұрпаққа қалған қыруар қазына, мол мұра. Бірақ соның бәрі күні бүгінге дейін тиянақты жиналып, толық жинақ болып шығарылмай келді.

Газетте басылып, оқырмандардың көңілінен шыққан негізгілерін атар болсақ, “Құла ат”, “Құлақ”, “Құлбай”, “Баянсыз бақ”, “Болыстың құдасы”, “Қонақасы”, “Қара құдай” деген фельетондарын, “Бөліс”, “Қанжар”, “Қосын” деген поэмаларын, республика өндіріс орындарын

аралағанда туған очерктерін, “Қырманда” повесін, “Қосылар”, “Қызыл жалау” романдары, Аманкелді батыр жөніндегі шығармаларын алдымен еске аламыз. “Қара сор”, “Мырқымбай” өлеңдері, “Күлтай болыс”, “Сексен сом”, “Жол үстінде” әңгімелері де қызығып оқылған туындылар.

“Еңбекші қазақ” және “Ауыл” газеттерінде суреткер әсіресе әңгіме жазуға ден қойды, соның жеке-дара жүйрік майталманы болып үлгі көрсетті. “Еңбекші қазақтың” 1922 жылы 13 тамыз күнгі санында жарияланған “Айт күндерінен” бастап, аз жылдың ішінде “Қырмызы”, “Айранбай”, “Әперілер”, “Кеселді мақал”, “Көрмей ғашықтар”, “Қойшы”, “Шариғат бұйрығы”, “Ақыр заман”, “Сахарда”, “Күлпаш”, “Ерік құрбаны”, “Қыздың зары”, “Айнажанның соры ғой”, “Жігітшілік”, “Тайбек”, “Желдірбай Жындыбаев”, “Қара бала”, “Қанды кек” ... тағы басқа әңгімелерін бірінен соң бірін жариялатып, бұл жанрда жазудың сол кездегі асқан шебері екендігін бәріне мойындатты. Соның дәлелі Мұхтар Әуезовтің мына пікірі: “...Қазақ әңгімелерінің аса көркем үлгілері Бейімбет Майлиннің өзгеше мұрасынан табылатын... Бейімбет Майлин әңгімелерінде терең шыншылдық бар, адам бейнесі, қарым-қатынастары әрдайым нанымды боп шығады.

Және бұл шығармалардың түр, үлгісінде дөңгелек келген тұтастық айқын аңғарылады. Бейімбет әңгімелерінің көп топтары революцияның ең алғашқы жылдарынан бастап, отызыншы жылдарына дейін совет дәуірінде қазақ ауылында болған өмірдің ұзақ көркем шежіресі деуге болады”.

Алайда, ол әңгіменің ғана тасасында қалып қоймай, өлең, фельетон, поэма, очерк, мақалаларын да құрғатпай жазып отырды. Үлкен дайындық жасап, қалам құстын шындап, суреткерлік шеберлігін аттырып барып көлемді жанрға ауысты. 1925-1927 жылдары “Жастық жалыны”, “Кең атыздың таласы” повестерінің және “Қарашаш” романының үзінділері “Жаңа мектеп” және “Қызыл Қазақстан” журналдарында жарық көрді. Бейімбет басқа басылымдарға да жәрдем етті. “Жас қайрат”, “Ауыл”, “Ауыл тілі”, “Еңбек туы”, “Қызыл ту”, “Лениншіл жас” газеттеріне, “Әйел теңдігі”, “Кедей айнасы”, “Жаңа мектеп” журналдарына да жазып тұрды. Ал “Қызыл Қазақстан” журналымен де байланысы үзілмеген. “Маржан” поэмасы мен аяныш туғызып, іші-бауырыңды елжіретіп жіберетін “Талақ” деген әңгімесі осы журналда басылса, көлемді шығармаларының бірі жоғарыда айтқан “Қарашаш” романының бір тарауы, “Жастық жалыны” (кейін “Әдет құшағында” деп аталған) повесі “Жаңа мектеп” журналында жарық көрді.

1925 жылы басылған “Өлеңдері” кітабынан соң “Ел сыры”, “Күлпаш”, “Шұғаның белгісі”, “Ел көркі” атты өлеңдері мен әңгімелерінің

жинақтары шығарылды. “Еңбекші қазақ” газетінің кітапханасы деген атпен Б.Майлиннің “От басында” әңгімелер жинағы да жарық көрді. “Бөліс” деген поэмасы, “Ел мектебі” деген шағын пьесасы жеке-жеке кітап болып шықты. Жаңадан өмірге келген “Жаңа әдебиет”, “Әдебиет майданы”, “Жаңа мектеп”, “Әйел “теңдігі”, “Жаршы” журналдарына да белсене атсалысады. 1934 жылдың басында шыға бастаған “Қазақ әдебиеті” газетінің белсенді авторы ғана емес, редакторы болып та істеген.

Біз әзірге 117-сін жинастырып алдық. Оның елу бестейі күні бүгінге дейін таңдамалы жинақтарына кірмеген. Отыз шақты фельетонның аттарын білсек те архивтегі газет-журналдардан табылмай жатыр. Жыртылған, жоғалтқан. Өз кезіндегі қоғамның, адамдардың көп кемшіліктері, арамдық, пасықтық, зұлымдық сияқты жағымсыз іс-әрекеттері, пиғыл-ниеттері Бейімбет фельетондарында өткір сынға ілініп, әшкере етіледі.

Өткен ғасырдың жиырмасыншы жылдарындағы зәру мәселенің бірі –оқулық болатын. Бұл істен Б.Майлин сырт қалмай, өз жәрдемін беріп, белсене қатынасты. 1928 жылы “Шала сауаттылар үшін оқу кітабын” дайындап шығарды. Оны түзетіп, толықтырып 1928 жылы қайта бастырды. “1929 жылдың шаруа календарын”, 1930 жылы І.Жансүгіров, Ғ.Мұстафинмен бірлесіп “1930 жылдың шаруа календарын”, М.Жолдыбаев және басқалармен бірге “Колхоз ауылы” оқу кітабын, өзі “Күш” деген шала сауаттыларға арналған оқулық шығарған. 1931 жылы І.Жансүгіров екеуі құрастырған “1931 жыл. Календарь жинақ” (шаруалар үшін), С.Сейфуллин, І.Жансүгіров және Әмина Мәметовамен бірлесіп “Әдебиеттану оқу кітабын” жазып, өзі “Жаңаша оқы, жаз” деген кітапты дайындап шығарды. Өркім өндірісті жазбайды деп тұртпектей берген соң 1933-1934 жылдары республикамыздың алып өндірістері деп аталған орталықтарға ұзақ сапарларға шыға бастайды. Оның алдында, 1932 жылы ақындығының 20 жылдығы аталып өткенде басына үлкен соққы тиген болатын. Сол кездегі жиындарда, мақалаларда ұлтшыл, алашшыл деген кінә тағылып, қатты соққан солақай сынға ұшырайды. Ертеректе алашордада болды, соның жырын жырлады деп еске түсіреді. Сең соққандай есеңгіреген Б.Майлин 1933 жылы республикамыздың бірінші басшысы болып Л.Мирзоян келгеннен кейін көзі ашылды. Енді қайта түлеп, құлшына жазуға кірісті. Міне бұл өндіріске бет бұрған кезі. Алайда, ауылды да ұмытпай өндіріс пен ауыл арасындағы байланысқа да назар салды. Бұл жағынан кемшілігінің орнын толтыру мақсатын көздейді.

Алғашқы жолы Шымкент жағына түседі, ондағы қорғасын зауытын аралайды. Мұқабасына “Жолдан. Алматы-Шымкент” деп

жазылған он шақты дәптерді толтырып қайтқан. Оралғаннан кейін Қарағанды шахтерлеріне барады. Бұрын да Семей, Солтүстік Қазақстан облыстарын аралап көрген жазушы Қостанай еліне де барып келеді. Нәтижесінде облыстық және республикалық газеттер бетіне бірінен соң бірі жарияланған очерктер сериясын құрап, 1934 жылы 77 беттік “Алыптарды аралағанда” атты жинағын шығарды, Шымкент пен Қарағанды өндірістеріндегі жұмысшылардың өмірін, еңбек бәсекесін реалистік тұрғыда суреттеді. Қостанай жағын аралағанда жазған он бір очеркі “Социалистік түлік” деген ұжымдық жинаққа енгізілді.

Айта кететін бір нәрсе, алып өндірістерді көрудің нәтижесінде “Қызыл жалау” атты роман жазуды ойластырады да тағы да Қарағанды барады. Шығарманы жазып бітіріп, жақын тартқан адамдарға оқып берген. Үзінділерін кейбір басылымдарға жариялатқан. Бірақ амал не, толық нұсқасы жоғалған, табылмайды, тек басылған үзінділерін қанағат көріп келеміз.

Көп жылғы іздеу, жинау, қолға түсіріп алу нәтижесінде Б.Майлиннің көзі тірісінде жарық көрген тек роман, повесть, поэма, пьеса, сценарий, либреттоларының өзін 66-ға жеткізгендейміз. Оның сыртында басқа авторлармен бірігіп шығарған кітаптары да бар. Жинастырудың барысында дәйекті бір құрастыру жасап алғандаймыз. Анықталған бір мәселе-жазушының жазған барлық дерлік туындылары толық емес екеніне көз жетті. Әлгінің сыртында мол өлеңдері, әңгімелері, фельетондары, очерктері, мақалалары бар. Үш рет жинақтары шыққан еді. 1933-1936 жылдары төрт томдығы, 1960-1964 жылдары алты, 1986-1988 жылдары бес томдық толық деген жинақтары басылғанмен олары толық емес, жартысындай ғана еді. Біздің жинақтауымыздағы шығармалары он томнан асып түседі. Олардың бесеуі роман, он жетісі повесть, он сегізі поэма, жиырма төрті пьеса, жүзге тарта әңгімелері, жүз елуге тарта фельетондары, жүзден артық өлеңдері болып бірнеше жанрды құрайды. Кейбір жинау кезінде қыйыншылықтар да кездесіп қалады. Шығармалары жарияланған басылымдар архивтен табылмай әуреге түсіретіні қол бойлау жасады. Мысалы “Ауыл” деген романы табылыңқырамай жүр. Осындай жайды “Қарашаш” романы туралы да айтуға болады. “Қоңсылар” және “Қызыл жалау” романдарының да жазылып аяқталғаны анық болса да, толық нұсқалары жоғалып кеткен, тек үзінділері ғана табылып отыр. Кезінде әңгімелері де, фельетондары да, өлеңдері де, пьесалары да толық жиналған емес. Соның салдарынан “Дударай” либреттосы, “Аманкелді” көркем фильмнің сценарийі, “Жөкеш”, “Сұлбике” әңгімелері тағы басқа шығармалары және кітаптары табылмай келеді. 1937 жылы 6 қазанда Б.Майлинді қара жендеттер түн ішінде ұстап әкеткенде алты қолжазбасын қоса алып кеткен ғой. Ол сол бойы құртылып жіберілді. Сонда кеткен болуы керек.

Сонымен көпшілікке белгісіз болып келген, ғылыми айналымға түспеген шығармалары аз емес екеніне көзіміз жеткендей боп, толық түрде табылғандарын жинауға кіріскен едік. Сонда не атқардық, енді соған келейік. Байқағанымыз, жиырма төрт пьесасының тоғызы жоғалған. “Кең атыздың таласы”, “Оспан Олжабаев”, “Кездескендер”, “Күлегеш жеңгей” повестерін, бір-жар пьесасын, төрт очеркін, елу бес фельетонын, І.Жансүгіровке жазған он сегіз хатын және басқа жазбаларын қолға түсіріп, ретке келтірдік. Жеті жүзге тарта сол кездегі өмір салаларынан мол мағлұмат беретін, бүгінде пайдалы сабақ болатын мақалаларын да тауып алып, жинақтауадамыз.

Бейімбет шығармаларының өзіндік тағдыры, өмірге келу, жарыққа шығу тарихы бар. Зерттеушілердің назарынан тыс қалып келген “Кең атыздың таласы” повесі “Шұғаның белгісінен” кейін жазылған көлемді туынды. Толық нұсқасы табылықырамады. Жартысы “Қызыл Қазақстан” журналының 1927 жылғы 10,11 сандарында басылған. Аяғында “жалғасы бар” деп көрсетілген. 1930 жылы Б.Майлиннің “Жаңа әдебиет” журналында, бірінші санында, “Ұзақ әңгіменің бірінші бөлімі” деген айдармен “Қазақ қызы яки Азамат Азаматыч” деген романының бірінші кітабының нұсқасы жария көрген. Ал 1934 жылы ол романын өңдеп, өзгерістер, түзетулер жасап жеке кітап етіп шығарған. Соған “Кең атыздың таласы” повесін бір бөлім етіп толық енгізген. Бірақ көп өзгерістер жасаған, стилін жетілдіріп, көркемдігін арттырып, жаңа эпизод-штрихтар кіргізген, кейбір кейіпкердің аттарын басқаша салыстыра қарау үшін, сөйтіп жазушының өз туындыларын жетілдіріп отыруға үлкен мән беретінін зерделеу үшін зерттеушілерге қажет болатынына сөз жоқ. Қалай болғанда да қай туындысы болмасын біз үшін қымбат мұра. Повестің негізгі арқауы - жер бөлісі мәселесі. Соның төңірегінде айтыс-тартыс өрбиді.

“Кең атыздың таласы” повесінен кейін жазылған “Оспан Олжабаев” шығармасы “Жаңа әдебиет” журналынан табылды. 1928 жылғы 3,5 сандарында жарияланған. Жалғасы болуы керек еді, табылмай жүр. Журналдың одан кейінгі сандары архив пен кітапханаларда сақталмаған. Мәскеу, Санкт-Петербург кітап қорларынан табылуы мүмкін, бірақ ол жаққа баруға қашанда қолбайлау болатын нәрсе - қаражат. Табылғанының өзі бас-аяғы жинақы повестің жүгін көтеріп тұр. Жасында әкесі оқытып көзі ашылған Оспан тілмаш, одан кейін азық-түлік комитетінде қызмет істеп кеңес үкіметіне қарсы әрекеттер жасайды. Өзі бай ол бірбеткей, қайсар, мойымайтын адам ретінде бейнеленген. Бұл шығарма бұл уақытқа шейін талданып, сараланған емес.

Сондай туындының бірі - “Кездескендер” повесі. Бұл шығарманың тарихы да, тағдыры да өзгешелеу. Бірақ бір қарағанда “Қырманда” повесінің көшірмесі сияқты көрінеді. “Қырманда” бұдан бұрын

жазылып, 1934 жылы жарияланған. Б.Майлин ақталғаннан кейін оның жинақтарына енгізілді де “Кездескендер” көзден де, көңілден де тасада қалып қойды, ешқандай пікір айтылмай келді. Алайда, “Қырмандаға” жазушының өз көңілі толмаған болуы керек, оны қайта қарап, атын өзгертіп, қайтадан жазып шықты десе де болады. Алғашында ол әңгіме етіп жазбақшы болады. Оны мына сөзінен аңғарамыз: “Әзірге бастап қойған “Қырман басы” деген бес-алты табақтай әңгімемді бітіріп беремін. Бұл әңгімемде көшпенділермен бірге колхозға кіріп кеткен қылмысты байлардың ашылғанын, олардың қырманмен бірге тазарғанын көрсетпекпін”. Онысы жазыла келе “Қырманда” повесіне айналған.

Ал 1935-1936 жылдары үлкен өзгеріске ұшыраған осы шығармасының атын алып тастап, “Кездескендер” деп атаған. Оның себебін Б.Майлин творчествосын білгірлікпен зерттеген үлкен ғалым Т.Нұртазин былай көрсеткен еді. “Раушан коммунист”, “Өміржанның әңгімесі” повестерінен төмен деп есептеп ғалым: “Себебі “Қырманда” повесінде өмірлік ситуация қанша шебер жасалып, қайшылықтар тапқырлықпен қиысқанымен, өмірлік тәркінінде, негізінде жасандылық элементі бар”, - дейді (Бейімбет Майлиннің творчествосы. 1966ж., 212-б.). Сол кемшілігін Б.Майлин сезген, түсінген болуы керек “Қырманданы” басынан аяғына дейін сүзіп, жетілдіре түскен.

Содан кейін барып “Ауып коммунисті” журналы мен “Социалды Қазақстан” газетінің 1935-1936 жылдарғы сандарының бірнешеуінде жариялатты. Сондай-ақ кейбір бөлігі “Әдебиет майданы” журналына да басылды. Кезінде олары жиналып, толық құрастырылып не кітап болып шыққан жоқ, не өзі тірі кезіндегі төрт томдығына енгізіліп үлгерген жоқ. Сол журналдар мен газеттегі нұсқасын енді ғана жинап алып отырмыз. Бұл бас-аяғы жинақа “Кездескендер” повесін “Қырмандамен” салыстырып қарағанда үлкен өзгерістер жасалғаны байқалады. Алдымен көрінетіні-көп қысқартылған, “Қырмандадағы” мәтіннің алғашқы отыз шақты беті түгел алынып тасталған. Жаңа өзгерістер кіргізілген. Кейіпкерлер бейнесін де айшықтай түсуге көңіл бөлінген. Қысқасы, бұл повесть жарыққа шығуын күтіп жатқан, зерделі талдауды қажет ететін сүбелі шығарма.

Жазушының ешбір жинағына енбей келген құнды мұрасының бірі - “Күлегеш жеңгей” повесі. Алғаш “Сталин жолы” журналының 1936 жылғы 5,6,7 сандарында жарияланған. Жанры көрсетілмеген, бірақ Бейімбет қашанғы қарапайым мінезіне салып, оны әңгіме қатарына жатқызған сияқты. “Жалғасы бар” делінгенмен әлгі саннан кейін басылғандары табыла қоймады. 1936-1937 жылдардағы аласапыран оның жалғасын жазуға жағдай да, мүмкіншілік те бермеген, сірә.

Сондай-ақ журналдың басқа сандары сақталмапты, жоғалтып жіберілген. Жалғасы соларда болуы мүмкін. Барын қолымызға жинап алдық. Соның өзі повесть жанрына жатқызуға келіп қалады. Бұл туындыны да кітап түрінде шығару, оған ғылыми талдау жасау - келешектің ісі.

Көлемдірек болған соң, жұртшылық таныс емес, беймәлім төрт повестке аздап тоқталып өттік. Басқа да жанрларда жазылған белгісіздеріне тоқталып жатуды созбай-ақ қояйық. Жоғарыда айтылғандардан-ақ Б.Майлиннің аса өнімді жазушы, мұрасы мол екендігі, көптеген шығармаларының жиналмай, құрастырылып шығарылмай келгені туралы түсінікті болса керек. Оның бай рухани қазынасын толық дерлік бастырып шығару біздің парызымыз, алдағы мақсатымыз. Бір-екі жыл болды, Б.Майлиннің көптомдық жинағын шығару ісі жүріп жатыр. 2004 жылы үш томын шығарып үлгердік. Шығаруға тиіс бірнеше томды құрастырып “Қазығұрт” баспасына өткіздік.

Суреткер шығармаларын толық талдауды мақсат етіп қойғамыз жоқ. Бір адам айтып тауысатын да шаруа емес. Бейімбет шығармашылығының қыр-сыры сан салалы. Әрі бүгінгі күн талабына, жаңа көзқарасқа сай қарастырылуы керек. Шынында, зер салып көрсек, Б.Майлин шығармашылығында бұрынғы зерттеулерде кеңес заманының жақсы жақтары көбірек дәріптелді деген ұғым баса айтылды. Енді біреулер кемшіліктерді, асыра сілтеушілікті, келеңсіздіктерді, аштықты жазбады, батылдық білдірмеді деген кінә тақты. Ал, енді қараңыз, 1937 жылы 6 қазанда тұтқындалып, 1938 жылғы 26 ақпанда атылған Б.Майлинге тағылған айыптың бірі “әдебиет саласында зиянкестікпен шұғылданғаны, әдебиетке контрреволюциялық және буржуазияшыл-ұлтшылдық көзқарасты енгізуге” тырысқаны көрсетілген. Яғни кеңес үкіметіне қарсы зиянкестік нәрселер жазған, сынаған, кемшіліктерді бадырайтып көрсеткен, астарлы тілмен де түйреген. Ендеше ол атқарылып жатқан кеңес жұмыстарының бәрін қолдай бермеген. Бұл жөнінде мен “Қилы заман азабы” (2003 ж.) деген Б.Майлиннің өмірін қамтыған кітабымда кең әңгімелеген болатынымын. Ендігі жерде шындықты әсіре қызыл ғып боямай, жаңаның бәрін жақсы деп бағалай бермей, өмірде кездескен ұнамсыз оқиға-әрекеттерді, жалған, алдамшы жақтарды реалистік тұрғыда көрсетіп отырғанына өте-мөте көңіл аударуымыз керек.

Ғасырлар бойы әлеуметтік теңсіздік пен тепкіде келген қазақ елін кеңес өкіметі ежелгі арман - мүддесіне қолын жеткізеді, “жаңа өмір” орнатады деп түсінген Бейімбеттің теңдік келді, күн туды деп жырлағаны анық. Саясаткерлер жүргізген таптық беталыстың салқыны тимеді деп айтуға да болмайды. Сондықтан ол өз шығармаларында пайдалы

көрінген қандай да бір оқиға, құбылыс болсын, жаңа іс болсын, үн қатпай, қалам тербемей қала алмаған. Жақсы деп білген нышандарға қуанышын жасырмай білдірген. Қай туындысын алмайық, сол кездің, өзі өмір кешкен заманның қоғамдық, әлеуметтік, саяси және шаруашылық көріністерінің көрсетілуі айқын аңғарылады. Соның өзінде кеңес өкіметінің барлық ісін қолдап, дәріптеп отырғандай әсер береді.

Сол себептен, Қазақстанның экономикалық, саяси өміріндегі әрбір кезеңнің жетістіктерін өте кең суреттеген, “Ұлы бетбұрыс заманның - жаппай ұжымдастыру заманының ең ірі жыршысы” болды деп келдік. Жаңа тұрмыстың қайшылық үстінде, тартыста өткенін суреттеп, орнығуын көрсетті деп келдік. Кемшіліктерді, келеңсіздіктерді, қиғаштықтарды, билікшілдік пен асыра сілтеуді, орынсыз істерді аяусыз сынап, әшкере етті деуге бармадық, сөз қосағында ол жағын сыбырлап айттық, кең талдап көрсетпедік. Сын-сықағын тек фельетонынан іздедік.

Оны кедейдің жыршысы да, жаршысы да деп қана түсіндік. Байларды сынға алғанын ешкім де жоққа шығармайды, бірақ қалай сынады, не үшін, не мақсатпен сынға алды деген сауалдарға беретін жауабымыз ұшқары әлі. Заман тепкісіне түскен байларға жаны ашыған жоқ па екен? Кедейді ол тап емес, халық деп білген жоқ па? Өзі бала кезінен сол ортада өсті. Т.Нұртазин “Кедей қазақтың жүзден тоқсаны еді” десе, С.Қирабаев “Бейімбет те ауылды қазақ халқы деп түсінді” деп жазды. Қазір Б.Майлиннің ұлылығына бас ие отырып, оны қайта танып бағалау, шығармаларына жаңаша қарап талдау, өзекті ерекшеліктерін тәуелсіздік таным, егеменді елдік тұрғысынан жүйелі түрде, әділ, әрі ұлттық сипатта таразылау мүмкіндігіне қолымыз жетті. Шығармалары үлкен саясаттан аулақ көрінген ол -заман қасыретін көтерген, ел тауқыметінің себеп-салдарын айшық-таған. Ол жазбай кетті-ау дейтін сала жоқ, мәселе жоқ сияқты. Бейімбет армандаған, көксеген, ойлаған, халық үміт еткен социализм - шынайы теңдік, бостандық, әділ, парасатты қоғам болуы керек еді. Кеңес өкіметі ондай қоғамды орната алмаса, ол саясаткерлердің, үкімет басшыларының ісінің шалалығы, жергілікті жерлердегі белсенділердің дүмбілездігі, бас бұзарлығы, ұйымдастыру, бірлікке жұмылдыру жұмысындағы өрескелдігі мен шикілігі. Міне, осындай кемшіліктердің ақиқатын айтпау керек пе? Ел үміт артқан қоғамның құрыл-мауына кім кінәлі? Оны қалай айтып жеткізу керек? Сол үшін Б.Майлин көзбен көргенін, ойға түйгенін өзінің туындылары арқылы жеткізе білді.

Жазушының көркем немесе көсемсөз шығармасында сыны жүреді. Өмірдің көлеңкелі жақтарын дәл, шынайы қалпында көрсететін тұстарында сын-сықақ әдістерін яғни өзіне тән юмор мен сатираны қолданады.

“Заман” деген шағын әңгімесінде Б.Майлин ашықтан-ашық былай дейді: “Заман кімге күле қарап жүр. Мынды айдаған байды, үріп ішкен мырзаны, керіле басқан кербез сұлуларды қабатына салып илеп жүн қылып, ішер ас, киер киімге зар қылып отыр”. 1923 жылы жазылған бұл әңгімеде ешкімге опа бермеген заман келбетін сынап отыр. “Желіккен кедей бетің бар, жүзің бар дей ме” деп кедей-жалшыларды да іліп кетеді. Оларды желіктіріп жүрген сол заман яғни кеңес өкіметі. Әрине, “Заман өзгереді, керуен көшеді”, бірақ Бейімбеттің “көңіліне ұнайтын бір ісі жоқ” келген заманның. Сондықтан, әңгімесінің кейіпкері Жайлыбайға мал-дәулетін сыпырып алған жаңа өкімет “мың сом” алтын тартқызып, зар қақтырады. “Қайтерсің, заман бұзылған!”- Бейімбеттің ойынша. Жиырмамыншы жылдардың басында-ақ көрініс берген сыншылдық бағытынан Б.Майлин әсте ауытқыған жоқ, барлық дерлік туындыларында ескеріп отырды.

Б.Майлин байларды тәркілеу және колхоздастыру мәселесін көрсетуге көп көңіл бөлді. Осы тақырыпқа көп шығармасын арнады. Ол шымшып алар юмормен, жеңіл сатирамен колхоздастырудың өрескелдікпен жүргізілгенін іштей күліп отырып сынаған, әртүрлі бұрмалаушылықтардың зардабын суреттеген. Асырып та, кемітіп те көрсеткен жоқ, болған жағдайларды өз қалпында бейнелей білді.

Отызыншы жылдардағы өзгерістерге жұрт үрке қарайды. Неге? Бейімбеттің ерекшелігі - науқан кезіндегі кемшіліктерді де, белсенділердің бей-берекет істерін де, басшы қызметкерлердің заңсыз әрекеттерін де бүкпесіз, еш бояусыз көрсете білуінде.

Жазушы шығармаларынан байқайтынымыз – колхоздасуға кедейлер де сене қоймай, күдікпен қараған. “Кедей деп аяйтын болса, бізден неге астық сұрайды осы” деген кедей өкілінің кейістігі соның дәлелі. Міне, Б.Майлин колхоз құрудың өрескел ұйымдастырылып жатқанын екі жақтан - байлар мен кедейлер жағынан сынатқызады. “Ұлбосын”, “Даудың басы Дайрабайдың көк сиыры”, “Арыстанбайдың Мұқышы”, “Желдібай Жындыбаев” сияқты шығармаларын оқыған адам неше түрлі жолсыздықты көре алады.

Қай шығармасында болмасын Б.Майлин өзінің сынап отырғанын тұспалдап, елеусіз іс-әрекет ақылы, мысқыл-сықақпен, күлкілі немесе ызалы сөз саптаумен де оқырман-дарына жеткізеді. Мысалы, оның “Айт күндері” әңгімесі мұқият оқып, астарына үңілген адамды бей-жай қалдырмайтыны сөзсіз. Бір оқығанда әңгіме кейіпкерлері Бәкен мен Зейнеп аштықтан өлген дейсің. Байқамасаң, әңгіме түйінінің тұптамасы тереңде жатқанын білмей қаласың, олардың аштыққа ұшырап, өлуінің себебін, кеңес өкіметі орнап жатса да, әкім басшылардың безбүйрек қайырымсыздығында екенін аңғармайсың. Аштық құрбандарының

тұрмысы суреттелген “Күлпаш”, “Аштық құрбаны”, “Әже” әңгімелерінде де сондай астар бар. Осы әңгімелердің астарына үңіліп қарасақ, аштық келер алдындағы аласапыран, дүрлігу оқиғаларының салқыны тигенін, қасырет әкелгенін емеурінмен, аштықты жантүршігерлік етіп көрсетуімен білдіріп отыр. Аш-тыққа айтылған налу, ыза, ашыну өкіметке тиіп жатқан жоқ па?

“Әже” әңгімесіндегі Зылиқаның өмірі де қайғылы аяқталады, аштық оны азғындық жолға түсіреді. 1922 жылы жазылған “Күлпаш”, “Айт күндері”, 1926 жылы - “Әже”, 1927 жылы - “Аштық құрбаны” әңгімелері жазушының аштық тақырыбына әр кезде оралып отырғанын аңғартады. Олардың бәрі үкімет басшыларына құлаққағыс болса керек еді.

Б.Майлиннің өз туындыларында сын тұрғысынан қарастырған тақырыптары мен мәселелері, оқиғалар мен істер алуан-алуан.

Әртүрлі өкілдер, ауыл-аймақ белсенділері, кеңес өкіметі кезінде сайланған болыстар “Жол үстінде”, “Жантөре мен Шаймерден”, “Тап өзі”, “Әлім болыс”, “Жігітшілік”, “Жасасын Мұсабай!”, “Үгітші мен қыз”, “Жырым жегендер” тағы басқа фельетондарында ел - жұртқа көрсеткен жәбірі, қара бастарының қамын ойлап, бір-бірімен қырқысуы, халық қазынасын, мал-мүлкін талап, жырымдап жеуі, еңбекші елге шекірейе қарап, шыртылдап сөйлесуі тағы басқа жағымсыз істер мен қылықтары үшін сынға алынады.

Енді қысқарта келе, айтарымыздың бәрі сыймайтын болған соң, сынаған кемшіліктерді атап қана кетер болсақ, бюрократтық, шенеуніктік, басшылықтағы былық, жылпостық, безбүйректік, азғындық, әпербақандық, заң бұзушылық, кертартпалық, орашолоқтық тағы босқа “шылықтар” деп тұжымдар едік. Дегенмен, мынаған баса назар аударғым келеді. Қазақтың ең жанды жері - ана тілі. Бейімбет Майлин де өз тілінің бұрмаланып, өрескел бұзылып жатқанына немқұрайды қарай алмады. Шала сауаттыларды да, тілімізге мұрын шүйіріп менсінбей, немқұрайды қараушыларды да сынап, әшкере етті. Оны “Өңгелбай” әңгімесін, “Рақымбайдың мақаласы”, “Перевод”, “Бідіш, Шалабек занят”, “Олай емес, Казахский язык”, “Серый ме, карешнеби ме?” сияқты фельетондарын және басқа мақалаларын оқыған адам анық аңғарады.

Өкімшіл-әміршіл заманда қателік-кемшіліктерді ашық айту, ақиқатын жазу кімге болса да жеңіл жүк болмағаны белгілі. Соған қарамай батыл сынға қалам сілтегенін, барлық атқарылып жатқан жаралармен келісе бермеген, өзін де іреп жатса да әшкере ету бетінен қайтпаған оның кейін “Әдебиет саласында зиян - кестікпен шұғылдануда” деп кінәға тартылуына таң қалуға болмайды.

Бейімбет Майлин қазақтың ардақты азаматтарымен қоян-қолтық жұмыс істеп, ырың-жырыңсыз тіл табысып, тек еңбекқорлығымен

көрініп зор беделге ие болды. Сәкен Сейфуллин бастаған “Еңбекші қазақ” газетінің жауапты редакторлары Жолдыбай Молдағалиев, Смағұл Садуақасов, Тұрар Рысқұлов, Ораз Жандосов, Ораз Исаев, “Социалды Қазақстан” болып аталғанда - Ғаббас Тоғжанов, Әйтiке Мусин, Ғабит Мүсіреповтермен бiрге iстесiп, қолынан келгенiнше жәрдемiн аямаған. “Ауыл” газетiнде редактор болып Мұқаметжан Сералин iстегенде ол орынбасары қызметiн атқарды. 1926 жыл “Ауыл тiлi” газетi шыға бастайды. Оның алғашқы редакторы КирЦИКтiң төрағасы Жалау Мыңбаев, одан кейiн сол төрағалыққа келген Елтай Ерназаров iстейдi, ал орынбасарлыққа Бейiмбет бекiтiледi. Айтайық деп отырғанымыз мынау. Сол редакторлардың бәрi дерлiк лауазымды биiк қызметтерде iстеп, басылым жұмысына көп араласа алмаған. Сонда барлық дерлiк редакциялық жұмыстарды бiр өзi атқарып, қара нардай ауыртпалығын көтерген Б.Майлин едi. Сол қасиетiнен және қаламгерлiк шеберлiгiнен деп түсiнуiмiз керек, оны жауапты әрi қиыстыруы оңай емес жұмыстарға, кейде зорлап та жегу әдiс-айласы қолданылған.

Тегi басшылық жұмысқа, билiкке ұмтылуға жоқ табиғи мiнез Б.Майлиннiң ерекше бiр қасиетi. Ғабит Мүсіреповтей зерделi жазушымыздың мына естелiгiн тартайық. 1929 жылы Казиздаттың бас редакторы Сәбит Мұқанов оқуға кететiн болып, оның орнына Крайком Ғ.Мүсіреповтi қоймақ болды. Казиздатта Бейiмбеттiң жай редактор екенiн бiлген Ғабен Казиздатқа барғысы келмей, ол жұмысқа Бейiмбеттiң лайық екенiн айтып Крайкомға барса, үгiт-насихат бөлiмiн басқаратын Садықбек Сапарбеков “Сен әулие болсаң, Бейiмбеттi бас редакторлыққа көндiрiп бершi! Бiз мойнына қыл арқан салудан басқаның бәрiн iстедiк. Көндiре алмадық!”- деген. Ендi Ғабен бiр жұма айналдырса да көндiре алмаған. Сонда Бейiмбеттiң айтқаны: “Жоқ, барлық ауыр жұмысыңды мен-ақ iстеп берейiн. Жауапты редактор сен бола қойшы... Ауруға ұшырамасың десең, сен бол!”- деп жалыныпты. Кейiн Ғ.Мүсірепов оның осы мiнезiн “Бiрденеге бастық болуға жоламау Бейiмбеттiң ерекше мiнезi едi” деп түйiндейдi (Кiтапта: Би аға. Естелiктер жинағы. 1991 ж., 11-12 - бб.). Тағы бiр дәлел. 1934 жылдың басында “Қазақ әдебиетi” газетi шыға бастады. Соның алғашқы жауапты редакторлығына тағы да Б.Майлиндi қоймақ болып бiраз күш салады С.Сейфуллин, I.Жансүгiров, Ғ.Мүсірепов тағы басқалар. Бұл жолы да ол бас тартады, келiсiм бермейдi. Сөйтiп әуелi Ғ.Мүсірепов, одан кейiн С.Мұқанов болып, олардан кейiн бұл жұмыс Б.Майлинге жүктеледi. Бұл оның соңғы қызметi едi, 1937 жылдың 6 қазанында халық жауы деген жалған жаламен ұстап әкеткенше iстедi.

Ендi бiр адамгершiлiк қасиетi—“қаламының желi бар” дейтiн жас талапкерлердi журналистика мен жазушылықтың сапына қосу үшiн баулып, қамқорлық жасаудың тамаша үлгiсiн көрсетуi. “Ұядан жаңа ұшқан көк

қанат балапан қандай болса, қолына жаңа қалам ұстаған жас та сондай, арғы жағында өнері болса, ондай жасты қолдап, көтермелеп жіберу керек. Тырнақалды шығармасын ерінбей өңдеп, қырнап, сырлап жіберсем, ендігі жолы өзі әрі қарай тәй-тәй басып жүріп кетеді”, - деген екен бірде жазушы С.Омаровқа (Ұшқан ұя. “Қазақ әдебиеті”, 11.01.1974 ж.). Бұл сөзінен ғибрат аларлық, өнеге тұтарлық үлкен жүректің лебізі еседі.

Жазушы тағдыры мен қаламгерлігін зерделей жүргенде байқағанымыз, оның алдынан талай жас өтіп, аты әйгілі жазушы, ақын, журналист, ғалым дәрежесіне жеткен. Олардың ішінде алдымен Ғабит Мүсірепов есімі еске түседі. Алғаш “Еңбекші қазақ” газетіне корректор болып келген оны Бейімбет жазып көрсенші деп қаузап жүріп сүйрелеген. Ғабеннің жазғандарын көріп, қуаныш сезімін білдірген. Сөйтіп балаша жетелеген Ғабиті шұрайлы шығармалар жазып, халық құрметіне бөленді. Сондай-ақ Б.Майлиннің аялы алақанының жылуынан қуат алып, белгілі дәрежеге жеткен Жақан Сыздықов, Тайыр Жароков, Ә.Тәжібаев, Қ.Әбдіқадыров, Асқар Тоқмағамбетов, Хамза Есенжанов, Мариям Хакімжанова, М.Қаратаев, Қажым Жұмалиев, Діқан Әбілев, Саттар Ерубаев тағы басқаларын атап кетсек те жеткілікті. Ал тілшілікке тартып республикаға белгілі журналистер қатарына жеткен А.Мұқашев, Ж.Шорманов, Т.Арыстанбеков, Ж.Еленов, А.Елшібеков, Ж.Орманбаев, Н.Ерубаев, Н.Рахымбаев, Б.Тійкіманов, Ғ.Әміров, Ш.Қожахметов, М.Ешмұқамедов, Б.Тұлғажанов, Ә.Мұстафин сияқты азаматтар да қамқорлығын көргендер. Бұл жерде оның әдебиет пен журналистикадағы ұстаздық және тәрбие берудегі ролін Ғ.Мүсіреповтің мына сөзімен түйіндесек: “Асылы, біздің, оның замандастарының, қай-қайсысы болсақ та Бейімбет Майлиннің киелі қолы, яки оның кереметтей кемел редакторлық қаламы тимей өте алдық демес едік” (Би аға. Естеліктер жинағы. 1991 ж. 7- б.).

Өнер қуған жастарға да аялай қараған Бейімбет қанатының астына алып отырған. Бұл саланың корифейлері Елубай Өмірзақов, Серке Қожамқұлов, Қапан Бадыров, Шара Жиенқұлова, Қамал Қармысов сияқты әртістер де оның жылы лебізін естіп, ақыл-кеңесіне құлақ қойған.

Бейімбеттің ерекше бір қыры - көп жазғандығы. Бұл жөнінде алғаш пікір жазған Темірғали Нұртазин “Көп жазған, еңбектерін сан қилы тарихи жағдайда жазып, сан түрлі баспасөзде көптеп жариялаған псевдонимдері-бүркеншік аттары көп” деп алдағы іске жоба көрсеткендей болды (“Бейімбет Майлиннің творчествосы” кітабы, 1966 ж.). Осы еңбегінде сондай аттарының жиырма бір, ал кейінірек отызға жуық дегенін ескерсек, бұл мәселені әлі де зерттей түсу керектігі аңғарылады. Демек оны жалғастыру қажет. Тегі жазушылардың бүркеншік атымен (лақап, псевдоним, жасырын деп те жүрдік бір кездерде) шығармаларын

жариялату қалыпты құбылыс болып есептеледі. Ондағы әрқайсысының мақсаты әртүрлі. Әдебиет тарихына көз салсақ, С.Сейфуллиннің “Шамиль Манап”, Илияс Жансүгіровтің “Таңқыбай”, Жүсіпбек Аймауытовтың “Желкек”, Мұхтар Әуезовтің “Қоңыр”, Әлихан Бөкейхановтың “Қыр баласы” деген жасырын аттары кездеседі. Басқа жазушыларда да болғандығын білеміз. Бірақ, олардың бәрінде ары кетсе екі-үш ғана сондай аттары болған. Ал, ондай шектеуге мойынұсынбаған қаламгер, кім-кімнен болса да бүркеншік атты көп пайдаланған.

Уфадағы “Ғалия” медресесінде оқығанда шығарған “Садақ” журналында-ақ өз жазғандарына бүркеншік ат қоюды бастаған. Онда жарияланған “Шұғаның белгісі” әңгімесінің өзіне “Шаңқан” деген атын қойған. Бұл журналда оның “Бекет”, “Қарсақ”, “Толстой қазақ” деген аттарымен бірнеше өлең, мақаласы басылған.

“Садақтан” бастаған бұл ісін өмірінің соңына дейін жалғастырған. “Айқап” журналы мен “Қазақ” газетіне жариялатқан алғашқы шығармаларының көбіне бүркеншік аттарын қойған. Содан кейінгі жазғандары жарияланған көптеген басылымдардан сондай аттарын кездестіре аламыз. Барлық газет, журналдан келтірейік. Мысалы, 1922-1923 жылдары бір ғана “Шаңқан” атымен “Еңбекші қазақ” газетінде “Би”, “Бостандық күнінде”, “Бай”, “Газет ал”, “Кедейдің кейістігі”, “Күш”, “Қараша үй”, “Қуаныш өлеңдері”, “Көшпелі махаббат”, “Құла ат” фельетон-оқшаулары, “Қойшы”, “Соқа үстінде” әңгімелері басылуы аз шаруа емес.

1923 жылдан бастап “Малай” аты көрінеді. Бұл ат 1923-1925 жылдары “Ауыл” газетінде істеген кезінде 29 рет қойылыпты. “Ауылда” осы атымен “Раушан коммунист” повесінің әңгімелік нұсқасы, “Кәрім молда”, “Өңгелбай”, “Сахарда” әңгімелері, “Шоқы тас”, “Ғарапа күні”, “Құр жылама”, “Он жыл бұрын”, “Шашу”, өлеңдері, “Құлақ”, “Мұсадан хат келді”, “Қойшы” оқшаулары сияқты көркем шығармалары да жарық көрді. Тек осы газеттегі бүркеншік аты 27-ге тарта болған. “Жас қазақ”, “Жас қайрат”, “Лениншіл жас”, “Әйел теңдігі”, “Кедей айнасы”, “Жыл құсы”, “Жаңа әдебиет”, “Жаршы” журналдарында, “Қазақ тілі”, “Қазақ туы”, “Жұмысшы”, “Жаңа ауыл”, “Жаңа арқа”, “Кеңес ауылы”, “Кедей тілі”, “Социалды Қазақстан” деп аталған республикалық және жергілікті газеттерде де бүркеншік есімдерімен Б.Майлин қаламынан шыққан туындылары үнемі жарияланып отырған.

Сол аттарын іздестіріп, тапқандарымды тізбелеп “Қилы заман азабы” кітабыма енгізген болатынымын. Әзірге тапқаным 74-ке жетті. Ол да толық емес тәрізді, әлі де табылуы мүмкін.

Бүркеншік аттарының сонша көп болуының бірнеше себебі бар. Алайда, ең негізгісі - оның дамылсыз жазғандығы. Соның бәріне өз төл атын қоя

беруді лайықсыз көруі. Бұл қарапайым-дылығын көрсететін қасиет. Ол өзімді мадақ етейін, жазғыш екенімді білдірейін, бәрінен мықтымын деп кеуде соғайыншы дейтін мақтанның адамы емес. Керісінше ол көзге түсе бермейінші, басқаның қызғанышын туғызбайыншы, көкірек кермейінші дейтін “жүріс-тұрысы сабырлы, салқын қанды мінездің адамы” (Ғ. Мүсірепов). Осыдан шығатын екінші себеп – қызмет істейтін газетте өз атымен материалды кейде бір номерде бірнешеуі қатарынан жариялауды қолайсыз көруі (Т.Нұртазин). Тағы бір себеп - қоғам болмысында, адам мінез-құлқында, ел басқару ісінде не бір сорақы қырсыздықтар мен кемшіліктерді сынап жазды, әсіресе фельетондарында, сыни әңгімелері мен мақалаларында әшкере етуі. Құбыжық болып көрінбеу үшін бой тасалауына тура келіп, бүркеншік атқа арқа сүйеді.

Б.Майлин 1930 жылдарда көркем шығарма жазуға көбірек ойысады да тек өз атымен қол қоюға бет тұрады. Бүркеншік аттарын сирексітеді, бірақ мүлдем ұмыт қалдырмайды.

“Ұлы тұлғалар” сериясы бойынша шығып отырған бұл кітапқа Бейімбет Майлиннің қыруар туындыларын енгізу мүмкін болмағандықтан, негізінен оның осы уақытқа шейін белгісіз болып келген, ертеректе бір жарияланып сол бойы қалып қойған, бұрынғы жинақтарының ешбірінен табыл-майтын, ғылыми айналымға түспеген шығармалары және хаттары мен мақалаларын алуға тура келді. Сондай-ақ бұрыннан белгілі кейбір туындыларды да кіргізуге көңіл бөлінді.

Бейімбет Майлиннің ХХ ғасырдың қырқыншы жылдарына дейінгі кезеңдегі қазақ әдебиеті мен журналистикасына сіңірген еңбегі ерекше құбылыс. Оның орны бөлек. Әлі күнге жақұт шығармаларының шырынды нәрінен сусындап жатырмыз. Жетімдік пен тұрмыс тауқыметін бала кезінен көрген, бар ғұмырын, қалам қырымен халқына қызмет етуге арнаған, дау-дамай, содыр сынның астында қалып, ақыры еш кінәсі жоқ болса да әділетсіздікпен жау атанып атылған Б.Майлиннің енді “өзі жоқтың, көзі жоқ” демей, оған өзі көрсетілер құрметті, атқарылар істі шын пейілмен істеу парыз. Жылжып жылдар өтер, бір ғасырдан бір ғасыр асар, бірақ ұлы дарынның нұрлы шапағаты сөнбейді, кейінгі ұрпаққа ұшқынын шаша береді деп сенеміз. Оның бай мұрасы, ардақты аты халқы барда, байтақ жері барда өлмейді, ұрпақтан ұрпаққа жетеді.

Тоқтар Бейісқұлов,
бейімбеттанушы, ғалым

МАСТЕР СЛОВА

Беимбет (Бимагамбет) Жармагамбетович Майлин родился 15 ноября 1894 года в урочище Актобе Дамбарской волости, Кустанайского уезда, Тургайской области в бедной семье. В детские годы лишившись родителей, он вырос в семье бабушки Бойдас, которая страстно любила слово и воспитала во внуке любовь к чтению. Б. Майлин учился в медресе Дамбарской волости, затем в татарском медресе “Гаклия” в Уфе, считавшимся высшим учебным заведением. Однако юноше не пришлось его закончить по состоянию здоровья.

Б. Майлин преподавал в аульных школах, занимался самообразованием, читая книги казахских, татарских, башкирских и русских писателей. Одновременно создавал свои творческие работы. Первые его литературно-критические опыты (статьи на литературные и социальные темы, фельетоны, очерки, рассказы) стали публиковаться с 1914 года на страницах таких периодических изданий, как “Казах”, “Садак”, “Айкап”, “Кызыл Казахстан”, “Сарыарка” ... под разными псевдонимами (Шанкан, Шон, М., Малай, Жолаушы). Всего их по подсчету литературоведа Т. Нуртазина около тридцати. Б. Майлин был знаком, а также сотрудничал с писателями и поэтами С.Торайгыровым, М.Сералиным, М.Ауэзовым, Г. Мусреповым, С.Мукановым, С. Кудашем, Г.Ибрагимовым и другими.

В многогранном творчестве Б.Майлина проясняются остросовременные для его общества проблемы, нравственные аспекты в жизнедеятельности человека прошлого и нового времени. По сути в нем заключена вся программа действий писателя по воссозданию своей эпохи, где ключевой идеей является образ нового человека. С этой точки зрения заслуживают внимания его стихи (“Сплин”, “Съезд”, “Садакбай” и др.), где делается попытка уточнить, что было наиболее ценным в революционных событиях. Поэт осмысливает новые идеи в событиях национально-освободительного движения казахов в 1916 году и Октябрьской революции, направляет читателя на понимание социального мира. В стихотворениях выделены переживания лирического героя, смутно представляющего свое будущее в политической неразберихе, отсутствие в нем твердых убеждений:

Нам с неба свалилась свобода,
о которой мы и не мечтали,
Не вкладывали своего труда в борьбу за нее.
Мы присоединились с края
К полю, засеянному другими.
Мы гордо зашагали, избавившись от рабства.

В разных местах стали открываться съезды,
Вслед за почтенными мырзами
Мы теперь тоже боремся за власть (1).

Важным для осознания своего места в исторических событиях и в обществе становятся поиски идеала. Одной из граней этой проблемы является переход героя к новым моделям поведения. Вместе с тем выражена его эволюция - возрождение нового типа национального самосознания:

Куда же вы, куда? По коням!
Сомкнитесь все, не время для разброда,
Остерегайтесь волостного, -
Он одиночек может подстеречь (2).

Поэт обращается к характерам, наиболее действенно проявившим себя в драматических коллизиях эпохи, освещая злободневные вопросы выработки новой системы ценностей, объединяющей людей разных наций, сословий и религий. Более продуктивным для лирического героя является вопрос о программах и действиях алашординцев, почти до периода гласности официально признаваемых буржуазными националистами. В "Письме от отца" герой аналитически пытается разобраться в их партии, считает кризисной ее ценностно-мировоззренческую программу в многообразии социальных процессов:

Светик мой, светик,
Зачем тебе Орда?
Народ занят уборкой урожая.
У бая все в порядке,
Дети его дома,
Хозяйство не нарушено,
Словом, все, как было прежде...
А что есть у меня? Сивый конь
С потертой спиной.
Люди дразнят меня:
Мол, "сын у него в господах" (3).

Гораздо более резко очерчена проблема поиска героя в гендерной теме. В ней осмыслены новые концепты в переплетении со старыми идеями и традициями, синтез самопознания и самосознания личности. Гендерная тема - традиционная для казахской литературы. Своеобразное воплощение в ней получили мотивы любви, наказания, греха, искупления. Тема взаимоотношений мужчин и женщин, родителей и дочерей соотносится с темами изменений их жизни (произведения С. Торайгырова, С. Кубеева, М. Дулатова, М. Ауэзова, С. Муканова, Г. Мусрепова...), горьких размышлений героинь о трагичности и ненужности своего бытия,

растерявшихся, заблудившихся или умерших на жизненных дорогах (Камар, Жамал, Акбилек, Куникей, Аклимы, Акбалы, Акдидар и других). Женские образы в реалиях событий разработаны Б. Майлиным в манере своих предшественников, то есть философски, с точки зрения нравственности. В стихотворениях и рассказах “Джигит и девушка”, “Сбежавшая молодка”, “Зайкуль”, “Памятник Шуге”, “Жертва голода” поэт резко противопоставляет мужское и женское, материнское и отцовское, интересуясь нравственным уровнем героев. В узких рамках своего бытия героини стремятся прорваться к самоутверждению, протестовать против стереотипов в дисгармоничной реальности:

“Я испытала столько униженья,

Что впору умереть!”

Так говорила, плача, красавица,(6)

Но отец не поверил ей.

“Твой муж - сын бая,

Его отца почитает народ.

Ты одна во всем виновата” (4).

Каждый герой в поэзии Б. Майлина несет большую нагрузку, представляя определенные социальные интересы и тенденции общества. Поэт концентрирует внимание на процессе любви героинь, проводя параллели с социальными проблемами. В стихотворениях “Маржан”, “Канал”, “Один дастан у Досалы” и некоторых других, названных в критике “маленькими поэмами”, любовь является направляющей линией в их бытии. Однако она не создает целостность человека, разъединенного политически, социально, культурно от других людей. В стихотворении “Маржан” Б. Майлина интересует душевный строй героев, их отношение к миру. В нем в поэтической форме повествуется о безвинно погибшем от нукеров бая пожилом батраке Таскаре. Сорок лет он прослужил верой и правдой баю Самалыку и был жестоко избит по его же приказу. По воле бая юная жена убиенного вновь выходит замуж за шестидесятилетнего мужчину, а ее возлюбленного, оклеветанного пастуха Салима, бросают в тюрьму, где он погибает. Тема бессилия женщины в казахском ауле рассматривается в повести “Памятник Шуге” (5). Определенные веками правила и обычаи существенны и для Шуги, дочери бая Есимбека, полюбившей бедного учителя Абдрахмана. Не выдержав разлуки с любимым, примирившаяся с судьбой, девушка погибает от тоски, от отсутствия дела и интереса к жизни. Суицидальное поведение женщин, вызванное утратой смысла жизни, отсутствием целей, чувства долга рассматривается Б. Майлиным, как и многими другими казахскими писателями в разработке гендерной темы, как нравственный выбор действия, который должен вызвать оценку в обществе. Образ казахской женщины дореволюционного аула в произведениях писателей во многом отличается от героинь мировой литературы. Она часто предстает не как

символ спасения, ангел - хранитель мужчины или его верная спутница жизни, а бесправной, безвольной, безликой рабыней перед силами семьи, социальных предрассудков, которая через свою гибель или гибель близких и родных людей проявляет негодование против утратившего душу аула. В обществе, воспроизведенном Б. Майлиным, нет и намек на веру в Бога как высшей нравственной ценности, на дружелюбие окружения. Идея свободы человека, провозглашенная писателем, заключена в его неповторимом опыте, в вере только в самого себя. В постановке вопросов об освобождении человека от стереотипов мышления, от идеологических установок Б. Майлин исходит из веяний своего времени и схемы новой литературы. Его свободный герой - личность, преодолевающая идейную трансформацию, отрицающая религию и в историческом развитии направленная на социалистическое переустройство города и деревни. Образцом новой модели поведения женщины в гендерной теме становится коммунистка Раушан из одноименного рассказа и повести (6), жена, мать, труженица. Ее утверждение как личности происходит, прежде всего, в труде, в общественной работе, несущими добро и преобразование действительности. В образе Раушан выражено соответствие женщины современному идеалу, когда отстаиваются права не только за женское счастье и свободу, но и за экономическое, и за духовное развитие общества. Воспитательная повесть идейно связана с рассказом "Волостная Культай", написанном в середине 20-х годов, а также с повестью "Берен", повествующих о казахской женщине как о мудром и энергичном лидере аула. В романе о казахской интеллигенции ("Азамат Азаматович") образ девушки Гайши представляет культурного героя нового времени, неразрывно связанного с событиями своей страны.

Увлеченный материализмом, Б. Майлин в своем творчестве высшей нравственной ценностью провозглашает труд как мерило достоинства человека. "Сверхчеловеком" у него является человек труда послеоктябрьской эпохи, представляющий собой "совокупность отношений" в практической деятельности. Отсюда, как и в русской пролетарской поэзии, исходят мотивы отрицания религии, высмеивание ее проповедников в его многожанровых произведениях, где все устраивается без Бога. Носителем новых идей благородства, милосердия, свободы становится образ представителя народа. Батрак Мыркымбай, живший в нужде, покорный баю, прозревает под влиянием революционных перемен, начинает ощущать себя равноправным в обществе человеком:

Но, пегий мой конек,
Смотри - какой денек!
Пусть мы с тобой слабы,
Засеем поле в срок,
Но, но!

В ауле там
Настал курбан-мейрам.
Но ты - худой,
В байге
Не отличиться нам.
Пусть буду ввергнут в ад,
Где грешники горят.
Ад мне мулла сулил,
Не получив награда (7).

Пер. И. Законова

Поэт использует иронию, юмор и сатиру в изображении сметливого, не поддающегося трудностям, простодушного героя из народа, беззлобно смеющегося над баями, муллами и бедняками, разъединенными сословными атрибутами. Его образ является собирательным, отражающим новое мировоззрение казахской бедноты, впервые приобщившейся к современной цивилизации которая в бою добывает свободу. Перестройку собственной жизни он неразрывно связывает с приметам нового времени, с изменениями во внутренней и внешней политике казахского аула. В сатирическом стихотворении “Мы - Ибраи... Я - Ибраи” поэт показывает социальные смещения и реформированного перестройкой общества человека, носителя нового характера:

Раньше было:
- Эй, кто вы?
Из какого края?...
- Мы - Ибраи! ...
Выборы вели -
Непокорных умирили,
Их аулы разорили
И смели с лица земли!
Мы властители - что надо:
Непокорен - запорю!
На груди у нас награды -
Верно служим мы царю!...
А теперь:
- Вы кто?
- Ибраи...
- М-да...откуда ж и куда?
На тот свет из нарсуда! ...
Бывший раб мой
Подавал в суд:

- Плату требует за труд!
- Плату?...Сколько ж?
- Десять тысяч! ...
- Какова ж твоя казна?
- Да осталась лишь... жена!
- Где ж награды, ордена?
- Ох, не те, брат, времена...
- Как же быть теперь, Ибрай?
- Умереть бы!
- Умирай! (8).

Пер. И. Законова

Герои, некогда молчаливые, прозябавшие под социальным гнетом, в новых обстоятельствах - это индивиды, имеющие свое место в обществе. За идеями и образами метода социалистического реализма Майлин выразил свое понимание философии жизни с отчетливыми для него очертаниями картины мира. Идеальным жанром для раскрытия разных сторон общества для него оказался фельетон, в котором проявляются модернистские тенденции: неприятие отдельных недостатков в поступках людей и в общественных ситуациях, несмотря на то, что советская действительность воспринимается писателем в целом как близкая к идеальности. В фельетонах “Сойканды содырлар”, “Кесиндилер”, комедии “Распорядок Талтанбая” и т.д. сатирически показана дисгармония общества, проповедующего равноправие, свободу, демократию, и в то же время несвободного от стяжательства, лицемерия, показухи, чванства и лжи.

Б. Майлин - один из мастеров прозы и публицистики. Более того, он - общепризнанный создатель жанра рассказа. “Лучшие образцы казахских рассказов представлены в наследии Беимбета. Можно сделать обобщение, что многие произведения Беимбета являются художественной летописью казахского аула в советскую эпоху с первых лет после Октября до середины 30-х годов”, - писал Мухтар Ауэзов (9). В рассказах “15 дворов”, “Пестрая шуба”, “Первый урок”, “У подножия Коктерека”, “Черное ведро”, “Семья красноармейца”..., в первой книге казахских очерков “Из поездок по гигантам” писатель выделяет важные понятия нового времени: революции, классовой борьбы, раскулачивания, религии, образования, культуры, медицины, сельского хозяйства и многие другие. В его толковании современность означает смысл действия в истории. Учитывая традиции русской и мировой драматургии (Н.Гоголя, Л.Толстого, А.Чехова, А. Горького), на которую опирались казахские драматурги (М.Ауэзов, О.Оспанов, А.Токмагамбетов, Ж. Тлепбергенов ...), Б. Майлин делает попытку

выразить новые горизонты истории, открывающие прогрессивные перспективы. Новая казахская история мыслима лишь с учетом различных контекстов, во взаимодействии народов и культур. В комедиях, водевилях, скетчах “Каламкас”, “Обманутый”, “Мулла шаншар”, “Аульная школа”, “Очки” сатирически выражаются представления о человеке, направившего все свои силы на служение материальным потребностям, тем самым движущегося ко злу и разрушению. В драмах Б. Майлина психологизм соединен с моралистичностью в выборе определенных тем и персонажей, что делает его драматургию несколько назидательной. Обратившись к событиям казахского национально-освободительного восстания 1916 года, Октябрьской и Февральской революций, гражданской войны, коллективизации сельского хозяйства и другим, Б. Майлин в пьесах “Фронт” (“Майдан”), “Наши джигиты” (“Наши ребята”), “Жалбыр”, “Шуга” и т.д. подчеркивает те моменты в сюжетных линиях, свидетельствующие о том, что народ динамично выходит за пределы вековых отечественных традиций, создает новые ценности, повлиявшие на его мировоззрение и бытие. В пьесе “Амангельды” (10), написанной совместно с Г. Мусреповым, рассматриваются поиски преобразования казахского аула в восстании повстанцев-сарбазов Тургайской степи. Здесь отражены размышления и действия исторически реальных лиц под их подлинными именами: Алибия Джангильдина, Ахмета Байтурсынова, Миржакипа Дулатова... Основные сюжетные линии изменены и доработаны в пьесе “Герой-большевик Амангельды” (11), на основе которой совместно с русским писателем Вс. Ивановым написан сценарий кинофильма. В основу пьесы “Жалбыр” (12) положен исторический факт - налет бедняков под предводительством Жалбыра Кудайбергенова на байский аул, где происходит линчевание бая и волостных. В пьесе “Наши джигиты” (13) драматург раскрывает развитие самосознания отдельной личности, пытающейся разобраться в расколе между красными и белыми, в самом классовом патриотизме и большевистском режиме. Драматург выражает понимание сути личности как растворения в коллективе, таким образом решая тему ее ответственности за поступки, за всю земную реальность.

Беимбет Майлин в творчестве следовал идеологии своей страны и методологии социалистического реализма в отражении массового, идейного героя, видел положительные образы в перспективе классового сознания и новой власти. В многомерности событийных линий жизни его персонаж действует с заранее заданным авторским планом, в котором актуализируются злободневные темы.

Мастер советской литературы, поведавший человечеству о казахском обществе разного времени, преданно любивший страну Советов и искренне веривший в ее порядок и справедливость, Б. Майлин расплачивается за это душевной мукой и жизнью. В страшные 30-е годы, в эпоху торжества тоталитаризма, его сажают в тюрьму по ложному обвинению в измене родине. 26 февраля 1938 года Беимбет Майлин, проповедник величия человека, был расстрелян как враг народа.

Салима Акашева

ТАҢДАМАЛЫ ЕҢБЕКТЕРІ
ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ
1. ТҰРМЫС ТА УҚЫМЕТІНЕ АШЫНУ

МҰҚТАЖДЫҚ

Ай, мұқтаждық, кесел болып тұрдың ғой!
Талапкерге қарсы тұзақ құрдың ғой!
Қолды созып, бойды жазып жүргізбей,
Ауруы жоқ бір мүгедек қылдың ғой.

Тоқтау салып кейін қарай тартасың,
Жас талапқа бір ауырлық артасың.
Сөндіресің жалындаған жүрегін,
Түбін қағып, жел гулетіп қалтасын.

Жазы, қысы бір ақша деп зарлайды,
Жатса-тұрса бұл есінен қалмайды;
Шарасыздық күнге ұшырап байғұстар,
Садаға үшін жанын байға жалдайды.

Алты айғы жаз бала оқытып бір байға.
Бұл кәсібі келсе егер ыңғайға;
Жарлымын деп және қарап тұрмайды,
Хақтан қорқар ұлтқа қызмет қылмауға.

Бір қызмет қылайын деп ойланып,
Бұл туралы шын ниетті бойға алып!
Жайраң қағып шықса - дағы мұқтаждық
Жібермейді түп етектен байланып.

“Әй, мұқтаждық, қайтейін!” – деп қайғырып.
“Керегімді бермедің” деп сай қылып,
Жігері құм болғаннан соң тоқтайды,
Бойындағы талабынан айырылып.

1913 ж., 5 сентябрь

ҚАРА КҮН

Не пайда тірліктен! Қайғы басса!
Аш қорқып, жүрек жұлқып, ұйқы қашса.
Түн қылып жарық күнді перде тартып,
Жасаған көп қайғының кілтін ашса!

Зар еңіреп жан біткендер жыбырланып,
Арылмай уайым-қайғы шектен асса.
Тұл болып алтын айдар, ақ арулар
Тапалып, теңдік тимей жатса аста.

Жойылып елі-жері, қолы босап,
Ем қонбас, қалың елді басса хаста.
Есіркеп қарайтын жан табылмаса,
Көздегі парлап аққан қанды жасқа.

Ес кетіп, жүз сарғайып, көз қарайып,
“Қара күн” бұл секілді түсті басқа.
Табылмас бұл жалғаннан рахат-тұрмыс,
Керек би, керек болыс, керек патша!...

1917 ж.

КЕДЕЙ

Кұл болдың жастан,
Қызмет қып байға.
Бейнетің бастан
Арылу қайда!
Алған ақың,
Киімге жетпей,
Бала, қатын
Тентіретпей
Қоя ма сені...
Көндің, жүрдің.
Күні, түні
Қызмет қылдың,
Кедейлігінді
Құдайдан көрдің.
Не бар еңбегінді
Байға қылдың.

Өзіңе дым жоқ,
Аш, жалаңаш.
Жалдар ең қол қып,
Әй, бала жас!..

Кедей, түсін!
Бөтеннен көрме
Не бар күшің
Кеткен желге.
Байсыз өлмейсің,
Кәсіп қыл, тырыс.
Құлдықты көрмейсің,
Істе жұмыс.
Нең бар байда?
Жаныңды сатып.
Еңбек қыл, әйда,
Бұрқыратып!

Өзің үшін тырбансаң,
Бәрі-дағы табылар.
Құл боп байға жалдансаң,
Қатын-балаң зар жылар...

1921 ж.

КЕДЕЙГЕ

Сенің зарын — зарлайтыным өмірде,
Сенің арың — арлайтыным өмірде.
Сен не көрсең, мен де соны көрмекпін,
Белді буған ауырға да, жеңілге.

Сен жыласаң — көзден жасым тамшылар,
Сен қуансаң — қайғы, шерім аршылар.
Айт өлеңді ең даланы жаңғыртып,
Қойшы-қолаң, кеше жүрген малшылар!

Қамысты өзен, құрақты көл, ең дала,
Құсы шулап, мал қыбырлап ел-дала...
Лагнет оқып бәріне де қол сілтеп,
Өміріне селт етіп пе ең, бейшара!

Қан боп қатқан, жаралы еді жүрегің,
Құрт жегендей кептің, сөмдің, жүдедің.
Таң алдында, шырт ұйқыда жатқанда,
Сен жылаушы ең, жүгірүші ең, білемін!

Жалба-жұлба ерді алып торыңа,-
Бір шабан мал тап болғандай сорыңа.
“Кіш-кіштеуші” ең көзге ұйқың тығылып,
Құрықшанды іліп алып қарыңа.

Құба жонға, шығып алып белеске,
Рахаттағы түскен кезде ел еске;
Мұнды әндерге салмайтын ба ең зарлантып,
Аттан түсіп, шарт жүгініп белесте...

Ащы даусың кетпеп пе еді алысқа,
Бой жеңдіріп ыза аралас намысқа.
Жас жүрегі тырнамап па еді лобылтып,
Тезек теріп жүрген күңнің алыста.

Екі жақта зарланып ең екеуің,
Сезініп ең бір жарық күн жетерін.
Бостандықты алғаныңда қай түрде,
Айта берсем, тым ұзаққа кетемін.

Жылай-жылай қолың жетті теңдікке,
Кім салады енді сені кемдікке?!
Бүгінгі күн шын қуанар мейрамың,
Салшы әнді бойың жазып кеңдікте!

Ащы даусың ен даланы күңрентсін,
Ащы қайғы көңілдегі кір кетсін,
Шын қаһарман жұбайынан айрылып,
“Қалқам” деген ауру көңілін тербетсін!

Сен жыласаң — көзден жасым тамшылар,
Сен қуансаң — қайғы-шерім аршылар.
Айт өленді ен даланы жаңғыртып,
Қойшы-қолаң, кеше жүрген малшылар!..

МЫРҚЫМБАЙ

Мырқымбай! Мырқымбай! Мырқымбай!..
Бай, бай, бай, бай!
Жүрмейсің жәй. Нең бар еді?..
Әй, құдай-ай!..

Ауылнайды боқтапсың,
Шаршап зорға тоқтапсың,
Несиеден қорқып
Сары атты сатпапсың.
Бай, бай, бай, бай!
Жарым ес-ай!
Құның ба еді
Бір шолақ тай?!

Алдағыны ойласаң қайтеді?
Ақылыңа бір бойласаң қайтеді?
Атқа мінген адам ғой деп,
Жетегіне байласаң қайтеді?!

Енді өшікті,
Боқтауынды есітті,
Шауып алудан тайынбас -
Түріп қойып есікті.

“Малын жасырды” деп,
“Егіні басылды” деп,
“Налок” дей ме, “мәлок” дей ме,
Әй, қатырды ғой басымды кеп...

Енді ныққа мінді...
Сорлы-ай, мұнша жынды
Болармысың?..
Алмайсың бір тілді...

Айтпаушы ма ем:
Әкімдермен
Жақын бол!-деп...
- Әке-ау, мұның нең?

Ауылнай құдай ме ед?
Әкімді құдай деп,
Шұлғимыз да отырамыз ба?
- Кет, ит, кет!..

- Жатыры оңбаған!
Қайдан тартайын деп ең, сен маған?!
Нағашың Ыбырай ғой,
Қарысудан танбаған...
Бар, шақырып кел!
Сары атты бер!
Қол қусырып, аяғына жығылсаң,
Ашуын тастадым дер!
- Бара алмаймын,
Оған пенде бола алмаймын!
Тентіретіп жіберсең де,
Бұл тіліңді ала алмаймын!..
- Мырқымбай, Мырқымбай, Мырқымбай!..
Бай, бай, бай, ит-ай!
Күйдіріп-ақ болдың-ау!
Әй, құдай-ай!..

Жынды бала бергенше,
Мұның жүзін көргенше,
Қу бас болған көп артық қой,
Құр күйікпен өлгенше.
- Мырқымбай, Мырқымбай, Мырқымбай!..
Бай, бай, бай, ит-ай!
Тірі өлтірдің-ау,
Әй, құдай-ай!..

1922 ж., Орынбор

КЕДЕЙ ТЕНДІГІ

1917 жыл, ноябрьдің іші, ел арасында жүріп Қауқымбайдың үйіне кездейсоқ болып қонғам. Менімен бірге дуаннан келе жатып Тәңірберген де қонған. Шам жаға шайды алып келді. Біз бай, бәйбіше, мырзамен бір дастарқандамыз. Самауырынның есік жағына кірлі майлық орамалды жайып жіберіп, үсті басы далба-дұлба, бір жігіт отыра кетті. Шоқпақ бұжыр қара, қолы тілім-тілім жарық, байдың малайы екенін адам айтпай-ақ, пішінінен, отырыс-тұрысынан білетін.

Бізге өзінің байлығын, малай ұстайтындығын білгізгісі келді білем, Қауқымбай бай көтеріліңкіреп қойып:

- Әлгі өгіздерді байладың ба? - деді.

Бәйбіше байдың сөзін көтермелейін дегендей:

- Қыс болса жақындап келеді, тезек жанындағы жалаңның шомын дұрыстау керек еді, сүмендеп қыдырумен-ақ ұзақ күнді кеш қылады, - деп ілді.

- Сүмендеп қайда бардым, - деп есік жақтағы жігіт күнк ете қалды.

Бай мен бәйбішенің екі аралығында отырған мырза күлімсіреп:

- Балалармен доп ойнағаны болмаса, ешқайда барған жоқ, - деп кетті.

Ата-енесінің, байының ізінен шығайын деген секілденіп келіншек:

- Жұмысының көптігінен ағаш жарып беруді де қойды, бүгін шайға суды әкелдім, - деп бір түйреп өтті.

Айыбын мойнына алған секілденіп жігіт үндемеген соң, сөзді соза беруді лайық көрмеді білем, бай кеңесті екіншіге аударды:

- Тәңірберген, сөйлей отыр, дуанда не хабар бар екен?

- Мен хабарын білем бе, апарған бір-екі қойымды сатып қайтқанша асықтым... Дуанда бұрынғы күй жоқ. Қауіп-қатер күшті. Әлгі екі торы ат жегіп меліш сата беретін Сани дейтін ноғайды көріп едім, сол айтып отырды: “большевик деген келе жатыр, байдың малын тартып алып кедейлерге береді екен; менікі, сенікі деу болмай, не бар мүлікті ортаға салады екен...” - деп, өзі көп болса керек, ішкі қалалардан шыққан дейді ғой...

- Естіп едім, түнде Рахмет қонып кетіп еді, - деді бай, жүзінде біртүрлі мысқыл аралас күлкі пайда болған секілденді.

Хабарына байдың ренжімегенін білген соң Тәңірберген соза берді.

- Оқыған мына Кәрімдер білмесе, біз қайдан білейік, өзін түрмеде жатқан кілең бір бұзықтар дейді ғой, патша түскен соң босанған білем.

“Кәрімдер білмесе...” дегенде мырзаның көңіліне “білем” түсіп кетіп, білетіндігін Тәңірбергенге сездірейін дегендей бейнелеп айтуға кірісті.

- Ылғи ақшаға жалданған құл-құтандар ғой. Мына Бұқабайға ақша беріп, біреуді өлтір десең, өлтірмес пе? Жаңа биліктің бәрін кедейлерге алып берем деген соң, өңкей малайлардың құтырып жүргенін көрмейсің бе? Бәрі бір әурешілік қой, күні ертең жойылады...

- Біздің Бұқабай ауылнай болады екен ғой,-деп келіншек мысқылдап күлді.

- Болса, қайтер дейсің, - деп Бұқабай, көрінген жерге мөрін тастап кететін Сарыбайдың баласы құрлы бола алмас дейсің бе?!

1922 жылы, май ішінде, жол үстінде Бұқабай кез бола кетті. Жаяу,

үстінде шокпыт-шокпыт шапаны бар, иығында жамаулы қап.

- Бұқабай, жол болсын!

- Ауылнайдың аулына барам. Қазынадан ұн келген екен, өзім барып алмасам, көрінген жеп қойып, бос қалатынмын. Биыл тұқым келгенде аштықтың әлегінен жүре алмай, бара алмап ем, маған тиісті тарыны Кәрім бермей кетті, - деді.

Жүзі ашаң, сүзектен тұрған адам секілді. Кішкене түрекеліп тұрып сөйлескенді көтере алмай, жерге отырып демін алды. Мен бастан-аяқ жайын сұраған соң, байдың өзін қуып шыққандығын, қатынымен екеуі алты айғы қыс тілек тілеп, ит, мысықты жеп күн көргендігін айтты.

- Жаз жетті, енді өлмеспіз. Байдың соқасын айдап бір жер тары салдым, тірі болсақ күн көреміз де, - деді.

* * *

Сол жылы қырман үстінде Бұқабайға тағы кездестім. Аз ғана тарысын күрекпен ұшырып жатыр екен.

- Қырман тасысын!

- Айтсын, тасығаннан ұраға сыймай бәрі нәлокке кетейін деп жатыр, - деп Бұқабай күлді.

Сұрастыра келсем, ауылнай тұқымды бөлгенде мұның мойнына екі пұт тары жазып, екі жер салды деп қойыпты.

- Маған деген тарыны Кәрім алып кетті. Қатыннан келген жалғыз алашаны қысты күні ашыққанда сатпай сақтап едім, соған жарты пұт тары алып сеуіп едім, - енді, мынау, бәрі нәлокке кетейін деп отыр... бірақ, әйтеуір елде бар ғой, қайыр сұрасақ та өлмеспіз, - деді.

Бар тарысы нәлокке кетіп ашығатын болса да, нәлокті шығарған үкіметке ренжу сөз айтпады.

- Кедейді теңгереді дегенге мәзбіз, қашан теңелгенше де байлар жанды шығарып болатын шығар, - деп күрегін алып жұмысына кірісті.

* * *

1923 жылы, октябрь ішінде 4 - ауылдық сайлауына кездестім. Жиналған жұрттың байынан кедей ден. Үйдің ортасында бір салқам столға қағазын салып, мұрны үлкендеу бір қара сұр жігіт отырды.

- Жолдастар! Мені сайлау басқару үшін үкімет жіберді. Сіздерді сайлауға жиып отырмыз. Сондықтан бұл мәжілісті басқаруға президиум сайлауларыңызды өтінем, - деді столдағы қара сұр жігіт.

Жағалай отырған жұрт түсіне алмай біріне-бірі қарады.

- Шырағым, “презден” дегенің не нәрсе?

- Президиум деп мәжілісті басқаратын адамдарды айтады және естеріңізде болсын, мәжілісте кілең кедейлер. Бәйбіше де, бай да Бұқабайға тесе қарады.

- Дәмесінің зорын!

- Мырза, маған сөз бересіз бе? - деді Бұқабай.

- Айта қойыңыз.

- Айтсам, біздің ішімізде пәлен жыл мені құлданып отын, суын тасытқан Қауқымбайдың мырзасы Кәрім отыр. Николай заманында бірнеше жыл ауылнай болған. Мүмкін болса сол мырзаның арамыздан шыққанын тілер едім.

-Әбден дұрыс, Қауқымбаев кім? Өкшеңізді көтеріңіз, - деді нұсқаушы.

Орта бойлы келген семіздеу қара жігіт жүзі құбылып үйден шығып кетті, отырған жұрт біріне бірі қарап жымьдасып мәз болып қалды.

- Қане, мәжіліс басқаратын адамдарың кім?

- Бұқабай болсын!

- Бұқабай!

- Бұқабай!

Жұрт шу ете түсті.

Нұсқаушы көп сөйледі. Басқа мәселелер бітіп сайлау басталды. Бұқабай өзін өзі ұстай алмады сөзге кірісті.

- Мына жігіттің сөзін естіп отырсыздар, істің кілті өзіміздің қолда көрінеді ғой. Үкіметтің бұл берген теңдігінен пайдалануымыз керек. Бүйтіп санға кіріп жиылыс басқарамын деу өңімде көремін деген ісім емес еді. Өздерің де білесіңдер, жаңағы Кәрім мырза маған не қылмап еді? Бес жасымда әке-шешемнен кетіп қалып, соның есігіне кіргеннен отызға дейін құлдығында болдым. Сол өмірімнің ішінде не жарытып ақы алғаным жоқ, не алда разы болсын жоқ, ылғи боқтау, соғумен келді. Басқасын қайтейін, былтырғы ашаршылық жылы қаңғытып жіберді-ау... оның үстіне тұқымды жеп қойып, салығын маған тартқызды. Айта берсем ісі көп, оны өздерің де білесіңдер; ендігі менің айтатыным “ауылнайлыққа кедейдің пайдасын қарастырған, кедейге жаны ашитын адамды сайлай көріндер, - деп Бұқабай тоқтады.

- Сені сайлаймыз.

- Бұқабай ауылнай!

- Ауылнай!

- Ауылнай!

- Тоқтандар, дауысқа салайық, - деді нұсқаушы.

- Дауысқа салсаң да, салмасаң да ауылнай, ауылнай!

- Жасасын, кедей теңдігі! - деді біреу.

- Жасасын, кедей теңдігі!

1923 ж.

2. АЛАШОРДАҒА ҚОЛ СОЗУ АЛАШОРДАҒА

1

Бірлік қылсаң алашым,
Ілгері қарай басасың.
Қол ұстасып ұмтылсаң,
Қатар жұрттан асасың.
Атағын мәңгі қалдырып,
Жасасын алаш, жасасын!

2

Бұл күнді де күн бар екен көретін,
Жасты иіп, тілекті Алла беретін.
Жаны ашып жол бастаған жастарға
Ақыл тілеген азаматтар еретін.

О баста зоры осы ғой тілектің,
Зарлайтыны қайғы басып жүректің,
Аруақ жар боп, атқа мініп қамданды,
Демей алаш әлім бітіп жүдейін.

Құтты болсын, алаш ұлы, теңдігің,
Көп жыл жүріп қолға түскен едігің
Атқа мініп, ұраныңды шақырып,
Бірлік үшін басты қосқан елдігің.

Зор қуаныш төгілді алтын ордаңда,
Саф азамат бағына керек қорғауға.
Елдің жайын ойлағандар қамданар,
Болмайды ғой қамсыздарды зорлауға.

Жұрттың іші жұрт қозғалса гүлденер,
Қызыл-жасыл гүл бақшадай түр кірер.
Алалықты арадағы жойдырып,
Заман келді бірге тұрып, бір жүрер.
Алаш туын желпілдетіп қолға алып,
“Мынау жау” деп қаймықпай еш қорғанып,
Үрім-бұтақ, тәсіл-нәсіл бәріне

Кетiндершi бiтпейтiн бiр жол салып,
Жұртты сүйер ерлер шығып қол басы,
Саф азамат бағылан болып жолдасы.
Жарық сәуле ендiретiн қазаққа,
Мәңгi жылдар жасасын Алаш ордасы!

1918 ж.

ЕЛІМЕ

Елім-ай, бiр сен үшiн мiндiм атқа,
Көзден жем қылмаймыз деп ендi жатқа.
Көтерiп Алаш туын ұрандалық,
Қарамай шапқан қылыш, атқан оққа.
Күншiлдер iштен тынып үндей алмай,
Тұрмады сөйтсе дағы - күндей алмай...

1918 ж.

ЕЛГЕ ХАТ

Сен үшiп туып,
Белiмдi буып,
Кiрiстiм қызмет қылмаққа.
Далаға қонып,
Суыққа тоңып,
Жауынға қарсы тұрмаққа.
Жабдығың сенiң жүргенiм,
Мехнатқа осы кiргенiм.

Қорғаймын жаудан,
Құтқарам дауда,
Қорғалатпай мысықтан.
Бел будым келiп,
Жәрдемдi берiп,
Нақ кезiнде тұншыққан.
Бар ма тағы арманың,
Айтшы арманның қалғанын.

Қорықпа елiм!
Даңқыңды сенiң-
Шетке мықты жаярмын.
Алаштың ұлын,

Күшейтіп құнын,
Сүйреуге көкке даярмын.
Тілегіңнің бәрін де
Осындай жерде мәлімде.

Мен де кең жұртым!
Көркейсің ұлтың,
Тартыңбаңдар жәрдемнен.
Қазақ боп іс қыл,
Бірлікпен күш қыл,
Күнің осы әлденген.
Туа бермес мұндай кез,
Алалықтан енді без.

1918 ж.

3. ЖЕР ҮШІН ТАЛАС

БОЛҒАН ІС

1

Міне, сәуір жетті, жаз болды, күні кеше қалың қармен қапталып жатқан жер, өткір күннің көзіменен қар кетіп, қарайып жыбырлаған жанды жәндікке “жайылыңдар еркін, жеңдер қалаған шөптеріңді!” деген секілденді, суық қыстың ызғарымен жер өзінің түрі кеткендігін біліп, қарағанға көңілді қылу үшін ойын, қырын қызғалдақпен безей бастады. Алты айғы қыс жер үйде жатып, күн өткізген қазақ байғұстар да таза жерге шығып рахаттану үшін киіз үйлерін тігіп қырға шықты.

Күнде шомның басында тұратын Қажыбай ақсақал, бүгін үйі қырға шыққандықтан молдасын қасына ертіп, ауылдың қасындағы бір биіктеу жерге шығып отырып: “баяғыда біздің бала күнімізде ана жерлерде қала жоқ еді, анау көрінген қара қоғаның басында талай асық ойнап едік-ау” деп қысыр кеңеске кірді.

Міне, сол уақытта ауылдың шетінде: “қайдан әңгіме табылады” деп алаңдап тұрған Жанпейіс, молда мен байдың қырға шыққандығын көріп, қуанған кісідей-ақ, жүгіре басып жетіп келді.

Жанпейіс: - Ассалаумалайкум.

Қажыбай: - Әліксалам, аман ба, Жанпейіс?

Жанпейіс: - Шүкір, жақсы, мал-жан амандық па?

Қажыбай: - Жанпейіс, бүгін қайдан келдің?

Жанпейіс: - Қаладан, өткен сәрсенбіде барғанымда Андрей “Жексенбіге кел!” деп қалып еді. Неге шақырды деп барсам, кәдімгі

Андрей, барған соң-ақ өзімді айналдырып, “тамыр-тамыр” деп шайын қайнатып, сыйлап: “бидай шабуға азырақ жер керек еді, сізден жер табылар ма?” - деп құлаққағыс қылған соң, дәулеті бар адам ғой, зияны тимес деп төрт-бес жер бердім. Одан шығып қайтып келе жатқанымда...дей бергенде Қажыбай ақсақал сөзін бөліп: - Сені бір ат алды деп естідім, жерге алдың ба, ақшаға ма? - деп сұрады.

Жанпейіс: - Жерге алдым. Түнеу күні барғанда 40 жерді өз аузынан сұрап тұр еді, соны бүгін 38 жерге әкелдім.

Қажыбай: - Жарайды, жерге алған нәрсенің қымбаттығы жоқ, бірақ, Жанпейіс, сен бұрын да жер саттың, бәріне жерің толар ма екен?!

Жанпейіс: - Күн ерте ғой әлі, есебін табармын, не бәрі 70-ақ жер.

Қажыбай: - Сен Жанпейіс, ертең қалаға барсаң, жайлау жақта менің 40-50 десятинадай жерім бар, соны ептеп орысқа өткізе аларсың ба?-деді.

Жанпейіс: - Әбден болады, жер алатын орыс көп, мен өткізермін, - деп кеудесін көтеріңкіреп қойды.

Бұл екеуінің сөйлесіп отырған сөздерін жандарында тыңдап отырған молда жаратпаған қияпатта бір күрсініп: - Бай, бұл жер сатқандарыңыз қалай? Жакең болса жарлымын деп сатады, сіздің құдайға шүкір, жақсы дәулетіңіз де бар, жайлаудағы жерді саттырайын деп отырсыз, күні ертең өздеріңіз көшіп барсаңыздар, малдарыңызды ұстап күнде потраба қылмай ма?”- деді.

Жайбарақат сөйлесіп отырғанда жандарында отырған молданың кенеттен айтқан бұл ақылы Қажыбай ақсақалға ұнап кетпеді, ішінен: “мұның да ақыл үйреткісі келеді”, - деп қойды.

Жанпейіс және бір сөз бастай берейін дегенде, бір бала келіп: “Ата, шай пісті” деген соң орындарынан тұрып тарады.

2

Мамырдың ішіндегі жылы күндердің бірінде бай қолына таяғын алып, қотанда жатқан қойын аралап жүргенде, соқашы жағынан шабуылдаған бір салт атты кісі көрінді: “Мезгілсіз уақытта шабуылдап жүрген бұл кім өзі?”- деп тұрғанында ол кісі Жанпейістің інісі болып шықты.

Қатты келген бойымен сәлемді де ұмытып: “Ағайды Меколай ұрып жатыр, соған сізден ақша сұрай келдім”, - дейді.

Қажыбай: - Меколай кім? Не қылған ақша?

Кісі: - Меколай түнеу күні бізге атын сатқан орыс, сол ағам “Жерімді толықтырып бер, болмаса ақшамды бер!” –деп қысым қылып жатыр. Соған сізден 20 сом ақша сұрап әкел деп жіберді, -дейді.

Белгілі, бұл ақша деген сөздің байға ұнамсыз тиетіндігі, бір тиынды бір сом орнына жұмсайтуғын кісіге қолақпандай қылып 20 сомды Жанпейіске беру оңай ма? Түсі бұзылып, ашуланып: “Сендерге жер сатқызған мен емес, жерді жеткізе алмастарың бар, неге саттыңдар? Беретін ақшам жоқ, тарт!”- деп ақырып, зәре-құты қалмай тұрған жазғанның бұрынғыдан жаман зәресін алып қоя берді.

Ал енді соқашыға келсек, күні кеше күрең атына мініп алып, былғақтап, көрінгенге “Жер алмайсың ба?” деп жүрген Жанпейіс, бүгін қақпанға түскен қасқырдай екі көзі жайнап, тамырының берген “сыйының” күштілігімен есінен де танып еді, басына нендей уақиға келгендігін білмей меңіреу адамға ұқсап тұрғанында, інісінің шауып келіп: “ақша жоқ” деген сөзіне шошып кетіп, ұйқысынан оянған адамша көзін ашты.

Енді не қылмақ керек? Басқа ақша табылардай орын жоқ, амалсыздан тамырына: “Меколай, күнде көріп жүрген таныс адамбыз ғой, мені қинама, соқаның алдымен салған екі жер бидайым (осы күнде көктеп те қалған) бар, соны алып біт” деп жалынды. Бұл сөз Меколайдың басында-ақ ойында болғандықтан бір ауыз сөз де айтпай, жерді алып бітісіп, қаласына қайтты. “Ауырып жазылған жан олжа, жоғалып табылған мал олжа” дегендей-ақ Жанпейіс мырза Меколайдан өлмей қалғанына қуанса да, Қажыбай ақсақалдың 20 сом ақша бермегеніне көңілі қатты ренжіді. Қалай ренжімесін?! Жанпейістің қылған қызметінің ұшы-қиыры жоқ, баласы ауылнай боларда: “Әйтеуір ауылдағы бір мырзамыз ғой” деп штат уақытында ауылдан ауылға шауып, көрінген кісіге бас иіп, жалынып, “шар” салынғанша бір мырза үшін жарғақ құлағы жастыққа тимеді. Оның бер жағында қырық-елу десятиналап жерін де сатып берді. Міне, бұл қызметін Жанпейіс өзі де ішінен ойлап-ойлап: “қой, бұл Қажыбай жақсылық қылғанды білмейді, амандық болып, ел жайлауға барғанда, орыстың егініне жылқысын бір айдап түсірсем, кегім бітер” деп кіжініп, күрең атына мініп алып ауылына жөнелді.

3

Жоғарыдағы айтылып келе жатқан Қажыбай ақсақалдың аулы жайлауға барып, Қос тұмарына қонғанына ай жарымдай болып еді. Кеше кешке бай бәйбішесіне: (ауыл маңайы тозған сон) “көшу керек еді, ауыл маңайында ат арқандайтын да қылтанақ жоқ, ьәм орыстың егіні де жақын, аман-есен тұрғанда жаңа жұртқа қонған дұрыс болар” деп кеңесіп отырып қымызды көбірек ішіп жібергендіктен, бүгін сәске түске дейін ұйықтап, жаңа ғана оянып, маужырап жатқанында дүрсілдеген аттың дыбысы білінді. “Бұл не қылған дүрсіл?” дегенше болмады, жылқышы жетіп келіп: “Жылқыны бай орыс айдап кетті” деп хабар берді. Тамақтың

күштілігінен көп ұйықтап, ұйқысын аша алмай жатқан байды “жылқы жоқ” деген хабар секіртіп тұрғызды.

Бай: - Қайдағы егінге түсті?

Жылқышы: - Жалтыр көлдің басындағы өзіңнің сатқан жеріңе!

Бай: - Япырым-ай, шырағым, бір күнше ұйықтамай-ақ қойсаң болмай ма?! Бүгін өзіміз де көшейік деп отыр едік, не қылса да зор шығын болды ғой, жылдам ат әкеліп жексін! – деп молдаға кісі жіберді. Жаңа ғана тұрып, баласына сабақ беріп отырған молда байдың бұйрығын орнына келтіру үшін баланы тастап тысқа шықты. Даяр тұрған атты жегіп, бір-екі меске қымыз толтырып алып, бай мен молда қалаға асты.

Бұл байдың жылқысын ұстаған қаладағы бір осал орыс болмағандықтан, сарша тамыз ыстықта күнге күйіп келіп тұрған байды онша елей қоймады, “шығыным көп, үш жүз сом беріп малыңды әкет!” дегенді шығарды. “...Өзіміздің жерге салынған егін ғой, тым теріс кетпес, 20-30 соммен бітер” деп келген бай, үш жүз сомды есіткен соң есінен тануға жақындады, қымыз беріп сыйлап, “тамыр-тамыр” деп жалынғанмен де жөнге келмеді. Енді не қылмақ керек? Амалсыздан қос атпен приставқа шапты. Ол екі арада төрт-бес күн өтіп кеткендіктен қамауда тұрған жылқы аштыққа шыдай алмай бұралып, екі ту бие, бір ат өлді. Қалған жылқысын келген пристав аман-есен алып берді. Мінеки, Қажыбай ақсақал жер сатуды әуес көргендіктен бе, болмаса, бес-он тиын болса да пайда қылып қалайын дегендіктен бе, әйтеуір жайлаудағы бос жерді сатамын деп, “бес тиын қоян, он тиын зиян” дегеннің кебіне ұшырады.

1915 ж. (“Айқап”. № 10).

“КЕҢ АТЫЗДЫҢ” ТАЛАСЫ”

(Әңгіме үзіні)

Жылқысын күзетіп, “Кең атызға” қарай айдатып салып, маң-маң басып Жәкең үйіне қарай келе жатыр еді, артында көтергені бар, сып-сида киінген біреу бір бүйірлеп келіп жанына тұра қалды. Ауылнай екен.

- Сізге бір хат бар еді, соны тапсыра кетейін деп едім, — деп қойынға қолды салып жіберіп, уқаланған көк конвертті Жәкеңе ұстата берді. Жәкең қолына ұстап үріккен адамдай одырайып, бір олай, бір бұлай аударып қарады.

- Мұның не өзі?

- Поштадан келген хат қой.

- Е... Тәңірбергеннің хаты екен ғой. Не айтыпты?
- Оқығам жоқ.
- Үйге жүр, қымыз іш.
- Жоқ, асығыс едім.

Жәкең екінші қайтарып сөз айтқанша, ауылнай атты борбайға бір салып жөнеп те кетті.

Жалғыз бұл емес, Жәкең дегенде ауылнайда бір мінез бар. Бұрынғы ауылнайлар секілді есіткен-білгенін айтып жалбаңдамайды. Үлкен шаңырақ қой деп өткен-кеткенде түсіп дәм ауыз тиюді де білмейді. Өздігінен келу түгіл, шақырғанда да елеп келе қоюы сирек. Әппақ сақалымен “қымыз іш” дегенде түсіп іше қойса қайтеді екен? Апырмау, бұл шіркіндер не болып кетер екен? — деп кейде Жәкең ұзақ ойға да шомады.

Тәңірберген Жәкеңнің оқудағы баласы. Бұрын бала оқытпай да күн көргеміз деп көкірек керіп жүрсе де, соңғы кезде оқыған жастар іс басына іліккенін көрген соң, Жәкең де Тәңірбергенді оқуға беріп еді. Былтыр, кім екені белгісіз, бес жүз жылқысы бар бай баласы деп Тәңірбергеннің үстінен арыз беріп, оқу бөлімі шығарып тастай жаздаған. Жәкең сасып, “кедейлігіне” ауылнайдан қағаз алмақшы болғанда, сонда да осы ауылнай қарысып маңына жуытпаған.

Тәңірберген — Жәкеңнің өзіне тартқан баласы. Дүние талқан болса да, әке жолынан таяр емес. Әкесінің тілегін орындау үшін оқып жүрген бала. Қалада жатып оқта-санда хат жазады. Хат жазғанда амандықтан кейін айтатыны болып жатқан түрлі өзгерістер, қандай жаңалықтарға қандай шара қолдану керек — сол туралы өзінің ойын жазып жіберетін. Тәңірбергеннің айтқанын мүлт қылмастан Жәкең орындап отыратын.

Ауылнайға кіжінсе де, қолындағы уқаланған көк конверт Жәкеңнің ойын бөлді. Конверттің о жақ, бұ жағын тағы бір қарап өтіп, ортасынан бүктеп қалтасына салды. Аяндап үйіне келді.

Қызы Кермеқас есігінің алдындағы шуақта іс тігіп отыр еді.

- Әке, сені Ақыметтің үйі шақырып кетті, — деді.

- Е, мені қайтеді?

- Кемпірі қысылып жатыр білем.

- Қысылса, мен ажалдан айырып алып қалмақшымын ба... Бар Әбішті шақырып кел! - деді.

Әбішті неге шақыртады дегендей Кермеқас әкесінің бетіне карады. Жәкеңнің түрінде өзгеріс жоқ: секпіл беті, адырайған көзі, таңқиған мұрны, селтиген сақалы – бәрі де бұрынғы күйінде. Ашу кернеген кезде Жәкеңнің түрінде үлкен өзгеріс болады: көзі шатынап, ұясынан шығып кете жаздайды; беті жыбырлап, мұрты ербиіп кетеді. Демін қатты алып, тыпыршып бір жерде тұра алмайды. Өзгеріс жоғын білген

соң, тігіп отырған ісін жиып, түрулі есіктің қуысына тыға салды да, Кермеқас Әбіштің үйіне қарай тартты. Қатар тұрған төрт үй - Жәкендікі. Оған таяу қикайып тұрған жалба қара үй Мақамбет қойшынікі. Мақамбетке таяу абажадай қара үй – Әбіштің үйі.

Әбіш домбырасына ішек тағып жатыр еді. Кермеқастың келгенін сезіп, басын көтеріп алып, кеп қоя берді.

- Төрге шық! Біздің үйге аттап баспайтын едің, не ғып келдің?

Кермеқас та күлімсіреп, төмен қарады. Аққұба бетіне қызарып қан жүгіргендей болды. Өткір көзі ойнақшып, қиығымен Әбішке қарап өтті.

- Жұмыспен келіп ем. Әкем шақырады, - деді.

- Жай ма?

- Білмеймін.

Әбіш тесіле қарап еді, Кермеқас бұрынғыдан бетер қызарғандай болды. Ойнақшыған екі көз оттай жанып, біріне бірі кездейсоқ болғанда, екеуі де күлімсіреді...

Төрдің алдында төрт қабат көрпені астына салып Жәкең отыр еді.

-Тәңірбергеннің хаты білем, мынаны оқышы! - деп Жәкең көк конвертті Әбішке ұстата берді.

Конвертін елтеп қана жыртып, Әбіш ішінен хатты алды. Жарты табақ қағаздың екі бетін толтырып жазған екен. Әбіш сүрініп-қабынып оқи бастады. Ентелеп ынтығып Жәкең отыр. Бір бүйірден қарап Кермеқас тұр.

- "... Сізге айтатын бір жаңа хабар мынау..." — деп, Әбіш бір жерін танымады ма қалай, бөгелді.

- Ал, немене дейді, неге тоқталдың?

- Мына бір сөзін айыра алмай отырғаным.

- Ондайын қоя тұр, артынан көрерсің, басқасын оқи бер.

Әбіш аттап жөнелді:

- Өздеріңіз де естіп жатқан шығарсыздар, биыл жер бөлісі болғалы жатыр..."

- Не дейді? - деп Жәкең сөзді бөліп жіберді.

- Жер бөлісі болады, - дейді.

- Қайдағы жер бөлісі?

- Білмеймін.

- Оқышы, оқышы!

- "... Жер бөлісі болғалы жатыр. Ауылдың жерін кедей мен байға тең қылып бөліп бермекші..."

- Осы не дейді? - деп Жәкең, шатынап-ақ алды. Жәкеңнің наразы бола бастағанынан Әбіш әлденеге қысылды.

- Мен қайтейін. Жазғанын оқып жатырмын, - деді.

- Жазғанда ... кедей жерді бөліп алып қайтпекші?

Апырмау, бұл жұрт не болып кетер екен? Іс таба алмай еріккен соң, бас салып бізді айналдыратын шығар деймін. Тағы не депті,былжыратпай тезірек оқышы! - деп Жәкең жекіріңкіреп қойды.

- "...Бөлістің болуы анық. Барлық жер бөліске түседі... Жердің ең шұрайлысы кедейге, орта шаруаларға беріледі. Біздің үй сияқтыларға кедейден қалған жер беріледі".

Жәкең төзіп отыра алмады:

- Ай, құдай-ай, қылдың-ау! Көрсетпегенің осы еді, ақырында мұны да көрсеткенің ғой! – деді.

Жәкең ашуланған соң Әбіш хатты ішінен оқи бастады. Кермеқастың күлімсіреген ажары бәсең тартып, Жәкеңнің уайымына ортақтасатын адамның пішінін көрсетті.

Тыстан Жәкеңнің тоқалы Теңге келді. Тығыршықтай, онша семіз де емес, домаланып тұрған әйел. Түсін қара торы деуге де болады, нағыз баттасқан жылтыр қара емес. Май басқандікі ме, әлде тумысынан солай ма, мұрны батыңқылау, мұрнының ұшы шошайып шығып тұрған сияқты.

Бие сауатын көнекті қарына іліп, белдемшесін сүйрете, Теңге бірдемеге ашуланып кірген сияқты еді. Үй іші жайбарақат отырған болса, соққан құйындай бір бұқыратып өтпек еді. Кірген күйінде Жәкең көзі түсті. Жәкең сұрланып, таңқиған мұртының делиген жегбесі едірейіп, секпіл беті жыбырлап отыр еді. Бірдеменің болғанын Теңге бірден сезе қалды. Аңырайып кішкене тұрды да, Кермеқасқа жақындаңқырап:

- Немене, жай ма? – деді.

- Әшейін, папамнан хат келген білем.

- Не айтыпты?

- Бірдеме депті, түсінген жоқпын. Жәкең ойына бірдеме түсіп кеткендей:

- Жер бергенде, байдың малы немен күн көрмекші дейді, оны айтпаппа? — деді.

- Айтыпты: "... бай малына жер таба алмаса, кедейдің артық жерін ақшаға жалдап алады..." депті.

- Дұрыс-ақ! Кедей үшін мал жиып отырғанымыз-ау! Кедей шолжандап қыдырып жүрсін де, біз баяғыдан бері тірнектеп жиғанымызды бөліп берейік. Бұл не деген масқара, батыр-ау! Одан басқа не айтыпты, арнап тапсырғаны бар ма?!

-“Ауылмен бұрынғыдай байланысуды қой. Ымыраға келмесе, болмайды... Ерегіссе, жердің бәрін сыпырып алып кетеді”, - депті.

- Бетім-ау, не дейді?! - деп Теңге шошынған адам құсап сұқ қолымен бетін тартты.

- Атаңның басы дейді... ит, әңгімеде не жұмысы бар екен?! — деп Жәкең оған жекіді.

Ал, енді шатынады.

- Шатынамай... Әңгімеде нең бар, сауған малыңды білсейші!
- Жұрттың естіп жатқан сөзін есітпей, құлағымызды мақтамен тыға алмадық.

- Әй, шығасың ба үйден?

Жәкең жүгініп-ақ алды. Белдемшесін сүйретіп, күңкілдеген күйі Теңге үйден шықты. Кермеқас есіктің қуысындағы ісін алып, суыртпағын талдап іс тігуге кірісті. Әбіш үйден шығып бара жатып Кермеқасқа көзінің қырын салды. Кермеқас бұрынғыдай қылымсып күлімсіресе, бұ да күлімсіремекші еді. Үйіне жеткенше, сыртымнан Кермеқас қарап тұр ғой деп аяғын сыпайылап басып, үйінің жанына жеткен соң, артына қарамақшы еді. Кермеқастың ақшыл жүзіне отты көзін біраз қадап тұрып, үйіне кіріп, домбыра тартып, Кермеқас есітер ме екен деп ән салмақшы еді. Кермеқас бұрынғыдай көзінің қиығымен қарамады. Езу тартып күлмеді.

Екінді әлетінде ауылының желкесіндегі тас обаның басына шығып, Жәкең жан-жаққа көз салды. Апрельдің іші. Тынық кеш. Күн ұясына батып барады. Тас обадан өлке бойы тегіс көрінеді. Жаңа көктеген жер кілемнің түріндей боп құлпырып тұр. Өзеннің аңғары быжынап жатқан мал: қой, сиыр, жылқыдан көз сүрінеді. Бәрі де Жәкеңнің малы, әкесі Сермақаннан бері үзілмей келе жатқан байлық. Анау көз ұшында бұлдырап көрінген атыз - “Кең атыз”. “Кең атыздың” қазір шалшық суы бар. Енді бірер жетіде құрғайды. Шалғыны осы күні-ақ жалбырап қалған, күзді күні тай жасырарлық болады. Маңайы көк бұйра, жоңышқа. “Кең атыз” - Жәкеңнің меншікті жері. “Кең атызға” ешкімнің орағы тиіп көрген емес.

“Құдай берген” жылы Жәкең “Кең атыздың” бір өзінен ғана мың шөмеледей шөп алады. Шөбі төл жеуге жақсы деп албардың түкпіріне үйгізіп, жазғытұры шығарады. Жазғытұры өңі жұқарған мал сұлыдай көріп жеп, аз күннің ішінде оңалып сала береді.

Жалғыз “Кең атыз” ба, Жәкеңнің меншікті жері қайда жоқ. Толып жатқан көгал, жарық боз бар. Бәріне де ат қойған: “Әкеме ас беретін жарық”, “Кермеқас туатын көгал”, “Тәңірбергенді сүндетке отырғызатын жылы мың шөмеле шөп алған сай”... Оның үстіне Жәкең егін салады. Жылына екі соқадан кем шығарған емес. Бір соқасы ескі жерді аударса, екінші соқасы кілең жаңа жерді жыртады. Ескірген жерді тыңайтуға қалдыра береді. Соқа тиген жер тағы өзінікі, ешкім аттап баспайды.

Ақ таяққа сүйеніп, әлде қайда көзді қадап Жәкең ұзақ тұрды. Ауыр күрсінді:

- Болмас, болмас!.. - деді.

Көз жанарынан бүртіктенген жас атылып шығып, бет сүйегінің үстін баса, сақалына қарай домаланып аға бастады.

Теңге қысырын ағытып, сүтін көтеріп үйіне келе жатыр еді, арт жағынан біреу қаттырақ аяндап, шоңқандап Теңгеге қатарласты.

- Немене, қабағың түйіліп кетіпті ғой, әлде бірдемеге ашуланып жүрсің бе?

- Саған ашуланып жүрмін.

- Неге?

- Қатыныңнан шыға алмайсың.

- Байғұс-ау, олай кіналауды қойсайшы, байыңнан шыға алмайтын өзің ғой.

Теңге күлімсіреді:

- Ойнап айтам, сенен жазық жоқ қой, — деді.

- Ендеше, бола ма?

- Болады.

- Қашан?

- Соңыра...

Кермеқас есіктің алдында түбіт иіріп тұр еді. Сүндеттің Теңгеге шоңқандап еріп келе жатқанын ұнатды. Сүндет пен Теңгенің арасындағы іс Кермеқасқа мәлім сияқты еді. Қабағын тыржитып, ішінен “азғындар” деп ойлады. Сөйткенше болмай, арт жағынан безілдеп сарнаған домбыраның дауысы естілді. Қарап еді, есік алдында домбыра тартып отырған Әбіш екен, домбыраның ырғағына түсіп теңселіп, Кермеқасқа қарап күлімсірегендей болды. Кермеқас та езу тартқан секілденді.

Кермеқас пен Әбіштің біріне-бірі көз қадап тұрғанын сезіп, Теңге де жаратпады. О да ішінен “азған қыз” деп ойлады.

Қас қарайып көз байланғанша Жәкең даланы кезумен болды. Ауылдың сыртын қыдырды. Ауылдың алдыңғы жағындағы өзенге барды. Өзеннің қабағында тұрып ойға шомды. Түн салқын. Жерге шық түсіп, аяқты сулай бастаған. Желдің лебі бетке сап-салқын болып тиіп, денені түршіктіріп жібереді.

Үйіне қарай жүре берем дегенде, ылдидан бір нәрсе ағарандаған сияқты болды. Сүйек мұжып жатқан ит пе әлде қой жеп жатқан қасқыр ма? Анадайдан көзді қадап-ақ қарап еді, ешнәрсе айыра алмады.

- Бұ кім? — деп еді, әлгі ағарандаған нәрсе ойпаң-тойпаң болған секілденді. Ағарандап ала жөнелді. Ауылға қарай зытып барады. Мақамбеттің сабалақ жүнді ақ иті ме екен, әлде?

Жәкең, ойы шартарапқа кетіп, үйіне қарай тезірек аттай бастады.

II

Шоңмұрын деген—толық бетті, бетінен қаны шығып тұрған сияқты, қою қара сақалы бар, дембелше келген қара. Сөзді дәбдірлеңкіреп сөйлейді. Сырын білмеген адам оның сөзіне құлақ қоймауы да мүмкін.

Бірақ әкесі Несіп марқұмды білгендер Шоңмұрынды құр демейді. Шоңмұрын Несіптің баласы. Несіп кезінде кедейдің қасқыры болған. Сөзге келгенде Несіпті адам жеңген емес: өткір тілді, сөзшен, ұтқыр, қайсар екен. Ескі сөзді, ескі билердің билігін, шешендердің тақпағын Несіп көп біледі екен. Сөзге үйір адамдар кезінде Несіпті әдейі іздеп келіп сөзін тыңдап жүрген.

Шоңмұрын да құр емес. Бір сөзді бастағанда “... Әкем марқұм айтушы еді, баяғы Сұлтан пырабителдің заманында...” деп бастады. Бір жерде отырған 10-15 үй кедей. Мал жағынан болсын, атақ жағынан болсын - бірінен-бірі озып шығарлық жайлары жоқ. Әйтсе де, сол күйлеріне ырза болып, сыртқа телмірмей, ешкімнің қанжығасына байланбай жеке отырып әдеттенген ауыл.

Кеш болса, таяқтарын қолдарына ұстап, орта жастағы адамдар біртіндеп бастарын құрайды. Көбіне жиылатын жерлері - Шоңмұрынның үйінің қасы. Шоңмұрынның қолының азырақ септігі де бар. Мардымды ешнәрсе істемесе де, кешке жақын жұрттың бас қосуына себеп болайын дегендей, шапашотын қолына алып есіктің алдына шығады.

- Қатын-ай, далаға бірдеме төсеші!

- Байғұс-ай, қолың бір дамыл көрсейші...

Бұл – Күмісайдың ылғи айтатын үйреншікті сөзі. Кейіген пішінмен айтса да, шынында Күмісай кейімейді. Істеп жатқан жұмысы болса, тастай салып, босаға жақта жататын тері бөстекті әкеліп Шоңмұрынға төсеп береді. Шоңмұрынның ағаш шапқан тықылы естілсе, ермек таба алмай тұрғандар біртіндеп жанына жинала бастайды. Ондай-мұндай есіткен жаңа хабарлары болса, Шоңмұрынға айтысады. Жаңа хабары болмаса Шоңмұрынға ескідегі ертегі айтқызуға кіріседі. Біреуі: “баяғының кісілерінің несін айтасың!” деп Шоңмұрынға бастап береді. Ағашты тықылдатып шауып отырып Шоңмұрын ертегісін бастай жөнеледі. Күмісай сыртқы босағаға бір тізерлеп қана отырып, жаулығының жақтауын құлағының сырт жағына таман ысырып қойып, Шөкеңнің ертегісін тыңдайды да отырады. Өте қызығып кеткенде, ернін сылп еткізеді, одан басқа бітірері жоқ.

Күндегі әдеттерімен ауылының адамдары Шоңмұрынның үйін қасына жиналысты. Шоңмұрын Ұлбосынның балтасына сап істеп отыр еді. Ұлбосын кемпір шуда жібін иіріп отырып, Күмісаймен әңгімені көйтіп отыр. Қатындардың кеңесі көбіне байдың үйі туралы: байдың тоқалын, қызын әңгіме қылады.

Өрі-бері айтып келіп, “бетпақ-ай, онысы несі екен?” деп ауыздарын сылп еткізіп, беттерін де шымшып қояды.

— “Көш, жанымда отырма!” деп жатыр білем, — деген Күмісайдың даусы шықты.

- О кім? - деп Күмісайға Дәуіт қарай қойды.

- Ана, бай ағанды айтып отырмыз.

- Кімге “көш” депті.

- Ақсақ қараға.

- Бай қайдан желікті, “Сүндеттен айырылсам, өлгенім” деп айтады дейтіні қайда?!

- Сүндетпен араларында мықты жанжал болған көрінеді ғой, - деп Шоқпарбай сөзін көңірсітіп барып тоқтады.

Шоқпарбайдың сөйлеуі де қиын-ақ. Бірдемені айтуға кіріссе, біресе білегін сыбанып, біресе бөркін қолына алып, әйтпесе, бәкісін ала салып ағаш жонып, айтқан құрлы жұрттың зықысын кетіріп болады. Шоқпарбайдың сол мінезінен запы болғандықтан көбіне жұрт оның сөзін тыңдамайтын еді. Мынау тыңдамастық хабар емес. Бұған кім айтса да құлақ салу керек. Шөкең де, Пірім де, әйелдер де, Дәуіт те – бәрі де Шоқпарбайдың аузына қарай қалды.

- Не қылыпты, не дейді?

- Мықты жанжал болған көрінеді... — деп отырған күйі тізесін құшақтап, Шоқпарбай теріс қарап кетті.

- Әй, құрып қал, сенің осы мінезің құрысын-ау, бірдеме айтсаң, кісіні зарықтырып боласың, - деп Шөкең кейіді.

- Жоқ, пәлендей ешнәрсе емес.

- Ендеше, “жанжалың” не?

- Жанжал тоқал мен Сүндет туралы көрінеді...

Жұрт ар жағын айтпай білді “Ар жағын айт” деп Шоқпар-байға телміргеннен де өздерінше қорытынды шығарғанын тәуір көрісті.

- Айтты-айтпады, Сүндетсіз күні жоқ, - деді Дәуіт. - Байды иығына салып сүйреп отырған Сүндет. Салық болса, малын бөліп жаздырады. Астыртын әкімдермен ымдасып, байға келетін пәле болса, қағады. Былтыр бес жыл жүрген малайы ақысын даулап сотқа арыз беріп еді, содианың басын айналдырып жүріп, Сүндет соның ізін жойды ғой. Не қылғанда да өзі пәле...

- Пәле ғана емес, залым, қара жүрек! - деп Шоңмұрын әрі итеріңкіреп қойды.

- Бай тегіндікпен өле ме, кедейді итаршы қойғанын көрмейсің бе, — деп Пірім өзінше жек көргендігін білдірді.

- Ана бір керей бала да сорлы екен, Жәкең өзін малайынан бетер жұмсайды екен, - деп Дәуіт Әбішті де іліп өтті. Жәкеңді былай қоя салып отырғандар Әбіш пен Сүндетті қолға алды. Көктен алып жерге салды. Құр жуастықтан басқа Әбішке қояр кінәлары жоқ, не пәленің бәрін Сүндетке артты. Сүндеттің Жәкеңмен қосылып, ұры жұмсайтынына шейін айтылды.

Иығында күйенте, екі шелек суды теңселдіріп, қызара бөртіп Ырысбике өзен жақтан су әкелді. Қолында бір үйрегі бар. Үйрегін әкеліп Күмісайдың жанына тастай берді.

- Көтек,— деп Күмісай шошып кетті, — қалқам-ау, мұны қайдан алдың?

- Мұғалім... әлгі Метей ағам берді, - деді. Айтуын айтса да, өзі әлденеге қызарды.

Үйдің сырт жағынан Метей шыға келді. Қолында шиті мылтық, өзі алқынып терлеген.

- Манағы кәзетінді алдың ба? - деп Дәуіт Метейге қарап күлімсiреді. Метейдің жауабын күтпестен-ақ:

- Осы мұғалім мені жәмшік қылып-ақ, болды. Қалаға барсам, кәзетін тиеймін де келем. Менің барғанымды Петіра аңдып тұратын шығар деймін, “әйда, жүр, кәзет ала кет” деп үйіне еріксіз алып барады.

- Петіраң әлгі Иванның коменес баласы ма? Жынды неме ғой, - деп Пірім ұнатпайтын адамның қалпын көрсетті.

Дәуіт Петіраға жақ болды:

- Қата айтасыз. Осы қалада Петірадан онды орыс жоқ.

- Қой, сен де мақтамасты мақтадың! Оңды болса, коменес-ке кірер ме еді? - деп Пірім сөзін дәлелмен күшейткен болды.

- Оныңыз дәлел емес қой, Піреке, коменес болған адам жынды болса, мына мұғалім де жынды болар еді ғой.

- Қой, мұғалім коменес емес.

- Өзінен сұраңыз.

- Коменеспісің, шырағым? - деп Пірім Метейге бұрылып қарады.

- Қорықпаныз, Піреке, коменес адам жемейді, - деп Метей Пірімнің жанына таман келіп отырды. - Коменесті құбыжық көре-тін жөндеріңіз жоқ. Коменестердің мақсұты - езілген елді ел қатары-на қосу, кедейлерді бірлестіріп, шаруашылығын көтеріп, байға қарсы салу, байдың тепкісінен құтқару. “Кеңес үкіметі орнағалы көзімізді аштық” деп өздерің әңгіме қылып отырасындар, Кеңес үкіметі кімнің бастауымен жұмыс істеп отыр? Кеңес үкіметіне басшылық қылып отырған коменес партиясы!

- Оны білеміз ғой, - деді Пірім.

Білмеген нәрсесін де білемін деп айту - Пірімнің үйрен-шікті әдеті еді.

Метей әңгімесіне тағы кірді.

- Коменес партиясын ел көзіне құбыжық қылып көрсетіп жүрген байлар, атқамінерлер. Коменес партиясының ұстаған жолы жүзеге асса, байлар мен атқамінерлерге күн жоқ, олар адамшылықтан шығады, бұрынғыдай ел билеп олжа түсіре алмайды. Биыл жер бөлісі

болайын деп отыр. Міне, осы істі коменес партиясының басшылығымен орындағалы отыр, - деді.

Жер бөлісі Пірімге жаңа сөз. Жер бөлісі деген сөз бірден жүректен орын алып, әлде нендей бір тілек баста елестеген секілденді.

- Жер бөлісің қалай? Бұл кәзеттің сөзі ме? — деп Дәуіт қайта сұрады.

- Газет сөзі. Үкімет жер бөлісіне кіріскелі жатқан көрінеді. Дайындық жұмысы қыстан бері басталып еді. Енді соны жарыққа шығармақшы. Губірнелерге орталықтан адамдар шығып жатқан көрінеді.

- Газетің де ойына келгенін жаза береді екен, - деп Шоқпарбай тағы қырын қарады.

- “Ойына келген...” деп жеңіл қарайтын жұмыс емес, мұның болуы анық, Ұзамай өкілдер келіп ел аралар, — деп Метей тағы бір пысықтап өтті.

Дәуіт елендеп, бүге-шігесіне шейін қалдырмай білгісі келді.

- Бөлгенде қалай болады екен?

- Елдің осы күнгі пайдаланып отырған жерін тең қылып бөліп береді. Бөлгенде, жердің әдемісі кедейлерге, орта шаруаларға беріледі, қалғаны барып байларға тиеді.

- Қой, шырағым, мұның өмірде болмайтын жұмыс қой. “Кең атыздан” айрылып Жарбол тірі болып отырмас, - деп Шоқпарбай тағы бұра тартты.

- Отырмаса, түрмеге түсер.

- Байды түрмеге түседі дегенге сенбеймін.

- Бай - құдай емес, қылмысты болса, түрмеге түспек түгіл, атылып та кетеді...

Пірім күлді:

- Ерегіс, Шоқпарбай, жеңілме, — деді.

- Шынында, “Кеңес үкіметі” — кедейдің үкіметі” дегеніміз болмаса, байлар әлі құламай жүр ғой, — деп Дәуіт елдің күйін суреттей бастады, — жерді бөліп беретіні ырас болса, елді бір теңеп тастар еді.

Шоқпарбай тағы килікті:

- Жерді алғанда не қылмақсың? Қай малыңды жаймақсың?

- Шауып алармыз. Артығын байларға өкіртіп сатармыз. Сатуға болатын шығар? — деп Метейден сұрады.

- Болғаны сол болсын, кедей шаруалар өзінен артылған жерді толық бәсін алып байға беріп отыруына болады.

Шоқпарбай ашуланып мүлде теріс қарап кетті. Пірім ха-ха-ха-лап күлді - Ағашын тықылдатып шауып жатып Шоңмұрын да күлімсіреді.

- Күмісай, шайынды қой, байитын болдық, - деп Пірім Күмісайды тәлкек қылуға кірісті.

Күмісай Пірімге әзілмен жауап қайырды:

- Баю сенің қолыңнан келе қоймас. Өзің сияқты ана ақсақ қара ойдан орып, қырдан қырып тауып жүр. Ебінің арқасында байдың малын малданып, жанын жанданып отыр. Байыйтын адамдар, эне, солар. Сен әуелі байдың үйінен дұрыс бір аяқ саумалыңды ішіп шық.

Күн еңкейіп ұясына барды. Ауыл үстін өрістен қайтқан мал қаптады. Қырдағы соқашылар аттарына салт мініп, тойдан қайтып келе жатқан адамдарша қатарласып елге қарап бет түзеді. Әлдекімдердің аспанды жаңғырықтырып зарланып ән салғаны естілді.

Қас қарайған кезде бірсыпыра жастар Метейдің үйінің жанында отыр еді. Ішінде Дәуіт бар. Жер бөлісін әңгіме қылып отыр. Метей білгенін қалдырмай айтып жатыр. Жастар жағы бір ауыз сөз айтпай ұйып тыңдап отыр. Әлдене уақытта барып, мұрты ербигендеу сары жігіт:

- Сонымен жерді бөліп береді десейші, - деді.

- Бөліп береді.

- Бәлем Жарболдың ызасы өтіп еді, “Кең атыздан” пакосты бір тартып өтсем, арманым қалмас еді, - деді.

Отырған жастар ду күлді.

- Біздің үйдегі бар ма? Неғып отыр, жататын уақыт болды ғой! - деп бір әйелдің күнкілдеген дауысы естілді.

- Мұқан, тұр, қатының ұрсып жатыр, - деп құрбылары оны тәлкек қылды.

Жастар ыдырады. Метейдің жанында жалғыз Дәуіт қалды. Дәуіт — жастардың ішіндегі көсемі. Еті тірі, баймен қас. Байға жағынуды, байдың айтқанын істеуді өлім секілді көреді ішінен кіжінеді, бірақ, сыртқа шығаруы жоқ.

- Осы жердің бөлінуі анық қой?

- Анық!

- Ендеше, бұған күшті салу керек екен. Кедей болып біріксек, істемейтін несі бар. Бірақ кейбір қырсықтардың кейін тартатыны бар, әлгі Шоқпарбайды көрмейсің бе, жатқан бір кесір. Әйтсе де, бозбалалар түсінеді. Бозбалалардың басын құрап алсақ, шалдарды бүктеп кетерміз! - деді.

Бұл – Дәуіттің, шын ойы, шын тілегі еді. Мана бөліс әңгімесін естігелі осыны ойлаумен болды. Соқадан шаршап келген жастарды әңгімеге үйірлігіп, Метейдің жанына әкелді. Бөлістің әңгімесін оларға да айтқызып, жастардың көңілін байқады. Олардың тілегінің де өзінкімен бір екенін сезді.

Түн ортасы кезінде Метей мен Дәуіт Шоңмұрынның үйінің сыртындағы арбаның түбінде күнкілдеп сөйлесіп отырды.

- Сен шын бел байлап отырсың ба? — деді Дәуіт.

- Шын.

- Ендеше, мен кетейін. Абайлағайсың, Сүндет құсап қолға түсіп калып жүрме, - деп күлді.

Метей жалғыз қалды. Меңіреу түн. Тым-тырыс. Ауыл терең ұйқыда. Ауыл арасында әр жерде қарайып ыңыранып күйсеп сиырлар жатыр. Шоңмұрынның ала төбеті бірдемеге елендегендей шәуілдеп бір-екі рет үрді де, қайтадан тына қалды. Жерошақ басынан сүйек тапты білем, қытырлатып мүжіді.

Метей жерден ептеп көтерілді. Жүрегі лүпілдеп аузына тығылып барады. Шекесі зырқылдап, басы айналып бара жатқан секілді. Жүрді. Отырды. Іргеге келіп құлағын салып тыңдағанда, әлдекімнің ауыр күрсінгені естілді. Төсегінен аунап түсіп жатқандай болды. Кемпір ме, шал ма? Әлде, жас жүрегі алып ұшып, өзіне тең жар іздеп ұзақ таңды төңбекшіп ұйқысыз атқызатын Ырысбике ме? Метей күрсінгенді Ырысбикеге ұйғарды. “Менің сүйетінімді біліп жүрген шығар. Мені келеді деп күн сайын зарығып күтетін шығар” деп ойлады. Ой үмітті жетектеді, не қылса да құдайға тапсырып, Метей іргеден қол жүгіртпекші болды.

III

- Бапам келді! - деп Жарболдың кішкене баласы үйіне жүгіріп кірді.

Сабаны пістіріп, салқын қымызды Жәкең жаңа алдына алып отыр еді. Сәлем беріп Тәңірберген кіріп келді. Жәкең қуанып, орнынан тұрып құшағына алып, маңдайынан иіскеп сүйді. Көзі жыпылықтап, бір-екі түйір жас шыққан сияқты болды. Кермеқас та, Теңге де көздерін шылап, бір жағынан күліп маз-майрам болды.

- Тоба, құдайға тоба! Бергеніңе мың да бір шүкір! – деді Жәкең отырып жатып.

Тәңірберген ұзын бойлы келген, талдырмаш, ақ құба жас жігіт. Жаңа тап беріп шығып келе жатқан мұрты бар. Үстінде орысша киім, басында кепке. Кепкесін алып жерге қойғанда, тарап сылап тастаған шашы жіптіктей болып тұрды.

- Денің сау ма? Есен-сау жүрсің бе? - деп Жәкең баспалатып сұрап жатыр.

Жәкеңнің сұраған әңгімелерінің көбі қала хабарлары болды. “Соғыс жоқ па, балшебектер бітетін емес пе?” деген сұрауларға шейін барды.

Әкесінің надандығына Тәңірбергеннің күлкісі келді білем:

- Әке, “балшбек біте ме” деген сұрауды екіншілей аузыңызға алмаңыз. Балшбек бітпейді. Күн сайын нығайып келеді. Одан да “қалай күн көреміз” деп сол жағын сұрау керек, - деді.

- Сол жағын сұрайын деп айтқаным ғой. Осында жер бөлісі болады деп мазамызды кетіріп жүр ғой, — деді.

- Айтпақшы, ол не болды?

- Әзір ешнәрсе де болған жоқ. Ауылнай мен песірі ел аралап, “қанша жерлерің бар?” деп жұрттан ауыз сұрап жазып әкетті білем. Маған келіп еді, шабындық 10 жерім бар деп жаздырып жібердім. Оңбаған, әлгі Тышқамбайдың Дәуіті “осы ауылдың жерінің үштен екісі байдың пайдасында, бізде жер жоқ” депті ауылнайға. Ауылнай да бір құдайдың атқаны, оны жазып кеткенін, жазбай кеткенін білмеймін.

- Ауылнай - былтырғы Әбіл ме?

- Сол.

- Түскен жоқ па әлі?

- Әй, Сүндеттің аузының дуасы кетіп барады. Былтыр арыз беріп әуреленген болып еді, ешнәрсе істей алмады. Қалаға бір-екі шақырып, аяғы божырап кетті.

-Өздерің, қалай қылып тұрсыңдар? - деді Тәңірберген. Жәкен кеңкілдеп күлді.

- Өлмеспіз деймін. Түнеугі сенің хатынды алған соң, мына қара таяқтардан Шоңмұрын, Пірім, Шоқпарбай, Кәрімді бір күні шақыртып алдым. Дәуітті де шақыртып едім, келмей қалыпты. Жетесі оңбаған ит қой, адамшылықты біледі дейсің бе. Бишара Шоңмұрын аңқылдаған ақ көңіл адам ғой, мен “ымыра бұзбайық, заман болса жаман, ендігі қалған күнде жас балалардың басын бір жерге қосып, берекенің кіруіне себепші болайық” деп едім, “өзіміздің ойымыз да осы еді” деп өздері шулап қоя берді. Әсіресе, Шоңмұрын жалпылдап, қайта-қайта бата қылды. Содан кейін өздерінің арасында бір сөз болған ба, қалай, Дәуіт “бай” деп маған тіл тигізген екен, Шоңмұрын араға түсе кетіпті. Екеуі сол жерде ілінісіп, таяқпен Шоңмұрын Дәуітті бір-екі тартып кеткен білем. Содан бері өздері екі жік болса керек. Әзіріне көпшілігі ана Дәуіт жағында секілділеу. Бірақ ортасындағы ақсақалдары ғой, бір табанда Шоңмұрынды қиып кете алмас. Жайлауға көшкенде Шоңмұрынға “бірге қон” дейін деп отырмын. Шоңмұрынға еретіндері сол жерде ашылып шығады ғой.

- Дәуіт қайдан құтырып жүр?

- Ойбай, әлгі мұғалім деген пәле бар ғой, тырна құсап серейіп алып, дүниенің пәлесі шығар деймін. Ауылы-ның жастарын да бүлдіріп болды білем. Дәуітті желіктіріп жүрген сол. Ылғи қайрап салады да отырады. Биыл қыстай біздің ас үйде бала оқытып келіп еді. Айына бес сомнан төлеп тұрды. Түнеу күні мектеп салдырамын деп бірсыпыра жігіттерді жиып алып әуреленіп жүр екен. Сосын Шоңмұрын мен Пірімді шақыртып алдым, сол күні үйде қымыз да көп еді, екеуін әбден қандырдым. Сосын жайласып отырып, “мектеп салам” дегендерін

айттым. “Ендігі қалған жасымызда балаларды аздырмай-ақ өтейік. Мектепті қойыңдар, тілімді алыңдар, мешіт салайық, мен өзім таңдама бір қара шығарайын” дедім. “Ойбай, бұл мақұл екен” деп екеуі де шоп етіп түсе қалды.

Жәкең бәрін де айтты. Бір жылдан бергі басынан өткенін қалдырған жоқ. Көңіліне түйтік болып жүрген нәрселердің бірін ашып салды. Бір кезде жұлып алғандай:

- Шырағым, сенің коменес болып жүргенің қалай? — деді. Тәңірберген әкесіне қарап күлімсіреді. Алдындағы аяғын бірер шайқап алып, салқын қымызды ынтығып жұтты.

- Онсыз болмайды, әке! — деді.

- Білемін ғой, - деп Жәкең күрсінді - білемін! Жүрегіңнің тазалығы аллаға аян. Күні үшін адам не істемейді. Бірақ, әйтеуір, жолдан тайып кетпесең болады. Кедейден шыққан коменестердің өзі жайлы тимейтін көрінеді ғой. Мына мұғалімнің істері ерсі болып-ақ тұрады. Бұл шіркіндер коменес бола берсін-ау, осы сендер құсап неге жүрмейді екен? — деді.

- Олар шынымен болады ғой. Коменессіз оларға күн жоқ. Коменестің арқасында теңдік алып отырғанын неге білмесін. Сосын коменестің жолына шын беріліп түседі. Коменестің айтқанын ел арасына бұлжыттай орындаймын деп әуреленеді.

- Бірас, ырас! - деп Жәкең басын шұлғыды. Баласына анықтап көз жіберіп қарады: кәдімгі іс басында жүрген “төрелер” сияқты! Іші жылып, өзінен-өзі күлімдеп сала берді.

Кешке таман Тәңірбергенге амандасам деп Метей келді. Тәңірберген оны әдемі қарсы алды. Жәкең де:

- Мұғалім бізді менсінбейтін еді Оқыған адамдардың әдеті-ау, қатары келген соң іздеп келіп отыр, — деп қарқылдап күлді.

Тәңірберген мен Метей даланы кезді. Өзен бойын жағалады. Қармақ салып жатқан балалардың қармағын алып, аздап балық та аулады.

- Метей, ананы көрдің бе? - деді Тәңірберген. Ырысбике, жанында Дәуіттің әйелі бар, екеуі су алып жатыр екен. Метей пәлен деп үндемеді.

- Өзі бір қылықты қыз, айналдырса болар еді,-деп Тәңірберген тұрған орнында қылмыңдап ыржаңдады.

Жоғарғы мектепке кіріп сабақ оқып жүргенге Метей Тәңірбергенді бұрынғысынан түзелген шығар деп ойлап еді. Ол ойы қата болды, Тәңірберген әлі баяғы қалпы екен, әсіресе, әйел туралы көз қарасы бұрынғыдан үдемесе, кемімеген екен.

Сөзден сөз шығып Тәңірберген:

- Сен білдің бе, партияға кірдім ғой,-деді.

Метей шошып кетті. Не айтар екен дегендей Тәңірберген Метейге көзінің қиығымен қарады.

- Неге үндемейсің, әлде ұнатпайсың ба?

- Ұнатпағанда қайтейін, жалғыз менің қолымдағы жұмыс емес қой.

Тәңірберген қолындағы қармақтың қорықшасын құмға шанша салып, Метейдің жанына жақын келіп отырды:

- Сендерде бір қата пікір бар. Партияны өздеріңнің еншілеріңе тигендей көресіңдер. Ұнатпайтын бір адамдарың партияға кірсе, “ойбай, бүлдірді” деп шулайтындарың бар.

- Қате айтасың, - деді Метей, - партияға олай қарауға болмайды. Жайшылықтағы арадағы салқындықты партия жолына әкеп соқтырған коменес - шын коменес емес. Шын коменес болам деген адам партия жолынан бұрылмай, тура жүруі керек.

- Сеніңше қалай, мен партия жолымен жүре алам ба, жоқ па?

Метей күлді:

- Мұның баланың сұрауы ғой. Партияға кірген адам, кірместен бұрын партияның жол-жобасымен анық танысуы керек. Партия жолын дұрыс деп тапса, сол жолмен жүре алармын деп белін буса, сонда барып партияға кіруі керек. Әйтпесе, соқыр сезіммен кіруге болмайды. Ондай кіргендердің көбінің ішінде бүкпесі болады.

- Сеніңше, мен партия жолында жүре алмаймын ғой, сірә.

Метей кесіп жауап берді:

- Жүре алмайсың, - деді. — Сенің жүре амайтындығың ісіңнен көрініп тұр. Сен әкеңнің айтқанынан шыға алмайсың. Әкеңнің “істе” дегенін істейсің. Әкең - елді езіп отырған бай. Байлықпен, атақпен әкең елді бір езсе, енді сол кедейге таң атырмай сен тағы езбексің! Партияны осы жолында құрал қылғалы отырсың!

- Әй, сен шын айтып тұрсың ба? - деп Тәңірберген қанын ішіне тартып-ақ алды.

- Шын айтып тұрмын.

- Менің ішімдегіні білетін сен әулие емессің ғой.

- Әулие болмасам да білем.

- Қалай білесің?

- Хатыңнан білем. Биыл бөліс туралы әкеңе хат жазғанда не деп едің, есінде бар ма?..

Тәңірберген бірдемені ойлағандай сұрланып төмен қарады. Метей ашу кернеп, өзінен-өзі тығылып, жарылғандай болып тұрды. Кенет ішінен: “апырмай, мен сол хатты жоғалтып алмасам игі еді?” деп ойлады.

Өзеннің басынан ауылға қарай қайтқанда, екеуі екі жолмен қайтты.

* * *

... Қараңғы түнде қалбандап, жүрегі алып ұшып Метей еңкедеп келе жатыр еді. Біреу иықтан ұстай алды. Метейдің тұла бойы мұздап, қалтырап қоя берді. Тәңірберген мен Әбіш екен.

- Мұғалімбісің! Жастарға өнеге бергелі жүр екенсің ғой! - деп Тәңірберген мысқылдай күлді.

Метей үндей алмады. Есалаң жүректің дәкбірді алып жүріп, ұяттын үстінен шығарғанын енді білді.

- Не қылғалы жүр едің? - деп Тәңірберген даусын шығарыңқырап сөйледі.

Ұйықтап жатқан адамдар оянып, масқара болам ба деп, Метейдің зәресі одан жаман кетті. Замандастықты айтып Тәңірбергенге жалынғысы келсе де, ойының бір жағынан менмендік бас көтерді:

“О да өзіндей адам! О да қыз андып жүр. Бас име, үйге қарай тарта бер!” дегендей болды. Метей осы ойдың соңынан ерді. Тәңірбергенге жауап берместен, үйіне қарай бұрылып жүре берді.

Тәңірберген арт жағынан:

- Қаңғырған ит, тұра тұр, күлінді аспанға ұшырармын! - деген даусы ауылды басына көтергендей болды.

Метей мықты қапалыққа кірді. Аяқ үйге қарай тездеп басып келеді. Бүгін Ырысбикені іздеп екінші рет шығуы еді. Бірінші рет барғанында, іргеден қолын жаңа жүгірте бергенде ала төбет абалап үріп шаптыққан соң орнынан тұра қашқан. Содан кейін баруға бата алмай жүріп еді. Бүгін қайдан желіккенін өзі де білмейді.

Дәуіт үйінің жанына шығып тұр екен, “бері кел” деп шақырды.

- Айқайлап тұрған кім?

- Тәңірберген.

- Саған айқайлап тұр ма?

- Иә.

- Оған неғып кездесіп жүрсің?

Қалтырап буыны құрыған адам, жауап берудің орнына, үйге сүйене отырды. Дәуіт те отырды. Түн қараңғы. Аспан толған жұлдыз, жыртық үйдің тесігі құсап самсап, жымыңдап көз қысып тұр.

- Осы сенің істеп жүргенің немене? - деп Дәуіт Метейге қарады.

- Ешнәрсе емес.

- Ырысбикеке бозбалалық ретімен барып жүрсің бе, әлде көңілің сүйіп алмақшысың ба?

- Тисе, алмақшымын! - деді Метей.

- Ырысбике не дейді?

- Сөйлескенім жоқ.

- Сөйлеспегені қалай, барғанда не бітіріп жүрсің?

- Барған жоқпын ғой!

- Не дейді? Түнеугі жолы ше?

- Онда иті абалап, үйін оятатын болған соң, кетіп қалғам.

- Күндіз де сөйлесіп көрген жоқсың ба?

- Жоқ.

Дәуіт шек-сілесі қатып күлді. Күле-күле көзінен жас шықты. Метей де баста Дәуіттің күлкісіне ерсе де, артынан өзіне күліп отырғандығы есіне түсіп, қоя қойды.

- Ұят болды! - деді Дәуіт. - Байдың үйі мұны енді неше саққа жүгіртеді. Шөкеңмен салқын болып отырмыз. Оның үстіне мынау жамалған соң, ұласып кету і мүмкін. Ондай ойың болғанда, жасырмай-ақ қолыңнан келмейтіндігін маған айтуың керек еді, я біздің үйдегі жеңгең арқылы сөз салуың керек еді. Енді оқа жоқ, өтер іс өтті. Байдан келетін пәлені ертең көріп алармыз. Үйіңе барып ұйықта! Бұдан былай маған айтпай ол үйге қарап аяқ басушы болма! - деп тағы күлді.

Дәуіттің бұл жолғы күлкісі Метейге майдай болып тиді.

Төсегіне барып жатқан соң, таң атқанша көзі ілінбеді. Әлденелерді ойлады. Кейде өзінен-өзі терледі. Күн шыға ұйықтап кеткен екен, түс көрді, Бірысбике жанына келді:

- Қорқақ! - деп күліп табалағандай болды...

“Қызыл Қазақстан” журналы,
“10-11 саны (Повестке татырлық бұл шығарманы кейін “Қазақ қызы яки Азамат Азаматыч” романына бір бөлім етіп енгізген)

ТЕЛТАЙ (СӘРСЕНБЕКҰЛЫ) ТІЗЕМЕН ҚАҒАДЫ!

“Қызыл тұмсық”— жердің аты, Ақтөбе губірнесі, Шалқар уезі, Шалқар болысы 1—10-шы ауылдардың арасындағы даулы жер. “Қызыл тұмсықтың” пайдасын 10-шы ауылдың кедейлері көрмекші болады. Қара табан кедейлердің жер иемденбекші болғанына 1-ші ауылдың Мінаш Бірімжанұлы сияқты байларының іші ауырып, дау туғызып, шатақ шығарады. Әсіресе, өткен жылғы жер бөлісінде дау көбейген соң, болыстық кеңес кәмитеті “Қызыл тұмсық” дауын шешу үшін жер кемесіесін шығарады.

Жер теңдігі кеңес үкіметінің тұсында жарыққа шығып отыр. Жерсіз кедейлер жұртпен қатар жер алып, шаруашылығына кірісіп отыр. Кеңес мекемелері, мекеме басындағы қызметкерлер жер теңдігін, кедей үстемдігін жарыққа шығару жұмысына әлден келгенше жан салып отыр. Олай болса, Шалқардың болыстық жер кемесіеснің “Қызыл тұмсықты” 10-шы ауылдың пайдасына қалдыратынына кім болса да күмән қылмаса керек. Дұрысында солай болуы керек те ғой.

Бірақ кейбір жерде кейбір мекемелерде жақынын жақтайтын, болған атаның тұқымын мақтайтын, “шынжыр қатарлардың” абыройын сақтайтын, “абыройшыл” қызметкерлеріміз де табылып қалып жүр-ау!..

Шалқардың болыстық кеңес кәмитетінің ағасы Жүсіпқали Тәтіұлы — кедейден шыққан белсенді. Орынбасары Данағұл Шыманұлы — бұрынғы “болған” атаның баласы. Байлармен әкей-үкей жекжат. “Қызыл тұмсыққа” таласып жүрген Мінаш Бірімжанұлы — Данағұлдың туған жездесі. Шалқардың атақты байының бірі Тотан Уақбайұлымен ауыз жаласып, Данағұл жаз бойы 17 биенің сүтін сауады. Қаракер байтал мен құла айғырдың майын мінеді. Құла айғырға бөктеріп 17 биенің уыз қымызын қалаға тасып, Данағұл іс басындағы “жақын” жолдастарын сыйлайды. Шалқардың, уездік кеңес кәмитетінің ағасы Телтай Сәрсенбекұлы Данағұлдың салқын қымызын ішіп алып алты айғы жаз “Қызыл тұмсық” болғанын көрген жолдастары жасыра алмайтын көрінеді.

“Қымызды кім ішпейді, қызды кім көрмейді”, Тотанның 17 биесінің сүті Телтайға арам еді демекші емеспіз. Мекеме жұмысында езіліп, көшенің шаңын жұтып жүрген адамға даланың қымызы мың да бір дауа. Мұны Ахмет сияқты дәрігер болмасақ та айта аламыз. Таза қымыз ішіп денсаулығын түзеген Телтайға да қарсылығымыз жоқ. Мұбарак денсаулығы бұзылып кетіп жүрсе (“Жаман айтпай, жақсы жоқ” деген бар ғой), курорттан курортқа шауып, қамсыздандыру бөлімінің ақшасына масыл болатынын білмейміз бе. Олай болса, қымыз ішкендігі үшін Телтай айыпты емес деген қорытындыға келе тұрайық! Мен өзім осыған екі қолымды бірдей көтерем.

Енді осымен қатарласа туатын мәселелер бар, соған келейік: Тотан Ұлықбайұлы — белгілі бай; елді партия қылып бүлік салғаны үшін жақын арада бір баласы жер аударылған, кеңес үкіметін “жасай қойсын” деп отырған тілектестерден де емес. Олай болса, кеңес жұмысында отырып, болыстық кеңес ағасының орынбасары болып отырып Данағұл Шыманұлының Тотанмен шүйіркелескеніне жол болсын? Мақұл, Данағұл да “болған атаның” баласы ғой, жекжат, тұстас адамы шығар, “жақындықпен” алып сауып отырған шығар. Бұл жағына да таласпайық. Бірақ өзі кісіден сауып отырып, қалаға өңгеріп қымыз тасу себебі не? Анау-мынауды былай қойып, уездік кеңес кәмитетінің бастығымен айналысқаны қалай? Телтайға жаны ашыған қамқор ма? Әлде Телтайды арқаға тану қылған, “уезің де уысымда!” деп былайғыларға төсін қағатын жемқор ма?

Онымен ашып айтып, пәлендей деп қорытынды бермей-ақ қояйын. Оқиғаны басынан аяқ көзінен кешірсе, оқушылардың өздері де бір қорытындыға келмес пе екен!

* * *

Телтай Сәрсенбекұлы — Шалқардың болыстық кеңес кәмитетінің ағасы Жүсіпқали Тәтіұлын кеңесіне шақырып алды:

- “Қызыл тұмсыққа” кемесие шықты ма?
- Шыққалы жатыр.
- “Қызыл тұмсықты” кімге бермекші?
- Әрине, жерсіз кедейлерге береді ғой! - деп Тәтіұлы көтеріліңкіріп қойды. Телтай ұнатпай қабағын кіржің еткізеді. Тұңжырап отырып барып:
- “Қызыл тұмсық” Мінаш Бірімжанұлының пайдасында қалуы керек. Осыны кемесие мүшелеріне айтып тапсыр, - деп болыстық, кеңес ағасына бұйрық, есебінде сөз айтады.

Телтайша ойласақ, “уездің” айтқанын болыс сөзсіз орындау керек қой. Уез “Қызыл тұмсықты” Бірімжанұлына берем десе, жердің беріліп шығуы керек. Бірақ іс жүзінде олай болмаған. “Қызыл тұмсық” 10-шы ауылдың пайдасында қала берген. “Қызыл тұмсыққа” қол салған Мінаштың Әбуәлібі мұзға отырған. Арындаған байдың азуына түспеген кемесие мүшелерін, кеңес қызметкерлері дәріптеп, басқаларға үлгі қылсақ, одан обал таппаймыз ғой. Шалқардың болыстық кеңсе қызметкерлері “Қызыл тұмсық” оқиғасы туралы өз міндеттерін өтеген екен деп кім болса да айта алар. Бірақ Телтайдың не айтатынын қайдан білейік ?!

Шалқардың уездік кеңес кәмитеті Телтай Сәрсенбекұлы-ның ұсынуымен Шалқардың болыстық кеңес кәмитетінің ағасы Жүсіпқали Тәтіұлын сотқа тартпақшы болады, айыбы:

1) жұт туралы айтып тұрмаған, 2) шаруа салығы кезінде мал жасырғандарды қазып шығармаған...

Айып олқы емес. Мал азығы кем болып, мындаған шаруа жұтқа шалдықты, талай кедей көк шолағынан айрылатын күйге жетті. Осы күйді кезінде үкіметке білдіріп, үкіметтен жәрдем шығарып, жұтаған елді қиыншылықтан құтқармаса, болыстық кеңес міндетін атқарған болып табылар ма?

Байлар, атқамінер кулар айла-шарғы істеп, малын жасырып, салықтың салмағын кедейге салумен келеді. Мұндайлармен күресу, жасырған малды шығарып, қылмыстыларды тиісті орнына тапсыру бұ да болыстық, кеңестің күрделі міндеттерінің бірі. Осы екеуін бірдей орындамағаны үшін Жүсіпқали Тәтіұлын сотқа тартқандыққа кім қарсы болар? Есі бар адам, кеңес жұмысының көркеюіне, аз да болса, тілектес адам бұған ара түсе қоймас.

Бірақ, Жүсіпқали Тәтіұлы бұл айыпты оңайлықпен мойнына алатын емес. Тәтіұлының арызына қарасақ, осы екі айыптың екеуінен де ол ақ секілді көрінеді:

“... Жұт туралы хабар кезінде беріліп тұрды. Соның арқасында күйзелген шаруа үкіметтен жәрдем алып, қыстан аман шықты... Шаруа салығы жөнінде жасырылғандар шығарылып, 3 мың сомнан артығырақ қосымша салық алынды. 38 адам сотқа тартылып, тиісті жазасын

тартты... Осының бәріне қолымда дәкументім бар еді, бірақ Сәрсенбекұлы оны ескермей отыр...

Мені сотқа тартып, орнымнан түсіріп, Данағұл Шыманұлын болыстық кеңеске аға қылып сайлатып отыр... Сондықтан кедейлік көз жасыммен өтінемін...” деп Жүсіпқали арызын бітіреді. Жүсіпқалидың арызына нансақ, Телтай таныстыққа, араластыққа беріліп отыр, жікшілдік жолына түсіп отыр...

- Тап осылай деп кесіп айта қою бізге де оңай емес. Өйткені Телтай - уездік кеңес кәмитетінің ағасы, партия мүшесі, дардай жауапты орындағы азамат.

- Жікшілдікті жою керек!

- Байшылдықпен күресу керек!

- Рушылдықтың тамырына балта шабу керек! — деп күре тамыры білеуленіп, талай өңешін созбады деп кім айтар.

Өңеш созылады-ау, ұранды да әдемі саламыз. Бірақ соны орындау жағына келгенде, Телтай жолдас, мүдіріп қала беретініміз-ақ жаман!..

* * *

Мені нақақтан қаралады деп Телтайдың маған жабыса кетуі де мүмкін. Жабысқанмен, түсіп қалатын менің болыстығым жоқ қой, әйтсе де қаңқу сөздің, не керегі бар. Телтайға “ауыз бастырық” қылу үшін оның бірнеше хатын көшіріп өтейін. Ұялса, бәлкім, айыбын мойнына алып, дауын қояр.

Телтайдың хаттары:

“Қайболда

Хатыңды алдым. Қатты кетіп жазған екенсің, шымбайға батып кетті... Мұнда жаңалық тіпті көп. Губірнеден қызметкерлер кететін бопты. Ескіден жалғыз Ыдырыс қалады... Ақтөбеден Сұлтанғали ұлынан басқа адам жоқ мен танитын. Орынбасардың орынбасарлары отыр мекемеде... Шалқарға адам даярламапты. Әзір сен отырасың. Бір қатар жолдастарға айттым, қарсы емес. Жоғарғы дәудің екеуі де кетеді. Ақтөбеге хатшы боп Манайұлы келеді. Жетісудың бұрынғы хатшысы. Пуркерерге бергісіз... Мені шақыртқанда губірнеде қол ұстасып істеуге адам керек болған соң шақырған екен. Сұлтанғалиұлы қатты өкініп жүр бірге істей алма-дым деп... Туғанбайұлына сәлем айт, осы хатты оқып бер. Кететіндердің тізімі: 1)Сұлтанғалиұлы, 2)Жұрманғалиұлы, 3) Бендет, 4) Абайымұлы, 5) Үшкүбісский, 6) Кабикүп. Әзірге осы алтауы жетер. Тағы болса, тағы жазармын... Керқарадан менің етігімнің ақшасын беріп жібер...”

Бұл Телтайдың уезден жоғарылап, гүбірнеге барған соң жазған бірінші хаты. “Қол ұстасып істеу үшін” кейбір жолдастарының арнап шақыртқандығын, енді бірге істесе алмай қалғандығына өкініп жазған хаты. Енді екінші хатына келелік:

“Қайболда.

Белді мықты байлап Қосшылық жұмысына кірістім... Сен туралы әлі мәселе шешілген жоқ. Бірігіп шешерміз деген пікір болды Манайұлымен. Мен укомға орго керек деген едім, соны іздеп жатырмыз. Атком бармаған күнде орго боларсың. Один из двух деп отырмыз.. Саған қатты тапсыратын жұмыс мынау: Әкімұлы Жақсылықты білетін шығарсың, Қызылбастың шоқпары. Ыдырыс екеуіміздің үстімізден арыз жазыпты. Ол Ыдырыстың өзіне келіпті. Иттің баласы тарыдай қатысы жоқ, адамға тиіседі, бір бәле итеріп жүрген шығар соны. Мен былтырдан бері өштікпен істеді дер деп аяп жүр едім. Данағұлға айтып соған бір ыстатиа міндіріңдер, жөні келсе, Данағұлға айтсаң, бір шала табар өлмесе...”

Әкімұлы Жақсылықтың сонына Данағұл шала байлай алды ма, ыстатиа мінгізіп үлгірді ме — ол жағы бізге қараңғы.

Бірақ, губірнеде отырып, губірнелік “Қосшы” кәмитетін меңгеріп отырып Телтайдың осы “нұсқауды” бергені анық. Жаса, жаса, Телтай! Сен жасасаң, ескірген ел партиясының талайын қоздырып үлгіретіңіңе біз кепіл!..

Енді үшінші хатына келейік:

“Қайболда.

Саған бір хатты жазғаныма бірнеше күн болды. Адам жоқ боп жібере алмай жүр едім... 30 мыңды немкетер қылып беріп отыр. Өткізе алсаңдар, бәрін өткізіндер. Болмаса, өткені өтер, оған қысылмай-ақ, қой.

Басқа уезде бұрынғы үлестері де өткен жоқ (Апырмай, осыны шаруа қарызы туралы айтып отырса жарар еді?! Б.).

Ыдырыстың үйінде, өзің жатқан қомытта, Манай Нұғыман жолдас екеуіміз турамыз (Жаңа хатшы Губкомға). Жүрегің қорқып кетіп жүрмесін Губком хатшысы дегенге.

Шалқарда сені қалдырамыз деген пікір жасадым, төре ағалыққа... Бірақ мен кетпей жүріп Құрекем баласының билегені ме, Данағұлдың түскені?.. Тоғызбайұлы екеуің қатар отырып бір адамды сақтай алмағандарың қалай батыр ?

Менің жайымды айтпай білесің ғой, тұрған жай мен жолдастан ішің сезер: көшедегі анау-мынауы тіземен қағамыз!..”

Телтайдың менің қолыма түскен хаттары — осылар. Бұған қорығындыны мен істемей-ақ, оқушылар өздері де түсініп отырған шығар. Телтайда екпін күшті. Көшедегі адамның бәрін тіземен қаға берсе, Ақтөбенің бақытының ашылғаны ғой!

Манайұлы Нұғыманда бұрынды-соңды “қазан бұзарлық” мінез сезілмейтін секілді еді. Ақтөбеге хатшы болдым деп Телтаймен бірге талтандап жүрсе өзі біледі. Әйтпесе, Телтай тасырлығын істеп, Манайұлын сыртынан нөқталап мініп алып отыр. Бірге жатқандығын арқаға таңып,

атын сыртынан сатып отыр. “Тұрған жай мен жолдастан ішің сезер” дегендегі тұрған жайы Ыдырыстың үйі ғой. Үйінде жатқандығын да арқаға таңып алып: “мені біліп қойындар!” деп дос- дұшпанына қыр көрсетіп, атой беріп отыр!

Жалғыз-ақ қиын жері Данағұл түсіп қалыпты.

Жүсіпқалиды түсіріп Данағұлды сайлағандағы Телтайдың ойы Тотанның 17 биесінің қымызын ішу ғана емес, тісін басқан адамына Данағұл арқылы шала байлап “ыстатиа мінгізіп жіберу” екендігі жоғарғы хатынан байқалып отыр. Олай болса, тасқан көңіліне бұл бір біз сұққан сияқты жұмыс қой. Данағұл түспей отыра берсе, “Қызыл тұмсықтың” Бірімжан тобына тиюі мүмкін болар ма еді, қайтер еді?!

Сонымен, яғни мәселен дейік. “Қызыл тұмсық” 10-шы ауылға қалып отыр, болыстықтан түсіп тұмсығы қызарып Данағұл отыр. Көше адамын тіземен қағып, Ақтөбеде талтандап Телтай жүр. Нақақтан сотқа түсіп, шығарылып Жүсіпқали ол отыр.

Бұлардың ақты-қарасын тиісті орындар тексергені жөн. “Қызыл тұмсықты” Телтай сөз қылмаса, енді қойса да бұдан былайғы күн тәртібіне қоятын мәселе:

Жүсіпқалидың кінасы не?

Данағұл қандай жұмыспен орнынан түсірілді?

Көшедегі адамды тіземен қағатын “құдірет” Телтайға қайдан бітіп жүр?

Міне, осы мәселелерді сот орындары бар, бақылау кемесіесі бар — бәріміз талқыға салып шешуіміз керек.

(Бейімбет) газ. “Еңбекші қазақ”, 1928 ж., 23 мамыр
1927 (“Қызыл Қазақстан”. - 1927. - № 10/11).

ҚАРАСОР

Селдір, селдір, селдір құрақ,-

Қарасордың жағасы.

Қарасордан мұнарланған,-

Қайындының ағашы.

Ат шаптырсаң, талып жеткен,-

Екеуінің арасы.

Жер ұйығы, жер бұлағы-

Ешкімнің жоқ таласы.

Сыпыртып жүр бір салт атты,

Сал жорғасын теңселтіп.

Шаңқ етеді ащы даусы:
“Аларсын, - деп, - жеңсең нық!

Қойыртпақты құл-құтандар,-
Қайтпекші екен жер алып?!
Үндемеген сайын бұлар,-
Кетіп барат бел алып...

Қатын қайда?.. Шоқпарымды
Жерден, ойбай, бер алып!
Өлмей тұрып, өңкей құлдан
Қалайын бір кек алып!...”

...Жиырма, отыз жыл, я елу жыл...

Әйтеуір көп жыл өткен.
Сүйіндік пен Жиендіктер
Жердің дауын үдеткен.
Қарасордың ондағы аты -
Құрақтыға таласатын
Елде кілең бай ғана.

Құрақтының жері ұйық,
Сарқыраған бұлағы.
Елдің малы құрақтыда:
Қой, қозы, ешкі, лағы...

Дау үдеген, ел елірген -
Күнде жиын, аттаныс.
Көк шолақты кедей де жүр,
Іздегені ру, намыс.

Айғай, кикү... сал сойылды!
Батыр-бұтыр... Шартта-шұрт...
Құрақтының нақ басына
Үймелеген қалың жұрт.

- Уа, немене?.. Не боп қалды?
- Ешнәрсе емес, “Қара” өлді...
Құрақты, енді, бізге тиді,
Кегін сабаз ала өлді!..

Сүйіндікте жалғыз үйлі
Қара деген бір кедей.
Айдап салғыш улы байлар,
Қоя ма оған жүр демей.

Мал дегенде көк шолағы,
Құрақтысыз өле ме?
Бай шабынды оңайлықпен
Кедейлерге бере ме?

Өлді, бітті... көме салды.
Бір обашық моласы.
Құрақтыға: “Қарасор” деп,
Ат қойылды мұрасы...

Қара өлгенде Мырқымбайы,
Жеті жасар бала еді.
Қара өлгенде, шулап қалған
Үйі толған жан еді.

“Қарасордың” Мырқымбайға,
Басқалардан аты ыстық.
-“Қарасордың” жері үшін,-
Қызыл қанға батыстық...

Әкем өлді, моласы анау,
Алған құны - Қарасор.
Сүйіндік те, Жиендік те-
Шыны бізге қанды қол!

Тарт қолыңды!.. Жер менікі
Бөліп берем кедейге...
Ақсақалға жүгінек те,
Менікі жөн демей ме?!”

Қан жоқ, сөл жоқ, сұп-сұр болып,
Жетіп келді Оспан бай.
“Ата жерім!... Иемденіп,
Қайдан шықтың сен, ойбай!”

Салып кетті... қанды шоқпар
Жарып кетті шекесін,
Қанын жұтып Мырқымбайдың-
Жер, мұратқа жетерсің...

Кер жорғаның сал жорғасын,-
Оспан байым саласын
Қарасор мен Қайындының-
Жол қып болды арасын.

Мынау байлық, анау шабын,
Егіндігің бір басқа.

Көзі көрсін, түкірейік,
Тіпә, тіпә... тіл тасқа.

Бірақ... бірақ, Қарасордың
Жыбырлайды құрағы.
“Жер иесі Мырқымбай!” деп
Сыбырлайды құрағы...

Қалың кедей мырқымбайлық,
Қанды шоқпар қолында.
Оспан байға тап бермекші
Оңында да, солында.

Қарасордай жер жұмағы,
Шын коммун боп түрленбек,
Еңбек шамы лаулап жанып,
Қалың елге нұр бермек!...

1926 ж.

ЖАҚСЫЛЫҚТЫҢ АУЛЫ

- Жақсылық-ау? Шөпті екеуіміз бірігіп шапсақ қайтеді? Сенде бір пар өгіз бар, менде ана тай өгіз бар, салқам арбаларды құрастырып тасып алармыз, - деп Мергенбай Жақсылықтың жанына таман келіп отырды.

Қос Жалтырдың басында отырған 20 шақты үй бар. Сәулетті ақ үйлер бірөңкейленіп көлдің күн батыс жағына қонғанда, кілең қара үйлер сұрыпталып Ақсуаттың нақ басында отыр. Екі ауылдың арасы шақырымға толар-толмас, ауылдың арасында жүрген қыдырмалар, келген-кеткен кісілер екі ауылға да көрініп тұрады.

Кілең қара үйдің орта шеніндегі Жақсылықтың үйі. Жақсылық кедейлердің ішіндегі еті тірісі. Аздап хат таниды. “Ауыл тілін” алып оқып тұрады. “Ауыл тілінде” “Сұрау-жауап” бөлімі ашылған соң, мен де сұрап көрейінші деп Жақсылық басқармаға бір-екі сұрау жіберген. Артынша болмай газетте сұрауына толық жауап басылып шықты. Ол сұрау байлар мен жер таласы жөнінде еді. Газеттегі басылған жауапты қолданып, жер мекемесі арқылы ізденіп, талас мәселені Жақсылық өздерінің пайдасына шештірген. Содан бері Жақсылықтың газетке қандай құмарлығы артса, ауылындағы кедейлердің де Жақсылыққа сондай сенімі артты. Жұмыстан қолдары босады дегенше, Жақсылықтың үйінің жанына жиналысады:

- Жақсылық, газетің не айтады?

Жақсылық газет оқыса, бәрі де тына қалып, тыңдап болып:

- Ып-ырас-ау, осының бәрі де елде бар. Малайдың ақысын жемейтін

бай жоқ. Алаңғасар деген баланы 5 жылдай құлданып, Кәрім биыл бір тиын берместен қуып жіберіп отыр ғой.

- Осыны газетке жазса қайтер еді?

- Жазса қайтсін, Алаңғасардың ақысын алып береді... Бәрі бірден шулайды:

- Жақсылық, жаз газетке, ана балаға обал болды де. Кәрім деген Никалай кезінде 6 жыл би болған кісі еді де. Кәрімнің Жаманбайға 3 жасар қызын беріп, қырық жетінің малын санап алып отырғанын айт. Бәлем, өзі де тасып еді, аяғына бір қан түссін!

Бірсыпырасы газетті айтып шуласа, шетте отырған Ыбырай өзінше соқалайды:

- Әне, көрдіңдер ме, ана ортадағы Кәрімнің үйінен шығып бара жатқан екі жаяу – біздің Сылқым мен Көбек. Таң атса, сол ауылдан шықпайды...

- Е, неге шықсың, бар қымызын Кәрім соларға береді. Семірткен иттей, қымызды беріп-беріп, қит етсе бізге қарсы салады. Биыл Қарөзекке дауласып сотқа түскенімізде осы екеуі байларға куә болып шыға келген жоқ па?

- Оны айтасың-ау, кешегі бөлістегісі қызық болды ғой. Жаңабай обасының бауырын Кәрімдерге беру керек деп қиғылықты салғаны-ақ өтті-ау...

- Өй, сондайда Шоңмұрыннан оздыратынымыз жоқ, Сылқым ерегісіп болмай жүр еді, бір кезде Шөкең аттан түсе қалып, білекті сыбанып келе жатыр: “Құдай болсаң кел, байыңмен бірге тығайын көрге!” деп. Сылқымның көзі атыздай болып ұясынан шығып кетті. Кәрім жалмажан барып ауылнайға шаққан болып еді, ауылнай күліп: “Шөкеңе айтар сөз жоқ, заманы туды, ұрса ұрып та алар...” деді.

- Ауылнай да жарайтын жігіт болды. Биыл өзін білгендей сайлаған екеміз...

Манадан бері даң-дұң әңгімеге қосылмай Ысқақ жеке отыр еді. Ысқақ өткен-кеткенді ойымен шолып отыр еді. Біраз тыңдап отырғаннан кейін күрсінді:

- Шүкірлік қылыңдар, балалар... Кәрім екі сөзінің бірінде “атамның обасы” деп кеудесін ұрып болып еді, әкесі Жаңабайдан бері “Қос обасы” “Жаңабай обасы” атандырып, бір кедейді аттатып бастырмайтын еді... Енді, сәбеттің арқасында Жаңабайдың кеудесіне біз міндік. Кек бітті. Ендігі қалған өмірді осы жерге еңбек сіңіруге салу керек! - деді.

- Тоқтай қал, Ысеке трактор алуға аяқ салды білем,-деп жастар жағы күлді.

- Алса қайтеді, тракторды жүргізе алмас дейсің бе? Осы жерде он үй кедей бармыз. Он үй ортамызда алсақ, барлық жұмысымызды бітіріп, жағамыз жайлауда болып отырар еді. Мына қаладағы Күргерей,

Петраларды көрмейсің бе, былтыр трактор алып еді, содан бері дамыл таппай жүргізіп, ұшан-теңіз пайда қылып отыр.

Жастар жағы пәлен деп қарсы болмаған соң, Ысекең тасып кетті-ау деймін:

- Жақсылық, газетіңе жазшы, бізге трактор алуға бола ма екен? Аламыз десек, бере ме екен?

- Аламыз десек, неге бермесін, бірақ оған ақша керек қой.

- Ақша керек болса, сол ақшаны бізге бере тұратын орын болмас па екен, соны сұра.

- Әй, сөйту керек, сұра, Жақсылық, ақша берсе, біреуін алайық та қояйық!

- Сұра, сұра!

- Жаз газетіңе!

Насыбай орап жүрген қағазының жартысын жыртып алып, ұшы мүжілген кішкене қарындашпен Жақсылық басқармаға былай деп хат жазды:

“Ардақты “Ауыл тілі” басқарма!

Он үй кедейміз. Кәрімдерден жерімізді бөліп алып, бірөңкейлендік. Жердің нағыз шұрайын алдық. Енді осы жерімізге еңбек сіңіру керек. Сондықтан он үй кедей сұрайды:

Тракторды қайдан аламыз?

Трактор алуға керекті ақшаны бізге уақытша бере тұратын мекеме бар ма?

Осыған жауап берсеңіздер екен деп он үй кедей атынан: Жақсылық Бердібаев”.

* * *

Жақсылықтың аулы жаңалыққа бет қойған. Жақсылықтың аулы еңбекті сүйеді. Еңбек арқылы не керектің бәрін табамыз деп отыр. Бірігіп шөбін, егінін шауып алды. Бірігіп мектеп салып жатыр. Жас балалары мектеп есігінен жылтындап қарап, қашан оқығанша құмартып өліп барады.

Ауыл – жан кірген ауыл. Алдағы өмірге үмітті көзбен қарап, күлімсіреп отыр. Әлдеқайда көз ұшында бақытты өмір бар секілді. Соған жетемін деп жанталасып жатқанын көресің!

1927 ж. (“Ауыл тілі”, 4 қазан)

4. АШЫНДЫРҒАН АШТЫҚ ТУРАЛЫ

НАН

Осы күні кеудеде,
Шықпаған жүр жан.
Тілек не бар пендеде:
Нан, нан, нан...

* * *

Жұрттың бәрі жалынды,
Өлтірме деп аштан.
Ынтық боп нанға сағынды,
Жеп үйренген жастан.
Әркім, қатын, бала да,
Тілеуінде арман жоқ,
Ғибадат: намаз, ораза,
Еш бір үйде қалған жоқ...
Бірақ әлі нан жоқ...
Ашыққан қарын-ашыққан.
Нансыз елде сән жоқ,
Бұралып отыр аштықтан...
Құдай, ә, құдай!
Қырасың ба пенденді,
Қоясың ба өңгенді
Аштық деген бір пәлен
Салды елге шеңгелді.
Күнің бар ма көретін
Жәрдемің қайда беретін.
Жан берген дән берер деп,
Құдайсына сенетін.

Сәждеде жатыр құлдарың
Көр ғибадат қылғаның.
Еңбектерін еш қылып,
Лайық па қырғаның.
Жөні басқа орыстың,
Дәреті жоқ, намаз жоқ,
Ғибадат қылмайсың де.
Сорлы қазақ қорқақ,
Айтқаныңды істейді,
Ендігі өкпең не?..

1922 ж.

КУЛЬПАШ

1

В последние дни Кульпаш чувствовала себя особенно плохо. Все на ней было ветхое, залатанное, дырявое, сопревший рваный полушубок и вовсе походил на заскорузлую овчину. Голова была обмотана вытертым, выцветшим, некогда пуховым платком, но он тоже не грел. А лицо - опухшее, помятое, серое - ни дать ни взять кожаный подойник. Согнувшись от холода, прислонившись спиной к остывшей печке в углу мазанки, она сидит, погруженная в тоскливые думы. Рядом, скрючившись, лежит сынок Кали, укутанный в такую же дырявую овчинную шубу.

Ледяной ветер, проникая во все щели, свободно гуляет по мазанке. Затопить бы печку, да дров нет. И взять их неоткуда. Дома - хоть шаром покати. Уже шесть долгих зимних месяцев томит их голод, сейчас они третий день сидят на одной воде. Муж - Мактым, кормилец и единственная надежда, - ходит, собирает по аулам милостыню.

Уходит спозаранок, а возвращается поздно.

И чаще всего пустой... И все же весь день Кульпаш тешит себя надеждой, может, именно сегодня люди добрые да дадут ему хоть что-нибудь. Это ожидание и надежда вошли у нее в привычку. У нее уже и щеки запали, и лицо поблекло и пожелтело, уже и опухать она начала, а все еще на что-то надеется.

До сих пор она больше о сыне заботилась, чем о себе. Все, что удавалось выпросить, вымолить у аулчан и соседей - похлебкали, бульон ли, - она прежде всего отдавала ребенку. Но в последнее время и этого не стало. В ауле почти у всех, как говорится, еле-еле душа в теле. Теперь редко кто, как бывало, делится последним куском. Зайдешь ненароком к кому-либо во время еды, и все сразу съеживаются, недобро косятся на тебя. От этих взглядов ей особенно не по себе. И в сытые, и в голодные дни она всегда совестилась заглядывать в чужой рот. Потому-то теперь она почти и не зааживала к соседям. Да... третий день, как крошки нет во рту. Кишки, казалось, присохли к позвоночнику, перед глазами - черные круги, сердце давит грудь. Предсмертное оцепенение охватило ее. Но больше всего тревожил не собственный голод, а маленький сын. Время от времени она тупо взглядывала на него, и тогда из груди ее вырывался стон:

- О боже!... За какие грехи ты нас так караешь?!

Рыдания душили ее. Крупные, горячие слезы катились по вороту затвердевшего, обшарпанного полушубка...

11

Но кроме голода, еще одна назойливая дума неотступно преследовала Кульпаш. Особено мучила она ее второй день. В начале зимы воры увели единственную лошадку, прокормиться стало вовсе нечем, и тогда Мыктым пешим отправился собирать милостыню. В эти дни единоутробная сестренка Кульпаш, приехав к ней, завела этот разговор.

- Ты уж достаточно намаялась с этим непутевым,-начала она.-Пора бы тебе пожить без нужды и лишений. Год надвигается тяжелый. Позаботься-ка о себе, подумай о тепле и еде.

Раушан уже подыскала человека, который должен был облагодетельствовать ее несчастную сестру. То был Жумагазы.

- У него десятков пять голов скота, - сказала она о нем, - нет во всем ауле богаче его. Жена умерла. Бездетный. В этом году ему исполнилось как раз сорок лет. Выйдешь за него, сама будешь и хан и бий, - говорила Раушан.

Тогда, в начале зимы, голод еще не особенно давал о себе знать, да и от соседей и аулчан еще кое-что перепадало, и поэтому от одной мысли - бросить мужа - Кульпаш стало не по себе.

Да ты что, Раушанжан! - воскликнула она в ужасе. - И как у тебя язык-то повернулся?

Но месяца два - три спустя голод уже куда больше стал вонзать когти во все ее семейство. Есть стало совсем нечего. Маленький Кали все чаще хныкал. И глядя на бедного малыша, Кульпаш впадала порой в такое отчаяние, что нет-нет да и вспоминала предложение сестрицы. Она еще не решила, может она пойти за него или нет, и однако же просто отмахнуться от этой мысли была уже не в состоянии.

И вот тут снова нагрнула Раушан, увидела сестру и заплакала.

- Да ты ведь правда с голоду умрешь, бедная... я тебе о чем говорила-то?!

Кульпаш промолчала. Сомнения боролись в ее душе. Промелькнула мысль: "Выйду за Жумагазы, буду обута, одета, сыта... Да и Кали, мальчик мой, про голод забудет...". И еще думала: "А как мужа-то брошу? Разве не отольются мне его слезы?" И без того голова шла кругом, а от этих мыслей и вовсе можно было свихнуться.

Видя, что Кульпаш устала и уже не возражает с прежней решительностью, Раушан заговорила настойчивее:

- С таким мужем ты протянешь недолго. Мы же помочь тебе не можем. Мы сами на Жумагазы молимся... Так что решишь, пока не поздно.

Кульпаш вздохнула:

- А как быть с Калижаном?

- Ойбай, сестрица, о ребенке разве речь? Ты о себе сначала подумай. Мальчика потом как-нибудь заберешь.

То, что Кульпаш вспомнила сейчас не мужа, а только сына, уже говорило об ее надломленности, отчаянии, безысходности. Раушан, (а ее подослал сам Жумагазы), заметив, что сестра поколебалась, стала на разные лады расхваливать ее будущую жизнь:

- У бая все, что твоя душа пожелает, в доме есть: и копченое мясо, и конская колбаса, и нетронутые казы... Без хлеба дастархан не накрывают. Когда мой муж начинает при бае говорить о тебе, тот в нетерпении аж ерничает, аж губами чмокает. "Мне, - говорит, - лучше жены и не надо".

От одних этих слов - “копченное мясо”, “нетронутые казы” - у Кульпаш даже губы свело. Нестерпимый голод помутил все ее чувства и волю. На глаза навернулись слезы, она едва не крикнула: “Согласна...”. И не выдержав, забилась, как в истерике.

- Ай, милая!.. Родненькая! Делайте со мной, что хотите.. не могу я больше...
Не мо-о-гу-у, - рыдала она.

Под рваной шубой заворочался Кали.

- Мама, - позвал слабым голосом.

- Что, зрачок мой? - откликнулась Кульпаш.

- Отец мой пришел?

- Э, милый... Пусть он провалится, твой отец!..

111

Мактым как ушел с утра, так все еще и не возвращался. Уже и солнце заходило, ветер затих и поземка улеглась. Лучи солнца выглянули из-под облаков и, пробившись сквозь тусклое оконце, на мгновение осветили сумрачную мазанку до самого порога, а мужа все не было.

Кульпаш сидела у печки. Съежившись, прижался к ней Кали. И точно очнувшись от тяжелых дум, она глубоко вздохнула. Так обычно вздыхают женщины вечером, когда пора растопить печь и готовить ужин. Но не эти воспоминания беспокоили и томили теперь бедную Кульпаш. Тоска и горе парализовали и терзали ее, как неизлечимая хворь. Раушан сумела смутить чистое, верное сердце Кульпаш. А тут еще и пустоглазый голод безжалостно вкогтился ей в горло. В отчаянии она решалась на то, о чем недавно думать не смела: дала согласие уйти от мужа и выйти за другого, которого раньше никогда и в страшном сне не видела. Значит, завтра она уйдет. Но как? Просто покинет дом? Навек расстанется с мужем? Этого Кульпаш и представить себе не могла.

С уходом Раушан она неотступно думала о муже. Вспомнилось ей, как увидела его впервые. Был Мактым тогда красив и осанист: серолицый, остроносый, крупнотелый, сутуловатый джигит. Ей он понравился с первого взгляда. Так у них пошло и дальше.

Мир да лад царили в их жизни. Стоило Мактыму выйти из дому ненадолго, как Кульпаш не находила себе места. Бывало, изводилась вся в ожидании. И вот теперь решила оставить своего Мактыма. Эх, злая доля! Эх, нужда проклятая! Сколько слез пролито из-за нее! Сколько горя вынесено!

Опять зарыдала Кульпаш, Кали зашевелился под шубой.

- Мама!

- Что, зрачок мой?

- Отец пришел?

IV

За стеной послышались шаги, потом скрипнула дверь.

На пороге появился человек в короткой, задубевшей шубейке, в стареньком, затвердевшем на морозе треухе, в стоптанных, подшитых,

обшарпанных до белизны сапогах. На шее его болталась тощая торба. Щеки ввалились. Не человек – жалкая, ничтожная тень его.

Кульпаш быстро глянула на мужа и поникла. Кали высунул из-под шубы голову:

- Ты пришел, отец?

- Пришел, родной, пришел...

У Мактыма задрожала челюсть. Еле волооча ноги, погромыхивая оледеневшими сапогами, он доковылял до подпорки в середине мазанки и бессильно опустился на колени.

Спотыкаясь, направился к нему Кали. Глазенки жадно ощупывали тощую торбу на шее отца. Подошел, ручонки протянул.

Мактым заплакал:

- Сыночек мой, родненький!.. Ни...ни...ничего не-ет...

Заплакала и Кульпаш.

Мальчишка по-взрослому вздохнул, пошатываясь, добрел до печки, закутался в шубу и, ничего не сказав, прижался к матери.

Молчали долго. Густой мрак окутал убогую мазанку. Мактым сидел, прислонившись к подпорке, вконец подавленный, жалкий.

Кульпаш погрузилась в свои нескончаемые, тоскливые думы. Вдруг она словно очнулась, в испуге подняла голову.

- Эй! - окликнула она мужа.

Голос у нее был странный, чужой. В пустой, холодной мазанке откликнулось сиплое эхо.

- Что?

Кульпаш снова замолчала. Она не знала, что и как сказать...

Из глаз опять покапали слезы.

- Ты хотела что-то сказать?

- Да... так... Раушан сегодня приезжала.

- Зачем?

Кульпаш не могла говорить, слезы душили ее. Немного погодя она снова позвала мужа:

- Эй!

- Ну что? Говори же!

- Как жить-то будем?

- Не знаю...

- Подохнем ведь.

- Наверно...

- Так может...-Она запнулась.-Может... нам лучше ...лучше расстаться?

Мактым заворочался. Потом вновь наступила жуткая тишина. Молодой месяц равнодушно заглянул в разбитое окошко.

-Что ты сейчас сказала?

- Я говорю: может... нам расстаться?

- Это Раушан предложила?

- Да.
- А куда мальчишку денешь?- В горле Мактыма забулькало, он скрипнул зубами.
- Господи!.. За что нам такое наказание?! - воскликнула она.
- Кали, забившись в закуток между печью и Кульпаш, тихо позвал:
- Ма-ма...
- Ну, что тебе, милый?
- Холодно...

У

Середина марта. Целую неделю неистовствовал буран. Лишь сегодня он, наконец, выдохся и затих. Солнце поворачивалось к весне. Заметно потеплело. От земли уже не шел пронизывающий мертвый холод. Отощавшая от бескормицы скотина бродила вокруг дворов, обнюхивая каждый пук соломы, навозные кучи.

К мазанке, по трубу заваленной сугробами и стоявшей на отшибе, по едва заметной тропинке брела молодая женщина. Это была Кульпаш. Уже дней двадцать она живет в доме нового мужа, Жумагазы. Жестокий голод заставил-таки ее пойти на этот шаг. Этим она избавилась от голодной смерти, однако хмурь не сходила с ее лица. Двадцать дней в доме Жумагазы казались долгими и тяжкими, как двадцать лет. Особенно истосковалась она по маленькому Кали. Он приснился ей в первую же ночь у Жумагазы. Уходя из дому, Кульпаш подошла к сыну и со словами “Зрачок мой!” расцеловала его. А он обиженно надулся, застыл и отвел глаза. Таким он и приснился ей. Печальный, с недетской обидой на измученном личике. Немигающе он смотрел куда-то вдаль. Во сне Кульпаш ласкала его, прижимала к себе, но мальчик упорно, словно окаменев, не двигался с места. Потом увидела она во сне и Мактыма. Она пыталась с ним заговорить, но он не откликался на ее обычное “Эй! Эй!” И вид у его был скорбный, обиженный.

Теперь Кульпаш постоянно мучила совесть. Ведь ради собственного благополучия она бросила в беде самых дорогих на свете родных людей - мужа и сына. Все чаще стало ей думаться: “Да лучше бы умереть с ними вместе, чем так жить”. Несчастный Мактым не выходил из ее головы. Ведь бедняга с раннего утра, повесив на шею полосатую торбу, отправлялся на добычу – просить милостыню, а вечером непременно возвращался домой. Значит, он первым делом не о себе думал, а о жене и ребенке, стараясь облегчить, чем мог, их страдания, и вот такого человека она предала, - ушла за жирным куском к другому, к чужому, к немилому...

Сытость в байском доме только усугубляла ее горе, дни и ночи проходили в неизбывной тоске, и наконец сегодня, пользуясь тем, что

Жумагазы куда-то уехал, Кульпаш спешно собралась в путь. В груди ее тлела надежда: если Мактым простит ее, она вернется к покинутому очагу.

Она шла и время от времени дотрагивалась до заветного узелка за пазухой. В узелке были два куска мяса - для Мактыма и Кали. Она сварила его тайком, радуясь, что принесет домой гостиницу.

“Родненький, - думала о сыне, - что он скажет, когда увидит мясо?”

У аула три собаки встретили ее с лаем. Она отмахнулась от них. Первый при входе в аул дом – Ибрая. На высокой снежной горке стоял сам хозяин его. Кульпаш поспешно поздоровалась и пошла дальше. Ибрай, словно хотел ей что-то сказать, даже сделал несколько шагов ей навстречу, но тут же и остановился.

Вот и дом! Она глянула на покосившуюся знакомую дверь и сразу же похолодела. Буран намел огромный сугроб, но на нем не было совсем следов. Проваливаясь, она добралась до двери и стала ногами отгребать снег, чувствуя, как все больше охватывает ее страх и темнеет в глазах. Она еще не понимала, откуда у нее это предчувствие, но вся дрожала. Впрочем, она и вообще ничего не понимала...

Собрав силы, Кульпаш рванула скрипучую дверь. Ледяной, затхлый воздух ударил ей в лицо. В окошко не проникал даже крохотный лучик. И в мазанке было темно, как в могиле.

Кульпаш невольно отшатнулась, задержалась у порога. Держась рукой за дверь, хрипло позвала:

- Зрачок мой!

Ни звука...

Она не знала, что делать. Оглянувшись, побежала к окну – все было, как во сне – и стала быстро-быстро отгребать снег. Наконец, половину она расчистила, и солнце хлынуло в комнату, осветив печку, пол, стены.

Она упала ничком на сугроб, прижалась к окошку, заглянула внутрь. Возле печки, крепко обнявшись и поджав ноги, спали отец с сыном. Жалость пронзила ее. По-прежнему, плохо соображая, спотыкаясь, падая, плача, бросилась она в дом, крича:

-Зрачок мой! Калижан! Проснись!..

И, подбежав, порывисто опустилась перед сыном на колени, чтобы поднять его, прижать к груди, расцеловать родное личико, и тут вдруг увидела Мактыма. Глаза его уже остекленели, рот был открыт, зубы оскалены.

Кульпаш вздрогнула, вскочила, закричала:

- Эй!..

А что было дальше, она не помнила. Когда вошли люди, она лежала без памяти, обнимая закоченевшие тела мужа и сына...

1922 ж.

(Пер. с каз. Г.Бельгера и Ю.Домбровского)

АШ, ЖАЛАҢАШ...

Күз...

Ызыңдаған ащы жел лебін денеге соғып, тітіркендіреді. Денені түршіктіріп, қыстың ызғарын көз алдына елестетеді:

- Қыс келеді, қыс келеді!.. - дегендей болады.

Қыс, көріп жүрген қыс. Қыстың суығына ұрынбау үшін адам баласы әдістеніп үйренген. Өлі келгендері:

- Отын даярлап жатыр...

- Тон-ішігін даярлап жатыр...

Өлі келмегендері:

- Бұлар не қылсын?... Несін даярласын?!... Жок, қой, табары жоқ қой!"

Бұлар кім? Бұлар - үсті-басы кір-кір, екі көзі ғана жылты-рап, көше бойында бүрсеңдеп жүрген балалар ғой, үсті-басы алба-жұлба, денесі көрініп тұр. Екі көзі мөлдіреп, өткен-кеткенге сұқтанып қарайды.

- Сендер бақыттысыңдар ғой. Біздің аш-жалаңаш жүргеніміз мынау! - дегендей болады.

Қарны аш, үсті жалаңаш, денесі кір-кір, ібіліс, нас! Қандай күш мұны тентіретіп жүр? Әкесі қайда?.. Бауыры қайда? Неге қарнын тойдырмайды?!.. Неге үсті-басын жуып, мұнтаздай қылып киіндіріп қоймайды?!

- Ай, дүние-ай, десейші! Әке болса, әкенің қарасар дәрмені болса, бүйтіп қояр ма еді? Іштен шыққан баласын кім жек көреді дейсің, әттең дәрмен!...

Кеш болса, суық леп ызғарын үдете түседі. Қою қараңғылық әлемді албастыдай басып, ағаш жапырақтары өлдім деп сыбдырлап, сыбырлағандай болады...

Құлаған ескі тамның қуысында бүрісіп жатқан біреулерді көресің.

Бұл кім?

Бұл әлгі аш-жалаңаш дірдектеп жүрген балалар! Аштықтан іші ұлдыды, суықтан дене тітіркенеді, іші мен тысы бірдей жай таба алмай, дөңбекшіп ыңырсығанда жан баласы төзерлік емес!...

Жалғыз-ақ суық жел ғана ысқыруын үдетіп күлген сияқтанады...

Тамағы тоқ, киімі бүтіндер көңірсіп үйінде отыр. Жас балалар "папалап", "мамалап", еркелейді, ойынға ерінеді... Осы күйді жек көретін адам бар ма? Өзі сондай күйде отырып, басқалар аш-жалаңаш қаңғырып жүре берсін дейтін адам табыла ма?

Табылмас. Басқа жерден табылса да, біздің кеңес үкіметінен табылмас. Табылуы да мүмкін емес.

Ұлы төңкерістің он жылдығын тойлауға әзірленіп жатырмыз. Бірер жетіде той болады. Кеңес елінің еңбекшілері қызыл туын желкілетіп,

қатарын түзеп, салют береді. Жас пионерлер жалынды ұранын салып, жер күңіретіп, қатарын түзеп олар да шығады...

Ана аш-жалаңаш балалар қайтер екен? Олардың киіп шығатын киімі қайда? Тойып ішетін тамағы қайда? Мұны кімге айтады? Ұлы мерекеге қосыла алмаса, жас буынмен бірге үн беріп:

- Біз де әзірміз! – деген сертін айта алмаса, қапа болып қалды ма?

Қызылордадағы уездік әйелдер бөлімі бұл жұмысты қолға алып жатқан көрінеді.

Той қызметіне аш-жалаңаш жүрген жетім балаларға киім-тамақ жимақ көрінеді.

Игі іс. Бірақ, мұндай жұмыс бірер мекеменің қолынан келетін жұмыс емес. Бұған толып жатқан күш керек. Кеңес орындарының мекемелерінің, саналы азаматтарының күрделі көмегі керек.

Игі жұмысқа бастаушы шықса, қостау міндеті көптікі. Көп көмегін көрсетіп, жұртшылық міндетін өтеп, басталған жұмысты дегенше орындап тастау керек!

Қорғансыз балалар көп болғанда қанша дейсің: үй болып қоңырсып, бала сүйіп, мез-мейрам боп отырғандардың шегі жоқ. Бір балаға тоярлық пұл беруге, бір баланы тойындырып жіберуге солардың қайсысының әлі келмейді?!

Игілік жұмыс басталды. Саналы азаматтар, мейрімді аналар, ана қорғансыз балаларға қарас! Екі көзі жаудырап:

- Бізді де есіркендерші! – дегендей боп тұр ғой... Өз балаларындай бала ғой, киіндір, тойындыр, жәрдемінді бер, олар да қуансын!

Жұртшылық өсіп қалғанын олар да көзімен көрсін!

1926 ж.

(әңгіме // Еңбекші қазақ. - 1927. - 21 окт.; “Кесінділер” жинағында, 1929 ж.)

ЖЕРТВА ГОЛОДА

Буран. Ветер обрушивается с такой яростью, что можно задохнуться. Снег валит колючий, жесткий. Он хлещет, сечет по лицу и будто желает превратить человека в сосульку.

- Эй, жена! Видишь, как продуло. Не дом - ледник. Разыщи что-нибудь, да растопи печь, - проворчал Кайракбай.

И в низкой сырой землянке тоже гуляет ветер. Окошко, дверь, стены – все покрыто сизым инеем. Не то что человек – и собака замерзнет в этой халупе.

А что же я сделаю? Топить-то нечем. Крышу с хлева и то уже сожгла. Солому мы с Дамеш сегодня из-под снега подбирали... и вот видишь, как она горит.

Шрынкуль подседа к огню, пошуровала в печке железными щипцами, да только много ль жару может быть от прелого камыша. Пламя вспыхивает и гаснет. Отчаяние овладело Шрынкуль.

- О, господи! Будет ли конец этой проклятой нужде?! Дома -одна вода! Второй день в животе пусто. Под ложечкой сосет - мочи нет. Что дальше-то, что? Как жить будем?!

И слезы покатались у нее по щекам.

У Кайракбая провалившиеся глаза, острые сухие скулы. Поблескивая голодными глазенками и кутаясь в дырявую шубу, смотрит на отца восьмилетний Тансык. Но особенно печальна и подавлена вконец исхудавшая Дамеш. С жалостью взглядывает она то на плачущую мать, то на застывшего в неизбывной тоске отца. На девушку больно смотреть; уж и следа не осталось от ее молодости и красоты – такой яркой, броской еще месяца два-три назад.

Не только голод угнетает ее, но и чувство какой-то неосознанной вины. Двое детей у Кайракбая – Дамеш и Тансык. С Тансыка, конечно, и вопроса нет, но она, Дамеш, уже взрослая, ей шестнадцать уже стукнуло. В ее годы другие работают, родителей содержат. А что Дамеш?

Чем она может помочь своим родителям, вскормившим и взлелеявшим ее? Два дня у них и крошки во рту не было. Так на сколько же их хватит еще? А главное-что впереди? Или их тоже постигнет участь Ултарака? Возьмутся они за руки, да и пойдут по миру? А потом замерзнут в каком-нибудь заброшенном сарае?

Сердце Дамеш сжимается от этих дум. Ей чудится, что она виновница всех их бед и несчастий. Боже милостивый, почему он не создал ее мужчиной? Тогда она могла бы стать батраком или, на худой конец, пойти собирать милостыню. Как бы там ни было, она не дала бы голодать родителям. И девушка заливается горькими слезами. Она плачет от бессилия и жалости к самой себе и родным.

Вечерет, в стылой землянке становится совсем темно. Сейчас бы печку растопить да лампу зажечь. Но нет ни топки, ни свечи. Прислонившись спиной к печке, согнулся Кайракбай. Уткнувшись носом ему под мышки, застыл Тансык. Рядом скрючилась, положив на братишку голову, Дамеш. Чуть особняком, прямая, как кол в степи, застыла коленопреклоненная Шрынкуль. Все молчат, все думают свои невеселые думы.

За стеной бушует буран. То словно зубами щелкает, то хохочет, то, надрываясь, плачет утробным голосом.

Казалось, неотвратимый мрак и ледяная стужа задушили в своих объятиях весь мир.

Скрипнул снег, послышались шаги. Кто-то поскреб дверь. Потом, пошатываясь, ввалился в землянку.

- Эй, кто это?

Боже гость...

- Несчастный, разве у нас что-нибудь найдешь? Да мы сами с голоду, как волки, воем. Пошел бы к баям!

Поскрипывая сапогами, переминаясь с ноги на ногу, гость умирающим голосом пролепетал:

- Голодный я, пеший. Никто в дом не пускает. Позвольте, ради аллаха, хотя бы переночевать у вас...

Шрынкуль вздохнула:

- Что ж... Устройся, ночуй.

* * *

- Эй!-позвала Шрынкуль мужа.-Подними же голову.

- Ну, что тебе?

- Так что же будем решать?

Кайракбай не ответил, только еще ниже повесил плечи.

- Ты встряхнись! Против божьей воли, что сделаешь? Надо смириться. Иначе все околеет. Если у тебя не хватит смелости, то я ей сама все выскажу?.. Ну?

И через некоторое время Кайракбай пробубнил:

- Как хочешь.

- Доченька... Дамеш!-позвала Шрынкуль.

- Что, мама?

- Проснись. Послушай меня... Видишь, до чего мы дошли? Ведь вот так и умрем! А что делать?

- Не знаю, мама. Я бы с готовностью пожертвовала собой, если бы могла вас спасти. Только как?...

Дамеш захлебнулась от слез, не договорила.

- Родненькая... Доченька!..

- Что, мама?

- Знаешь, есть один выход. Только ты и можешь нас избавить от неминуемой смерти...

- Говори, мама! Я на все согласна. Может, удастся хотя бы Тансыка спасти.

- Если это сделаешь, мы все будем спасены.

- Ну, говори же, мама, говори!...

Шрынкуль помолчала, наконец решилась, заговорила:

- Милая, что о прошлом-то говорить, сама ведь знаешь: просватали мы тебя еще в детстве. Жених твой неожиданно умер в прошлом году. Теперь, по обычаям амангерства, хочет тебя взять второй женой его старший брат. У нас с твоим отцом волосы дыбом встали, когда узнали об этом. Старались любой ценой спасти тебя от такой участи. Весь скот - пять-шесть голов-отдали баю, чтобы только расплатиться за твой калым. Тогда у нас было одно желание: отстоять тебя. Потому что мы счастья тебе желали, за равню мечтали выдать, но видишь, аллах рассудил иначе. Не внял он просьбе нашей. Теперь стоим у пропасти. И есть только один выход: пожертвовать тобой, чтобы спасти остальных. Мы хотим продать тебя, доченька!

- Мамочка! Продать! Да разве я вещь? Аллах, аллах!... Но если такова ваша воля и я могу вас спасти, то я...готова...

- Правда, доченька?

- Правда, мама! Я на все пойду...

-Тогда слушай. Тебя хочет взять второй женой Тлеумаганбет. Скотины он сам никакой не дает, но одну зиму прокормит всю нашу семью.

Сердце Дамеш захолонуло. Ее начала бить дрожь.

- Т..Т..Тлеумаганбет?!

Тлеумаганбету лет шестьдесят. Он бай. Женил и отделил обоих сыновей. Было у него две жены, но младшая умерла летом. Так зачем теперь дряхлому старику молодлица?! Уж лучше, пока не подох, отдал бы ее одному из сыновей. Пусть даже второй женой. Раз уже все равно ее продают, так хоть досталась бы она молодому!

Дамеш словно оцепенела. Хотелось ей дать волю слезам, но боялась обидеть и без того убитую мать. Закусив губу, стараясь не издать ни звука, она молча плакала, чувствуя, как горячие слезы стекают на грудь.

Нищий, свернувшийся на подстилке, заворочался, застонал во сне. То ли бредил, то ли сон какой приснился.

- Эй, жена!-бормотал он.-Хлеб пригорает. Убери сковороду. Оторви кусок лепешки...

- Хле-е-б!..

Сколько горя на свете из-за хлебушка! С голоду умирают, ходят по миру с сумой такие хрупкие девушки, как Дамеш, продаются за бесценно, чтобы спасти отца-мать от голодной смерти. Будь проклята, нищета!..

- Доченька-а!-послышался дрожащий голос Шрынкуль.

- Что, маменька?

- Ну, как же решила-то?

- Да согласна я, мама, согласна! Ради вас, ради маленького Тансыка на все пойду... Хоть тысячу жизнью отдам.

Давно уже мы не виделись. Тебе тогда было десять лет... Значит, уже седьмой год пошел с последней нашей встречи.

Помнишь, осенью, когда мы ходили за водой, ты уселась за бугорок и горько заплакала. “Если б я могла поднять два ведра воды, - сказала ты, - я была бы самая счастливая на свете”. А потом о многом еще тебе пришлось мечтать. Даже и о куске хлеба. В голодный год отец твой пошел по миру. Мать тронулась разумом. В трескучий мороз вы с ней навсегда покинули свою убогую землянку и, взявшись за руки, пошли по свету. Помню, стояла ты на сугробе, дрожала и говорила: “Как должен быть счастлив тот человек, который никогда не разлучается с друзьями детства!” Нам было невыносимо грустно. Я тебя проводила до перевала за аулом. На бугре, где проходила дорога, мы с тобой обнялись и заплакали. Потом я еще долго смотрела вслед, как вы с мамой, спотыкаясь, брели по пустынной зимней дороге. Когда я пришла домой, у меня была грудь мокрой от слез.

... Тот день был лишь началом черного горя. Беды обрушились потом одна за другой. И нас настигла ваша участь. По несколько дней крошки во рту не бывало. Грозил голодная смерть. Отец был готов просить милостыню, но мы с матерью не пускали его. Говорили, лучше умереть всем, чем вынести такой позор. Особенно тяжело было видеть Тансыка. Бедный мальчик пожелтел, высох, одни кости от него остались.

Покорно ждали смерти. Но о ней лишь говорить легко. И еще полбеды - умереть одному, но умирать всей семьей - страшно. Я бы без сожаления рассталась с жизнью, мне уже было все равно, но отец, мать, братишка! И я была счастлива погибнуть, если этой ценой могла бы спасти их.

Однако цена эта оказалась слишком ничтожной. Я ведь почти ничего не стоила. Ты помнишь Тлеумагамбета? Да искоренится весь его поганый род! Он взял меня второй женой. Что я тебе скажу? Покорилась, смирилась...

Тлеумагамбет обязался прокормить нас всю зиму, но обещанья не выполнил. Я надеялась, что летом родители сами о себе позаботятся. Об этом я и отцу не раз говорила. Но Тлеумагамбет рассудил иначе “Я вас содержал зиму, вы должны мне за это отработать”, - заявил этот мерзавец. И получилось так, будто я за него по своей воле замуж пошла. Стал отец пасти байских овец, мать - носить воду, стирать, топить печи. Тансыку поручили присматривать за телятами. Сварливая Каньш - байбише шипела, как змея, и не давала мне жизни. Босиканкой меня обзывала. Приблудной безродной тварью. И слова эти точно насквозь пронизывали меня. Заступиться некому, приходилось все покорно выслушивать...

- "...Дорогая Рахила! Ты жива, оказывается! Про твою жизнь, про судьбу твою я только сегодня узнала.

Вечерами мы, горемыки, собирались в своей землянке и все вместе плакали. И тогда становилось полегче.

Я уже не думала о лучшей доле, не надеялась, что изменится наша жизнь. Отупела, очерствела. Однако, оказывается, при старании можно разбить и самые крепкие оковы. Я в этом сама убедилась. Помнится, случилось это в мае. Дни стояли ласковые, теплые. Мы, бабы, собрались в большой юрте, плели из конских волос недоуздки для жеребят. Вдруг вошли двое. Один из них – светлолицый, высокий, с едва намечающимися усиками, кучерявый, одетый по-городскому – мне как-то сразу приглянулся. Не знаю, почему, но я не могла оторвать от него глаз, как будто ждала от него какого-то чуда. Словно только он мог исцелить мою израненную душу.

Когда приезжали гости, особенно важные господа или начальники, бай и байбише старались меня скорее выгнать. Даже если я случайно заходила по каким-нибудь делам, меня едва ли не выталкивали внашею. Вначале я не могла сообразить, в чем тут дело, а потом задумываться начала: "Апырмай, отчего они так тревожатся? Или боятся, что я пожалуюсь начальству? А может, назло им в самом деле как-нибудь пожаловаться?" И на этот раз, как только появился гость, стали они меня гнать. И такое тогда зло меня взяло, что я тут же решила: "Э, нет, не пойду". И смотрела на гостя, не отрываясь. Но он как будто совсем не замечал меня. Байбише взъерилась, расшипелась, и я тут вдруг осмелела. До сих пор не пойму, как это у меня вырвалось.

- Вы начальником будете? - спросила я его.

- А тебе какое дело?! – в один голос взревели бай и байбише.

Вижу: гость насторожился, смотрит то на бая, то на байбише, то на меня и ждет.

- Если вы начальник, мне нужно с вами поговорить, - сказала я.

Гость улыбнулся:

- Ну, начальник я, положим, небольшой, но вы все же скажите.

Видно, бай чувствовал, о чем я хочу говорить, и прямо-таки расширепел.

- Выйди вон, собачья дочь! - зарычал он и схватил белый посох. - Сгинь!

- Пока не расскажу все начальнику, не уйду, - сказала я твердо.

И тогда бай начал меня бить. Ну, к побоям-то я, положим, привычная, обернулась, лицо скрыла, спину подставила, но он так меня саданул, что у меня в глазах потемнело. И вдруг все затихло. Я оглянулась и чуть не захохотала от радости. Смотрю, стоит бай весь белый и трясется, а гость наставил на него пистолет. Посох валяется на полу. А у байбише челюсть отвалилась.

- Ну, выкладывай все, - сказал начальник. И хлынуло из меня тогда горе, как вода, прорвавшая запруды, и я сказала:

- Не обо мне речь. Я-то все стерплю. Но вырвите из когтей этого злодея моих родителей!

И пошла говорить.

И сказал мне начальник, выслушав все, что прошли те времена, когда женщин продавали, как скот.

Советский суд, - сказал он, - заставит бая заплатить твоим родителям сполна за два года. А ты сможешь выйти замуж, за кого пожелаешь.

Мой благодетель оказался заведующим уездным отделом народного образования. Посадил он всех нас на свою телегу и увез в город. Жил он в двухкомнатной квартире. Одну комнату отвел нам. Он намеревался быстро высудить у бая плату за труды отца и матери и поселить нас в каком-нибудь ауле поблизости. Однако дело затянулось. Бай упорно не приезжал в суд. Нашлись подкупленные свидетели. Совесть-то у всех разная. Были и такие, кто заступался за бая. В общем, прожили мы у начальника Хасена почти три месяца. И все за его счет. Нелегко было, конечно, стыдно, но сделать ничего не могли. Думали: вот получим через суд свою долю от бая, перво-наперво сполна расплатимся с ним.

Был вечер. Моросил дождик. Я стояла у окна, задумчиво смотрела вдаль.

- Дамеш, - позвал меня кто-то, выйди-ка, пожалуйста.

Я обернулась. У порога, приоткрыв дверь, стоял и улыбался мне Хасен. Сердце мое заколотилось.

Хасен, продолжая улыбаться, спокойно сказал:

- Вот и осень пришла. Дети спешат на занятия. Пора и Тансыка определить в школу.

Я будто ошалела от радости, все благодарила и благодарила его. А он вдруг спрашивает:

- А может, сама желаешь учиться? Хочешь, я тебя устрою в школу? Сейчас многие женщины учатся. А ты еще совсем молода. Послушай мой совет: учись! Я помогу!

- Спасибо! - только и сказала я.

И уже на другой день переступила порог школы.

Лишь в середине зимы отец наконец рассчитался с баем. Честное слово, он получил в два раза больше голов скота, чем имел раньше. Родители сразу же обосновались в ауле в десяти верстах от города. Я осталась жить у Хасена, чтобы продолжать учебу. Такая уж доля родительская: даже о взрослых детях не перестают заботиться, перед самым отъездом в аул отец отвел меня в сторону и сказал:

- Доченька, мы тебя оставляем здесь. Смотри: веди себя хорошо. Береги себя. Во всем советуйся с Хасеном. Среди людей он как ангел. И тебя он любит.

У меня сердце едва не выскочило из груди от этого слова — “любит”. А что, подумала я впервые, может, и в самом деле нравлюсь я ему. Я ведь невнимательная, растяпа. Может, просто не замечала.

Проходила зиму в школу, грамоту одолела, писать малость научилась. Это была самая счастливая пора в моей жизни. Я никогда не думала, не мечтала о таком. И теперь я благодарна судьбе... Яркий весенний месяц май я встретила, как раскрывшийся цветок.

Я собиралась в аул. Отец обещал приехать за мной на подводе. Ничего не утаю от тебя. За день до отъезда Хасен повел меня в театр. И до этого, зимой, я несколько раз уже ходила туда с ним. Возвращались поздно. Стояла теплая майская ночь. Я была как пьяная. Хотелось бродить без конца по степи и всей грудью вздыхать сладкий весенний воздух. Я брела как во сне. Хасен взял меня под руку. Я невзначай прислонилась головой к его плечу, было немножко неловко, стыдно даже, но я ведь была готова бродить так всю ночь... Какое там!... Всю жизнь! И никакой усталости не почувствовала бы. Всей душой я желала, чтобы это счастливое состояние длилось долго, долго...

Хасен был очень вежлив и чуток. Остановился вдруг, улыбнулся по обыкновению:

- Не станешь злиться, если я тебе что-то скажу?

Нет, - ответила я, - говорите.

Он сказал.

Так мы и поженились с Хасеном. Стала я его верной спутницей в жизни. Засияла звезда моего счастья. Растет у нас сын. Весь в отца. Назвала его Октябрь. Кстати, вот одна мысленка пришла мне в голову, пока я пишу. Ты ведь грамотнее меня, учишься в больших школах, а мы готовимся к знаменательному тою к десятилетию Октября. Вот и описала бы к этому дню все, что пережила и перевидела. У тебя должно хорошо получиться, я читала одну твою заметку в газете. Опиши всю свою жизнь. Это будет твоим подарком к торжеству. Все подробно, как было, опиши: о том, как благодаря Советской власти мы свет увидели, как образование получили, как людьми стали. Не будь новой власти, давно бы наши косточки тлели в земле.

Что ты пережила после того, как мы расстались, я не знаю. Но представляю: нелегко ты достигла своей цели. Напиши в газету, обязательно напиши! Пусть люди прочтут. И я с ними тоже прочитаю.

Поздравляю тебя! Целую! Всего доброго!”

1927 ж.

(Пер. с каз. Г.Бельгера и Ю.Домбровского)

5. ҚАЗАҚ ТІЛІ ТУРАЛЫ

ШӘЛДІР-ШҮЛДІР

“Қазақ тілін білетіндерді неше түрге бөлуге болады” деп біреуге сұрақ қойсам, “әрине, екі түрге бөлуге болады” дейді. Бірі қазақ көпшілігімен бірге өсіп, біте қайнағандар, қазақ тілін нағыз “тіл” деп қарайтындар; екіншісі – шүлдірлер, не орысшаға, не қазақшаға жетік еместер. Бірақ бұл соңғысы қазақ тілін білмеймін деп “некагда” айтпайды. Білмесе де “білем” деп өледі.

Қазақ баласы “қазақ тілін білмейді” деп айтудың өзі де ерсі. Тілі шыққаннан бастап қай қазақ баласына орысша сөйлетіп үйретіпті дейсіз. “Әже” деп айтпа, “мама” деп айт” деп баласын ұратын “сыпайы” бәйбішелер, бірен-саран хан, төре тұқымдарында болмаса, қара қазақтың ішінде бұрын болмаған. Олай болса, осы күнгі жүрген “азамат”, “азаматшалардың” бәрі де жасында ел ішінде өскендер, қазақ тілін судай сіміріп үйренгендер. Ендеше, олардың бәрі де қазақша білуі керек қой.

Бірақ іс жүзінде бұл жоқ. “Шәлдір-шүлдірлердің” бірен сараны болмаса, көбі әлі баяғы таз қалпында. Қазақ баласы екендігін, қазақ тілін білетіндігін ескермейді. “Өзімнің осы” “шәлдір-шүлдірімнен” жарылқасын деп тарта береді.

Өзіне зияны жоқ та шығар. Қазақ атына ие болып, кеңсенің қалаулы жерінен орын да алатын шығар. Бірақ онымен іс бітпейді. Әңгіме сол азаматтардың қазақ тілін іске білмеуінде. Ел көпшілігіне өз тілімен араласып, елдің түсінбегенін өз тілінде түсіндірмеуінде.

Бұл жағын сөз қылғанда, алдымен, “перуаттан” бастаймыз. Орышадан қазақшаға “перевод” мәселесі талайдың жарасының аузын жұлып жүр. “Переводты” сөз қыла бастасақ, талайдың артынын қылпылдайтыны сөзсіз. Өйтсе де, кезі келгенде, бірер сорақылықты ортаға салып, көптің сынына беріп қоймасaq болмайды ғой деймін.

“Переводты” істеушілер де екі түрлі: бірі қазақ тіліне жетіктердің “переводы”, олардың тілі жатық, түсінікті, қазақ көпшілігі олардың қолынан шыққан жазуды өз тілім деп сүйсініп оқиды; екіншісі – баяғы “шәлдір-шүлдірлердің переводы”, шынын айтқанда, “переводы емес”, көжесі, жан түсінбейтін, не орысша емес, не қазақша емес, былықпасы. Бұлардікіне ел түсінбейді, ел көпшілігіне орыс тілі қандай жат болса, бұлардың қазақшалағаны да сондай жат.

“Шәлдір-шүлдірлердің” көбі соңғы кезде таяқты жеп те жүр. Шолжақтығы бетіне басылып, абыройы төгіліп те жүр. Арлары болса, жүздері қызарса, қазақ тілін үйренуге жармасып (өйткені тосаңсып қалғандар ғой деймін, бірер қазақ тілін оқытатын курске кіріп оқып шықса,

жаңармас па еді, қайтер еді?), шолжақтығын жоя бастайтын кездері де болып келеді. Бірақ сол қалып жоқ. “Шәлдір-шүлдірлер” әлі баяғы қалпында, “то есі”, “знашит” судай сіміруін әлі кеміткен жоқ.

Жұртты жалықтыратын “баяндамаларын”, “делабой разговорларын” сөз қылмай-ақ қояйын. Тым болмаса, қағазға жазғанда, қазақ тілін дұрыс жазып үйренсе екен демекшімін ғой. Ауызбен айтқан жел сөзден гөрі, осы жағынан шатақ көбірек шығады. Жұрттың басын қатыратыны да осы қағазға жазғандары.

Бірнеше мысал көрсетіп өтсем де артық болмас. Қазір де қазақ жастарын әскерлік қызметіне алу науқаны басталып жатыр. Әскерліктен ат-тонын ала қашатын жастарға кеңес үкіметі тұсында қызыл әскер болудың маңыздылығын, әскерлік жұмысына жастардың қай көзбен қарауының керектігін түсіндіріп жар салып жатырмыз. Әскерлік орын жастарға құбыжық емес, өз үйінен артық қылып көрсетіп жатырмыз. Мұның шындығына жастардың көзі жетіп келеді. Өткен жылдары ашылған әскерлік мектептерге Қазақстанның түкпір-түкпірінен қазақ жастарының лек-легімен ағылғаны бұған дәлел. Гурьевте шығатын “Жұмыскер тілі” газеті тамыздың 3-де шыққан санында округтің әскерлік кемесере-тінің бір құлақтандыруын басып шығарыпты. Құлақтандырудың басы былай басталады:

“Көріп (Гурьев) округтік жау кемесереті құлақтандырады”. “Жау кемесереті” дегені әскерлік кемесерет. Әскер жұмысын басқаратын орынды біз өзімізге жау санаймыз. Жастарымыз-дың әскерлік жұмысына үйрететін, еңбекшілердің жауына қарсы қорған болатын орын деп санаймыз. Олай болса, сондай қадірлі орнымызды “переводшік” азамат аузы шімірікпей “жау” деп жазып отыр. Жазғанда бөтен оймен жазды деуден аулақпын. Тек ерсілігін, “шолжақтылығын” көрсетпекшімін. Мұндай “шолжақтар” аяқ алып жүргісіз. Кеңселердің маңдайына жапсырулы тақтайларға қарасаң, ұялғаннан бетінді басасың. Тақтайды қойып, мекеме бастықтарының үстелінің үстінде жататын пәртпельдерінің төрінен орын алатын ана бір кішкене дәптерлерінің бұрышындағы жазулардың да оңып тұрғаны жоқ. “Оңбаса да, одан келер зиян жоқ қой” деп дауласушылардың болуы да мүмкін. Ондайға айтатыным - пәлен сом ақша шығарып, ондайларды бастырып керегі не?

Қазақстанның ауылшаруашылық склады сондай бір “қызмет хатын” бастырып алыпты. Орысшасы: “КССР Акционерное общество сельхоз складов. Каз Госсельсклад отделение гор. По вопросу”. Осыны бір қазақ жігіті ала салыпты да, былай деп аударыпты: “КССР Қазақ асионерний ошествасы Ауыл шаруа қожалық ысклаты. “Қазақ коссел ысклад” бөлімі қаласы сауылдармен”. Міне, аударып отырған қазақ. Қазақша аудардым деп отыр. Осыны аударған қазаққа бұдан басқа да бір аударма тапсырсаң,

нақ осының өзіндей қылып шығармайды деп айта аласың ба? Әрине, айта алмайсың. Өйткені ол қазақ шәлдір-шүлдірдің қазағы. Қазақ атымен кеңседен орын алып, қазақ тілінің орнына шәлдір-шүлдірді жұмсап отырған қазақ.

Қазақ тілі туралы көп айттық, көп жаздық, енді осыны “айтып қоярдан” шығарып, бір шарасын істесек те болар еді деймін.

“Еңбекші қазақ” газеті, 1928 ж., 24 тамыз.

МҰСАДАН ХАТ КЕЛДІ

Мұса – орысша оқыған жігіт. Өзгерістен бері қызметке кірмей елде жүрсе де, губерnelік қазақ кемесиесі шақыртып алып жұмысқа қосқан. Мұса гүбірнеде қызметте.

Мұсаның үйі, елі екі-үш айдан бері көрмей, Мұсаны сағынып жүрген. Бір күні Мұсадан хат келді.

- Мұсадан хат келді! - деп балалар жүгіріп жүріп бүкіл ауылды хабарландырып болды. “Қадірлі баланың” хатын оқып хабарын білгелі кемпір-шалдар бүкшендеп қатын-балаға шейін қалмай жиылды.

Хат қазақша жазылған. Мұсаның әкесі Байғабыл азырақ хат танитындығы бар, хатты оқи бастады. Хаттың сөзі мынау: “Ассалаумағлекум, әке! Әжеме сәлем. Ауыл, көршіге де дұғай-дұғай сәлем дерсіз. Ең басында айтар сөзіміз үшбу дүр: қызметке кірдім. Айлық жалуыниам 90 сом. Күніне 8 сағат занимайтса етем. Қаланың бір удобны жерінен – тсентрден куэртир алдым”.

Байғабыл отағасы соңғы сөздерге түсіне алмай азырақ мүдірді. Жанындағы қатыны төніңкіреп:

- Бапасы-ау, немене қылдым деп айтады дейсің? - деп қарай қалды. Байғабыл тағы оқуға кірісті: “Риуэлиутсиеден бері кулэтскі элементтер жабысумен келеді уылысқа. На дынах басталады переуибұр. Сондықтан бұл переуибұрда кулатскі элементтер местіні уылыстан керек қуылуы”. Байғабыл хаттың осы жеріне шейін сүрініп-қабынып зорға жетті. Не дегеніне оқушы Байғабыл да, тыңдаушы жұрт та түсіне алмады.

- Мұсажан “денім сау” деп пе? – деп бір кемпірлеу әйел Мұсаның шешесіне қарады. Байғабыл басын қасыды.

- Күнде өзгеріп жатқан заман ғой, балалар заманның ағымына түсіп тіл тауып алғанын көрмейсің бе? Біз шалдар жастардың жаңа тіліне қайдан түсіне қалайық, - деп Байғабыл отағасы күрсінді.

- Жаңа тілмен бізге жазбай-ақ қойса қайтеді екен, бізге осы қазақтың ескі тілі-ақ түсінікті, - деді бір отағасы.

Мұсаның хаты сағатында бүкіл ауылды ойпаң-тойпаң қылды.

- + Мұсадан хат келді.
- Аман ба екен?
- Аман көрінеді. Хатына түсінген жан жоқ, жаңа тіл тауып алыпты.
- Жаңа тіл? Қазақ тілін қайтеміз?

“Ауыл” газеті, 1924 ж., 18 қазан

ОЛАЙ ЕМЕС, “КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК!”

Қазақ ұлты – Кеңестер одағындағы тең құқықты ұлттың бірі. Қазақ тілі де тең құқықты тіл. Бұрын қазақ тілді елемейтіндер, қазақ тілімен сөйлеуді ар көретіндер, осы күні тілі жаңа шығып келе жатқан баладай, балдыр-бұлдыр сөйлейтін болып жүр. “Так сказать”, “ызыначитті” түйдектеп соғып, өзінше қазақтың алты ай мінсе арымайтын төл сөзіне ие болдым деп жүр.

“Ғыйбадатты тіліңмен емес, көңліңмен істе!”- деп баяғы-да молдалар өсиетін айтатын. Сол айтқандай, біз олардың тілінің бұдырын жаба тоқып, ниетіне риза боламыз.

- Бәрекезде! Қазақ тілі соққы көрген тілдің бірі еді. Ниетіне ризамыз. Осы беттерінмен жүре берсеңдер, әлі-ақ жөндігіп кетерсіндер. Тілі жаңа шығып келе жатқан жас балаларыңа орысша сөйлетуді әуес көрмей, қазақша үйрететін де күндерің болар. Қазақ тілін жүзеге асырың! Кеңсе жұмысын қазақша жүргізіп, ел еңбекшілерінің мүддесіне дәл келтір, - дейміз.

Көпшіліктің де айтатыны осы; партия да, үкімет те осыны айтады. Қазақ тілін кеңсе тілі қылу туралы – үкімет толып жатқан шара қолданды.

Соның арқасында тілек орындалып келеді. Ауылдық, болыстық кеңестерің жұмысы таза қазақша жүретін болды. Уездік мекемелер де қазақ болыстарына бұйрық-жарлықтарын қазақ тілінде жіберетін болды. Қазақша жаза-сыза білген адамдар кеңсе жұмысына алынатын болады.

Бұл қазақ тілін жүзеге асыру жөніндегі жұмысымыздың көрнекті жағы.

Ойлаған мақсат мөнетінде, сағатында орындала қойса, социалдық тұрмысты бір күнде құрып алмаймыз ба?

Ілгері басқан аяқ кері тартылмаса, әлдеқашан бел асып кетпекшіміз ғой.

Бірақ, біз әлі күнгі бірен-саран кеселден арылып кеткен жоқпыз. Ілгері баса берсек, аяқтан шалып қалып, кейін қарай бір тұқырып тастайды. Дөңгелекке оралған томарды жұлып тастап, күшті мүдіртпей созумен бара жатырмыз. Бет түзу, қорған бекем, ұлы күн анау-мынау кедергіні елей қоймас деген үміт.

Мен сөзімді қазақ тілі туралы бастап едім. Енді соныма қайтып оралайын.

“Келінім, саған айтамын, қызым, сен тында” дегендей, қазақ тілін жүзеге асыру туралы орындарда ұшыраған кейбір кедергілерді көш жолынан домалатып алып тастап, мынау естерінде болсын демекшімін.

Қызылорда – Қазақстан үкіметінің астанасы. Сырдария губерниясы астананың қолтығында отырған губерне. Астанадан шыққан бұйрық-жарлық Сырдарияға алдымен тиеді. Астанамен сан-сапалақ араласып жатқан соң, үкіметтің қай жұмысы болса да, басқа губернелерге қарағанда, Сырдария алда отыруы керек. Бұған мен өзім таласпаймын. Басқалар да таласпас деп ойлаймын. Бірақ Сырдария губернелік әкімшілік бөлімі осыған таласады деген өсек бар. “Жел болмаса шөп басы қозғалмайды”, өсектің тарауы үшін де тиянақ керек. Осы тиянақ – губернелік әкімшілік бөліміндегі хатшылық қызметін атқаратын Кеселов табарышта білем. Тілшілердің жазуына қарағанда, Кеселовта бас асаулық бар тәрізді, Кеселов табарыш әлі күнгі “қазақ тілі” деген сөзге аузын алдырмаған секілді. Қазақ тілін :

- Казахски язык! - деп миығынан күледі білем.

Болыстық кеңселерден қазақша жазылған қағаз келсе, Кеселов “кытайский языкке” өшіккендігі сондай, бүктеп-бүктеп үстелінің қуысына тыға салады дейді. Қандай қағаздарды тықты екен, тұқым, көлік сұраған кедейлердің арызы жоқ па екен? Бүктеліп жатқан қағаздарды ашып тұрып көрер ме еді?! Әттең, дүние-ай, көріп бір құмардан шыға алмаймыз-ау! Сырдарияның губерниелік партия, кеңес комитеттері бұл істі аяқсыз қалдырмас қой. Кеселев табарыштың бас асаулығы рас болса, тиісті жазасын заң бойынша тартар. Мұны істейтіндігіне шегіміз жоқ. Біздің мұнда әңгіме қозғап отырған себебіміз – тілші хатының шындығына жету, уақиғаның болуы рас болса, заң бойынша жазасын тартқандығын әлемге жариялап, Кеселев сияқты “табарыштарға” өнеге есебінде ұсыну.

Сәтбек деген кісі бір келініне: - “келін, шырағым, мұрныңды сұрт, өне бойы Сәтбек жаныңда тұрмас”, - деген екен. Сол айтқандай-ақ мекеме басында отырған жауапты қызметкерлерге: Өне бойы біздің түртулерімізді күтпей өздерің де бақылап отырсандаршы! – демекшіміз.

Еңбекшілер жұртшылығы талай қисықтарды тезіне салып, мүсіндей қылып түзетпекші. Бұл талассыз. Құр қалып кететін асыл жоқ. Аяқ астында отырып, пыш-пыштап, жұмысқа кеселін тигізіп, отаршылдық саясаты-ның иісін аңқытатын болса, ондайды ұластырмай қырқып тастау керек. Жаңа жұртшылық ұлтшылдықпен де, отаршыл-дықпен де қатар күреседі. Мұны ұмытатын жөн жоқ.

1928 ж., “Сойқынды содырлар” кітабынан

ПЕРЕВОД

Кеңсе бас сайын отырған қазақтың қайқы танау баласы. Қолына қаламын алып қиратып тастайын деп отырған адам секілді. Сырттан адам келсе, қоқырайып ірілік қылудан да тайынбайды. Тептеп маңайына жақындап, оны-мұны сөз қыла бастасаң ол алдымен өзінің мұңын айта бастады.

- Пәленше де, түгенше де жауапты орынды алып отыр. Солардың бізден несі артық? – деп өзінің төрелігінің маңызды еместігін әлдекімнен көргісі келген тәрізденеді. Кейде бұл мұңның орыс жолдастарына да айтып қояды. Оларға қарағанда өзінің екі тілді бірдей білетіндігіне мақтанып, жазаласа, жікшілдіктің ылаңынан ала көздікке ұшырап отырмын. Әйтпесе... - деп кемсерлікке бой ұрудан да тайынбайды. Жік басы болған азаматтардың кейбіреулері өткен қатасын ойына алып, партия жолына түстім деп, бетін ашса, әлгідейлердің асқынғандары “мен де тәуба қылдым” деп дос-жарларына хат жазып жариялайды. Жазаласа, газет басқармаларына тәуба қылғандығын білдіріп “осыны да бассаңыз екен!” деп өтініш те қылады...

Мен кеңседе отырған қазақ балаларын жалпы айтып отырғаным жоқ. “Аяз әлінді біл, құмырсқа жолыңды біл” дегендей әлінен келетін іске жармасып отырғандарға ешкімнің де сөзі болмаса керек.

Сөзімді “переводтен” бастап едім, енді сонымды аяқтаймын. Жоғарғыларды қазбалап жатқаным, менің жазып отырған переводым соларға байланысты, өйткені қазір де кеңсенің ісі қазақыланып келеді. Жергілікті мекемелерге жіберілетін бұйрық-жарлықтар, елге таратылатын үгіт-нұсқау қағаздары екі тілде бірдей дайындалады. Орысшасын орыс азаматтары дайындайды ғой, ал қазақшалауға келгенде, кеңседе отырған әлгі қазаққа кезек келеді.

- Жолдас, мынаны қазақшаға айналдыра қойыңыз!

Өзі қазақ баласы. Өзі қызметін менсінбей жоғарыға көз салып отырған адам, “қазақшалай алмаймын” деп тіріде айтар ма, қаламды ала салады да тиіседі.

- Қазақшаға аудардыңыз ба?

- Аудардым.

- Маладец.

Кеңсе бастығы өзінен жоғарғы орынға ісінен есеп бергенде:

- Бір қағазды аудартпай жібертпеймін, қазақша іс жүргізу жөніндегі план “үсто пуренсент” орындалды, - дейді. ..

Кеңселердің қазақша жазған қағазын көруге құмарланушы едім. Іздестіре келе біразы қолға түсті. Оқушылардың жалықпаса бірнешеуін алдарына тартайын деп отырмын.

Қазалы жер бөлімінің қызметкері Пошекансов дегенді жамандап бір тілші газетке жазыпты. Айыпталған адамының қарсы жазатын әдеті ғой. Пошекансов орысша мақала жазып, сондағы қазақ қызметкерінің біреуіне жалынады:

- Жолдас, мынаны қазақшалап беріңізші!

Пошекансов орысшасынан:

- С 17-го по 19 марта я был по служебным делам на село – Тюбе - деп бастайды. Мұны қазақ азаматы:

- 17-ден 19 мартқа дейін мен болдым қызмет бабында...“ -деп қазақша жаза жөнеледі.

Бұл сыпайы азаматтардың аудармасының бір түрі.

Қызылорда уезінде шаруа күнін өткізу үшін кемесие елге бір жапырақ қағаз таратыпты. Орысшасы менің қолыма түспеді, қазақшасы былай басталады:

“Қара шаруалар әм диқан шаруалар кеңес үкіметі – жалпы диқандардың үкіметі. Сонымен қатар сендердің жақсы тұруларың күні - түні жол Саяси әм шаруашылық жақтарының алға басуына жәрдем беруге тырысады, сендер үшін сауатсыздық жою мектебі әм ауылдық мәдениет қазанының қайнауы жол ашады...”

Бұл екінші түрі.

Енді үшінші түріне көшейік.

Ақмоланың губернелік аткомының қаулысы № 35.

Слушали :

16. Ходатайство Губзу о разрешении найма рабочей силы для землеустроительных работ, в случаях отказа населения и представить таковой.

Постановили:

При подтвержденных документальными данными отказах населения в предоставлении дополнительной рабочей силы для выполнения землеустроительных работ и разрешить Губзу производить наем с последовательным взысканием стоимости этих работ с населения в беспорядном порядке.

Бұл қаулының орысшасы. Осыны қазақ қызметкерінің біреуі былай аударған:

Тыңдалды:

16- жұмыскерлерге жер мен пайдалану туралы губернелік жер бөлімінің ынта салмауы жерге орналастыру үшін.

Қаулы қылынды:

Сенімдеуге осы жұмыскерлерді жерге орналастыру ынта салмағандарға көрінеді және жұмыскерлерді есіне алмағандығы көрініп отыр. Соның үшін бұл жұмысқа аса ынта салып жұмыскерлерді жерге орналастыруға аса ынта салуға...”

Бұл қаулының түп нұсқадан бұрыс көшірілгендігіне хатшысы Гуменов қол қойып, болыстарға таратып үлгерген. Басқа болыстардың не қылып жатқанын өзі білсін, ортақшылар болыстық аткомінде отырған азаматтар қаулыны ары-бері аударыстырғанда, еш нәрсе түсіне алмаған соң, басқармаға жіберген.

Мінеки переворот! “Орысша мен қазақшаның екеуіне құдаймын” деп төсін ұратындардың переводты міне осы! Мұның аты бөрік аламын деп, бас алған, қас түзеймін деп, көз шығарған болды. Қолынан келмейтін жұмысқа жармасып, істі былықтырған болады.

Қазақстанда қазіргі күрделі жұмыстың бірі қоныстандыру жұмысы. Қоныстандыру жұмысының көңілдегідей болып орындалуы үшін елге тараған бұйрық-жарлықтың ашық, анық жазылуы керек. Жоғарғы бұйрықтан ел не түсінбекші? Губернелік атком қоныстандыру жұмысын орындауға керекті жұмыскерлерді жалдап алуға қаулы шығарса, аудармашы оны екіншіге бұрып, жұмыскерлерді қоныстандыру деп түсіндіріп отыр. Мұны оқыған қазақ өкіметке өкпелемей ме?

- Жұмыскер дей бергенше, бізді де ескерсе қайтеді, - демей ме?

Ел ойыншық емес. Елді мазақ қылмау керек. Қолынан келмесе, білетінге беру керек. Әйтпесе, мынадай “перевот” масқарашылық. Бүйтіп мекемені қазақыландыра алмаймыз.

Кеңес басындағы жауапты азаматтар да, құр жоғарыдан қарай бермей, “перевотқа” көзінің қырын салып барып қол қойғаны жөн.

“Сойқанды содырлар” кітабынан

РАҚЫМБАЙДЫҢ МАҚАЛАСЫ

Рақымбай кеңсесіне кіріп келгенде үстелінің үсті – қол қою үшін қатарлап қойған қағаз еді. Көзілдірікті имек тұмсығына іле салып, жалбыраған шашын кейін қарай бір-екі рет сипап қойды да, осықпаған аттай алдындағы қағазға одырайып қарады. Қағаздың астыңғы жағында қазақша бір газет жатыр. Бұл – Рақымбай кеңсеге отырғалы бері көрмеген нәрсесі еді. Ожырайып қарап тұрды да, үстіндегі қағаздарды екінші жаққа ысырып жіберіп, газетті қолына ұстады. “Еңбекші қазақ” екен.

- Шорттың ісін!.. мұны маған не қыл деп әкелді екен?! – деп күбірледі.

Жылмандап хатшысы келіп тұр:

- Қағаздарға қол қойып болдыңыз ба?

Рақымбайдың ойында түнгі ішкен пиво, Бердібайдың қызып отырып, “сен кариериссін” деп тіл тигізгені, Жұмабайдың қатынының қала

қарап, бұл қарағанда ішті күйдіре жымыып күлгені – бірінің артынан бірі тізбектеліп Рақымбайдың ойын бөліп тұр еді. Хатшысының сөзін елемеді-ау деймін, газетті қолымен көрсетіп:

- Мынаны неге әкелдің? – деді.

- Өзіңіз жаздыр деп бұйрық беріп едіңіз ғой. Бір жылға жаздырып едік. Бүгін поштамен келген соң сізге керек бола ма деп үстел үстіне қойдырып едім, - деп хатшы ғапу өтінгендей болды.

- Мен оқу үшін емес, редактор айтқан соң жаздыра салғам. Шкапқа апарып сала сал, - деді.

Қақпағы алқа салқа болып жатқан қара шкафтың ішіне “Еңбекші қазақ” кіріп те кетті...

Редактордың шап бермесі қандай, Рақымбайға көшеде кез келіп қалып:

- Әй сендер газет алдырып жүрсіндер ме? – деп сұрады.

Рақымбай мұртынан күліп:

- Алдырып тұрмыз.

- Қазірде айтыс мақалалар көп шығып жүр, оқып көрген шығарсың?

Алдырған газетті оқымадым деу ерсі ғой:

- Иә, - деп Рақымбай басын изей салды.

Осы бас изеуімен құтылам ба деп еді, болмады – редактор тағы жабысты:

- Ондағы айтыс мәселелерге қалай қарайсың?

Оқымаған, білмеген нәрсеге қалай қарау керек?.. бірақ, үндемей қалу қиын. Көзілдірікті азырақ дұрыстап қойып:

- Кейбір жердеріне несогласынмын, - деді.

- Ендеше өзіңнің ойыңды айтып қарсы мақала жаз!

Рақымбай қысылайын деді. Қырымнан әкелген сырлы таяғымен жерді шұқи бастады.

- Қашан жазып бересің? – деп редактор қысып барады.

- Жақын арада жазып берейін.

- Жақыныңды қой, күнді белгіле – алдағы жұмаға бітіріп маған тапсыр...

Ертең жұма. Рақымбай әлі мақала жазған жоқ. Жазбай құтылуға болмайды, - бір жерде болмаса, - бір жерде бетіне басып ұялтады.

Енді қайту керек?

“Еңбекші қазақтың” номерлерін жидырып алып оқып еді, еш нәрсе өнбеді, бір мақаланы ежіктеп оқу үшін бір сағат тұрды... қалам-қағазын дайындап мақала жазуға кірісті:

“Шаруашылық ағымы”

- “...Бізде шаруашылық ағымы жазылып тасып барады. Так ышто, енді бірер жылда двойной нормаға жетуі емкан пірамешлоннст...” – деп тоқтап қалды.

- Мұның қазақшасы қалай болды екен?..
- Қатын, қатын!
- Ау.
- “Пирамешлонност” деген сөздің мағынасын білесің бе?
- Телефон шыр ете қалды.
- Бұл кім?
- Басқармадан сөйлеп тұрмын. Мақала жаздыңыз ба?
- Жаздым.
- Жібере қойыңыз.

Өзі болдыра алмаған соң хатшысын шақырып алып, екі беттік бірдеме жаздырған екен. Редактор оқып отырды да, кейіп кетіп:

- Пуиттік – шорту! Осыны мақала жаздым деп отырсың ба? Қазақ тілін, қазақ жазуын үйрену керек қой. Кеңселерді қазақыландырады деп отырған кеңсе басындағы сендердің істерің мынау, басқалардан не күтпекшіміз, - деді.

Рақымбайда үн жоқ.

Не десін. Үндемей басқармадан шықты, сол кеткеннен Рақымбайдан хабар жоқ: үйреніп жүр ме жоқ мақала жазып жүр ме біз білмейміз.

Хабар алсақ, кезінде тағы жазамыз.

“Сойқанды содырлар” кітабынан.

БИДИШ, ШАЛАБЕК ЗАНИТ

Болыстық атком ағасы Оспан деген Николай кезінде болыс болып ел билеген жуанның нағыз өзі еді деп, сол жақтағы газет тілшілері без-без етеді.

Оспан болыс орысшаға жетік. Заманның түзу шағында тәртіп көріп қалған кісі ғой, болыстық атком ісін баяғы үйез кеңсесінен бір-ақ елі төмен жүргізетін көрінеді. Мұны “Қазақ тілі” газетінің 58-санын оқысаң көресің. Ірі адамның жұмысы да ірі болуы керек. Уақ – түйекке қатыспаймын-ақ десе де, бала-шаға біле қоя ма, бірінің артынан бірі келе береді.

- Но, баласындар-ау, осындай пұстәкпен келесіңдер ме?

Сұлу мұртты жіберіп, жоғарыдан келген қағаздарға “тәртіпті” қондырып жатқанда, оқу бөлімінің жіберген Оразғали Күзембайұлы деген жігіті кіріп келеді. Балалығы ғой, түксініп отырған болыстың бара қолына жармасады.

- Табарыш, рукопажатый атменаетса!

Болыстың ежірейген екі көзін көргенде Оразғали бала ызы-қызы болып отыра кетеді. Қанша күтсін, күн ұзақ қой, Оразғали бала жұмысын айтып күңкілдейді.

- Мені қандай мектепке орналастырасыз? Барып түсуге болмас па екен?

- Бидиш, шалабек занит. Я болыс сериозный...

Жұмыспен айналысып жатқанда қайдағы жоқ мектепті айтып, ойды бөлген Оразғалидікі де балалық қой. Оспан болыстық аткомге сайланғанда мектеп үшін сайланып па еді? Оспанға қайта елдің баласының оқымағаны керек. Елде оқу білетін жалғыз Оспан болса, бақыт шіркін бұдан да өрлемей ме?

Жұмысы біткенше Оразғалиді күттірп барып, ақырында қолына жапырақ қағаз жазып берді. Қағазда сөзі мынау:

“...Мына хатты апарушы Күзембайұлын сол жаққа орналастыра салындар, пуст там шытайтса”.

Мақұл. Мұғалімге болыстық аткомдер осы көзбен қараса, елде ағарту жұмысы өркендеп-ақ кетеді ғой. Біздің қазіргі қолға алып отырған жұмысымыз—ел арасында кеңес жұмысын жандандыру, ауылдық, болыстық кеңестер елмен қоян қолтық отырып, ел тілегін дөп келтіріп, іс істесін дейміз де. Тек Оспан сияқты “сериозный” кісілерді болыстық аткомге сайлап мазаламау керек. Бақ құмарлықпен “шалабек занит”.

Ондайларды босатып үйіне жіберу керек.

Пуст, там шытаетса!...

“Ауыл тілі” газеті. 1923 ж. 1 желтоқсан.

ХАТТАР СЫРЫ
ПИСЬМА Б.МАЙЛИНА

Б.МАЙЛИННИҢ ҚАЛАМДАС ДОСЫ І.ЖАНСҮГІРОВКЕ
ЖАЗҒАН ХАТТАРЫ

ІЛИЯС !

Түнеу күні басқармада отырғанда бір жұмыс тапсырып едім. Барған соң біліп, маған хабарын бермекші едің. Ұмытып кеттің-ау деймін. Тапсырған жұмысым: былтыр центриздатқа бір кітап беріп едім. “Жастық жалыны” деген. Содан дерек болмай кетті. Бірнеше рет хат жазып, бір жауабын ала алмай-ақ қойдым. Осыны саған әлі де болса тапсырам. Бар-жоғын, басылатын-басылмайтынын айтып маған хат жазсаң деймін. Мүмкін болса, жауапты тезірек жіберсең, жақсы болар еді. Бір-екі жылдан бері журналдарда басылып жүрген бірсыпыра әңгімелерім бар еді. Солардың бәрінің басын бір жерге қосып, үлкен кітап қылып баспаға берсем деп ем. “Жастық жалыны” онда басылмайтын болса, мынаған қосып жіберуіме керек-ақ. Басылмайтын хабарын айтсаң, сонымен бірге таба алсаң, қолжазбамды өзіме қайтарсаң, Менің тапсырған жұмысым толық орындалады деп білем.

Бірқалыпта жұмыс істеп жатырмыз. “Жаңа әдебиеттің” 3-саны жақын арада шығады. 4-саны баспаға берілгелі жатыр. Сен бір өлең жіберген екенсің. Шәймерденнен алып оқып көрдім. 4-санына басамыз деп отырды.

Бір жапырақ өлеңіңді Сара маған беріп еді. Мен “Ауыл тіліне” басып жібердім. Қысқа ғана жазып тұрсаң “Ауыл тіліне!” басып жіберіп тұруға болады.

Хат жаз. Қош бол.

Бейімбет.

*Апрельдің 2-сі, 1928 ж. Менің адресім: Қызылорда, Ленина, д.
24, Майлину.*

ІЛИЯС !

Денің сау шығар, оған шегім жоқ. Терезе ашылып қалып жел тимесе, ауыра қоймаған шығарсың. Мен де өзің көргендеймін, саумын. Жол көріністерін жазам деп саған уәде беріп кетсем де әзір ешнәрсе жаза алған жоқпын. Жазарлық та емес. Ташкенде үш-төрт сағаттай болдық. Оның өзін қыдырумен өткіздік. Енді! Бұдан әрі жүруге бет түзеп, билет алып буфетте отырмын. Адам көп болған соң шет жағына отыра салып едім, Ташкеннің халқы мұндай көргенсіз болар ма, ерсілі-қарсылы жүріп, мазамды кетірді. Кітап оқуға кірісіп едім, болдыра алмаған соң, бас салып

саған хат жазғаным ғой... Хат жазғанмен күрделі бір нәрсе жазады екен деп дәмелі болма — айтатын дым жоқ - Жалғыз-ақ айтайын дегенім: Нұрғали бөлмесінде жалғыз жатуға қорқып, Қызылорданың көшесінен бірге қонатын адам іздейтін көрінеді. Бөлмелерің басқа болғанмен үйлеріңнің керегесі бір — Нұрғалиды қорқытпай, қыдыруыңды кемітіп болса да, — (қолың тисе деймін) үйінде жата салсаң да болады... (Мұны Нұрғалидың құлақ қағысымен жазып отырмын).

Сенімен кетерде бір мәселе туралы әдейілеп сөйлесермін деп едім, кеше настроением болмағасың, өзім де сезіп едім, сондықтан кейінге қалдырдым. Аман барсам (аэропланнан құламай) айтармын.

Көрмегелі көп болды. Аманғалиға сәлем айтарсың. Ташкеннің дашға баратын поезы жүргелі жатыр екен. Қаптаған адам ерсілі-қарсылы жүгіріп, мазам жаман кетіп отыр. Бүйте берсе, настроениемді бұзып жіберуден тайынбас. Сен ренжімесең, осы хатты аяқтасам деймін. Бұған қарсылығың жоқ па? Қарсы болмасаң, қолыңды көтер! (единогласно). Сонымен сүйтіп, біздің хат аяғына бір табан жақындады білем. (Осы жерге келгенде Ғаббастың шатынап отырғаны көзге елестеп...)

Нағиманың ұйқысы келіп, есіней берген соң, Сараны ертіп шайханаға шай ішуге кетті. Мен пиво ішумен болып жатырмын. Шөлдеп отырған шығарсың, әкел бір көтеріп жіберейік.

Енді бітірдім. Қош! Көптен бері көрмей сағынып та қалдық білем.

Бейімбет.

Ташкеннің вокзалы. 6/IX — 28 жс.

ІЛИЯС!

Амансың ғой! Сағат 9. 1/2-да Пішпек келдік. Түске шейін қыдырып обедтің артынан ұйықтап едім, жаңа тұрып мына бір-екі оқшау жазып тастадым. Алысымен кешіктірмей жіберерсің. “Қарындашпен жазылғанды баспахана алмайды” деп естіп едім. Көшіруге тура келсе, бала, қата көшіріп жүрмессің, сақ болғайсың. Пішпек туралы да бірдеме жазам ба деген ойым бар.

Үлгіре алсам, ертең жазып жіберермін.

Бейімбет

Пішпек, сентябрь, 8, 1928 жс.

ІЛИЯС !

Мына біреулерді “Е.Қ.”-қа деп жібердім. Жараса басарсыңдар. Жарамаса сақтап қой, өзіңнен алармын. Алматыда жатырмын. Алматы маған өте ұнады. Жағалай аралап көрдім. Бүгін атпен тауға шықпақшы едік, жаңбыр кесел болды. Кешеден бері үздіксіз жаңбыр. Күн ашылса ертең шығамыз. Әзіріне бергі тауды аралаймын. Сентябрьдің

20-сы күні Оразбен қосылып арғы қарлы тауға бет алмақшымын. Ол жақта 4-5 күн болам ғой деймін.

Жолда көрінгендерден бірдеме жазбақшы едім. Әлі болдыра алмай жүрмін. Демалыста жүргенде жұмысқа мойын жар бермейді екен.

Әзірге қош.

Шәймерденге сәлем айт.

Бейімбет

ІЛИЯС!

“Ұшпақ болған соң зымыра” — деген ғой, жүріп кеттім. Саған барып шығармын деп отыр едім, Ғабиттер келіп, солардан шыға алмай қалдым.

Және өзің келе ме екен деген де ойым бар еді...

Өзің білетін календарь бар еді ғой, мен бірсыпыра материалын биыл іздеген болып жүр едім. Енді қалып қойды.. Мен апрельдің аяғынсыз келе алмайтын түрім бар ғой деймін.. Олай болса, сен сол календарьды қолға алып істей бергенің жөн. Қалғанын мен келген соң, бітірерміз. Менің келуіме таза қаратып қойып жүр ме, ұят арқалап жүрерміз. “Тималайды” баспаханаға тапсырмақшы едім, ұмытылып, менің портфелімде жүріпті. Жаңа қағаз ақтарғанда тауып алып тастап кеттім.

Хош! Хат жаз. (Қол қойған)

Бейімбет. 25 / II—29 ж.

ІЛИЯС !

Телеграмманды жаңа алдым. Жазылатын фельетон жоқ. Қостанайға келгелі к... басып отыра алмадым. Елге шығу үшін ат табу керек болды, киім табу керек болды. Жүгіріп жүріп бәрін де таптым. 20 сомға бір ат жалдадым. Бір ішік тауып кидім. Аяғыма пима алдым, әзірмін. Ертең сағат 7-де жолға шығам. Меңдігара орталығы бұдан 110 шақырым екен. Арада бір қонып барамын ғой деймін.

Күн кеше бұрқақ, суық еді, бүгін жылынды. Майда жел есті, күн көзі күлімдеп қарады. Тегінде тоңбаспын деймін. Мендегі материалдарыңды қайтардым, ескіртеп алсам ұят болар дедім. Өзімнің жинаған бірсыпыра материалдарым болушы еді. Оны ауданға барған соң жазбақпын. Так что менен 10—15 күнсіз материал барып үлгермес. Ауданға хат жаз, аманшылығыңды білдір. Жел ұстап қалған жоқ па? Бір түрлі көңілсізбін, шаршап отырмын. Фельетон жазамын деп материалды әрі-бері қопсытып едім, еш нәрсе шықпады, қойдым. Жолдасым ұйықтап жатыр, мен ояумын. Далаға шығып едім, жел басылыпты. Тымырсық айсыз, жұлдыз жымың-жымың етеді, әлденелер еске түседі. Күрсінесің...

Жүр, қыдырасың ба? Қойдым, шаршадым, жатам. Хош бол — қолыңды әкел! (қол қойған).

Бейімбет. 5 / III—29 ж.

Сара товарышты көрсең, Қостанай даласынан бір қазақ сәлем айтыпты дей сал.

Шәймерденге бір сәлем, Аманшақа бір сәлем тағысын тағыларға. Сұрағандар болса айтарсың, сұрамаса айтпай-ақ қой.

Қарап отырып ұйқымның ашылып бара жатқанын қарашы.. Онда не бітірмекші екем? Өй, қызық десейші!..

Календарь есінде бар ма? Жаз. Пешіңе сексеуілді тыға түсіп, қара пальтоны аяққа жамыл да жазуға кіріс. Тағы не жазайын? Осымен аяқтасам, ұрыспайсың ба? Жарайды, қойдым. (қол қойған).

Қостанайдың білім дүкеніне барып едім, соңғы жылдары шыққан қазақ кітаптарынан таза екен. Келістіріп жазбақшымын. Барған соң жіберетін материалымның алды сол болар.

Мына кешке қалалық оқу үйіне барып едім, өлкеде шығатын газеттерден “ЕҚ” жатыр. Журналдардың бірі де жоқ.

Жолда бірсыпыра кітаптар алып едім, екеуін оқып шықтым. 3—4 кітапты сүр сақтап отырмын. Ауданға барған соң іш пысатын күн болады ғой, сонда оқырмын деймін.

Мен бірер айда қайта алар ме екем, сен білесің бе? Бірталай жаздым. Не жазғанымды басынан оқып шығайын деп едім ұйқымды келтірді. Сосын сен оқиды ғой деп жібере салдым. Тегіс оқып шыққайсың (қол қойған).

Шәймерден қайда? Сұқсырдай болып жаншылып отыр ма? Сірә мені естеріңе аласыңдар ма?.. Мендіғараның кеңсесі—Елжан Оразұлының ауылында болады екен. Елжан өлген кісі. Жазып қалдырғандары көп дейді. Нұржан ақынның да бірсыпыра жазғандары Елжанның қағазының ішінен табылатын болса керек. Қолым тисе, соларды көріп, пайдалану жағын қарастырармын деймін. “Жаршыға” бірсыпыра күлкі жазып жіберсем қайтеді деп ойлап едім, күлкім келмегенге ме, ешнәрсе аузыма түспеді. Сосын ол мәселені кейінге “отложить” етуге тура келді. Мен үшін өзің бірдеме жаза саларсың.

Аманғалиға сәлем айт, журналы уақытында шықпайды деп оқушылары ренжитін көрінеді.

Иә, солай жаным. Айыпқа бұйырмасаң, мен осымен хатымды бітіремін. Ғапу өтінем (қол қойған).

Бейімбет.5/111—29 ж. Қостанай, Мендығаринский Рук, т. Майлину.

ІЛИЯС!

Қостанайдан хат жазғам. Ауданға марттың 7-күні келдім. 8-і күні шығып 4 ауылнай елді аралап, 15-і күні қайтып оралдым. Қазір ауданда жатырмын. Бірер жеті осында болам. Содан кейін қайда болатыным белгісіз. Өзімше апрельдің бірі шамасында қайтуым керек. Фельетон жазармын деген бірсыпыра материалдарым бар еді. Қол тимейді. Жазуға

жағдай жоқ. Бір фельетон жазған болдым, жараса басарсындар. Ел арасындағы адамдардың жазғаны басқармадағыларға ұнамай қалатын кезі болушы еді. Оған ұшыраса басылмай қалады да.

Хат жаз деп едім ғой. Тым-тырыс жатырсындар, енді жазбай-ақ, қойындар. Бәрібір келіп үлгермес. Апрельдің басында Қызылордаға қайта алмаған күнде де бұл ауданда болмаспын.

Күн жылы. Бірер күн жаңбыр да жауды. Қар жұқа. Ел күйлі екен. Меңдігара елінің жалпы жайы туралы жазып өтпекші едім, бұл жолы үлгірмей отырмын ғой.

Жолдастарға сәлем. Сұрағандарына ғана айтарсың. Сұрамағандарына айтпай-ақ қой. Ұмытқан товарьштар да бар шығар. Үйден хабар алған жоқпын. Бала-шаға жүдеп қалмаса жарар еді. Көздеріңнің қырын салып қоярсың.

Көңілсізденіп отырмын. Ішім пысты. Жұмыс басты. Ұзақ, қылып жазармын деп едім, сөз таба алмадым. Мылжыңдыққа жоқ екенімді білесің ғой. Осымен хатымды бітірсем деймін. Қолым тисе, ерінбесем тағы жазармын.

Қол бол (қол қойған) Бейімбет март 18. Меңдігара. (Бұл — 1929 жыл болуы керек — Т.Б.)

ІЛИЯС!

Бүгін “Аудан” деген бір оқшау жіберіп едім. Бұл жолы: “Өңгіме Балтабайдан шықты”, “Аудан съезінде”—деген екі оқшаусымақ жібердім. Қойын кнежкеме жазғандарымды өндеп жіберген болдым. Бәрінен бұрын осыны көшіріп жазу-ақ қыйын болды. Үстел жоқ. “Тізеге қойып жазған соң адамның белі ауырады екен. Қостанайға жүрейін деп жатқан бір адам бар екен, содан беріп жіберейін деп асығып жазып отырғаным ғой. Сендер ұнатпай баспай тастап жүрмеңдер. Нақа басылмай қалса, жоғалтпай жинап қой, барған соң өзіме табыс қыларсың.

Сұраған жолдастарға сәлем айтарсың. Сұрамағандарына айтпассың. “Сағыныпты” дей салсаң да қарсылығым жоқ. Әрине сұрағандарға айтасың ғой.

Ауданым аман. Шыққан шығыны жоқ. Қар еріген жоқ. Біз жиылыс істеп жатырмыз.

Осымен хат аяқталды деп білесің.

Айтпақшы, мына жібергендерімді басатын болсаңдар, числосының ретімен жібертерсің. Олай етпегенде маңызы болмай қалады. Бұл саған мықты аманат.

Аманғалиға сәлем айт. Күлжамал оған мықты өкпелепті. Барған соң айтармын.

Шәймерденге тағы сәлем.

Бейімбет қой (қойған қолы бар).

25/111-29 г.

ЛИЯС!

10/111-30 г.

Аманмын. Былықтырып тағы бірдеме жаздым. Жазуға уақыт та болмай барады. Кнежкеме жазып аламын да арасынан бір қаға-берісте құрастырған болам.

Бүгін №9,4,2,10 — ауылдарды аралауға жүрмекші едім. Күн боран, соғып тұр. Ертең жүрем. Осы бетімде Қызылжарға да бармақшымын.

Тілшілер съезі болғалы жатқан шығар. Бұл хат барғанша болып та өтеді ғой. Өздеріңе тапсырғаным — менсіз-ақ өткізе беріңдер.

Қатын-баладан дерек жоқ. Неге хабар бермейтінін білмеймін. Хат жазсаң, телеграм соқсаң, адаспай келеді.

Телеграм адресі Смирново, Бейнетқор. Майлину.

ЛИЯС!

Нақа бір суық тиіп қалмаған болса, аман шығарсың. Суық тиіп қалса, ауырсаң, доктор жаныңда ғой, жазыларсың. Саған толып жатқаннан да көп хат жаздым ғой деймін, сенен де жауап түйдек-түйдегімен келіп жатыр, хаттарыңды оқып, не қылсаң, мез болып жатырмын.

Әлі аудандамын. Ауыл-ауылды аралаймын. Қар бір еріп, бір қатады. Жол бұзыла бастады. Бірен-саран құс та көрінеді. Жаз белгісін берді, қанша айтқанмен апрель ғой, енді бірер жетіде қылтанақтаған көк көріне бастамас па екен. Біздің жақтың әдемі кезі майдың іші ғой. Май ішіне шейін осында болсам, уыз қымызды ішіп қайтуға да тура келер.

Ел ішін аралап жүрсең толып жатқан материал. Бірақ жазуға жай жоқ. Қыдырып жүріп қалай жазбақсың және қазақ үйінде стол болмайды ғой, тізеге қойып жазу қиынға соғады екен. Бірсыпыра жазармын деген нәрселерім жазылған жоқ, әйтсе де қарап та жүрген жоқпын, бірен-саран жазғандарымды сендерге жіберіп жатырмын, сендердің оны басып жүргендеріңді, баспай жүргендеріңді білмеймін, өзіме салса басыларлық сияқты еді.

“Путекел” деген бір нәрсе жазып Сараға жібердім. “Әйел теңдігіне” басылар деймін. Басылмаса Сарадан алып оқы. Ұнатсаң “Жаршыға” жіберерсің, әрине, ерінбесең дегенім ғой.

Көп жазатын сөзім де жоқ. Менің мылжың емес екенімді өзін де білесің ғой. Осының өзін де сұрап алғандай ғып зорға тауып отырмын. Әдейі хат жазған соң, шолтыып тұрмасын дедім. Қазақстан съезі менсіз өткелі жатыр. Съезде мен үшін сен шығып сөйлерсің. Шаймерденге сәлем айт. Осы съезде тағы бір орынға я “Зам”, я “алқа мүшесі” болып белгіленсін.

Осымен хатымды аяқтасам деймін. Барға мәзір — сөклесің. Жел тиіп қалмасын, сау бол.

(қол қойған) Бейімбет/4/1У—29 ж. Қазақстанның бұрынғы астанасы Қызылордадан.

ИЛИЯС!

Аман шығарсың. Мен де сондай. Қостанайдан келгелі жұмысбасты болып кеттім. Наркомпростың бір кітабы бар еді, қысып отырып бітіріп алды. Енді бір дем алам ба деп ем, календарьды сұрап Казиздат шыға келді. Сұрауға хақы бар ғой. Бүгін Шермакпен сөйлесіп июньнің 15-не дейін уақыт сұрап алдым. 15-не қалай болғанда да бітіруім керек. Түстен кейін ұйықтап тұрып, сағат 8-де жұмысқа кірістім. Түнеугіден бері жинаған материалдарымды ақтардым. Сен бірсыпырасын “әзірлеп” кеткен екенсің, көп “рахмет” айттым. Сен сияқты ердің ерлігін бағаламауға бола ма... Ашу бар, қабағым жабық... Бұрқылдатып жазып жатырмын. 5 сағат отырып жазып едім, 17 қағаз шығарыппын, күн сайын осы өлшеуден танбасам, июньнің 15-не бітіріп те бермес пе екем. Бір қиын жері — жаңа әліппені жазуға тура келді, жазу өнбейді. Адамның зығыры қайнайды. Ана сенің “әзірлеп” кеткен материалдарыңды бүгін қарастырып едім, тым ұзақ екен. Ішінен бірнеше республикаларды ғана алып, киноның бір баласына латынша көшіруге бердім. Бәрінен де қиыны отпускадан қалғаным болды. Казиздат июньнің 1-нен отпұсқа бермекші еді, осы календарьдың ылаңынан шыға алмайтын болдым. Июньнің басында Ғабит кетеді. Ол бірер ай жүріп келген соң Шермак кетеді. Биекеннің отпус-касы сентябрьден я әрі, я бері болады ғой деймін. Ешқайда шықпаймын, ешкімнің үйіне бармаймын. Дос-жарлардан қол үздік. “Жатқанға берсең, маған берге” түскен жай бар. Сені осында келіп кете ме деп жүр едім, ырысың бар екен — келмедің. Егер көзіме көрінгенінде күн ұзаққа төбелесетін едім. Алматыға август-сентябрь айынсыз бара алмаймыз. Әйелге айтып көріп едім. Алматыға барып пәтер тауып ал деп, көнетін емес. Пәтерсіз қалмасақ, жарар еді. Пәтер тауып қой деп саған тапсырудың өзі де қиын. Өзің ескеріп тауып қоям десең, бәлкім айыбыңды кешіп жіберуім де мүмкін-ау. Сағат 4-тен 7 минут кетті. Бозарып таң атып келеді. Терезені ашып жаңа кішкене отырдым. Түрлі ойлар қаптады. Жас өмір елестеді... Біз шал болып қалдық-ау, Ілияс, білесің бе... қой, жатам. Ертең баспаханаға барып журналдың корректурасын қарау керек. Материал әзірлеу керек. Кешке календарь... Бірін істесең, бірі дайын, әйтеуір бітпейтін бір жұмыс.

Әуешке сәлем айт.

*Қолыңды әкел. (қол қойған)
Бейімбет. 22/V—29 жыл.*

ТОВАРИЩ ИЛИЯС!

Бармысың? Қайдасың? Тірі болсаң болғаны. Мұндамыз. Аманбыз. Күн шығады, батады, кейде аптап қызарады, кейде самал жел еседі, самалға шаң араласып, түтіннің тұншық-тыратын кезі де болады. Жалғыз киномыз бар. Күнара жаңа суреттері болады. Барамыз. Ұрысқан адамдай

қырындап әр жерде жалғыздан отырамыз... Бірақ жұмысқа мүмкіндік бар. Сен жер соқтырып кетсең де календарды бітіріп келем, 15 күні тапсырғалы отырмын. Сенің әзірлеген материалыңды сегіз бет қылып қана алдым. Оның үшін ұрсам десең өзің біл. Қазиздатқа берген бір романым бар еді ғой (Садық) сол шіркін ұнаңқырамай қалып, қайта жазуға кірістім.. Атын “Тартыс” қоймақшымын. Бұрынғы жазғанымның бірсыпыра жерін пайдаландым. Қалғанын тыннан қосып жатырмын. Биыл жаз қайтсем де бітірем деп өзіме серт бердім. “Көзілдірік” (пьеса) журналға басылып еді, кітап болып та шықты. 6 - саны июньнің 15—20 шығады. 7-ші саны баспада теріліп жатыр. 8—9 сандары июль ішінде шығады. Жіберетін материалың болса, тез жібер. Бірталай хабар айттым. Сендей адамға осы да жетер. Азсынсаң, көшке берген тайыңды ал. Айтпақшы, Нарком-простың жұртта қалған шөп шарының ішінде сенің бір үлкен қолжазбаң жүр екен: балалар ертегісі, Лермонтовтың “Шеркестер” дегені, Қазақстанның бес жылдығына арнап жазған өлеңің. Мен жиып алып үйге апарып қойдым. Керек десең айтарсың. Керек емес десең оныңды айт, мен де тастап кетем. Жұрттың боқтығын жиып көшіп баратын адамың мен емес. Қызылордада газет шыққалы жатыр. Бірінші саны июньнің 20-сы күні шығады. Аты “Сыр бойы”. Жазушылары толып жатыр. Белсенді адамдары — Мансұр, Әбдірахман (Мұстафаның), Тәтіжан, оқшау жазушысы мен. Сырт өсегі бұл газет “Еңбекші қазақтан” асып түсер деседі. Кім білсін.. Қайткенде де бірінші санын алып оқуға асыққаның жөн.

Аяғы бітпей қалды. Асықтым.

(Қол қойған) Бейімбет. 12/VI-29 ж.

ІЛИЯС!

Аманбысың. Аманмын. Әлі кетіп барамыз. Өгіз аяңға түстік. Жүріс өнетін емес. Қызылжарға қашан жүретінімізді білмеймін...

Мақаншы жайынан тағы үш әңгіме жазып едім, соны кетерде саған тапсырмақшы едім, ұмытып кетіппін. Маркі табылса, конверт табылса бәлкім жолдан жіберермін.

“Жаршы” журналы шықса, біреуін маған арнап жіберт. Өзің хат жазып тұр. Қандай жаңалықтар бар айтып тұрарсың.

Ерінбесең біздікіне барып, бала-шағаның күйін біліп тұр. Жүдеп қалып жүрмесін. Күн суық, ызғырық боран, нағыз қыс осы жақта. Сен келе қалсаң, суық тиіп аурудан тайынбас едің.

Өзіміз станцияға жалаңбас жүгіріп бара береміз. Әзірге осымен бітірдім.

Қош боларсың. Бейімбет. 13.11.30 ж.

ІЛИЯС!

Шыққалы аманмын. Аمانдығым да шамалы, суық тиіп ауырып жүрмін. Ауырдым деп жататын заман қайда. Ол еріккендердің ісі ғой. Біз шырағым, ондай еріккен емеспіз. Жүргелі жатырмыз. Ауданға ертең барамыз. Жұмысқа кіріскен соң, қол тисе, шатпақтап жазып тұрармын. Мына біреуді жазып едім, басым ауырып, көңілсіз отырған соң, оңды шығара алмадым ғой деймін. Жазып болып оқысам, жазармын дегеннің бәрі ұмыт қалыпты, өйткенмен де басып жіберулерің керек. Ғаббасқа айтарсың, тағы жазып тұрармын.

Өзің хат жазып тұр. “Бейнетқорда” екі-үш ай боламын ғой. Почта жетісіне екі рет қатынайтын көрінеді. Алматыдан 10-15 күнде хат келіп табыс бола берсе керек. Хатты жиі жазып тұрсаң, тіпті жақсы. Шетте жатқан адам астана хабарына елеңдейді де тұрады ғой.

Сәбитпен бірсыпыра сөйлестім. Ол туралы кейін жазармын.
Өзірге қош (қол қойған)

Бейімбет.20/11-30 ж.

ІЛИЯС!

Мына біреуді тағы жібердім. Ғаббасқа апарып оқып шығындар, ұнатпаса, баспай тастаса, сақтап қойындар, барған соң өзіме табыс қыларсындар. Қазір түнгі сағат тоғыз. “Үлгі” артелінің басқарма мүшелері, белсенділері жиналып отыр. Солармен өндіріс жоспарын талқылауға кірісеміз. Күн алай-түлей боран. Сібірдің нағыз суығы, далаға шықсаң, бетің тыз-тыз етеді.

Қош бол, Аманғалиға айрықша сәлем бола береді ғой.

(қол қойған) Бейімбет. 23/11—30 ж.

г. Кедей. Жібергендерім басылса, дұрыстап көшіртіп сақтап қой (Бұл Бейнетқор ау. Солтүстік Қазақстан облысында— Т.Бейісқұлов.)

ІЛИЯС!

Мына “Аудан өмірі” жазыла келе ұзап кетті. Оқушыларды жалықтырмас үшін ципырдан қаштым. Біраз кемшіліктерді қалқып өттім, онсыз болмады. “Колхозсоюз” агрономдардың мына қылықтарын түзетпесе, елдің көңілін суытады.

Ғаббасқа айт, ұзын деп баспай тастап жүрмесін. Бірсыпыра жіберіп аңыстарыңды аңдаймын. “Салқындық” қылсаңдар, жазбай қоюдан да тайынбасын.

Жазуға біртүрлі шабытым келіп жүр, бірақ уақыт жоқ. Осыны жүгіріп жүріп зорға жаздым.

Сағат 3-ті соқты. Жатам. Ертең ауданды аралауға шығам. Таңертең үлгірсем тағы біреуін жазып кетермін. Он күнсіз ауданға қайтып оралмаспын. Ерінбесең амандық білдіріп хат жаза сал.

Аманғалиға сәлем.

(қол қойған) Бейімбет. 26/11—30 ж.

ИЛИАС!

Семейден бір хат жазғам, бәлкім алған боларсың. Сен сұраған мағлұматтың біразын Семей ұйымы бұрын жіберген екен. Қалғаны кейін жіберілді. Семейдегі ұйым, оның мүшелері мені онша қанағаттандырмады. Жұмыстары жүрдім-бардым, ат-үсті. “Пәлен жазушымыз бар” деп ауыз толтырады, жазуға келгенде бірінің де берекесі жоқ. Егіске арнап жинақ шығарамыз деп дүрлігісіп жүр екен, (әрине талаптары жақсы-ақ), материалдарын мен қарап, газеттің бір бетіне толтыра алмадым. Өздерінде келген кісіні талғаушылық та бар ма дедім. Олардың керексінген кісісін өне бойы ұйым қайдан жіберіп отырады?..

Новосібірде бірсыпыра бейнет көріп алдым (жол бейнет-сіз қайдан болсын-ау). Плацкартсыз вагонге мініп, түн ішінде Қызылжар түстім. Ертеңіне Ғалымды іздеп таптым. Келе жиылыс шақыртып ем. Жұмыс жабулы екен. Соны қозғауға бірсыпыра қам істедім. Негізгі мәселелер обкомда шешілді. Бүгін белсенділермен біріктіріп ұйымның жиылысын өткіздім. Жиылыста обком, горкомның үгіт бөлімдерінің бастықтары да болды. Бірсыпыра сөйлеп жібердім білем (Илиястың тапсыруы осылай еді — деп қоям ғой). Ғалым ұйым жұмысына босатылып шықты. Тағы бір хатшы белгіленді. Басқармадан орын алынды. Орыс, татар секциялары құрылды. Қарағанды, Степнякте секция құрып, жұмыстарын бастау үшін Ғалым ертең менімен бірге жүрмек. Сметаларын облисполком 25 мың сомға бекіткен екен, оқу бөлімінің бастығы ауданда болып, ақшаларын ала алмай тұр екен. Садық ол ақшаны түгел әперуді міндетіне алды. Ұйымға нұсқау ретінде сендерден келген бір жапырақ қағаз жоқ. Мен қайбір кәнігі адам. Әйткенмен “басқа түссе баспақшы” деп, дұрыс-бұрысын білмеймін, толып жатқан нұсқау берген болдым.

Жолда қатты шаршап келген екем, тынығып алдым. Ертең Қарағанды жүрем. Екі көзім Алматыда. Мен шығарда “пайоктан шығып қалдық” деп ең-ау, рас болса, семьяның жайы қалай болады? Жеткілікті ақша да қалдырғам жоқ. Ақша жағынан ептеп қараспасаң, болмас. Мен де сенің қатыныңа, нетіп, қарасармын ғой.

Ғалым бәйбішесі екеуі жиылыс іздеп кетті де мен үйде қалдым. Мына бір бесіктегі баласы жылап... Ана бір құржиган шал әрі-бері тербетті де далаға кетіп отырды. Баланың безектеуін көрдің бе?.. Келін жиылыстан келсе, сен шалдың төбенді тестіретмін ғой.

Өзім кейіп отырсам, мына бір мұғалім арыз айтады: “Қазақстанның өкілісіз ғой, арыз айта келдім” — дейді. Адамын тауып-ақ айтып отырау, ә?... Қызылжардың — стансада, сықырлаған аяз түнде, төсек-орнын қолтықтап, 4—5 сағат дірдектеп далада тұрғанымды қайдан білсін-ау...

Қой, осымен бітірдім. Мұндай бағалы хатты Фатимаң да жазбас саған (Осы бір соңғы сөзім, Қажым айтқандай, “езулік” заңына сүйеніп кеткен жоқ, па?).

Қатесі болса, түзетіп, артығы болса, алып тастап, дұрыстап оқуынды сұраймын.

Ағаң (қол қойған) Бейімбет. /1У- 33. Қала — Қызылжар.

ІЛИЯС!

Жұмсақ вагоннан орын тимей арып-ашып келдім. Жолда Қызылжарға соғып, онда екі күн болдым. Ондағы жұмыс тым нашар. Жұмағұлов дейтін жолдас ауызекі уәдені тым көп бергенімен, істемейді екен.

Союзға әдейілеп адам бөлген жоқ. Айсарұлы шөп басын сындырмапты. Өйткені оның уақыты да жоқ. Әйтекеге жолығып адам босату жағын сөйлесіп ем, ол қылжақтап, ыңғай бермеді: — Біздің облыстан ұйым ашудың қажеті жоқ, — деп өзіме біраз “ақыл” айтты. Өйткенмен біраз тапсырыстар беріп кеттім. Либретто бәйгесіне қатынасуы бола қоймас, өйткені қалай жазатынын білмейміз дегенді айтысады. Челюскин бәйгесіне қатынасатындар біраз болатын, бірақ мән жағынан, қандай болатынын күні бұрын айту қиын. 15 жылдық туралы бірсыпыра жазыңдар деп тапсырып кеттім. Оған құп деді. Қысқаша айтқанда облыс орталығы осы күйде. Қарағандыға 14. II күні келдім. Түнеукүні аяқтап, бүгін үйге мәшине алдырып, бастырып жатырмын. Бір жағынан орысшаға аудартып жатырмын. Орысшасының үлгерер-үлгермесін білмеймін, қазақшасын 25.11 күні почтаға саламын. Жараса алынар, жарамаса қалар.

Сен комиссия мүшесісің ғой, есінде болсын: бәйгеге түскендерден бірінің басын, бірінің аяғын алып құраймын деушілер де болар (режиссерлардың тақымы толмайтын әдеті ғой), мен ондайға қарсымын. Жарамаса мен өзімдікін сол күйінде қайтарып аламын.

Бүгіннен бастап “Қызыл жалауға” кірісемін. Қарқын жаман емес, тегі бірдеме шығар. Хат жаз. Ондағы жұмыстарыңды айт. Ғабит сонда, сонда білдіре сал. Біздің үйге оқта-санда бас сұғып қой.

Ағаң. 20.11. 35 жс.

Орталық архивтегі Т.Нұртазин қорынан

МЕН ҚАЛАЙ ЖАЗДЫМ?

“Қалай жаза бастадың?” деген сұрауға жауап беру үшін өмірдің өткен кезендерін бір шолып өтпесе болмайды. Шыны, бұл ескерілмей жүрген тақырып еді. Оқушыларға пайдасы тиетін жері болса, ойда қалғанды жинастырып көрейік.

Мен ауылда өскен адаммын. Егін салып, шөп шауып, мал соңында салпақтаған Мырқымбайдың бірімін. Бір жасқа жетпей әкем өлген екен, үлкен шешем қолына алып тәрбиелепті. Жұмыстан қалт етіп қолым босаса, мені молдаға қарай сүйреу шешемнің әдеті еді. Шаншар молда деп атанған бір ноғай молда болды. Біздің ауылда бірталай жыл тұрды. Бар білімі “Бақырғанды” әндетіп оқыту еді. Сол молдадан хат таныдым. Сол молдадан “Бақырғанды” оқуды үйрендім. “Бақырғанға” басқа қыссалар жалғасты. Қол тигенде, жұмыстан босап ауылға келгенде өлең кітаптарын оқуды әуес көрдім. Баяғы мені оқытуға құмартқан үлкен шешем де өлеңге өте әуес адам еді, ескі қыссаларды тыңдап болып, бірер күрсініп алып, өзі өлең айтар еді. Кейде маған қарап күлімсіреп:

— Қарағым-ау, сен жоқта мен саған өлең шығарып қойдым,— дер еді.

...Әлі есімде. Қырық құрау жұлдыздай тесік, қикайған қара үйіміз бар еді. Қырық күн шілдеде біздің үйіміздің ортасына от жағылады. Таңның сәрінен тұрып, қара құманды оттың қозына көме түсіп, дәулетті үйлердің “мынаны істеп тастаңыз” деп берген жүнін түтіп отырып әжем ыңылдап ән салатын:

“Өміріме көргенім күндік, күлдық,

Бұл жалғанда бар ма екен біздей мұңдық?”

Ұйқылы-оюу жатқанда құлаққа тиетін өлең осы еді. Өзі шығарды ма, әлде есітіп үйреніп алды ма, әйтеуір осы өлеңді аузынан тастамайтын. Тыңдап жатасың да, осы өлеңді қайта айтасың. Басқа өлеңдер де жалғаса келе береді. Кітаптан оқыған өлеңдердің көбі ойында жатталған болады, оларды еске түсіресің. Сөйтіп, өлеңге құмартқандық өзінен өзі бастала береді. Бұл өзімше - бірінші баспалдақ еді.

Ауылымызда Көмек дейтін кісі болған. Баларақ кезімде өзім де көрдім. Сол кісінде ақындық бар еді. Ел арасында “ақын Көмек” деген атты да алып жүрді. Біреуді жамандауға, мақтауға, күлкі қылып өлең шығаруға бұл кісі өте шебер болған.

“Жаппас” дейтін ел бұл кісінің нағашысы екен. Жаппастың елін аралап жүріп, бір атақты адамның үйіне қонып отырғанда:

— Бізге бір жұмбақ айтып кетіңіз, екінші келгеніңізше шешіп қояйық,— деп жабысады білем. Көмек сонда:

“Арсыздан туған екен алты бала,

Ат қойған “қымтамас” деп оған жаңа...” —

деп, өздерін тәлкектеп өлең шығарып кетеді.

“Әкеңнің құны бар ма арбасқандай?
Итерсем, тұра қалып жармасқандай?
Құрбыңнан кем туғызған құдайдан көр,
Ортасын мұрыңның мен басқандай?!” —

деп бір айтысқан адамын тәлкек қылады...Хат таныған соң, өлеңге әуестік қоздаған соң Көмектің осы сияқты ұсақ өлеңдерін жинап жаттайтын болдым. Көмектің жазып қалдырған өлеңдері өте көп еді. Шынында ол кезде жалғыз мен емес, хат танитын адамдардың бәрі-ақ бас қосқан жерде Көмек өлеңін айтуды әдет қылып еді. “Өлең деген нәрсе қадірлі болады екен-ау!” деген ұғыныс сол кезде-ақ пайда бола бастаған секілді еді.

Бұл менің 20-ға жетпеген кезім. Бұған қазір көп жылдар болды. Хат танығанмен одан әрі кететін дәрмен менде болған жоқ. Жұмыс соңында салпақтап жүре бердім. Жұмыстан қол босағанда, жұмысшылар бас қосып тыныққанда өлеңді ермек қылысады. Айт деп өтінген соң айтасың. Өлең айтуды әдет қылған соң, тыңдаушыларды жалықтырмау міндетке айналған сияқтанады екен. Өне бойы бір өлеңді айта берсең, жалықтырасың ғой. Ендеше, жаңадан бір нәрсе табу керек. Ол қалай табылмақшы?

Көмектің өлеңінің көбі зармен келетін: өткен өмірін, балалық дәуірін суреттеп елестететін. Осынысы сол кезде маған ұнаған сияқтанушы еді. Осыны еліктеп бір нәрсе шығару керек болғаны ғой. Баяғы тыңдаушыларыма “жаңалық” іздеп жүріп, мен сол Көмектің сарынымен жер туралы оншақты ауыз өлең шығарыппын. Онымды тыңдаушылар қошуақ алып, “өлең шығаратын болыпты” деген лақапқа іліктірді. Шынында онымның өлеңдікке сәні жоқ еді, әйткенмен бірінші бастауым осы еді. Осыдан кейін шатпақтап өлең шығаруды әуес көріп кеттім. Ол кезде алған үлгім - “бергенді мақтаған, бермегенді жамандаған” өлеңдер болса да, неге екенін білмеймін, солардың жолы мені тартпады, мақтап өлең шығару менде болмады.

Біздің елде Әржікей дейтін өлеңші болды. Барлық кәсібі -байларды мақтап өлең шығару, байлардан ат міну, шапан кию еді. Осы Әржікейді тәлкек қылып, мысқылдап мен өлең жаздым. Бұл өлеңімді сол кездегі “өлең жаттаушылардың” бірсыпырасы жаттап алып айтып жүрді. Бұл 1910 жылдардың шамасы еді...

Көрші елімізде “Арғынбай қажы” дейтіннің медресесі болатын. Біздің ауылдан да бір-саран адамдар сол медреседе оқып жүретін. Солардың демдеуімен медресеге кірдім. Ауыл медресесі ғой, ішерлік тамақ болса, басқа қаржыға ділгерленбеуге болады екен. Сол медреседе екі жыл оқыдым. Бұрынғыдан гөрі өлеңге кеңірек таныстым. Көмектің өлеңінен басқа да өлеңдер бар екенін білдім. Абай өлеңдері, Ахметтің “Қырық

мысалы” қолға түсті. Осы жылдары “Айқап” журналы шығып тарады. “Айқапты” құмартып оқитын болдым. “Айқапта” басылған өлеңдерді еліктеп жазатын болдым. Бірсыпыра өлең жазып “Айқап” басқармасына жіберсем де, “басылмайды” деген жауап алдым. Сосын “Айқапқа” өлең жазуды доғардым. Басқа ұсақ хабарларымды, бірер “әңгімесымағымды” “Айқап” басып шығарды.

“Қазақ” газеті шығып тарады. Нөмір сайын болмағанмен, өлең басылып тұратын болды. Мен де жаздым. Талай жіберген өлеңдерім желге кетті. “Айқап” сияқты “басылмайды” деген жауапты беруге де сараң еді. Сөйтіп жүріп ақырында 1913 жылы сентябрь ішінде “Қазақ” газетінде “Ыштар” деген өлеңім басылып шықты. Осыдан былай оқта-текте бір өлеңім басылатын болды.

Пебрал өзгерісі кездесті. Бұған шейін менің оқыған мектебім, алған тәрбием жоғарғы айтылғандар ғой. Орыс әдебиетіне танысу дегеннен құралақан болатынмын. Орысшаның сөзі түгіл, қарпін зорға танитын кезіміз ғой ол. Сондықтан пебрал өзгерісін қалай ұғынып, оны қалай жырлау белгілі еді. Ұлтшыл әдебиетпен ғана сұғарылған соң, одан басқа көргенің болмаған соң, ол кезде ел ішінде жастарды баулып, түсіндіріп, ұлтшылдық жолдың терістігін ұғындырушы болмаған соң, қайтесің, адасасың; соқыр болған соң, алдыңда тұрған жалғыз соқпаққа жабысасың...

Ой тудырған өктебір төңкерісі болды. Қазақ ұлтшылдары өктебірді балағаттап қарсы алса да, осында қандай сыр бар деген іздену пайда болды. Әйткенмен, тап сол кезде осындай ізденген жастардың шөлін қандыратын, сілтеу берерлік әдебиет қазақ тілінде болмады. Қазақстанда кеңес үкіметі бастап құрылған жылдары Байтұрсынұлы большевик партиясына кіріп, облыстық комитет атынан: “қазақ туысынан коммунист, қазақта мал ортақ, жан ортақ, қонақасы ортақ” деп жазды. Ізденіп ойға түскен жастардың бұ да басын қатыратын, адастыратын жұмыстың бірі еді. Шынын айту керек, адастық қой.

18—19-жылдары ірі қаріппен басылған орыс тілінде үндеулер басылып жүрді. Бізбен көрші поселкеде Иван дейтін таныс жігітім бар еді. Қалада ақтарға қарсы отряд түзеліп, әлгі Иван сол отряд бастықтарының бірі болды. Ірі қаріппен басылған үндеулерді, ұсақ кітаптарды беріп тұратын болды. Шөлдесе, шындап жабысса, адам таппақ қой, орысшаны оқып, шала-пұла түсінетін болдым. Бір жыл ұдайымен әурелендім. 20-жылдары әжептәуір түсіне бастадым. Осыдан бастап қаламының бағыты өзгерді, мен басқа жол таптым, адасқанымды сездім. Осы жылдардан бастап мен өз табымның жолына бұрылдым. Ескі тәрбиеден сол жылдардан бастап мүлде тазарып кеттім демеймін, бірақ шындап бұрылдым, қаталасқанымды сезе бастадым, әлден келгенше тазаруға тырыстым...

Бір жылы қаңғаладап “Ғалия” медресесіне барып іліккенмін ғой. Төрт ай оқып, ауырып шығып кеткенмін. Аздап татар әдебиетіне танысқанмын. Әңгіме, өлеңдерін қолға түсіріп, оқып жүретінмін. Соған еліктеп әңгіме жазу, пьеса жазуға әурелендім. 18—19-жылдардан бастап ұсақ әңгімелер жазатын болдым. Сол кездері жазған әңгімелерімнің бірі — “Шұғаның белгісі” еді. Бастап жазғанымда ұзақ еді, 22-жылы “Қызыл Қазақстан” журналына басарда өңдеп, бірсыпыра қысқартып тастадым.

Театр кітабына бірінші жазғаным “Неке қияр”, “Жат сабақ” дегендер еді. “Жат сабақты” артынан өзгертіп, “Шаншар молда” деп атадым.

1922 жылдан бастап газет қызметіне кірдім. “Еңбекші қазақта” 7—8 жыл қызмет істедім. Одан кейін баспа жұмысына шықтым. Мектеп, көріс (курс - *құрастырушыдан*) дегендерің біздің қолға тиген емес. Жазу соңына түсіп отырған кезім де жоқ, отыруға уақыт та жоқ. “Аттың жалында, атанның қомында” сияқты, мұрсаң келгенде бір нәрсе жазған боласың, оны өңдеуге, кестесін келтіруге көбіне уақыт жоқ.

Бұл күнге шейін ұзақ әңгіме, өлең жаза алғаным жоқ, оның да басты себебінің бірі — жазуға арналған уақыттың аздығы, кеңсе жұмысының босатпайтындығы.

Менің бұл күнге шейін жазған тақырыбым — ауыл туралы ғана болып келді. Өндіріс өмірін суреттеуге мен әлі күнге шейін кірісе алғаным жоқ. Өйткені — әлі күнге өндіріс өмірімен таныстығым жоқ. Жазуымдағы басты кемшілігімнің бірі осы деп білемін. Ендігі бір тілегім — осы кемшілігімді жоюға күш салу...

Адамға өз өмірін жазудан ауыр нәрсе жоқ қой, әйткенмен “ҚазААП” тойына арнап тапсырған соң жазып отырмын. Бұл өмірдің ішінде жастардың үлгі қылып ұстай қоярлығы да шамалы. Әйткенмен бары осы.

ЕКІ ОҚУШЫҒА ЖАУАБЫМ

“Ойнап сұрағанға шындап жауап бер” деген бұрынғының мақалы бар еді. Съезд қарсаңында екі оқушы маған ашық хат жазып, бірнеше сұрақпен көміп, жауабын тез беруімді өтінген екен. Мен кезінде жолаушылап жүрдім де, жауабын кешіктіріп бердім.

Екі оқушының хатында, менің алдыма тартылған сұрақ, сырт қарағанда қораш сықылданғанмен, қазбалай келе қомақтанып, көлемдене түсті: алғаш қалам ұстаған кезімнен бастап соңғы кезге шейінгі жазғандарымның бәрін көзден көшіріп бұлдыр, күнгірт, салақтау жерлері болса бәрін саралап алуым керек болды. Оған уақыт тар. Сондықтан бұл жолғы жауабым қысқа ғана.

Өлеңнен бастайын, екі оқушы менің өлеңдерімді сүйіп оқитындарын

айтып, соңғы кезде өлеңді тастап кетуімнің себебін сұрапты. Еңбегімді бағалағаны үшін екі оқушыға мың рахмет. Бірақ менің жазған өлеңімнің ішінде таңдай қоярлық тәттісі бола қойды ма екен. Жазып жүргеннің өзінде де мен сол өлеңдеріме тым қорашсынып қарайтын едім. Қаншама тәуір етіп жаздым десем де, артынан өзім оқығанда соның бірдемесі жетпегендей, оқушыларға дөкірт, оғаш көрінетін сияқтанып тұрушы еді. Оның үстіне сол жазғандарымды кезінде із жақсы, із жаман деп пікір айтқан оқушылар да бола қоймады. Мен аң-таң болып жүрдім.

Кезеңі келгенде сыншылар туралы да сөйлей кетейік. “Сыншы” атаулы көп жылдарға шейін мен туралы аузын ашпай келді де, 30-шы жылы бірден тарпа бас салды. Екпіндері қатаң, өкшелері қисық келді. Менің шығармаларымды сынағанда менің өз басымнан өткендегі кейбір қаталықтарыма байланыстыра сынады. Өңімді теріске айналдырушылық болды. “Ол кешегі пәленше еді ғой, бүгін неғып мұндай бола қалды, мұнысында бір гәп бар” деп сығалады.

Менің жақсы нәрселерім болса, оң аяқпен ысыра салған секілденіп, бұдан 15—20 жыл бұрын жазғандарым болса (шынында соны жаздым ба, жоқ па, ол өз алдына сөз) соны сүйреп әкеп додаға салу басталды. Бұл ҚазААП-тың қыспағының үдеп тұрған кезі еді. Мен сол кезде шыққан сүйел сықылдандым. Мені ҚазААП-тың кейбір басшыларынан “сында жүр” деп қараушылар да болмай калған жоқ.

Тап VIII кеңес съезінің тұсы еді-ау, ҚазААП маған рапорт жаз деп тапсырды. Мен жаздым. Рапорт беруім керек емес еді демейін, ҚазААП жұмысының методын айтпақшымын. Әйтпесе лепіртпе, жалаң рапорттың орнына күрделі, көркем шығарма апарып, съезге тартқан болсақ, қандай бағалы болған болар еді.

Рапорт осыдан басталды. Бірсыпыра жастарға жалған рапорт жазу жолын Сәбит екеуміз көрсетіп беруден сау емеспіз. Илияс та осының маңында. Сол кездегі газет-журналдың беті шұбарланған өлеңмен толды. Ұзыннан ұзақ поэмалар басталды. Көбі жастардыкі еді. Оларды тәрбиелеп үйрету, мынауың былай деу болмады. “Жасасын” деген өлеңді баспаса басқарма басындағылардың өздеріне кәдік секілді еді. ҚазААП-тың ұраны сондай, “жастардың өсуіне бөгет болдың” деп жағасынан ала түскендей еді.

Осыдан барып өлеңнің құны кетеді. Басылған өлеңді көргенде, басынан аяғына бір көз жүгіртіп, оқушылар “не айтатының мәлім” деп сыдыртып ете шығатын болды.

Мұның бәрін не үшін айтып отырғанымды екі оқушы түсінер деймін. Рас, сол 30-жылдан бастап мен өлеңді қойыппын.

Әдебиеттегі керекті жанрдың бірі қара сөз болса, сол бізде кешеулеп, өріс ала алмай келді. Оңай өлең жазып әдет-тенгендерге қара

сөз жазу ауыр көрінді. Бірақ оқушылардың тілегі күннен күнге өсіп, көркем шығарманы керексінді. Оқушыларымыздың бұл тілегін елемей бізге үлкен күнә еді. Мен қара сөзге айналдым. Сонда осы олқылыққа түгел тығын болдым деп мақтанатын кісің мен емес, менікі — шығарманың түрін бір өңкей соған қарай аударып көру еді. Аудардым да. Жаман болсын, жақсы болсын сол 30-жылдан бері қара сөзбен едәуір нәрсе жазып тастаған сияқтымын. Бұдан былай да қолымнан келгенше, күшті осы қара сөзге салсам ба деймін. Өлеңнен гөрі істелуі ауыр болғанмен, икемім осыған ауды.

Ауыл маңын айналақтауға келейін. Сымағұл “ауыл жазушысы” деп айтты екен деп оған жабысқан мен жоқ. Сымағұлдың сынының қаншалық құнды екендігі қазір мектеп балаларына да мәлім. Ауыл маңынан айналақтап шыға алмауым: бірінші, мен жете таныспаған нәрсемді жазуға тым шорқақпын. Ауыл өміріне әріден таныспын. Ауыл өміріндегі түрлі кемшіліктерді, жолсыздық жұмыстарды мен көркем сөзбен айтып беруге құштарландым. Екі оқушы бұл жөніндегі менің еңбегімді тым асыра бағалаған секілді: менің қаламым ауыл тұрмысын түгелінен “қазып жазып, қамтып ала алған” жоқ. Ауыл тұрмысынан жазылатын сан түрлі көріністердің әлі мұрты да шағылған жоқ. Ауылдағы ұлы өзгерісті, күн сайын құлпырып шығып жатқан мыңдаған жаңа адамдардың пішінін көркем әдебиетте көрсету үшін әлде болса да қаламды қадай түсу керек болар. Олай болса, бірер жазушыны “ауылды айналақтадың” деу қаншалықты орынды болар екен?

“Ауыл”, “өндіріс” деп бөлшектеудің керегі болар ма екен?

Менің мұнымнан өндіріс туралы қалам тартпаймын дегендік шықпасын. Жоғарыда да айттым: жете таныспаған нәрсемді көпіртуге аулақпын деп, мен 33-жылға шейін өндіріс орындарымен араласып, ондағы ұлы құрылыстың қызуына пісе алмадым. Оған себеп мен 33-жылға шейін арқандаулы кеңсе қызметкері болдым, ешқайда бұра баса алмадым. Демалысты да сирек көрдім. Осымен жазуды сиретіп алған кезім де болды.

33-жылдың басында мен қорғасын зауытына бардым. Бұл жазушылық жолымды бірінші ізденіп шығуым еді. Көп нәрселер көрдім. Таныса келе бағалы шығармалар беруге болатындығын байқадым. Өндіріс туралы бұл күнге шейін қалам тартқандардың көбі құр “түтін бұрқылдатып”, өндіріс өмірін көркем әдебиетте суреттеу жөнінде үлкен қылмыс істеп жүргенін анықтағандай болдым. Бұл мені көре салып, кере құлаш роман жазудан сақтады. Өндіріс құшағына толық кіріп, техника тілінен хабары болмаған адамға ондай құнды шығарма бере қою оңай көрінбейді. Мен мұны қиын сынып өндірістен қашқам жоқ, көп жатып, ұзақ танысып, көлемді нәрсе жазуға менің сол барған жағдайым мүмкіндік

бермеді: мен сол жолы “С.Қ.” басқармасының тілшілік міндетін арқалап барып ем. Қарағандыға да осы ретпен бардым.

Өйткенмен өндіріс орындарында көргендерімді бүгіп қалғаным жоқ. Өткен жылғы “С.Қ.”-ды оқып отыратын жолдастар білсе керек (соның ішінде хат иесі екі оқушы да білер), өндіріс өмірінен бірсыпыра очерк, қысқа әңгімелер жаздым. Қызып кеткенде өлендетіп жібердім. Олай болса, өндіріс туралы еш қалам тартпады деу, ескермеді, көрмеді деу маған ауырлау тиеді.

Өндіріс өмірінен көлемді әңгіме жазудан да сау емеспін.. “Қызыл жалау” деген бір романымды былтыр бастап, қазір соның үстіндемін. Аяқталып та келеді. “Бігіп, дайын тұр” деп айтуға аузым бармайды. Әлде болса көп өндеп, терендетуді тілейді. Оның үшін өндіріс орнына барып, ұзақ уақыт болып, бітіріп қайтуым керек. Жаңа құрылыстың түрлі саласын қаншалықты жазғандығымды осы кітабыммен көрсетсе алсам деген ойдамын.

Мырқымбай отағасына келейік. Бұл кісі туралы көп сөйлеп тұрудың қанша қажеті бар. Бұрынғы өмірі оқушыларға таныс. 30-жылдан бергі жазғандарымның ішінде “Мырқымбай” деген ат кездеспесе, одан маған да, оқушыларға да келетін кемшілік жоқ-ау деймін. 30-жылға шейін партия ұранын қолына ұстап, бай-құлаққа шабуыл салып келген Мырқымбайды колхоздасу дәуірінде бой бағып қалды ма деп күмәндануға онша орын жоқ. Мен Мырқымбайды ауыл іскерлерінің ішіндегі үлгілі, жігерлісі ғып көрсетуге тырысып жүруші ем. Менің Мырқымбайым екі оқушының байқауынша әр дәуірде әр түрлі пішінде болған секілді.

Кеңес үкіметі орнасымен бірден жүз процент сана-сезімі толып, іскер болып қету Мырқымбайға ауыр еді. Бірақ соңғы жылдары мен жазған Мырқымбай үлгілі, іскер пішінін алған секілді. Оған ауылдың сөзі куә, ауыл өмірінде бірсыпыра жерлерде колхозшылар бірін-бірі еркелетіп, сүйкімді атпен атайын дегенде “Әй, Мырқымбайым-ау” дейді екен. Бұл “сүйгенін сипадым дейдінің” кебі ғой.

Мұны не үшін айтып отырмын. Мұны айтып отырғаным — Мырқымбай бұрынғы жігерін, іскерлігін үдетпесе, кеміткен жоқ. Мырқымбай қалқозшы көпшілігінің ішінен шыққан үлгілі іскердің пішіні. Олай болса, мен Досанды, Әпенді, Жанболды тағы басқаларды жазсам, Мырқымбайды ұмытқан болмаймын, әлі де болса сол Мырқымбай образын терендетіп, созып келе жатқан болам.

Қысқаша осылар шығар деймін. Жауап хатым бірер мекемеге жазатын есепті баяндама тәрізденіп құрылды. Бұған сұрау өрісі әкеп соқты.

Сондықтан жазуымның жалпы түрі, маңызы туралы сөйлеуді кейінге қалдырып, мен жауап хатымды аяқтадым.

ІСКЕР, БАЙСАЛДЫ СЫН КЕРЕК

Екпінді колхозшылар, білек сыбанып берекелі іске жұмылған белсенділер, олардың артель дәулетін өркендетуде жатып ішер жалқаулармен, жалған белсенділермен күресі—міне менің шығармаларымның тақырыбы қалқоз осындай өмірі. Қазақстан Мемлекеттік театрында апрельдің орта шенінен бері қойылып келе жатқан “Талтаңбай” комедиясында әлгі мәселелер қозғалады.

Қазір баспаға әзірлеп отырған “Қырманда” атты повестің де негізгі арқауы сол. “Қырманда” повесін орысшаға аудару мәселесі де сөз болып отыр. Өз ата-бабам шаруа семьясынан. Қалқоздарда жиі болам, сондықтан да ауыл өмірін тәп-тәуір білем.

Біздің Қазақстанда өнеркәсіп алыптары салынып жатыр ғой; ол жайлы біздің бергеніміз де, білгеніміз де шамалы. Өнеркәсіптің тамырын басып, тынысымен танысуымыз керек. Танысып қана қоймай, социализмнің осындай ірі құры-лыстарын асса Одаққа, қалса Қазақстанға паш етуіміз керек. Өткен жылы бастаған “Қызыл жалау” атты үлкен романымда өзімнің байырғыдан суреттеп келе жатқан қаһармандарым — қалқозшылардың Қарағанды құрылысындағы өмірін сөз қылмақпын. Таяуда ғана үш ай боп қайттым Қарағандыда.

Кешікпей қайта бармақпын; ұзаққа бармақпын. Өйткені кейіпкерлерімің өмір кешкен ортасын жете зерттемей тұрып, айқын да ажарлы шығарма туғыза алмаймын ғой. Социалистік құрылыстың алға басуымен бірге біздер, жазушылар да ержетіп есейіп келеміз. Біздің әдебиет басқа ұлт республикалар әдебиетінен бәлкім қалық та шығар, бірақ бұлдағы сан нәм сапа жағынан өсіп, өркен жайып келеді.

Өткен жылы (1933) қазақ жазушыларының небәрі алты-жеті ғана шығармасы баспадан шықты. Ал биыл съезд қарсаңында он бір кітап шықпақ. Көбі поэмалар мен өлеңдер. Сапа жағынан алғанда оның қайсыбірі тым жақсы. Мәселен, Жароковты алайық, 1932 жылға дейін бұрқыратып көп жазды, бірақ анығын айтуымыз керек, берекесіздеу жазды. Оның “Күн тіл қатты” атты соңғы поэмасы көркемдік қасиеті жағынан үздік шығарма. Мүсіреповтің “Талпақ - танау” әңгімесі кесек туынды болмаса да стильдік жағынан өте әдемі.

Тіл ұстарту мәселесіне енжар қарау - біздің басты мініміз. Сөз саралауда қанша талпыныс болғанмен, кедір-бұдырлық, дөп баспаушылық, әлі де жеткілікті. “Қырманда” повесін күнделікті ішінара түзетулерін былай қойғанда, қаламды батыра қайтадан бес-алты рет қарап шығып, жөнделдім, өзгерттім.

Көп жазасың, көп үңілесің. Баршамыз да солаймыз. Өйткені үйрене беруіміз керек, әлі балдырғанбыз ғой. Ал бізді үйретер іскер, байсалды

сын болса, әлі жоқ. Анығына келгенде, бізде көбінекей сын емес, жеке басының авторға қатынасын білдіретін рецензия ғана баршылық. Жақсы көрсен — жер-көкке сыйғызбай мақтайсың; жек көрсен — жер-жебіріне жетіп даттайсың. Терең де байсалды сынға зәруміз. Ол бізге өте қат. Біз оған сусап отырмыз. Менің ойымша съезд бұл мәселеге тиісті нәтиже жасар.

ИСАҰЛЫ ЖОЛДАСТЫҢ ХАТЫНА ЖАУАП

Ескі мәдениеттік мұра туралы

Ораз жолдастың жоғарғы екі хатында қозғаған мәселесі өте маңызды мәселелер. Бұл күнге дейін бұл мәселе жөнінде тиісті жерлердің қай-қайсысы болса да мандытып ешнәрсе істей алмады.

Соның бірі КазАПП ұйымы мен Қазақстан баспасы. Бұлар да бұл жөнінде мардымды ештеңе істеген жоқ.

Қазақстанда ескі мұра, ескі әдебиет бар. Әсіресе, қазақ арасында әлі жиналмаған ауыз әдебиеті көп.

Ел мәдениеттеніп, жазба әдебиеті көбейген сайын ауыз әдебиеті азайып барады.

Қағаз бетіне түспеген, ауызда жүрген әдебиеттердің бәрі дегендей осы күнде 50 мен 70—80 арасындағы қариялар аузын-да. Қария жолаушы жол аузында, олардан алып қалу керек.

Ескі әдебиет—өз заманының айнасы. Өткен өмірдің ой-шұңқырын түсінуге халық әдебиетінің пайдасы аса зор.

Өткендегі өндіріс қатынасы, тап күресі, әлеуметтік өмірдің бүкіл тұлғасы әдебиетте қоныстанған.

Әр дәуірде әлеуметтік өмірдің түрі, қатынасы, тап салт-санасы әдебиетте із қалдырған. Тарих кестесі әдебиет бетіне түсіп отырған. Әлеуметтік өмірдің тырнақтай майдасынан бастап, ұлы дастан оқиғасына дейін әдебиетке таңба баспай кетпеген. Ескі әдебиеттің қымбат қазына бөлатынының да себебі осы. Жаңа социалдық тұрмыс құрып жатқан, жаңа мәдениет жасап жатқан социалдық елде ескі мәдениет мұрасының мәні үлкен.

Еңбекші тап байлар құлдығында жасаған мәдениетін өз заманында өз игілігіне жарата білу тиіс.

Жаңа мәдениет ескі мәдениеттің жаңа маңызды және мәнді жалғасы болмақ. Ескі мәдениет жаңа мәдениеттің асыл қазынасы болмақ. Адам баласының өсу, өркендеу жолындағы тапқан табысты, мәдениет қазынасын анық түсініп, жақсы біліп алып, оны пролетариаттың тілек-мақсатына қыйыстырып, лайықтап отырып қана пролетариат мәдениетін

жасай аламыз. Пролетариат мәдениеті жоқтан жасалмайды. Ол пролетариат мәдениетінің маманымыз деп жүргендердің ойлап шығаратын заты да емес, бұл құр қиял ғана. Пролетариат мәдениеті адам баласының капиталдық, помещиктік, шенеуніктік қоғамының құлдығында тапқан барлық ілім, білім қорының жүйелі жолымен өскен заңды дамуы болуы тиіс.

Міне, осыдан-ақ Исаұлы Ораз жолдастың қозғаған мәселесінің аса маңызды, мәнді, дәнді мәселе екені анық болса керек.

Халық әдебиетінің үлкен бір тарауының бірі мақал, нақыл сөздер, түрлі жанрлы фольклор ертектер, жұмбақтар, тағы тағылар. Әдебиеттің бұл тарауының да әлеуметтік маңызы аса зор. Мысалы, “У жесең — руыңмен” — рушылдық ынтымағын сақтау мақалы, “Базары жақын байымас” — сауда капиталы шығып, жан-жағын күйедей жалай бастағанда туған мақал. “Ауызы қисық болса да байдың ұлы сөйлесін”, тағы тағылар.

Міне, бұл мақалдардың қай-қайсысын алсақ та әлеуметтік өмірдің айырықша көсем, белгілі қалпын түстеп отыр. Кейінгі мақал бай табының өндірісті үлкен биіктікте үстем екенін дәлелдеп отыр... Бұл ретте тағы бір қолға алатын нәрсе — әдет-ғұрып, салт, рәсім, дәстүр тағы басқа толып жатқан елдің этнографиясына кіретін нәрселерін жыйнап алып, ілім талқысына салуымыз тиіс, пайдалануымыз тиіс.

Шаруашылық тұрмыс өзгерген сайын, әлеуметтік өмір жаңа басқышқа басқан сайын елдің ескілігіне сіңген дәстүрлері өзгере береді. Жоғарылай береді. Жаңалық ескілікті қуып шығып, өзіне сәйкес жаңалық, тудыра береді. Жаңа өндіріс қатынасы еңбектің, социалдық еңбек, социалдық өмір, социалдық тұрмыс өзіне, өзінің мақсатына сәйкес сансыз жаңалықтар туғызады.

Жаңа әдебиет, жаңа мәдениеттің жылы — осы жыл.

Ораз жолдастың хатындағы екінші қозғалған мәселе — қазақ пролетариат әдебиетімен бүкіл социалдық одақтың пролетариат жұртшылығын таныстыру мәселесі. Бұл жөнінде азды-көпті іс істеліп отыр. Осы күнде көрнекті ақын-жазушыларымыздың бірден, екіден әңгімелері, өлеңдерін, романдарын, пьесаларын орысша аударып отырамыз. Жас жазушылардың шығармаларынан құралған жинақ аударылғалы отыр. Кейінгі кезде Бейімбет пен Ілиястың тәуір жазған екі пьесасы аударылып, баспаға жіберілейін деп отыр. Қалғандары үстіміздегі айдың аяғына дейін аударылып бітпекші. Қазақстан баспасының быйылғы планы бойынша 40 баспа табақ халық әдебиеттерінің үлгілері тізіп, үлкен жинақ шықпақ.

Әзірге істелген істеріміз:

1. Сәкен Сейфоллаұлы құрастырған жиырма баспа табақ халық әдебиетінің үлгілері басылып шықты.

2. Абай Құнанбайұлының толық жинақтары баспаға жақында беріледі.

3. Торайғырұлы Махмұттың жинақтары да жақында баспаға беріледі.

Бірақ бұлар аз. Ораз жолдастың біздің алдымызға қойған міндеттері мұнымен бітпейді.

Бұл ретте ҚазАПП мына жұмыстарды қолға алып отыр:

1. Ескі ел ақындарының шығармаларын, халық әдебиетін жинауға айырықша бригады сайлады.

Жинаған материалдарды ... зерттеп, баспаға береді.

Жинаған тарихи, мәдениеттік, әдебиеттік материалдарды... талқылап, тексеріп отыру үшін жиі-жиі диспуттар болып тұрады.

*Жолдастық сәлем мен ҚазАПП ұйымдастыру мүшелері:
Қайыпназарұлы, Мүсірепұлы, Жансүгірұлы, Байжасарұлы, Майлыұлы.*

1/1.-32 ж.

МИРЗАЙАН ЖОЛДАСҚА

Ауылға барып қайтқан жазушылардан хат

Республикамыздың әлеуметтік, экономикалық өзгерістері адам айтқысыз. Бұл Өлкелік кәмітет жаңа басшылығының, лениншіл дұрыс саясатының нәтижесі. Біз бұл жетіскендіктерді көруге ғана емеспіз, сонымен қатар табысқа жетуге ат салысушымыз.

Мырзайан жолдас, сізге Өлкелік партия комитетіне осы хатымыз арқылы Қазақстан жазушылар арасында асқан жігерлілік, белсенділік барлығын айтқымыз келеді.

Біз жақын арада ауылға барып қайттық. Ауылдағы қалқоздың, саясаттық бөлімдердің табыстарын көріп қайттық. Қалқозшылар бұқарасының көзқарасында, салт-санасында, әдет-ғұрпында үлкен өзгерістің болғандығын өз көзімізбен көрдік. Өлкелік комитеттің басшылығы мен орталықты кәмітеттің ескі басшылық қатарларын түзеуі, лениншіл, Сталиншіл ұлт саясатын жүзеге дұрыс асыруы қалқоз бұқарасының белсенділігін күшейткен, қуанышын арттырған, өндірістегі жігерін қайнатқан.

Асыра сілтеудің нәтижесінен кеңірек өріс алған қалқоз-шылардың қалай болса солай істі орындаушылық қалыбы қалған. Қазірде қалқозшылар, жекешелер қандай істі болса да саналы түрде, өз бастауымен істей бастаған. Бұл аз уақыттың ішіндегі табыс онша көп болмасын, табыстың көбі алда болсын, сонда да жоғарғы айтылғандай өзгерістер келешектегі, жақын арадағы ұлы өзгерістердің басы, алғашқы көші болып табылады. Бүгінгі тарихи құрылыстың істері, адамдары көркем өнерде суреттеуді тілек қылуымен бізді де көтерме-леуде, белсендіруде, жігерімізді арттыруда.

Сонымен қатар біз әдебиеттегі болған кемшіліктерді айтпай кете алмаймыз. Әдебиетіміздің кустарлық жалаңаш үгіті күшті болды. Бұл

әдебиетіміздің идеялік, сапалық жағынан өсуіне кедергі жасады. Мұндай тәжірибе асыра сілтеудің әдебиетке еткен әсері болды.

Орталық комитеттің әдебиет ұйымдары жөніндегі 32-жыл 23 әпірелінде шыққан қаулысы біздің әдебиет майданында күшімізді біріктіруге, әдебиетіміздің идеялік, көркемдік жағынан көтерілуіне себеп, күш болды. Бірақ бұл қаулыны ескі басшылық немкетті түрде жүзеге асыруға кірісті. Осының салдарынан дұрыс жүзеге асырылмады.

Бұл қаулыны толық жүзеге асырған жаңа басшылық болды.

Біз бұл айтылған кемшіліктерімізді көріп, біліп отырмыз. Бұл сонымен қатар Өлкелік комитет жаңа басшылығының үлкен көңіл бөлуі—көркем әдебиетімізді жалпы кеңестер одағының әдебиеті даражасына көтеруге сенім береді.

Төңкерісшіл Ленин туы астына жиналып отырған бізге ұлы күрестің, ұлы табыстың жолы анық. Сонымен қатар мазмұны социалдық, түрі ұлттық Қазақстан мәдениетін жасау міндетінің жауаптылығы да айқын. Біз бұл жылды сапасы жоғары шығарма беруге көшудің, артта қалуды жоюдың бетбұрыс жылы деп түсінеміз. Қалқоздарға, өндіріс орындарына шығарма командиропкесімен барып келген жолдастар қалқозшыларды ауқатты тұрмыс жасауға ұйымдастыратын көркемдігі күшті бірқатар шығармалар беріп отыр. Тақырыбы үлкен роман, әңгіме, пиесе, өшіркі жазып жатыр. Бұл шығармаларда Өлкемізде, өмірде болған жаңалықтар толық суреттелмек.

Мысалы, Бейімбет “Қызыл жалау”, Сәбит “Алтын”, Ілияс “Арқадан Алтайға”, Мұхтар “Қалқоз үшін күрес”, Сәкен “Біздің тұрмыс”, Ғабит “Батпақ қара”, Асқар “Шәуілдер” деген роман, әңгімелерді жазып жатыр. Басқа жолдастар да осындай шығармаларды қолға алуда.

Өлкелік 8-партия кәмперенсесіне шашу ретінде мына шығармаларымызды тартамыз:

“Қазақ қызы” (роман 14 баспа табақ).

“Тайтаңбайып деректібі” (пиесе).

“Қырман” (әңгіме 5 табақ).

“Атылмаған оқ” (әңгіме 4 табақ).

“Тартыс” (пиесе).

“Шабуыл” (пиесе).

“Қалқоз қызыл кітабының” бірінші кітабы 12 табақ. Одан кейін кәмперенсеге дейін бірі қазақша, бірі орысша екі “Қызыл кітапты” құрастыруға уәде береміз.

Салт-сана майданындағы күрес, міндет өте күрделі. Құлақ байлардың тап ретінде жойылуы олардың қатты қарсылық қылуымен, сабатаждық істеуімен жүруде. Бұл көркем әдебиетке де әсерін етеді.

Тап күресінің қызған жағдайында “Капиталшылар тегінің, әсіресе

құлақтың, партияға шабуылы болып табылатын”, “өліп бара жатқан таптың қарсылығы” болып табылатын (Сталин) өліп апортуншылдық, тәжірибеде троцкийшілдікті туғызуға әрекет ету болып табылатын (Сталин) уақ байшыл солақайшылдық басын көтеріп отыр.

Түрі ұлттық мәдениетті өркендетуге қарсы басты қауып ұлы орысшылдықпен, бұрын езілген ұлттың, бара жатқан тап-тарының диктатурасына ыразы болмауын көрсететін, “Кеңес-тер одағындағы еңбекшілер ынтымағын нашарлататын интервенттер пайдасына қызмет ететін” (Сталин) жергілікті ұлтшылдық қарсылық көрсетуде. Басты қауып ұлы орысшыл-дықпен және ұлтшыл байшылдықпен, садуақасовшылдық, қожановшылдық, меңдешевшілдік қалдығымен, Қасаболов сияқты ұлтшыл-демократтық, тектермен күрес күшеюі керек.

Қазақстанда осы уклондардың бәрі бір-біріне ұштасып жатыр. Осы жағдай бәлшебектік қырағылықты, күресті күшейтуді керек қылады. Мұндай уклондардың көркем әдебиетте білінуімен күресуді керек етеді. Көсеміміз Сталиннің “көпшілікті интернатсаналдық рухта тәрбиелеуді, пурылтариат үстемдігін нығайтуды мақсат қылатын түрі ұлттық, мазмұны социалдық, мәдениет” дегені ешбір бұлтарыссыз түсінілуі керек.

Бүкіл Қазақстан кеңес жазушылар алдындағы міндет — тап дұспандарының барлық түрдегі күресімен аянбай күресу, оны көркем әдебиетте тереңдеп ашу. Өлкелік кәмитеттің екі майданда да аянбай күресіп басшылық етуі, біздің жұмысымызға үлкен көңіл бөлуі 8-партия кәнперенсесіне, 17-партия сиезіне, 1-жазушылар сиезіне үлкен табыстармен келуімізді қамтамасыз етер деген сенімдеміз.

*Илияс
Бейімбет
Сәкен
Ғабит
Тайыр
Асқар*

Қалмақан Баталов

ҚАЛАМ БАТЫРЫ — ҚАЛМАҚАН

Он жасар баланы қазақ “атқа шауып жүрген азамат” дейді. Азаматқа өмір болған он жылды, біз басымыздан тым тез өткізетін болдық. Минут сайын құлпырған өмір алыс-жұлыс, жеңіс-қуаныш, жаңа мақсат, жаңа күрес, он жылдарың ойнап өте береді. Жылдап істелетін жұмыс қас қаққанша орындалғанның кебі. Кешегі көргенінді бүгін танымастай боласың — жаңару, өзгеру!..

Қалмақан қаламының ұшталып, бабына келгені — соңғы он жылдың іші.

25-жылы Орынбордан көшіп, Қызылордаға қоныс тептік. “Еңбекші қазақ” газетінің көлемденіп кемеліне келмеген кезі, шығуы тәртіпсіздеу, қызметкерінің бірсыпырасы әлде қалай кездескен адамдар... Осылардың ішінде арбиған, арық денелі қара бала жүрді. Басқарманың ашамай белді қара аты бар, салқамданған ескі арбасы бар; осы екеуінің “қожасы” әлгі Қара бала. Қожалығының күштілігі сондай: сол қара атты бағатын да өзі, жегетін де өзі, ең арғысы тізгінін де бөтен кісіге ұстатқан емес!

Бір жақ қабырғасы ашық — ұзын сарай бар. Қара ат пен салқам арбаның тұратын жері сол сарай. “Ат қожасы” Қара баланың да тұратын орны сол сарай.

Ол дәуірдің жұмысы бүгінгіге ертегімен бір есеп. Басқарманың кеңсесі, басқарманың барлық жауапты қызметкерлері — тостағанның аумағындай екі-үш бөлмеге тығылып отырғанда, әлде қалай басқарманың қызметкерлері боп саналып жүрген кейбір мырзалар — (Ахмет, Сапа секілді) әлде неше бөлмелі үйлерді жеке малданып, жалғанды жалпағынан басып тұрады. Уақыттың өзі де солай еді: Қызылордадағы үй тағдырын ол кезде Ақаев сияқты “достар” шешіп жүрді. Қалмақанды айтасын, сол кездегі Өлкелік комсомолдар комитетінің жауапты қатшысы Садық жолдас пәтер таба алмай, басқарманың со тар бөлмесін қоныс қып жүрген кезі еді ол!

Ашамай белді қара ат — мың ұрсаң аяғын бір баспайды. Қара бала кеудің орнына — ыржияды, ыңылдайды. Бұл ыңылдың келешегі қандай екенін сезген жан болды ма екен сірә... Ол кездегі жұмыс тағдырының бәрін Ақаев сияқты адамдар шешті десек мықты қателесер ек. Сол кездің өзінде де партия жолынан қайтпайтын белді коммунистеріміз бар еді. Мыңдап өрбіп келе жатқан комсомолдарымыз бар еді. Жұмыстың көбі шиеленіскен күрес үстінде орындалып жүрді. Бұл таптық намысты қыздыратын күрес еді...

Қара атты айдағандағы қара баланың ыңылы осы, таптық намыстың қайнаған қызу шағы еді. “Қара бала” деп отырғанымыз, осы күнгі Қалмақан ақынымыз. Қалмақан ақынның қаламшылық дәуірінің бірінші баспалдағы осымен басталып еді.

Соған бүгін аттай он жыл екен. Жалпы құрылысымызда бұл он жылдың маңызы адам айтқысыз күшті. Теңіздей тулап тасыған өмір төмендегілердің талайын қалқытып, тербетіп үске шығарды. Ленин ұлт саясатының дұрыс орындалуы арқасында — мыңдаған кедей батырақ мектеп есігін аттап, университет бітіріп, “ардақты маман” деген атты иеленді. Осының бірі Қалмақан: Қазақстан пролетариат

жазушыларының белді мүшесінің бірі боп, “адам жанының инженері” деген құрметті атқа не болды!

Ұлы партияның басшылығымен біз бірер Қалмақан емес, мыңдаған Қалмақанды баулып, қатарымызға қоса аламыз! — деген серт тап бүгін біздің аузымыздан еріксіз шығатын секілді.

Қалмақан қаламшылық өнерінің он жылын артқа салып, ұлы дәуірдің ақыны деген атқа ие болып отыр. Біз қазір мәдениеті марқайған елдің де істерін істеп Қалмақан еңбегіне қортынды жасап отырмыз. Мұнымен бірге Қалмақанға үлкен міндет артпақшымыз:

— Жаз! Кестелі сөздің өрнегін төк! Құрылыстың әр тарауын тегіс шол! Сен енді партияның тәрбиелеп өсірген штатына келген жүйрігісің. Дәуірімізге сай ұлы көркем әдебиет туғызуда сенің орның бөлек, осыны айырықша ұғын! — демекшіміз.

Қалам батыры Қалмақан өткен өмірінің пердесін ашып бірер кесегін сүйкеп өттім. Қалғанын өзің алдағы жазушылық жұмысыңа азық қыл. Сені өсірген тарихи дәуірдің бесігіне бірге бөленіп келе жатқан жолдастарыңның бірімін. Еңбек тойыңды шын жүрегіммен құттықтап, қолыңды қыстым.

М.Бейімбет

СӘКЕН

Көркем сөз шебері боп 20 жыл еңбек сіңірген тойыңды шын жүректен құттықтаймын!

Сенің еңбегіңмен жақын танысқаным 17-жылдың басы еді. Қазақ ақындарының жасы, кәрісі боп “ұлттым”, “қазағым” деп қақсай аттанғанда сенің шығармаңда бір өзгешелік болып еді. Ол “кедей” деген сөзге бөленгендік. Әлі есімде. Түнгі ауылдың тұңшыққан сарынын суреттеген бір шығармаң сол жылы “Абай” журналының ең артқы бетінде басылып еді. “Абай” журналының сол санында басқа қандай шығармалардың басылғаны ешкімнің есінде жоқ шығар. Бірақ сенікі ұмытылмастық, үркітіп апарып, ең ақтық бетке басуларыңда да көп мән бар секілді еді. Оның бер жағында да ұлтшылдық ауруының құшағынан шыға алмаған кейбір газет, журналдарымыз сенің шығармаңа аз шабуыл жасаған жоқ. Сені “құбыжық”, “жексұрын” етіп шығарамын деп тырбанған “сыншылар” да аз болған жоқ. Бірақ сенің большевиктік қаламың бұған мұқалмады. Сенің шығармаң қазақ еңбекшілеріне арналған еді.

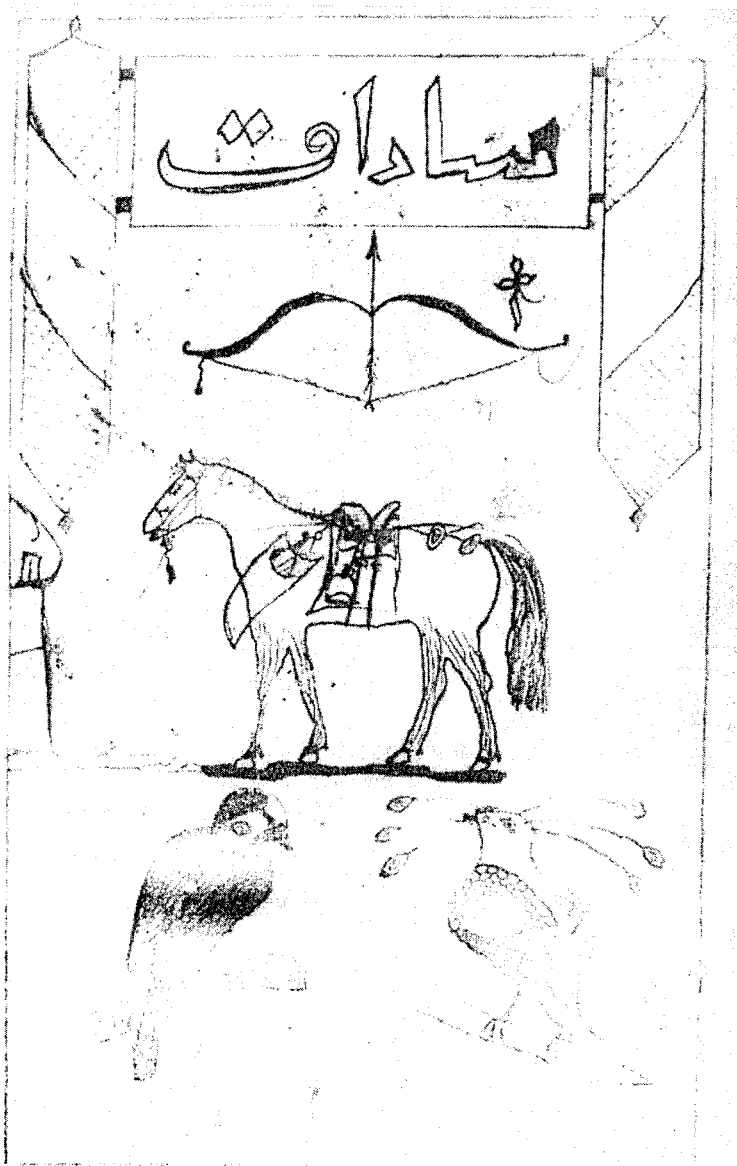
Бақытты елдің көркем сөз шебері болғандығың үшін сен де бақыттысың. 20 жылдық еңбек тойыңа ие болып отырғандығың осыдан.

Сәкен! 1925 жылдың күзі-ау деймін. Сен “Ауыл байғұс мінекей” деп бір өлең жаздың. Ондағы ауылдың тұрмысында сен айтқан кемшіліктердің бәрі рас еді. Сана-сезімнің жетіліп болмаған, социалдық

қадірдің қабындап өспеген кезі еді ол. Оның бер жағында ауыл өмірі қайта құрылып, “социалды ауыл” деген атқа ие болды. Жақын арада мен елді аралап жүріп, Қарағанды облысындағы “Қызылту” деген қалқозда болдым. Бұл қалқозда 400-дей үй екен. Соның 80 үйі қазақ. Қожамұрат Елеуенов деген бұрынғы батрақ өткен қыс сол қалқоз ортасынан Мәскеудегі съезге барып, орден алып қайтыпты. Орысы-қазағы болып: “Орденге ие болдық” деп төбелері көкке жетіп отыр. Тұрмыстарына қарасам “орыстық”, “қазақтық” дегенді сезбейсің.

Лениндік ұлт саясатының дұрыс жүзеге асырылуы арқасында құрылған социалды ауылың осы. Сенің бүгінгі қаламың осы ауылдың кестесін салумен шұғылдануда. Сенің бақытты қалам иесі болғандығың да осыдан. Ленин партиясы баулып өсірген, большевик жазушысы Сәкен, 20 жылдық еңбек тойыңды құттықтаумен, ұлы майданның жазушыларға жүктеген асқар алуан міндетін бірге атқарысайық деген сеніммен қолыңды қыстым.

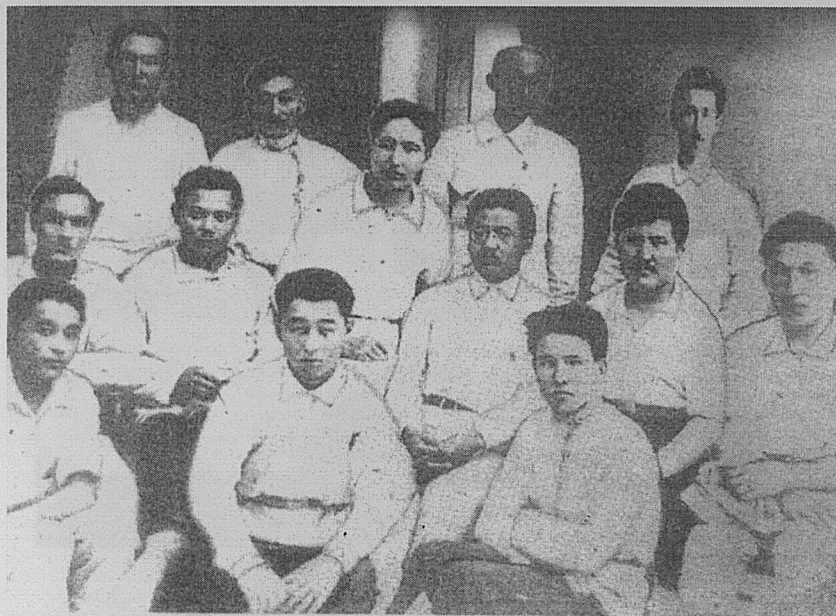
М.Бейімбет

Б.Майлин редакторы болған «Садак» қолжазба журналының мұқабасы. 1915 ж.

Б. Майлин. 1927 ж.

Солдан оңға қарай. Бірінші қатарда:

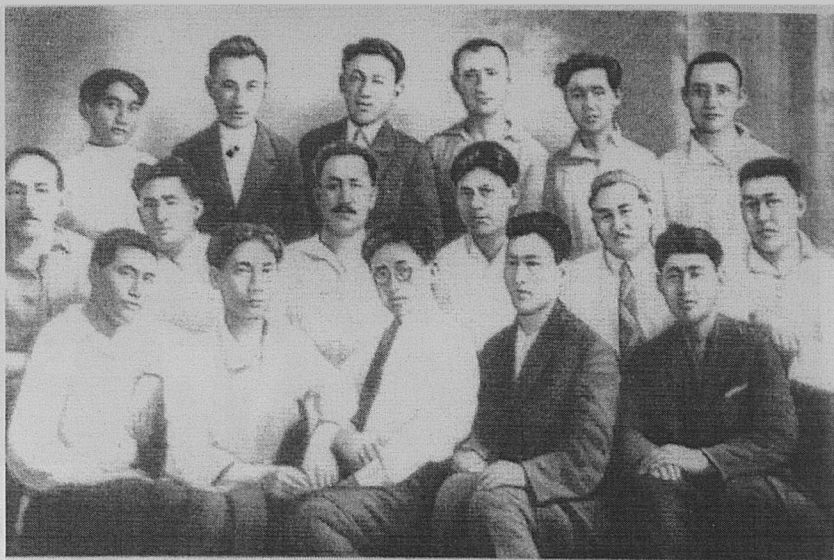
Ғ. Бектенияров, М. Қайыпназаров, Б. Кенжебаев, екінші қатарда:
А. Бегишев, Б. Майлин, Т. Рысқұлов, І. Ахметов, Ә.Ілляев, үшінші
қатарда: Ә. Есенгелдин, белгісіз, Ә. Байдильдин, Ғ. Сәбенев,
А. Сегізбаев. Қызылорда, 1926 ж., 5 мамыр.

Баспасөз күніне арналған салтанатты жиналыста Өлкелік партия
комитетінің баспасөз бөлімінің бастығы әрі «Еңбекші қазақ»
газетінің жауапты редакторы Т.Рысқұлов баяндама жасаған.

Фото Б.Кенжебаевтың Орталық мем. архивтегі қорынан түсіріліп
алынды.

Б.Майлиннің 30 жастан асқан шағы. «Лениншіл жас»
журналының 7 санында басылған.
Сурет 1925 ж.

Би аға – екінші қатарда оң жағынан үшінші, осы қатарда оңнан бірінші – Ж. Сыздықов, екінші – С.Мұқанов, төртінші – С.Сейфуллин, І.Жансүгіров, үшінші қатарда сол жағынан үшінші –Ә.Тәжібаев.

Бейімбет Майлиннің түрмедегі кезі. 1937-1938 ж.
КГБ-ның архивіндегі № 11020 ісіндегі түсіріліп
алынды.

Б.Майлиннің ағайын – туғандары.

Бірінші қатарда – жұбайы Гүлжама, екінші қатарда бірінші, екінші – балалары: Мереке, Еділ. Алтыншы күйеу баласы – Қадыр, жетінші – қызы Гүлсім.

Б.Майлиннің жұбайы
Гүлжамал. Б. Майлин. 1936 ж.

1994 жылғы 5 тамызда Қостанай вокзалының алдында
Б.Майлинге қойылған ескерткіш.

Бейімбет Майлин. 1936 ж. партиялық есеп құжатында
басылған суреті.

Б. Майлинге арналған ескерткіш тақта.

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН –ХАЛЫҚ ЖАЗУШЫСЫ
БЕЙМБЕТ МАЙЛИН – НАРОДНЫЙ ПИСАТЕЛЬ

Мұхтар Әуезов

ҚАЙТА ТУҒАН ХАЛЫҚТЫҢ ӘДЕБИЕТІ

Дүние жүзілік әдебиеттің барша мәдениеттік дәстүріне сүйенетін реалистік прозамызды жасаған жазушылар – роман жазушылар мен әңгіме жазушылар. Мысалы, қазақ әңгімелерінің аса көркем үлгілері Бейімбет Майлиннің өзгеше мұрасынан танылатын...

Бейімбет Майлин әңгімелерінде терең шыншылдық бар, адам бейнесі, қарым-қатынастары әрдайым нанымды боп шығады. Және бұл шығармалардың түр, үлгісінде дөңгелек келген тұтастық айқын аңғарылады. Бейімбет әңгімелерінің көп топтары революцияның ең алғашқы жылдарынан бастап, отызыншы жылдардың ортасына дейін Совет дәуірінде қазақ аулында болған өмірдің ұзақ көркем шежіресі деуге болады.

Шығармаларының 12 томдығы. 1969 ж.

Сәбит Мұқанов

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН ТУРАЛЫ АЗ СӨЗ

ҚазАПП-ты ұйымдастырушылардың, оның платформасына қол қоюшылардың бірі болғаны айтылып жүр.

Орынборлық дәуірде де көріп, істес болып жүргенмен, Бейімбетті менің жақын таныым – Қызылорда дәуірі. Мен Қызылордаға 1926 жылы келсем, Бейімбет Қызылордаға өткен жылы республикалық мекемелермен бірге көшіп, орнығып қалған екен. Оның қазірде көзі тірі әйелі – Күлжамал, ол кезде жас келіншек. Ауылда туып өскен, газет оқырлық қана сауатты, мінезі ақ-жарқын, “қазақы” аталатын бұл әйелді Бейімбет Қостанайдағы туған елінен, Қызылордаға келе алдырыпты. Бірер баланың анасы болып қалған Күлжамал, қазақы жеңге ретінде, ойын-күлкіге де жақсы, дастарқаны да кең, асы да мол, сондықтан Бейімбет тұратын пәтер күн сайынғы қонақтан арылмайды. Газет- журналдарда өлеңдері, фельетондары, очерктері жиі басылатын, өлеңдерінің және әңгімелерінің жинақтары көлемді кітап болып басылған Бейімбет қаражат жағынан мол тұрады. Сондықтан Қызылорданың бағасы арзан қойынан (үш сомнан бес сомға дейін), Бейімбеттің үйі күн ара біреуін сояды деуге болады. Күн сайынғы

мол қонақ ол қойдың етін бір асқаннан қалдырмайды. Ет пен қымыздан, бауырсақтан басқа тамақ ол кездегі қазақ қызметкерлерінің үйінде қолданылмайды. Бейімбеттің өзі – сырашылдау кісі. Егер қостаушылар болса, қымыз орнына сыраны сіміреді де отырады. Жасау-жиыазды Бейімбет үйі жинаған емес. Төсек-орнынан басқа жалғыз мүлік – Күлжамалдың төркіні берген, орта мөлшерлі, әдемі түкті кілем. Бірер кроваттан басқа мебель оның үйінде болмайды. Асты жерге жайған дастарқанда ішеді. Ыдыс-аяқтары да жобалғы. Бейімбеттің өзі қалаша, бірсыдырғы тәуір киінеді. Күлжамал қазақылау, сыпайы ғана киінеді.

Бейімбет “Еңбекші қазақта” редактордың орынбасары болып қызмет істейді. Ол күшті журналист. Газетке өлеңдер, оқшаулар жазуды 1914 жылдан бастаған, советтік дәуірдің алғашқы бес-алты жылында Қостанайда шығатын “Ауыл” газеті мен Орынборда шығатын “Еңбекші қазақ” газетінде кезекпен қызмет атқарған, сол кезде Қазақстанда шығатын “Қызыл Қазақстан”, “Әйел теңдігі”, “Лениншіл жас” журналдарының бәрінде де өлең, әңгімелерін, оқшауларын үздіксіз жариялайтын ол - мерзімді баспасөздің ісіне мейлінше кәнігерленіп алған кісі. Оның денсаулығы күшті болатын, сондықтан ара-тұра мызғып алғанда, немесе тамақ ішкенде болмаса, уақытының көбін жазуға жұмсап, күні-түні отыра беруге ерінбейтін. Кейде серуендеп жүріп, түн ортасы, таңға жақын, таң атқанда пәтерінің қасынан өте берсең, терезесінен шамның жарығы жылытырап тұратын. Қызылорданың жазғы тыншу күндерінде бөлмесінде пысынап отырғанмен (ол тершең болатын, кішкене мұрнының ұшы қоңыржай уақытта да тершуден арылмайтын) терезесін ашпайтын.

Бейімбеттің кеңседегі кабинетіне, пәтеріндегі жұмыс бөлмесіне ерте бар, кеш бар оны үнемі жазу үстінде жолықтырар ең. Жазумен шұғылданған шақтарында, Бейімбет қаламды оң қолымен жүргізіп, сол қолымен маңдай шашын бұрап отыратын, шылымды үздіксіз тартып, бірінен соң бірін тұтататын. Пәтерінде жазып отырғанда, стаканға құйған сыраны әлсін-әлсін ұрттай беретін. Басқа бап тілемейтін. Жұмысының көптігі және өнімділігі жағынан Бейімбетке теңдесетін қазақ жазушысы, әсіресе журналисі аз болатын. Бейімбет сұлу жазатын адам да және өте жылдам жазатын, жазғанын қайта көшіретін әдет онда жоқ та. Түзетуі де аз жасайтын. Қазақ грамматикасына ол жүйрік те. Орысшаны шалағай білетін. Жазудан шаршаңқыраған кезде, негізгі ермегі екеу болатын: бірінші – балаларымен ойнау (ол өте балажанды адам да), екінші – жастыққа шалқасынан жатып, домбыра тартып, баяу дауыспен өлең айту. Домбыраны ол Қостанай салтымен төпел, соққылай тартатын. Қоңыр үнмен өлеңді де жап-жақсы айтатын. Сонда көбірек айтары: Қостанайдың төл әні “Уғай-ай” мен Балуан Шолақтың “Ғалиясының” бір түрі Бейімбеттен басқа кісіден естіген емен.

Идеологиялық жағынан Бейімбет – жазушылық өмірбаянының алғашқы қадамынан-ақ кедейшілік демократ. Бұлай болуы жалпы өмірбаянына байланысты. Өзінің және оны білетіндердің айтуынша Бейімбет қазіргі Қостанай облысының “Таран” аталатын ауданында, Аят өзенінің жағасында, “Шаңқан” аталатын төбенің етегінде туған. Кейін оның бір псевдонимі – “Шаңқан” болуы содан көрінеді. Бейімбеттің әкесі Жармағамбет Майлыұлы аңшылықпен күнелтетін жарлы жігіт екен. Бейімбет әкесінің он тоғыз жасында туады. Баласына алты ай толғанда, Жармағамбет өледі. Бейімбеттің жастай қалған шешесі (атын ұмыттым) Жармағамбеттің Бақберген есімді інісіне қосылады (Түсініктеме: дұрысында Бейімбеттің шешесі Күлғызар әмеңгерлік жолымен Жармағамбетпен бірге туған Аманға қосылған). Одан басқа Байжан деген де інісі болады. Күн көрісі нашар Жармағамбет бұрын еліндегі Мұқамжар деген байға жалданған екен. Бейімбеттің шешесі сол байдың сауыншысы болады. Бейімбет те бала шағында осы байдың қой-қозысын бағатын малайы (жалшысы) болады.

Есею жылдары. 3 кітап. 1970. 199-121 - бб.

Сәбит Мұқанов

АУЫЛ ӨМІРІНЕН БІЛЕТІНІ КӨП

...Ұмытпасам Бейімбет Майлинді Сәкен Қостанайдан Орынборға 1923 жылдың аяқ кезінде (дұрысы – 1922 жылы) шақырып алды да, “Еңбекші қазақ” газетіне қызметке орналастырды... Бейімбет те ірі журналист еді. Оның да алдынан газет-журналдардың материалдары бұрқырап өтіп жататын. Бейімбет сол жақ үсік саусағымен ұзындау шашын дамылсыз бұрап, үстіңгі еті томпақтау көзін қағазға жасаурата төндіруден жалықпайтын. Кеңседе ұзақ отыратын ол қарап үлгіре алмаған материалдарын пәтеріне алып кетіп, ертеңіне ертемен даяр ғып әкелетін. Ауыл өмірінен, әсіресе, кедейлер тұрмысынан білетіні көп Бейімбет – Орынборға келерден бұрын да бұл тақырыпқа көптеген шығарма жазған кісі. Келгеннен кейін тіпті лекітіп, өлендерді, фельетондарды, әңгімелерді үсті-үстіне бұрқыратып төлеп жібереді. Ол өте шапшаң жазатын адам еді. Жазушылық, редакторлық жұмыстары керемет көп бола тұра, Бейімбет баспаханаға да күніне әлденеше рет баруға ерінбейтін.

Бейімбет – кісіге ұрыса бермейтін өте момын мінезді адам да. Әдебиеттік айтыс-тартыстарға ол ешуақытта араласпайтын. Әрі ісі, әрі мінезі жаққан Бейімбетті Сәкен өте жақсы көріп, жылы леппен үнемі “Мырқымбай” деп айтатын. Сәкенде ұнатпаған адамын тұрпайы тілмен сөгіп, ұрсып тастайтын әдет болушы еді. Осы мінезін ол ешбір жағдайда Бейімбетке қолданбайтын, сыпайылықтан әрі аспайтын. Бейімбет те Сәкенді аса

сыйлайтын. 1936 жылы Сәкеннің әдебиеттік қызметіне жиырма жыл толуын тойлағанда Бейімбеттің “Социалистік Қазақстан” газетінде Сәкен туралы аса жылы түрде жазылған мақаласы оның Сәкенді шын сүйетін жастық жүрегінен шыққан.

Өсу жолдарымыз. 1960. 662-663 - бб.

Темірғали Нұртазин

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН ТВОРЧЕСТВОСЫ

Б.Майлин – халық жазушысы. Ол жаратылысынан қайырымды, біреуге ақылмен, ісімен көмек көрсетуге дайын тұратын адам болған. Әлеуметтік қызметін бала оқытудан бастап, сегіз жыл қалың бұқараның арасында мұғалім болды. Көп жылдар газеттерде істегенде ол өзінің негізгі қызметінің үстіне үнемі тілшілер жұмысын басқарып, ауылдағы көптеген талаптыларға ерінбей болысты. Колхоздастыру кезінде Ілияс Жансүгіровке жолдаған хатында: “Түнгі сағат бір, колхоздың бастығы, бригадирі бар. Бәріміз колхоздың жұмыс жоспарын талқылауға отырып жатырмыз”, – деп жазады. Көппен сүйсіне істеу, көпті өзінің ісімен, мінезімен, адал ниетімен сүйсіндіру – Б.Майлиннің ең қымбат және өзіне ғана тән озық қасиеті.

Сол тамаша мінезінде алып таланты үстелді де Б.Майлин шығармаларымен идеялық - эстетикалық соны жаңалықтар ашты, революциялық жолмен өзгеріске енген қазақ қоғамының ең күрделі, басты мәселелерін көтерді; қазақтың сан-сала таптарының, топтарының өкілдерін жанды образ түрінде бейнелеп, миллиондардың ой, сана, сезім сотына ұсынды. Сол ұланғайыр әлемді, адамдар, характерлер мұхитын суреттейтін бояу, келісім, сөз кестесін, тыныс, леп қазынасын тапты; өзіндік көркемдік, мәнер, сән, жарасым дүниесін жасады.

Жырлағаным – кедейдің жыры,

Сырлағаным – кедейдің сыры, – деп желпіне тебіренген ақын халықтың оннан тоғызын құраған кедейлерді алдымен көрді, оның арман-мүддесін алға ұстай жырлады. Қазақ қоғамында іскер де, бәрін бастаушы да, тындырушы да, сондықтан өмірдің тірегі де кедей деп қарау, кедейдің түбірлі мүддесі совет заманында шешіледі деп сену – Б.Майлиннің бірінші және ең зор табысы, ашқан жаңалығы.

Кедей жалқы, оңаша емес; бүкіл қоғаммен тікелей байланысты. Сондықтан кедейді бейнелеген жазушы байды, болысты, чиновникті, байшылдарды; бұқарамен мүдделес революционерлерді, мұғалімдерді, оқығандарды, совет қызметкерлерін шығармаларына енгізді. Әрқайсысын өз орнында өзінің өмірлік үлесіне лайық өрнектеді, жанды образ етті.

Б.Майлин – социалистік реалист, асқан суреткер. Ол революцияшыл советтік заман оятып, қоғамдық қайраткер дәрежесіне көтерген

Айранбай, Мырқымбай, Күлтай, Бекберген, Раушан, Құрымбай, Әміржан, Құлшаров, Мырзалықтардың образын оқушы қызығарлық әсерлі етіп суреттеді, бірақ әсірелеген жоқ. Оның сүйкімді образдары әлі өсу, қалыптасу, төселу, шындалу үстінде жетіліп болғанша талай уақыт өтетінін шамалайсың...

Б.Майлиннің әдебиетімізді, театрымызды, музыканы, кино өнерін, журналистиканы дамытуда да еңбегі ерекше. Жазушының шығармалары әлі түгел жиналған жоқ. Оның өлеңдері мен поэмалары көлемді екі том. Ондағы лирикалық өлеңдер мен поэмалары тың мәселелерді көтерумен қатар, Майлиннің өрнегімен өрнектелген, өз бояуы, өз ырғағы, лебі, музыкасы бар.

Бейімбет Майлин творчествосы.
1966. 315-316 -бб.

Ғабит Мүсірепов

ӘДЕБИЕТТІМІЗДІҢ ЖАРЫҚ ЖҰЛДЫЗЫ

– Біз бүгін осында жиналып отырғанда, – есімі қазақ совет әдебиетінің тууымен тікелей байланысты болған адамдардың біреуінің көзден таса, көңілден қалыс тұрмайтын сүйікті бейнесіне деген шексіз мол алғысқа толы ықлас-ілтисатымызды көрсеткелі келдік. Мен айтып тұрған бұл кісі өзінің өмірінде, өзінің ғажап қарапайым қалпы мен кішіпейіл табиғатында күн сайын, сағат сайын дерлік, қолжазбасының әрбір бетінде туған халқының жаңа әдебиеті тарихының жарқын беттерін жазып жатырмын-ау деген қиял қаперіне де еңбеген адам болатын. Бұл – жазушы Майлин Бейімбет еді.

Бейімбет Майлин есімі аса талантты, соншалық мол дарын дарыған адамдардың шоқ жұлдыздай жарқыраған тобында тұр. Олар өздерінің өзгеше қасиетті борышы мен міндетін толық түсінген, қаламгерлік қызметінің алғашқы қадамдарынан бастап-ақ халықтың рухани өрлеуінен, оның мазмұны социалистік, түрі ұлттық жаңа мәдениетін жасау ісінен сындарлы орнын тапқан таланттар.

Ия, бұл – шын мәнісінде “құдіретті топ” құраған қаламгерлердің таңғажайып өркені болатын. Бұл топ өзі жаңа дәуірдің жас өркені, “түнек дүниені тілген алғашқы сәулелері” бола тұрып, өзгелердің жолына жарық түсірді, осынау жаңа өмірдің өресі биіктеп, өрісі ұзара беруіне мол шапағат тигізді.

Біз “шоқ жұлдыз” дегенді көркем творчество адамдары туралы айтқанда қандай мағнада түсінбегіміз керек. Бұл – олардың бәрі қосылып, өздерінің бар жарығын бір жерге ғана шоғырландырып түсіреді, сөйтіп әрқайсысының өзіндік шұғласы қандай екенін көрсетпейді деген мағнада

емес. Жок, “шоқ жұлдыз” деген сөзді әдебиет пен өнер қайраткерлеріне орай қолданғанда олардың уақыт жағынан сәтті жұмдасқанын, яки көп-көп жұлдыздардың, тым болмағанда олардың бірнешеуінің бір мезгілде жана тұра әрқайсысы өзінше шұғла шашатынын, халық өмірін өзінше әр қырынан, әр алуан биіктіктен жарқырата нұрландыратынын, өзінің поэтикалық шабыт қуатынан айнымайтынын ұғыну керек.

Сәкен Сейфуллин, Бейімбет Майлин, Ілияс Жансүгіров, Мұхтар Әуезов және Сәбит Мұқанов есімдерін күнбе-күнгі тәжірибемізде белгілі бір қалыптасқан ізбен атай тұра біз қайткенде де бұлардың әрқайсысына тән творчестволық бетін жып-жылмағай етіп жіберуге тиісті емеспіз.

Есімдерді қалай болса солай тіркестіре топтастыру әдебиет пен өнер қайраткерлеріне тіпті де үйлеспейді. Мұның мәнісі әбден-ақ түсінікті. Бұлай ету олардың қайсысының қандай жарығы барын, өз халқының рухани дамуына қайсысының қандай ықпал-әсері болғанын тарих алдында да, оқырман қауым алдында да бұлдыр-буалдыр күйде көрсету болмақ. Ал он екі мүшесі біртұтас, нәтижесі жағынан ортақ әдебиет – әрқашан да өзінің жасаушыларына қарай нақтылы да, дара сипатты да.

Тегінде жұртқа белгілі осы бір ақиқаттықты бүгінгі күні өзіміз мүшелді жасын тойлап отырған Бейімбет Майлин творчествосының және оның мінез-қалпының өзгешеліктеріне байланысты еске алғанды мақұл көрдім.

Жаратылысында ерекше қарапайым, аса сирек ұшырасатын кішіпейіл және еңбекқор Бейімбет әдебиетіміздің тарихынан қашан да өзіне ғана тән өзгеше орынға ие. Ол әдебиетке келгенде жазушының халық алдындағы ролі мен жауапкершілігін әбден елеп, екшеп барып келді, әдебиеттегі реализмнің зергері болып келді және демі таусылғанша осыдан айныған жоқ.

Біздің прозамыздағы реализм мен шыңына шыққан шеберлік өзгелердің бәрінен де бұрын Майлин есімімен берік байланысты. Ол – әрі тендесі жоқ әңгімеші ретінде де, әрі прозадағы сүйікті шығармаларды жасаушы ретінде де біздің тұңғыш зергер прозашымыз. Біздің қай-қайсымыз болсақ та Бейімбет Майлиннің осыдан түп-тура алпыс жыл бұрын жазылған “Шұғаның белгісі” повесінің құрсағынан шығып, етегіне оранып өскендейміз.

Бірақ, Майлин бірбеткей прозашылығымен ғана реалист жазушы емес. Ол драматургия жанрында да реалистік дәстүрлерді қалыптастыруда нақ сондай дәрежеде тыңнан түрен салған қаламгер. Творчестволық жолын бір уақыт дағдылы жолмен, яғни ақындықпен бастаған ол бертін келе өзінің ең үздік шығармаларын дәл осы көркем проза мен драматургияда тудырды.

Майлиннің ілуде бір адамда ғана боларлық еңбекқорлығы мен іске қабілеттілігі тұстастарын таң-тамаша қалдыратын. Талантпен тізе

қосқан еңбек аумағы мол, маңызы баға жетпес қымбат көркем мұраны бізге сый етті. Осынау ерен өзгеше талант иесінің творчестволық өмірі мен творчестволық мұрасын аз сөзбен сығымдап айтсақ, жиырма жылғы қажырлы, барынша қарымды да нәтижелі жұмыс, мәңгі жасар онбес томдық шығармалар деп түйіндер едік.

Соның өзінде аға буын қазақ жазушылары ішінде әлгі жұрт айта беретін тарихи тақырыпқа қалам тартпаған кісі жалғыз ғана Майлин еді десе де болғандай. Ол өзінің дарынының бүкіл күш-қарымын, өзінің бүкіл ой-назарын осы заман тақырыбына жұмылдырды. Бұл жағынан алғанда оның творчествосын қазақ жеріндегі советтік өмірдің алғашқы жиырма жылының шежіресі деп айтуға әбден хақымыз бар.

Майлиннің қаламгерлік қызметіндегі тағы бір тамаша өзгешелікті таңдана айтпай тұра алмаймын. Бұл – оның әдебиеттегі ұстаздық және тәрбиешілік ролі мен орны жайында. Көркем сөздің көп қырлы зергері, ғажайып стилист болған ол өзінің тәрбиешілік табиғатына тән қамқорлығымен әдебиеттің жас күштерін көркемдік шеберлікке баулып шыңдайтын еді. Ол жас таланттарды да соншалық көрегендікпен, аңдағыштықпен тауып ала қоятын. Асылы, біздің, оның замандастарының, қай-қайсысы болсақ та Бейімбет Майлиннің киелі қолы, яки оның кереметтей кемел редакторлық қаламы тимей өте алдық демес едік.

Майлин қазақ жазушыларының арасындағы алғашқы журналист, әдебиеттің осы бір айрықша жауапты және қызулы жаңрына бірінші болып жол салған кісі. Және де Майлин творчествосындағы осы екі бағыт – көркем проза мен журналистика біріне-бірі сіңісіп кетпей, әрқайсысы өзінше дамиды, өзіне тән табиғи жолмен шымырлана түседі.

Социалистік реализмнің аса көрнекті жазушысы Бейімбет Майлин біз үшін творчестволық мол мұра қалдырды. Қазіргі оқушы жұртшылық бұл мұраны жақсы біледі ғой деген үміттемін.

Әйтседе мен оның жазушы тумалары үшін баға жетпес қымбат бір қасиетін айрықша айыра айтқым келеді. Ол – оның қарапайымдылығы, қолының кіршіксіздігі, жүрек лүпілінің қалтқысыз, қаяусыз пәктігі, талантпен тең тізе қосқан еңбекқорлығы...

Осы бір шағын ғана сөзімнің аяғында мен әр жазушының әдебиеттегі орны мен маңызы туралы айтқан ойыма қайта оралып соққым келіп тұр. Бір ретте “Ат тұяғын тай басар” деген мәтелдің әдеби творчествоға қатысы жоқтығын айтқан едім. Қазір де сол пікірдемін. Әдебиетке ешкім де шақыру билетімен келе алмайды және онда күні бұрын белгіленіп қойған орын да жоқ. Дәл осы сияқты, әрбір жазушы өмірден өткеннен кейін де оның орнында әлденендей бір вакуум пайда болмайды.

Бұл пікірдің бірден бірге тағылым ауысу заңына және біздің дәстүр мен жаңашылдық жайындағы ұғымдарымызға кереғар қайшылығы жоқтығына сенеміз.

Гоголь “әдебиет әлемінде өлім деген болмайды, марқұмдардың өздері де біздің ісімізге тынымсыз араласып, бізбен бірге тірі адамдардай тіршілік, әрекет-қимыл жасайды” дегенде мың да бір мәрте біліп айтқан.

Белинский: “Пушкин мәңгібақи ғұмыр сүретін және қимыл-қозғалыста болатын, ажал жеткен жерінде қалшыып тұрып қалмайтын, қайта қоғам санасында өсіп, дами беретін құбылыстар қатарына жатады” дегенде де тап басып айтып отыр.

Осынау оябы табылып орынды айтылған сөздерді біз өзіміздің тамаша жазушымыз, ұмытылмас досымыз, бауырымыз және ұстазымыз Биғаның – Бейімбет Майлиннің есіміне де түгелдей қатысты деп санаймыз. Күндердің бір күнінде Қостанайдың құнарлы топырағында ұрықтанып, гүлдеп шыққан осынау талант содан беріде бүкіл совет әдебиетінің жемісті бағында мол өнім берді.

Б.Майлиннің 80-ге толу салтанатында сөйлеген сөзі. “Қазақ әдебиеті” газ., 1974, 6 желтоқсан.

Ғабит Мүсірепов

НАҒЫЗ ХАЛЫҚ ЖАЗУШЫСЫ

...Иә, бұл шын мәнінде жарқын жол болды ғой. Оның бастауында Горький, Маяковский, Фадеев, Шолохов сынды классиктермен қатар біздің Сәкеніміз, Ілиясымыз, Бейімбетіміз тұрғаны қандай мәртебе! Солар салған сүрлеу-соқпақ тыңнан шыңға тартып, әдебиетіміз бен мәдениетіміздің бүгінгі мәуелі де мәртебелі биігіне жеткізіп отыр.

Осы үш алыптың бірі – Бейімбет Майлин көзі тірі болса, дәл бүгін тоқсанға келмек екен. Бейімбет кім еді? Ол – шын талант, нағыз халық жазушысы еді... Ол әдебиетке Ұлы Октябрь революциясынан бұрын араласты. Сұлтанмахмұттармен қатар шықты. 1913 жылы “Мұсылмандық белгісі”, “Мұқтаждық”, “Мал”, “Байлыққа” деген тұңғыш өлеңдерін жазды. “Айқап” журналының көрнекті авторларының бірі болды. 1916 жылы қазақ прозасының төл басы – “Шұғаның белгісі” повесін берді. Амангелді Иманов пен Жалбыр Құдайбергенов бастаған халық-азаттық қозғалысының куәгері ғана емес, жырлаушысы бола білді. Октябрь революциясынан кейін оның таланты халық игілігіне айнала бастады. Мәселен, “Азамат Азаматыч” романы, “Майдан” драмасы, “Мырқымбай” жинағы, “Шұға”, “Жалбыр”, “Дудар-ай” либреттолары, аяқталмай қалған “Қызыл жалау” романы, В.Иванов үшеуіміз қосылып жазған “Амангелді” киносценарийі аз еңбек болмайтын. Бас-аяғын жинақтасак, қазір Ғылым академиясы әзірлеп жатқан көп томдық мұра болып қалыпты. Талант пен еңбеккерліктің жемісі деп осыны айтар болар.

1957 жылдан бері Бейімбет Майлин шығармалары үзбей жарияланып келеді ғой. Бірақ, баяғы алты томдықтан кейін ауыз

тұшырлық басылым болған жоқ. Оның өзі асығыс шығарылып еді. Рас, марқұм Қайнекей Жармағамбетов көп қажыр-қайрат жұмсады. Оның Бейімбет шығармаларын жинап бастырып, зерттеуге сіңірген еңбегі көп.

“Би-ағаңның творчестволық шеберханасына және қаламгерлік болмысына тән ерекшеліктер қандай болушы еді?” дейтін мәселе жастарды қатты қызықтыратын болса керек, әйтеуір, осы жайында жиі сұрақ қоятыны бар. Бұл жөнінде айтарым: ең алдымен азаматтық әуен болатын! Халқына, Отанына, партиясына қызмет ету, талант қуатын түп-түгел соған арнау оның өмірлік мұраты еді. Ол ешуақытта менің еңбегім бағаланбайды-ау деп жалаң-көздікке салынбай кетті. Және бір ескерер жәй: Бейімбет жиырмасыншы-отызыншы жылдары проза мен драматургияда алдына жан салған жоқ. Өлеңнен де қол үзбеді... Айтпақшы, әредікте менен: “Би-ағаң сол жылдары поэзияға салқын тарта бастапты. “Ілияс Жансүгіров шықты ғой, енді дария жағасынан құдық қазғандай болмайын” десе керек. Осы рас па?” деп сұрайтындар бар. Білмеймін. Бейімбеттің солай дегенін естіген емеспін. Дей қалған күнде де, онысы өзін кеміткендік емес, талантты тани білуі болса керек-ті. Жақсыны тани білетін жүрек оның кеудесінде үнемі лүпіл қағып тұратын. Менің де әдебиетпен айналысуыма Би-ағаңның ықпалы жәрдем еткенін айтып та, жазып та жүрмін ғой.

Тағы бір ерекшелігі – оның үйі мейманхана секілді болатын. Аса еңбеккер жазушы күй тандауды білмейтін. Серілікті ұнатса да, қылтың-сылтыңнан таза. Бір жазғанын талай рет көшіруге келгенде алдына жан салмайтын. Қаһармандықты суреттеуге құштар еді. Амангелді мен Жалбыр – ол аса құрмет еткен халық батырлары. Халықтық юморы өз алдына бір дәстүр. Әсіресе, ол Мырқымбай төңірегінде жарқырай түсті.

Үшінші бір қасиеті – ғажайып табиғилығы. Өмірді көретін өз көзі болды. Ол Бейімбетке ғана тән жазушылық мәнер, стиль айшығы болып қалыптасты. Жазушы үшін кейіпкердің үлкен-кішісі болмайды. Мәселе оны қалай суреттеп шығуында. Бейімбеттің бұл жөнінен төрт құбыласы сай. Кейбір әдебиетшілер осы мәселенің байыбына бара алмай жүр. Бейімбетті тани алмау – ештемені тани алмау дейтінім сондықтан. Әсіресе, қазіргі әдебиетіміздегі Бейімбет дәстүрі дегенге ұқыпты болмақ керек. Дәстүр дегеніміздің өзі диалектикалық категория. Ол жаңашылдық туғызып жатады. Сол жаңашылдық кейін өзі дәстүрге айналады. Бейімбет сол көзді бұлақтың бастауында тұрды, дәстүр қалыптастырды. Оған еліктемеген, одан үйренбегендеріміз аз. Аға, орта буынды былай қойғанда, жас толқын кейінгі жазушыларымыздан да Би-ағаңның ықпалын, әрине, жақсы мағынасындағы ықпалын көреміз.

Кресло адамды көркейтпеуі керек, адам креслоны көркейту керек қой! Осыны қатты ұстанатұғын. Креслосынан кеткен күні бұған дейінгі жиып-терген атақ-даңқынан жұрдай ажырап қалатындар қаншама. Соны

жек көретұғын. Шындығына келсек, жақсы ұғымдағы мансап – егер ол халыққа қызмет істейтін болса, адамгершілікке үлкен сын! Ол дәрежеден шыға алмаған мансап – өзіңнің де, өзгенің де соры. Бейімбет осылайша ойлайтын еді.

Сол бір алыптар тобындағы ағалардың жазу-сызуы да, жеке басын ұстауы, жүріс-тұрысы да бүтіндей бір ұрпаққа үлгі болды десем, жалған айтпаспын. Әрқайсысының мінез-машығы, сүйкімді қылықтары әлі күнге көз алдымызда. Бейімбет қой көзділеу еді. Бетінде қорасан дағы қалған, киім жарасатын сұлу да сұнғақ денесі тіп-тік. Жүріс-тұрысы сабырлы, салқын қанды мінездің адамы. Біреуге сен деп керілдісіп жатқанын көрген емеспін. Бас қатырар тобыр жиыннан аулақ жүретін. Сонысымен қоймай өзі өте қонақжай болды. Қазақтың сол кездегі көптеген өнер, әдебиет адамдары Би-ағаң үйінде танысты десем артық емес.

Би-ағаң тез жазатын. Асылы, осының өзі талант табиғатына, автордың өзіндік “меніне” байланысты. Бір шығарманы бір жыл, немесе он жыл жаз – сапалы болса, дегеніңе жеткенің. Қалай да уақыт талабына сай шығуың керек. Михаил Шолохов “Көтерілген тыңның” бірінші кітабын отызыншы жылдары жазды. Екінші томын арасына жиырма жыл салып аяқтады. Би-ағаң болса, сол колхоздастыру тақырыбын Михаил Шолоховпен қатар бастады.

Біздің бәріміз тап тартысының ең бір қызу да қатал кезінде әдебиетке араласқанбыз. Сәкеннің “Тар жол, тайғақ кешуі” соның бір айқын көрінісі. Бейімбет одан шет қалған жоқ, әрине. Бір ғана Амангелді, Жалбыр тақырыбының өзі-ақ осыны дәлелдейді. Бірақ, ол үлкен суреткер ретінде кішкентай дүниеден-ақ зор қорытынды шығаруға тырысатын. Шығармаларынан оны байқау қиын емес. Тіл мәдениеті жөнінен Бейімбет бәрімізге үлгі. Әр кейіпкердің ғана емес, суреткерлер әр оқиғаның өзіндік стилі, тілі болу керек деп қарайтын. Одан қалған мұра осы күйінде де әдебиетіміздің алтын қоры болып отырғаны хақ.

Бейімбеттен архив қалған жоқ. Барлығы мерзімді баспасөз құшағында жатыр. 1912 – 1937 жылдар арасында жарияланған дүниелерін тегіс жинау, оның ең соңғы басылымдарымен салыстыру парыз. Бұл – текстология деген сөз. Он том шығарма Бейімбеттен табыла қоймас. Бірақ, сегіз том еркін шығады. Ендігі жерде жазушының халқымен сырласары да осы академиялық жинақ болмақшы.

Бұған немқұрайды қарауға болмайды.

Міне, әдебиетіміздің классигі, естен кетпес Би-ағаң туралы оның тоқсан жылдық мерекесі тұсында ойға оралған бірер жайлар осы.

Б.Майлиннің 90-ға толуына орай айтқан пікірі. “Социалистік Қазақстан” газ. 1984 ж.

21 қазан.

15 ЖЫЛДАҒЫ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ

...“Бейімбет. Қазақтың қара танытынында Бейімбетті білмейтін қазақ жоқ болу керек. Бейімбет қазақ совет жазушыларының ішіндегі ең көп жазғаны. Бейімбет 1915 жылдарда-ақ үлкен жазушы, талант екенін көрсеткен еді. 1915 жылда жазған Бейімбеттің “Шұғасы” әлі күнге дейін қазақ әдебиетіндегі өте терең, мағыналы, қызықты, мазмұнды, әдемі, шебер тілді әңгіменің бірі болып саналады. Осы әңгімесін былтыр Бейімбет музыкалы пьеса қылды. Бұл пьеса осы күнде қазақ театрларының репертуарының ішіндегі ең жақсы пьесаның бірі. Бейімбеттің қысқа-қысқа жақсы әңгімелері, “Он бес үй”, “Майдан”, “Біздің жігіттер”, “1916 жыл” тағы осы сықылды кесек шығармалары қазақ әдебиетіне түр беретін, маңызын, бағасын көтеретін үлгілі, кесек шығармалар. Бейімбет қазақ әдебиетінде ұмытылмайтын кесек-кесек қазақ образдарын жасады. Бейімбеттің “Шұғада” көрсеткен Шұғаның образы, “Майдандағы” Зәуре, бай Бекболат, оның қатыны – бай бәйбішесі Мамық, “Біздің жігіттердегі” Қазина, Жалбырлар ұмытылмайтын, қазақтың тарихи дәуірін көрсететін кесек образдар. Бейімбет көп жазған жазушы, “қарт” жазушымыздың бірі. Бұ да, әрине, салған жерден пролетариат жазушысы бола қоймаған. Бейімбет те бір кезде ұлтшылдық жолға түсіп қателесті. Бұ да жүре, жаза өсті. Бүгінгі мереке күні біз алда қашан адыра қалған, біздің де, Бейімбеттің де ұмытып кеткен ескісін еске түсіргіміз келмейді. Бізге керегі бүгінгі Бейімбет. Бүгінгі Бейімбет өзінің ақындық талантымен, үлкен-үлкен қызықты, маңызды, пайдалы еңбектерімен қазақ еңбекшілерінің ең құрметті, қадірлі совет жазушысының бірі болып отыр. Бейімбетті біз жақсы көреміз. Бейімбет қазақтың совет әдебиетінің көркі, таусылмас қазынасы дейміз.

“Қазақ әдебиеті” газ. 1935 ж. 9 қазан.

Серік Қирабаев

БЕЙІМБЕТ ТУРАЛЫ СӨЗ

Қай заманда болса да суреткер қоғамға, оның тәртіптеріне бас шұлғып отырмаған. Ол қоғамы, заманы жайлы ұғымын, түсінігін көркем бейнелер арқылы ашып, дәуірінің шындығына халық болашақ, адамзат көзімен баға беріп келеді. Қоғам тәртібімен суреткерді тек әдебиетке, өнерге сену, оның өмір танытудағы рөлін мойындау табыстырған. Өйткені, шындық жолы қашанда көркемдікке, әсемдікке апарады, ал әсемдік дегеніміздің өзі – шындық.

Бұның бәрін біз коммунистік идеология тұрғысынан түсіндіріп келдік. Біреулерін осы идеологияға жат жазушылар деп бағаласақ, екінші біреулерін Совет заманының жыршысы деп санадық. Творчестволық

еңбектің алуан түрлі қыры мен сыры барын ескермедік. Ал, осы идеологиялық бағаны алып тастап, олардың шығармаларын нағыз өмірді танудың көркем-өнерлік сыры тұрғысынан бағаласақ, аталған ағаларымыздың қай-қайсы болса да ұлы суреткерлер болғанына көзіміз жетеді. Қазақ әдебиетіндегі реализмнің ұлы жеңісі осы қаламгерлер еңбектерінен басталады. Олардың жастай елге танылып, классиктер қатарынан орын алуының сыры да осында.

Ең бастысы – біздің классиктеріміздің көркемдік мұрасы үлкен адамдық идеяға (революция идеясына емес) негізделген еді. Олар ешқашан өмірді қиратуды мақсат етіп қойған жоқ, жаңартуды, жасауды мұрат тұтты. Ал, олардың шығармаларына негіз болған өмірлік материал өмір сүрген дәуірінің шындығынан алынды. Өз дәуірінен, заманынан, оның шындығынан тыс тұратын ақын да, жазушы да тіпті адам да болмайды. Олардың көзқарасының негізінде сол дәуірмен, уақытпен рухани байланыс жатады.

Шындық табиғаты қашанда екі жақты. Ол – әрі шын, әрі шын емес. Шындыққа сүйенген әдебиет табиғаты да солай. Оның шын болатын себебі – ол өз дәуірінің талабы тұрғысынан түсіндіріледі, ал бір дәуір үшін қажетті шындық жалпы адамзат ұғымы тұрғысынан шын болмай қалуы мүмкін. Өйткені, көркемдік танудың өз заңы, түсінігі, принципі бар. Бізде осы принципке, көркемдікті танудың заңына зорлық көп жасалды, оның бәрі саясатқа негізделді. Біз қайткенде әдебиет тілімен социализмнің жеңісін паш етеміз деп тырыстық, оның жаңа адам тәрбиелеудегі рөлін ашуға, социализмнің адамдар қоғамындағы ең жоғары, әділетті қоғам екенін дәлелдеуге ұмтылдық. Шын мағынасында бізге қажеті – социализмнің, әсіресе біз орнатқан социализмнің өзі емес, социалистік идеал, әділетті, бақытты өмірді аңсау идеясы еді. Біздің ағартушылық, демократтық, гуманистік идеяға құрылған шығармаларымыз осы принципке арқа сүйеді. Социалистік революциядан біздің классиктеріміздің іздегені де осы болды.

Бейімбет – осы сенімге сүйеніп қызмет істеген жазушы. Сенім оның халықтық талантын ұштап, туған халқының мұраты үшін аянбай еңбек етуге бастады. Өмірін қалам қызметіне арнаған ол сол қаламымен ескілікті күйрете сынауда, жананы мақұлдауда белсенділік танытты. Оны тек жалаң идеологиялық тұрғыда емес, көркем әдебиет тілімен бейнеледі. Бұл тұс қазақ әдебиетінің рухани бостандыққа шығып, әлемдік әдебиетпен жан-жақты байланысқа түсіп, жанрлық және көркемдік ізденістерге бет бұрған кезі еді. Ұлттық әдебиетіміздің осы жолдағы табыстарын орнықтырудағы Бейімбет еңбегі аса зор. Ол қазақ поэзиясының дәстүрлі үлгісін жаңа ізденістермен байытып, жаңа-туа бастаған проза мен драматургия жанрларын жетілдіруге үлес қосты.

Шағын әңгімені көркемдік биікке көтеріп, повесть, роман сияқты көлемді прозаны қалыптастыруға күш жұмсады. Өмірді терең барлап, очерктер, фельетондар, мақалалар жазды. Киносценарий, операға либретто жазу арқылы ұлттық кино, музыка өнерінің дамуына ат салысты. Балаларға арнап шығармалар жазды, ұлттық баспасөздің алғашқы қаламгері, баспа ісінің ұйымдастырушысы және еңбек торысы болды. Осының барлығына Бейімбет өзін аямай, жаны мен қанын төккен. Замандастары оның күндіз редакция жұмысын істеп, бітпегенін үйіне алып кетіп аяқтап, тағы да көркем шығарма жазумен шұғылданғанын айтады. Мұны онымен семьялық жағынан аралас-құралас болған адамдардың бәрі де көрген. 1931 жылы “Жаңа әдебиет” журналына берген интервьюінде Бейімбет өзі: “Жазу жұмысына түсіп отырған кезім де жоқ... “Аттың жалында, түйенің қомында” сияқты, мұршаң келгенде бір нәрсені жазған боласың, оны өндеуге, кестесін келтіруге көбіне уақыт жоқ” депті. Шынында да, Бейімбеттің арнаулы уақыты болмағаны рас. Сонымен бірге мұнда Бейімбетке тән кішіпейілділіктің, өз ісіне қанағаттанбаудың сарыны бар. Қарапайым адамдар ортасынан шыққан, жоқшылық көріп өскен жазушы барды қанағат тұтып, үлкен лауазым, атақтарға ұмтылмай, сол еңбекші көптің бірі болып өмір кешуді қалаған. Тіпті, ол еңбектері газет-журналдың бетін босатпай, есімі елге таныла бастаған кездің өзінде жалпы жұртқа өзін “Бейімбетпін” деп таныстырудан да қашатын болған. Бейімбеттің әйелі Күлжамал бірде демалысқа елге барып, біраз мал иемденіп, үйге керек жиһаздар сатып алады. Бейімбет оны естіп, “мені саудагер дейсің бе, әлде капиталист болады деп жүрмісің? Масқаралық жасапсың! Бәрін де сат. Жұртқа тарат. Осы мінезің үшін сенен бір жола безуге барамын”, – деп қорқытып хат жазыпты. Өзі ақыры, әйелінің артынан елге барып, сатып алған дүниесін жұртқа таратып беріпті.

Бейімбеттің қарапайымдылығы оның мінез-құлқында ғана емес, оның еңбектерінде, шығармашылық өнерінде. Халықтың қайнаған ортасынан шыққан ол өзі өмірді терең білген және сол білген шындығын жұпыны, қарапайым күйінде әңгімелеп бере салуда шеберлік танытқан. Оның шығармаларында қолдан жасалған не ойдан шығарылған жасандылық жоқ, бәрі де өмір фактыларына сүйенеді. 20-30 жылдардағы қазақ ауылының өмірі қандай күрделі, алуан түрлі уақиғаға толы болса, Бейімбет шығармалары да сондай көп салалы, көп тақырыпты. Жазушы үшін жат тақырып жоқ. Ауылды жайлаған мешеулік, надандық, жастардың оқу-білімге ұмтылысы, әйелдердің теңдік үшін күресі, советтік шаралар азат етіп, оң мен солын тануға тырысқан кедейлер мен хұқына тежеу түскен бай, дін адамдары, аштық, жеке меншікті күштеп ортақтастыру, тағы басқа сол дәуір үшін не шындық болса, соның бәрі Бейімбет қаламының күшімен әдебиет шындығына айналады. Жазушы уақиғаны тәптіштеп

жатпайды – ол әдебиет үшін керек те емес, – оны адам тануға көпір ретінде пайдаланады. Оның жазушылық нысанасы – Адамды, оның табиғатын, бойындағы өзгерісін, өмір тану жолын ашу. Оның геройлары да осы уақиғаларға қатысты өзін өзі таниды, елді таниды, қоғамдық тәртіпке көзқарасын қалыптастырады. Қоғамдық тәртіптің де адамға ықпалы әр қилы: бірде бауырына тартады, бірде өзінен безіндіреді, өмірдің өзінен де түңілтеді. Осының бәрі – өмір сабағы. Бейімбет үшін қажеті сол. Ол ашқан 20-30 жылдардың геройлары – Мырқымбай, Айранбай, Дайрабай, Құрымбай, Раушан, Қамила, Әміржан, Азамат, тағы басқалар осы жолмен өз заманы шындығын танытатын типтер. Бейімбет заман сырын осылардың бойындағы психологиялық өзгерістер арқылы ашады.

Бейімбет өз кезінде ауыл жаршысы есебінде танылған. Қазақ аулы – ол үшін таныс, етене, жазбаса тұра алмайтын тақырып. Бұл өзі сол ауыл кедейлерінің ішінен шыққандығынан ғана емес (оның да маңызы зор), ауылды бүкіл қазақ елінің кіндігі, бейнесі деп түсінгендік. Илияс та даланы бүкіл қазақ жерінің бейнесі деп таныған еді ғой. Сол сияқты Бейімбет те ауылды қазақ халқы деп түсінген. Сондықтан елдегі өзгерістердің бәрін оның ауылдағы көрінісі арқылы таныды.

Гүлденсе ауыл, гүлденеміз бәріміз,

Ауыл – дене, біз қозғалтар жанымыз, –

деген сөз – оның жазушылық, патриоттық, қазақтық кредосы болатын.

Ол геройларды да ауылдан іздеді. Сол арқылы мешеулік жайлаған ауылдың заман ырқымен қозғалысқа түсуін бейнеледі. Мырқымбай теңдікке ұмтылған ауыл кедейі болса, Раушан да етекбасты ауыл әйелдерінің тобын бұзып, қоғамдық іске араласады. Аштықтың азабына шыдамай, күйеуі мен баласын асырау жолына өзін құрбан еткен Күлпаш тағдыры ауылға түскен ауыртпалықты бейнелесе, Дайрабайдың жалғыз сиырын саудаға салып, ел көзіне күлкілі күйге қойған асыра сілтеу науқанының сырын аңғарамыз. Арыстанбайдың Мұқышы мен өкіл Талтаңбаев – сол ауылды қоғаммен тартысқа түсірген жат, белсенді типтер. Осындай алуан түрлі бейнелер ашқан Бейімбет, негізінен, жаңашыл, жаңаны көргіш жазушы. Ол ауыл адамдарының заманының ыңғайымен жолын тауып адаса, қателесе жүріп, біртіндеп көзін ашып келе жатқанын ризалықпен жазады. Табиғатынан реалист жазушы шалқымайды, әсірелемейді, геройларын өз ортасына, өз дәрежесіне лайық дәрежеде ғана жұпыны бейнелейді. Аталған геройлардың ешқайсысы да үлкен қайраткерлікке көтерілмейді, санасына, ақыл-ойына қозғау түсіп, қоғамдағы орнын түсіне бастаған күйде ғана әңгіме желісі үзіледі. Бірақ оқырманның ойына осылардан кейін үлкен қайраткерлер шығады деп сенім ұялайды. Өзірше сауатсыз, аңқау, икемсіздеу, жасқаншақ қазақтың

кейін ысылатынына, өсетініне сенгендей боласың. Жаңа қоғам тірегі осылар болмақ. Олардың бойында адамдық қасиет бар. Осылар адам қатарына қосыла алса ғана қоғам пайдалы болмақ, әспек. Осы образдарды жаңаша тану үшін Бейімбет тұрмыстық детальдарды суреттеуге көбірек барады, бірақ оны тұрмыстың егжей-тегжейін қазбалау үшін емес, адам жанындағы бұлқынысты, оның жаңа күйге, әрекетке бет бұруын ашу үшін пайдаланады.

Бейімбеттің адам тануының үлкен бір өлшемі – оның үнемі таптық тұрғыдан қарай бермеуі. Әрине кеңестік-коммунистік режимнің күшті кезінде марксизмнің тап туралы, тап тартысы туралы қағидасын берік ұстаған адамның бірі Бейімбет болғаны да жасырын емес. Оған жазушының шыққан ортасы, жоқшылықта өткен кедей тұрмысы да әсер етті.

“Кедейге” деген өлеңінде:

Сенің зарың зарлайтыным өмірде

Сенің арың арлайтыным өмірге.

Сен не көрсен, мен де соны көрмекпін,

Белді бұғам ауырға да, жеңілге.

Сен жыласаң көзден жасым тамшылар,

Сен қуансаң, қайғы-шерім аршылар.

Айт өленді ен даланы күңірентіп,

Кеше жүрген қойшы-қолан, малшылар! – деуі де жайдан жай айтыла салмаған. Ол ауыл байларының хұқы тежеліп, кедей-жалшылардың теңдікке ұмтылуына тілектес болды. Соған қарамастан тап тартысының шиеленіскен күндерінде Бейімбет бай-кедей деген ұғымдардың бірін қара, бірін ақ бояумен бояп көрсету жолына барған жоқ. Оның түсінігінде, байдың бәрі жаман емес, кедейдің бәрі жақсы емес. Олардың бәрі де адам. Адамның жақсы-жаманы болады. Кедейлер ішінде де “Сойқанды содырлар” аз емес. Оның осы позициясы шығармаларында мол көрінеді. Олардан кедейлердің барлығының колхозға ұмтылып жатпағанын көреміз. “Жарылқағаның осы болса, мұныңнан аулақ, – дейді бір кедей ауданнан келген өкілге. – Осы күйіміздің өзі-ақ жақсы” (“Сот алдында” әңгімесінен). Ауылды советтендіру ісінде қиыншылық көп. Солардың көбі ел ұғымына жат саясатты сырттан күштеп танумен байланысты болып жатыр. Күштеу қашанда асыра сілтеуге апарады. Оның аяғы – аштық, тентіреу, елден, жерден безу. Үлкен суреткер есебінде Бейімбет өзі көрген осы шындықты айналып өте алмайды. Ол қазақ ауылының совет саясатын қабылдауының қиыншылықтарын, бұйығы өмір кешкен елдің жаңаға көндіге алмай оңашалануын, аштық пен ауру жайлаған ел тұрмысын, жаңаны орнықтырмай жатып, ескінің бәрін қиратуға жол беріп, ел ішін аласапыранға толтыру шындығын көптеген шығармаларына арқау етті.

Қайткенде де, Бейімбет – өз заманының жыршысы. Ол кездегі күрделі өмір шындығының өзі екі жақты болғаны даусыз. Жаңа қоғам құрудың өзіндік табысы да болды, сәтсіздіктері де аз болған жоқ. Қазақ ауылын социализм жолына бірден күштеп түсірудің эксперименті көп жағынан өзін ақтамады. Әдебиет өмір тәжірибесіне сүйенеді десек, мұның әсерін әдебиет бетіндегі ізденістерден танимыз. Негізгі туындыларында классикалық үлгіге көтерілген Бейімбеттің өмір шындығын кең қамту мақсатымен жасаған эксперименті де аз емес еді. Күштеуге, идеологиялық мақсатқа негізделген шығарма күші қашанда өміршең емес. Өзінің басқа да замандастары сияқты Бейімбет те бұдан сырт қала алмайды.

Біз үшін бүгін Бейімбет творчествосының заман қайшылығынан туған мұндай әлсіздіктері емес, негізгі жазушылық концепциясы мен суреткерлік өнері маңызды. Ол дүниежүзілік озық әдебиет дәстүрінен үйрене отырып, өзіндік жаңа дәстүр қалыптастыруды, Адамды тану, оны адамзаттың өмір сүруінің негізгі мазмұны етіп алу – оның жоғарғы, биік жазушылық мұраты болды. Қазақ әдебиетінде жаңа жанрлар туғызып, көркем әңгімені кемелді әдебиет үлгілерінің қатарына қойды. Шағын шығарманың өзімен үлкен өмір шындығын көрсетуге болатынын дәлелдеді. Бұл тұрғыда ол – шын мағынасындағы қазақтың Чехові еді, “таланттылықтың шын белгісі – қысқалық” деген Чехов қағидасын үлгі етіп ұстады. Шындық, асыл тас сияқты, қашанда қымбат. Ал, Бейімбет сияқты шын шебердің қолынан шыққан шындық екі есе қымбаттап шығатынын көреміз. 20 жасында “Шұғаның белгісі” сияқты бір артық сөзі жоқ, махаббат туралы лирикалық дастан жазған Бейімбеттің творчестволық жолында бүгін Мырқымбай туралы өлең-жырлар циклі, “Маржан” поэмасы, “Раушан – коммунист”, “Күлтай болыс”, “Қызыл әскердің үйі”, “Қара шелек”, “Ұлбосын”, “Көктеректің баурында” сияқты әңгіме-повестер, “Азамат Азаматыч” атты роман, “Неке қияр”, “Майдан”, “Жалбыр”, “Талтаңбайдың тәртібі”, “Аманкелді” сияқты пьесалар тұр. Олардың әрқайсысы заман шындығын жарқын бейнелеген тұтас бір өмір суреттері. Бейімбет осы еңбектерімен классик.

Арамыздан 43 жасында, нағыз талантының толысқан кезінде кеткен Бейімбеттің істегенінен істейтіні көп еді. Оның “Қоңсылар”, “Қызыл жалау” деген романдар жазғаны белгілі. Алғашқы романының журнал бетінде жазған үзінділері ғана қалды. Соңғы роман түгелдей жоғалды. Оны аяқтап, жолдастарына оқығаны жайлы куәлікті Ғабит Мүсірепов беріп еді. Ол өзінің “Біздің Би аға” атты естелік – әңгімесінде осыны еске алады: “Қызыл жалау” деген роман бітіріп еді. 1937 жылы жаздығүні Ілиястың кабинетінде Сәкен үшеуімізге оқып берді. Сәкен өте қызыға тыңдап отырып еді. Өзгемізден бұрын байлам сөзді де сол айтты:

– Жақсы екен, Би-ағасы! Өкірткен екенсің, би-сақал!... Той қылатын роман. – Жазушының өзімен бірге романның қолжазбасы да жоғалды.

Осы тұста Сәкен, Бейімбет, Ілиястың ұқсас тағдыры тағы да еске түседі. Бірге жасап, бірге жазып, жұбын жазбай, өмірден де бірге аттанған осы достар өз тіршілігінде жылы сөз естімеген, естісе де аз естіген жандар еді. Қатал заман ел еркелерін еркелете білмейді, қайта әр түрлі сылтаулармен бастарынан шоқпар айырмады. Сәкенді “ұлтшыл”, “жікшіл”, “өркөкірек” деп, Бейімбетті “ескішілсің, ауылды ғана жазасың” деп, Ілиясты “тапшыл емессің” деп сынады. Тіршілігінде де аттары аталмай қалған күндерде халық қадырлы ұлдарын, “Үш арысын” ұмытқан жоқ. Бүгін бұлардың мұрасы сол халқының қолында. Елімен еңіреп табысқан ұлдарының ендігі өмірі ұзақ болғай.

“Егемен Қазақстан” газ. 1994 ж. 5 тамыз.

Зоя Кедрина.

Я буду говорить о проблеме социалистического реализма в связи с вопросом об обогащении метода нашего искусства национальной традицией.

Особый интерес представляет работа Б.Майлина, у которого процесс претворения традиций трудно различим, но в овладении методом социалистического реализма он опережает писателей своего времени. Интересна ответственность его героев в стихах и в прозе, особенно женские образы; реалистические символы, возникающие в его творчестве, например, падение шанрака в доме подкулачника, который не хочет уходить от бая, когда его семья вступает в колхоз. Это очень глубокое обобщение, которое, будучи претворено в национальную форму, приобретает большую убеждающую силу. Тут непочатый край работы.

“Әдеби мұра және оны зерттеу”. Алматы, 1961. 312 б.

БЕЙІМБЕТТІҢ ШЕБЕРЛІК ЖӘНЕ ТЕКТІЛІК ӨНЕГЕСІ

Тахауи Ахтанов

ҰСТАЗ

Біздің бақытымызға қарай прозамыз жас болса да – Әуезов сияқты тамаша құбылыс жалғыз емес. Біздің прозамызда Әуезовтен бөлек, өзінше жеке-дара тұрған құбылыс бар. Оның аты – Бейімбет Майлин.

Бейімбет өмірде де, шығармаларында да лепірме қызыл сөзден тіпті аулақ болған адам. Ол туралы сөз айтқанда да көпіртіп сөйлеу келіспейтін сияқты. Әйтсе де осы жазушының туындыларын оқығанда, ол туралы ойлағанда көбіне-ақ сүйсініп қайран қаламын да тіліме асқақ теңеулер орала береді. Бейімбеттен қалған қазына – ұлан-байтақ тұтас бір өмір десек артық болар ма екен. Жазушы қалдырған дүниенің аумағы (кітабының санын ғана айтпаймын) қандай ірі суреткерге де жеңіл жүк емес. Онда қазақ өмірінің тұтас бір ең қызықты дәуірі жатыр. Ол дәуір Октябрь революциясынан бастап отызыншы жылдарды орталағанға шейінгі ел өмірі. Сол тарихи жаңару дәуіріндегі патриархалдық-рулық философиядағы қазақ шаруасының саяси, рухани өсуі, оның таптық, ұлттық психологиясындағы терең өзгерістер. Жазушы Бейімбетті – зерттеуші ғалымға теңеуге болар еді. Оның лабораториясы – бүкіл халық, зерттегені – ел өмірі, адам характері, психологиясы. Майлин жасаған тамаша характерлерді санап шығудың өзі оңай емес. Оның шығармаларында сан алуан естен кетпес бейнелер жүр. Сол кезде заман туғызған біраз характерлер қазір біздің арамызда жоқ, заман өзгере келе адам да өзгереді. Сондықтан да соларды, кәдімгі арамызда жүргендей жанды қалпында сақтап қалған жазушыға көптен көп рахмет айтқың келеді. Жазушы болмаса сонау жылдардағы қазақ шындығы туғызған талай қайталанбас қызық-қызық бейнелер біздің әдебиетімізге келмес еді.

Жалбыр, Таңсық, Мұқыш, Айша, Раушан, Берен, Бәкен, көк сиырлы Дайрабай, Арыстанбайдың Мұқышы, Азамат Азаматыш... Бұл тізімді соза беруге болады. Бұлардың әрқайсысы типтік дәрежеге көтерілген жанды бейнелер. Бейімбет шығармаларын оқығанда бұлардың бәрін көргендей, бәрімен бірге жүргендей боламыз. Осы сияқты Бейімбет жасаған онда-ған образдар болмаса қазақ әдебиетінің портреттер галереясы ойсырап тұрар еді. Бейімбеттің шыншылдығы мен көркемдігі, ұтқыр жинақылығы мен (лаконизм) осы заманғы ең алдыңғы қатарлы әдебиеттің дәрежесінде тұрған сан алуан әңгімелері мен повестері болмаса жиырмасыншы, отызыншы жылдардағы қазақ өмірін көрсетуде біздің әдебиет дәл бүгінгідей мақтана алмас еді. Майлин өзі өмір сүрген өз заманын жазған адам. Бірақ ол сырттан барлап, суретке түсіруші емес, өз дәуірінің тек жансыз айнасы ғана емес.

Майлин өмір диалектикасына терең үніле білген. Көшпелі халықтың санасы мен психологиясындағы өзгерістерді жіті көзбен, көңіл көзімен көріп, шынайы көркемдікпен аша білген. Сөйтіп шын мәнінде жаңалықтың жаршысы болған адам.

Бейімбет Чеховқа тікелей еліктеген жоқ. Чехов сияқты әдебиетке ұлы өзгеріс енгізген, жаңашыл адамға тікелей еліктеу мүмкін де емес. Майлин Чехов сияқты әдебиеттің канондарын бұзды. Дәстүрлі тақырыптар мен дәстүрлі геройларға сюжет, композиция заңдарына жаңаша қарады. Әдебиеттегі үлкен мен кіші туралы ұғымға өзгеріс енгізді. Ойымыз түсінікті болу үшін мысалдап сөйлеп көрелік. Біздің әдебиетте тіпті соңғы кезге дейін геройларды ерекше, күнделікті тіршілікпен әлек боп жүрген пенделерден оқшау етіп алуға бейімдік күшті. Сонау революция, ауылды советтендіру тұсындағы әйелден алған кейіпкерлеріміз де өз ортасынан оғаш, дара тұрады. Жасыратыны жоқ, осыдан барып жасандылық, схематизм деген пәлелер қоздайды. Ал Бейімбет өмірді шығарманың сюжеттік заңына иіп әкелуге қарсы болды, оқиғаның дамуын өмірдің өз логикасына бағындырды. Сол сияқты геройларын да жылтырап сырт көзге түсе қоймайтын ауылдағы екінің бірінен іздейді. Жұрт күнде көріп аңғармай жүрген оқиғаның ерекше сырын ашты, көзге қораш қарапайым адамның ірілігін көрсетті...

Майлиннің бізге үлкен өнеге болатын көркемдік қасиеті – қарапайымдылығы. Онда өзі бастаған жас әдебиетке тән әшекейге, бірден бетке ұратын арзан әсерге құмарлық жоқ. Оқиға таңдауда да, сөз өнерінде де әсіре қызыл атаулыға жат. Көбіне тайғанақ мұзға тағасыз түскен аттай сырғытып әкететін сөзде дыбыс қуалау, үстем теңеу, эпитеттер, арзанқол афоризмдер Бейімбет тілінде кездеспейді. Ол өзі ойын ұғындыру үшін, яки кейіпкерінің бейнесін, қимыл әрекетін беру үшін орағытып теңеу іздеп, тап баса алмай жанай сипап жүрмейді, қарапайым ұтқыр сөзбен қолға ұстатқандай образдар жасайды. Бейімбет ғажап юморист. Оның шығармаларынан кісінің рақаттанып күлмей оқитындары аз болады. Бейімбеттің қазақ поэзиясына енгізілген үлкен жаңалығы да терең зерттеуді керек етеді. Тек айта кететін нәрсе Майлин ақын есебінде қазақ поэзиясына жаңа ырғақ, интонация, реалистік дәстүр әкелді. Ол Сәкен Сейфуллинмен бірге қазақ өлеңінің жаңашылдары Махамбет, Абай дәстүрін жалғаушы. Әрине, Бейімбеттің ақындық стилі поэзияға бірден-бір үлгі десек, қазақ поэзиясының өрісін тарылтқан болар едік. Бірақ сонымен бірге Бейімбеттің ақындық шығармалары қазақ поэзиясының даму жолындағы бір арнасы. Біраз уақыт көтеріңкі романтизмге, құрғақ пафосқа бой ұрған поэзиямыз қазір өмірге тереңірек бойлауға бет бұрды, ақындарымыз осы іздену сапарында Бейімбет тәжірибесіне көбірек үнілетін сияқты. Бұ да Бейімбеттің поэзиядағы тенденциясының өмірі

ұзақтығын көрсетеді. Расында поэзиядағы Бейімбет пен прозадағы Бейімбет бір-бірінен бөлек суреткер емес. Оның өлеңі мен қара сөзінің табиғаты бар. Жазушы қай жанрда болмасын қазақ әдебиетіне реализм мектебін дендеп енгізді...

Майлиннің прозасы мен поэзиясынан қазақ жазушыларының дәл қазіргі ізденіп жүрген жолын, әдебиетте дамып келе жатқан көркемдік, эстетикалық тенденцияны көресіз. Әрине қазіргі көктеп келе жатқан әдеби құбылыстар Майлинді тікелей қайталамайды, оған жалаң еліктемейді, оны жалғастырады.

Бейімбет туындылары риясыз таза шындық, бөгде қоспасы жоқ мөлдір шындық, өзі жасаған замандағы қазақ өмірінің айнасы. Ол айна халық болмысының сырт құбылысын, адамдардың сан алуан характерлерінің суретін түсіріп қана қоймаған, сонымен бірге өмірдің терең ағымдарын, адамдардың рухани бейнесін де тамаша түсіндірген. Ұлы өзгеріс қоғамдағы түбірлі өзгеріс жылдарындағы қазақ қоғамының диалектикасын аша білген.

Оның шығармалары өмірдің өзі сияқты қызыл-жасыл боямадан, даурықпа дақпырттан аулақ. Оның талант болмысы әсіре қызылға жат.

“Сөзстан” жинағы. 8 кітап., 1987 ж.,
Аздап қысқартылып алынды.

Герольд Бельгер

О ЖИЗНИ И ДЕЯНИЯХ БИ-АГА

Они – Сакен Сейфуллин, Ильяс Джансугуров, Бейімбет Майлин, основоположники казахской советской литературы, выразители дум и чаяний своего народа на крутом этапе истории, – были ровесниками. Родились они в разных краях необъятной казахской земли, но во взрослой жизни были неразлучными друзьями и единомышленниками. Во многом судьбы их были схожи. Их и тогда, в 20–30-х годах прошлого столетия, и ныне упоминают вместе. Они и арестованы, и расстреляны были почти в одно время. Верные сыны своего народа, каждый из них оставил глубокий след в национальной истории, культуре и литературе. Прожив всего по 44 года, они успели оставить огромное наследство – томов по десять романов, повестей, рассказов, очерков, поэм, стихов, пьес, либретто, исследований, переводов, докладов, статей. Уникальные личности! Жертвы лихих годин и трагических обстоятельств...

Лет двадцать они и их произведения находились под запретом. Мое поколение узнало о них лишь на исходе 50-х годов прошлого века. С тех пор их наследие много раз переиздавалось, изучалось, переводилось, а их жизнь стала объектом многочисленных исследований, темой книг, фильмов.

...как переводчик однотомника его повестей и рассказов (совместно с Ю. Домбровским), в свое время прочитал все изданные тома писателя, общался с его детьми, следил за всеми публикациями о нем, бывал на его родине и даже являюсь лауреатом премии Беимбета Майлина.

Не все наследие Майлина сохранилось. Не все еще найдено и опубликовано. К изданию полного собрания его сочинений только приступили, и пока что из намеченного десятитомника увидел свет только первый том. Составителям, редакторам и публикаторам предстоит огромный и терпеливый труд. Опять - таки многое упирается в финансы.

...еще один существенный вопрос, который во весь голос обоснованно поднимает автор книги (“Муки лихих годин” или “Муки лихолетья” Т.Бейскулов). В Астане есть музей Сакена Сейфуллина, в Талдыкоргане – музей Ильяса Джансугурова, и только на родине Беимбета Майлина, в Костанае, музея нет. То, что я некогда видел в Тарановском районе, музеем назвать трудно. Пока не поздно, надо бы восстановить справедливость. Это очень wpisалось бы в программу “Культурное наследие”, инициированную нашим президентом, разработанную и принятую Правительством. Я горячо поддерживаю Т. Бейскулова - музей Беимбета Майлина в Костанае нужен. Иначе это будет неуважением к нашей истории, к духовному национальному наследию, к памяти одного из славных сынов казахского народа.

Казахстанская правда. 2004. 22 мая.

Жақан Сыздықов

ДОСЫМ ЕДІ БИ АҒАҢ

Бейімбет екеуміз 1927 – 28 жылдары хат алысып, хабарласып тұрдық. Бұл жылдары мен Қызылжар (Петропавл) қаласында шығатын “Бостандық туы” газетінің редакциясында қызмет істейтін едім. Осы жылдары өлеңдерім газеттерде және “Әйел теңдігі” журналында жарық көре бастады.

1927 жылы Қызылордада шыққан “Жыл құсы” альманағында менің “Әлі қарттың әңгімесі” және “Майкөл тамы” атты поэмаларым басылып шықты.

Осы поэмаларым басылған соң-ақ Би ағаң маған әлденеше рет хат жазды. Хабарласып тұрды. Амал қанша?! Белгілі бір себептермен Би ағаңның бұл хаттарын, әрі онымен бірге түскен суреттерімді сақтай алмай қалдым. Өкінішті-ақ!.. Тіпті өкінішті!

Мен алған хаттардың есімде қалғаны: Сен ылғи үзбестен жазып тұр. Біз үркердің жұлдызындай шоғырланған бір топ адамбыз. Сенің беталысың маған ұнайды. Тобымызға қосылғаныңа өте қуаныштымын. Біздің “Жыл құсы” атты альманағымыз шықты, соны көбірек таратуға ат салысуың керек, деген мазмұнда болатын.

1929 жылы Қазақстан өлкелік партия комитетінің арнайы шақыруымен Қызылордаға келдім. Орналасқаннан кейін Би ағанды іздесем, ол демалысқа шыққан екен. Ол кезде Би ағаң “Қазақстан” баспасының редакторы болып істейтін.

– Бейімбеттің демалысқа шыққанына екі-үш-ақ күн болды. Қазір үйінде болар, – деді баспадағы қызметкерлер.

Көптен аңсаған, көруге құмарланған Би ағаңды Қызылордадағы Ленин көшесінде тұратын пәтеріне әдейі іздеп келдім.

– Шырағым, қай баласың? Сені Қызылордада көрмеген сияқтымын, – деді Би ағаң маған қарап.

Ең алғашқы жүзбе-жүз көргендіктен де Би ағаңның келбетті тұлғасы да, кесек біткен қияпаты да мені өзіне тартқандай болды. Қалың ернін азырақ қыбырлатып, көркем кескінімен күле қарап, шашын әлсін-әлсін сұқ қолымен бұрап қоятын әдеті де маған әсер еткендей.

Мен аты-жөнімді айттым. Біраздан кейін:

– Қайда жатырсың? Қызылордада кімнің үйіне тоқтадың? – деді маған Би ағаң.

Мен Ғабиттің үйінде жатқанымды айтқан соң:

– Дұрыс-ақ екен. Ол біздің бастығымыз болады. Бүгін кешке Ғабитке барайын деп те отыр едім, жақсы болды-ау! – деді көңілденіп.

Кешке жақын Би ағаң Ғабиттікіне келді.

Сондағы екеуінің шүйіркелесе сөйлескені, бірін-бірі зор ілтипатпен тыңдайтыны, ерекше сыйласатындығы осы күнге дейін ұмытылмастай зор әсер қалдырды. Би ағаң ол үйге келгенде, өте сағысынып, алыстан жолаушылап келген адамдай сый-құрметке, әдемі ықылас, жарқын күлкіге бөленетін. Ғабиттің үйінде осылай өткен кештерге мен талай араластым. Бірге болдым. Талай қызықты әңгімелер естіп, талай әдемі күндерді өткіздім.

...Бір күні Би ағаң маған:

– Ертең Сыр бойына шығамыз. Сен бүгін біздің үйде бол, – деді де, мені үйіне алып кетті. Ленин көшесін бойлап келе жатқанда Би ағаң мені қолтықтап алды. Үлкен адамның, зор ұстаздың қолтықтап, жайлап әңгіме айтып, мені күлдіріп келе жатқаны маған зор ғанибет болып сезілді.

Ертеңіне Сыр бойына жағалап кеттік. Сырдың арғы жақ бетінде “Есек қырған” деген жер болады. Сол “Есек қырғанда” отырған ауылға беттедік. Онда бару үшін қайықпен өттік. Бұрын көрмегендіктен Сырдың сырына құмартып, әлсін-әлсін қараймын. Сұхтана қараймын. Тамашалап танданамын.

– Шіркін-ай, – деді Би ағаң бір мезетте – қазақ халқының аңызға айналдырып, жыр еткен Сыры мынау... Жағалай біткен жиде... Қалың жыныс жыңғыл... Осының өзі бір қызық. Осының өзі бір ғажап емес пе?

Би ағанды күтіп отырған қонақжай, меймандос үйге де келіп қалдық. Үй иесі құрақ атып, құшақ жайып жарқылдай қарсы алды бізді. Дастарқан үстінде де, далаға серуендеп шыққанда да айтылған әңгіме, сөздің бәрі де кілең әдебиет, көркем өнер жайында болды.

Осыдан былай Би ағаңмен жиі араласып тұратын болдым. Кейде өзі шақырып алып кетеді. Тіпті мені жібермей еріксіз үйіне қондырады. Би ағаң татар өнерін жақсы көретін, бар ынтасымен беріле тындайтын. Кейде, башқұрттың “Ашқазарын” ыңылдап қана өзі жырлайтын еді.

Кейде:

Неше фасыл, неше бап,
Біздің сөзден бұтақтан.
Кетеді ұзап тарауы,
Жүйріктері мінген озбай ма,
Күйіне келсе жырауы.
Ақиық бүркіт, мұзбалақ
Қаңтарда қарсы желге ұшар,
Қабактан түспей қырауы...

– деп Қостанай елінің “Термесін” әндетіп отыратыны әлі құлағыма естіліп тұрғандай. Маған “Зиләйлук”, “Ғалиябану”, “Зәңгір шәлі” әндерін айтқызады.

Қазақстанның астанасы Алматыға көшті де, біз Би ағаңмен бірге келдік. “Еңбекші қазақ” газетінде бірге қызмет істедік. Алматыда Би ағаң Қаскелең көшесі, 29 үйде тұрды. Би ағаңмен достық көңіліміз толықсып, қат-қабат араласып кетті. Ол мені ылғи “Бала Жақан” деп атайтын еді. Бір сәтте:

– Би аға-ау! Сіз мені неге “Бала Жақан” дейсіз? – дегенімде: – Үлкен Жақандар толып жатыр. Сен бір мезгіл “бала Жақан” болсайшы. Соның өзі жақсы! – деп күлді.

Би ағаң көңіл-күйі түскенде ғана болмаса, сөзге сараң, мінезі ұстамды, салмақты болатын-ды. Бір күні сөзден сөз тауып, “Шұғаның белгісі” қалай жазылғанын толғана отырып әңгімеледі.

– Мен Уфадағы “Ғалия” медресесінде оқып жүргенімде бізді оқытқан мұғаліміміз Ғалымжан Ибраһимов: “Көркем шығарма жазып келіндер, – деп башқұрт ақыны Сәйфи Құдаш пен маған тапсырды. Сәйфимен әрі сабақтас, әрі дос едім. “Ғалияның” тәртібі де қатты еді. Түнгі сағат оннан былай жазуға да, оқуға да рұқсат етілмейтін. Сәйфи екеуміз бір май шамды сатып алдық та, медресенің бір бұрышында, сығырайған шамның жарығында ұрланып отырып, шығарма жаздық. Сәйфи өлең

жазды. Мен көптен бері ойланып жүрген “Шұғаның белгісін” жаздым. Ертеңіне Ғалымжан Ибраимов шығармамызды оқып шықты да, медресеге жиылған татар, башқұрт, қазақ шәкірттерінің алдында өте мақтады. Жақсы баға берді. Медреседе шығатын қолжазба “Садақ” журналына беруге ұйғарды. “Сәйфи Құдаштың да өлеңіне өте риза болдым” дегенін әлі ұмытқаным жоқ.

Кейіннен Би ағамен “Жаңа әдебиет”, “Жаршы” журналдарында да бірге қызмет атқардық. Осы қызметтес болып жүргенде, нағыз журналистік үлгіні Би ағаңнан үйрендік. Редакцияға келген қолжазбаларды өзі түзеп, эп-сәтте өндеп, ажарландырып тастайтын. Журналдың әдемі де тартымды шығуына өзі жетекшілік ететін.

Би ағаңның саусақ қимылы, қалам тартысы, жазу мәнері өте әдемі болатын. Ұзыншалау кесілген ширатпа қағазға түскен жазуы маржандай тізіліп, інжудей төгілетін. Ол жазуға отырғанда оншалықты күй таңдамайтын еді. Тапал үстелге отыра қалып, қою қара шашын бір бұрап тастайды да, бұрқырата жөнелетін. Оның әріп машқилары, әріп өрнегі сұлудың кестесіндей тізіліп түсетін еді. Әсіресе “Азамат Азаматыч” повесін осылай жазып отырғаны дәл сол кездегідей көз алдыма елестейді.

Аға еді, ақылшы еді, қамқор еді, Би ағаң!

Би ағаңның Сәкен, Илияспен достығы да ертегінің аңызындай десем, жалған айтпаған болармын. Бұлардың әзілі, ойын-күлкісі қандай жарасып, келісіп тұратын еді! Бастарына пұшпақ бөрік киіп, қолдарына әшекейлі қырым таяғын ұстап, үшеуі бірден қатарласа көшеден өткенде сырттан қараған адамға шеру тартып бара жатқан “ақындар парады” сияқты болып елестейтін көзіңе!

Осы үлкен ағалардың қатарында Би ағаң мені де қораш көрмей, қомсынбай қадірлейтін еді.

Сондықтан да 1931 жылы Түркістан қаласынан жазған өлең хатымда:

Еркелетіп мәпелеген өзіңіз,

Інілікпен еркелейтін кезіміз.

Оралымды ой, өрнек

тілдің ұстасы,

Тағы кешір!

Ағат болса, сөзіміз! –

деп жазған едім.

Әрине, Би ағаңның дос-жарандары, жолдастары да көп еді. Оларға қашан да болсын есігі ашық, құшағы жаюлы болатын. Әдебиетке ыңғайы бар жастар, институтта оқитын студенттер Би ағаңның үйіне толассыз келіп жататын.

Солардың арасында көп келетін жолдасының бірі – Иса Байзақов еді. Иса келгенде асқақ ән шалықтап, “Желдірме” үйді кернеп кететін-ді.

Осындай көңілді мәжіліс, қызықты, қызбалы думанда отырғанда, шалғын қанатты, өр ақын Иса ағаң:

– Сен – Тобылдың өзенісің, Сәкен – Арқаның асауы, Ілияс – Қонтажының шыңындағы жартасы. Ал мен болсам:

Желқабыз, желді күнгі
дауылдаймын.

Желдіртіп, желдей ескен
жалындаймын.

Өн-күйді түптеп тартып
толқытамын

“Айт!” – десең айтарымнан
жаңылмаймын, –

деп әзілдей күлетін. Бұл сөз күлкі-әзіл ретінде айтылғанымен, тыңдап отырғандар “Бәсе, солай-ау!” дегендей, ризалық сезім білдіретін еді.

Адамшылық, қамқорлық, мейірбан ағалық, парасатты ұстаздық, құшағы кең, қолы ашық жомарттық – бәрі де Би ағаның тұлғасына тоғысып, жазушылық қасиетіне көрік беріп, ажарландыра, нұрландыра түсетін. Асығып, аптықпайтын. Кейімейтін. Кеудесін көтеріп, тәкаппарлық, менмендікке бой ұрмайтын. Өзінің жазғанын дәріптей, я болмаса жатқа айтып мақтанбайтын.

Би ағаң жетпіс жасқа толғанда осы қасиеттері кескін-кейпі, сом тұлғасы, биязы мінезі менің есіме түсіп, көз алдыма елестейді. Күн сайын, сағат сайын жақындап елестейді. “Біздің үйге жүр. Әңгімелесеміз!...” деп шақырып тұрғандай болады.

Аға еді, досым еді Би ағаң!

Риясыз ыстық жүрекпен жылы құшағына алып, қолтықтайтын еді Би ағаң!

Көз жанарына шаттық, көкірегіне нұр ұялаған ардагер, асыл азамат еді Би ағаң!

“Социалды Қазақстан” газ. 1965 ж. 12 қазан.

Бейсембай Кенжебаев

АЗАМАТ ЕДІ

Бейімбет Майлин жиырмасыншы жылдардың басынан газет-журналдар бетінде бірде өлең, бірде әңгіме, енді бірде оқшау сөз – фельетон жазып жиі көрініп жүрді. Оның шығармалары, әсіресе, сол кезде Орынборда шығатын “Еңбекші қазақ” (қазіргі “Социалистік Қазақстан”) газеті мен “Қызыл Қазақстан”, “Жас қазақ” журналдарында көп шығатын еді. 1925 жылдың басында ол “Еңбекші қазақ” газетінің кейбір сандарына шығарушының орынбасары болып қол қойып та жүрді.

Ол жылдары мен оқушымын. Қазақ тіліндегі газет, журналдарды іздеп жүріп оқимын. Олардың ішіндегі көркем шығармаларды, сол кездегі Бейімбет, Сәкен, Илияс, Мұхтар сияқты белгілі жазушылардың шығармаларын жібермей оқитынмын. Осылай мен Бейімбетті сыртынан білдім.

1923–1925 жылдары біздің Күншығыс Еңбекшілері Коммунистік университетінде қазақ оқушыларының әдебиет үйірмесі болды. Онда біз кейде қазақтың белгілі адамдарын шақырып, баяндама жасататын едік те, кейде түрлі мәселелер жөнінде өзіміз баяндамалар жасайтын едік.

Осы ретпен 1924–1925 оқу жылында біздің үйірме жиналысында Сәкен Сейфуллин, Нәзір Төреқұлов, Ғани Мұратбаев, оқушылардан Өтебай Тұрманжанов, Жүсіпбек Арыстанов баяндама жасады.

Мен де баяндама жасадым. Абай өлеңдерінің 1923 жылы Ташкентте басылған жинағына талдау жасадым. Абай шығармалары және олардың қазақ әдебиеті тарихында алатын орны туралы баяндадым. Бұл мәселелер жөнінде өзімнен бұрын жазған кісілердің пікірлеріне тоқтадым, сын айттым.

Осы баяндамамды мен мақала етіп жазып, 1925 жылы көктемде “Еңбекші қазақ” редакциясына, Бейімбетке жібердім. Оған хат жазып, өзі қарауын, кем-кетігін түзетіп, қажет тапса, газетке басуын өтіндім.

Ұзамай Бейімбеттен жайдақ хат, 50 сом ақша алдым. Ха-тында Бейімбет маған мақаламды алдым, газетке басамыз. Мына ақша соның қаламақысы есебінен жіберіліп отыр деген.

Менің мақалам “Абай” деген атпен “Еңбекші қазақ” газетінің сол жылғы 359-360 сандарында жарияланды. Бұл менің тұңғыш әдеби-сын мақалам еді.

1925 жылы күз басында мен жастар баспасөзінде: “Жас қайрат” газеті мен “Лениншіл жас” журналы редакциясына қызметке келдім. Онда бұл газет, журналдардың редакторы Сапар Арықов, секретарьлары Әуеш Қошмағамбетов (Отан соғысында қаза болды). Ахмет Елшібеков еді.

Бұл кезде Қазақ республикасының орталығы Қызылордаға жаңа ғана көшіп келіп орналасқан. Үй тапшы. Қазақ газет-журналдарының редакциялары бәрі бір үйде екен. Бәрінің шаруашылық жағы, қоғамдық ұйымдары бар екен.

Сондықтан мен 1925-жылдың август айынан 1929-жылдың басына дейін Бейімбетпен бір коллектив мүшесі болып, жақын жолдас болып, қызмет ретінде де, үй-іші жағдайында да үнемі араласып жүрдім.

Редакцияға алғаш барғанымда Сапардың алдына кіріп, онымен қызмет жайын сөйлестім. Ақырында Бейімбеттің қайда отыратынын сұрадым. Бейімбетке жолығуым керек екенін айттым.

Сөйтіп отырғанымызда, үстімізге бойы ортадан жоғарылау, денесі

толықша, түсі қараторы, бетінде сәл шешек ізі бар, шағын, тәмпіш мұрынды, астыңғы ерні қалындау қарапайым киімді бір кісі кіріп келді. Ол Бейімбет екен. Сапар дереу:

– Беке, өмір-жасыңыз ұзақ болады екен. Мына кісі Сізді жаңа ғана сұрап, барып сәлем берем деп отыр еді, – деп Бейімбет екеуімізді бір-бірімізге таныстырды.

Бейімбет әрі бірдеңеге алаңдаған тәрізді болып, әрі әнтек ойланып тұрды. Сараң сөйлесті. Осыдан ол алғаш көріскен жолы екеуіміз аман-есен айтысып, жай-күй сұрасқаннан басқа ештеңе сөйлесе қоймадық.

Бейімбет өте момын, мүлде қарапайым, мейлінше кішіпейіл еді, адамды тосырқамайтын, алааламайтын, жасы, дәрежесі пәлен-түгел демей, кіммен болсын әңгімесі, әзілі, мінезі үйлесе кететін. Тек ол аз сөйлесетін, көбінше ойланып тұратын еді.

Жұмыс істегенде, шығарма жазғанда Бейімбет онша көп орын, жағдай, уақыт таңдамас еді. Мейлі қай кезде болсын реті келген жерде, жағдайда, тіпті төңірегі, көпшілік абыр-дабыр болып жатса да отырып жаза беретін. Жазғанда өзі үндемей, түнеріп, қатты ойланып, өзін-өзі ұмытып, шашын сол қолымен ширата отырып жазатын, тез, бірден таза етіп шығаратын.

Ие, Бейімбет жұмысты жылдам, көп істейтін, көркем шығарманы көп жазатын – жемісті жазушы еді. Оның таланты ақырын, бірқалыпты қайнап жатқан бұлақ тәрізді еді.

Бір ерекшелігі газетте журналист болып істеп жүргенде Бейімбет мақала жазуды ұнатпайтын, оны қиын көретін. Мақала жазудан өлең, оқшау сөз, әңгіме жазуды әрі жақсы көретін, әрі оңай деп білетін. Және оларды өзі оңай, шебер жазатын, өте талантты жазушы болатын.

Басқасы тұрсын, Бейімбет өзі шығарып отырған газетке бас мақала жазуды қиын көруші еді. Момындығы, қарапайымдылығы ғой, шақырып сөйлеспей, әрқайсысының қасына келіп, қызметкерлерден:

– Басмақала жазшы! – деп өтінуші еді.

Редакцияның қабырға газетінде бір жолы Аманғали Сегізбаевтың бір әзілі болды. Онда Бейімбет бүгін түнде түс көріпті. Түсінде бір жылдық басмақала жазылып, столдың үстінде үйіліп тұр екен, – дейді.

Бейімбет өз білгенін біреуге үйретуден, біреуге жәрдем, жақсылық етуден тартынбайтын да, жалықпайтын да. Және соларды ол білгішсіп, артықсып, кісімсіп істемей, міндетті адамша кішілік, тең құрбылық қалыппен күліп ойнап отырып істер еді.

Әлі есімде, 1926 жылы мен “Пионер бастықтарына серік” деген кітапша құрастырдым. Соған алғы сөз жазып отырғанымда Бейімбет қасыма келіп тұрып:

– Жолдас Бейсембай, дұрыс емес. Кітапшаның алғы сөзі бұлай басталмайды! – деп күлді.

Мен:

– Неге? – деп жазғанымды оқыдым: “Жолдастар! Қолдарыңдағы кітапша...” – деп бастаған екем.

– Сен жиналыста сөйлеп тұрған жоқсың. Кітабыңды қолыңа алып, оқып отырған бір адамға беттеп отырсың. Сондықтан оны “жолдас – яки оқушы, қолыңыздағы кітапша...” деп бастау керек, – деді Бейімбет.

Көріп жүрдік, сол жылдары Бейімбет жас ақын-жазушылардың газет редакциясына келіп түскен, өзін іздеп келіп, оқып берген шығармаларын жалықпай, мұқият қарап түзеп отырар еді.

Редакцияда ат айдаушы болып жүріп, өлең жаза бастаған, кейін белгілі ақын, жазушы болған Қалмақан Әбдіқадыровты солай ақын, жазушы етіп жетілдірген Бейімбет еді десек, онымыз өтірік, яки асырып айтқандық болмайды.

Сонымен бірге Бейімбет жұрттан өзі де үйренетін, шығармаларының жұрт көрсеткен міндерін қабылдап, тез түзететін, сын айтқанда ренжімейтін, қайта алғыс айтатын.

Ұмытпасам, 1937 жылы болу керек, мен жаңа кітапшалар туралы мақала жазып, онда Бейімбеттің бір әңгіме, очерктер жинағын сынадым.

Бейімбет бұл шығармаларында көбінше ауылдың ескі, кем-кетік, нашар жағын көрсетіпті, ауылдағы жаңаны, жақсыны байқамапты, – дедім. Бейімбет осы үшін маған алғыс айтты.

Алдымда, стол үстінде Бейімбет шығармалары жинаулы тұр, көңілімде, көз алдымда Бейімбеттің бейнесі. Бейімбет қағазы алдында, қаламы қолында, бір қолымен шашын ширатып, ойланып, жазып отыр. Ол көз алдымнан кетер емес.

* * *

Біз Бейімбет екеуміз 1925 жылдың ортасынан 1929 жылдың басына дейін Қызылордада, 1931–1932 жылдары Алматыда қазіргі “Социалистік Қазақстан” газеті редакциясында бірге істедік.

Ол өте момын болатын. Мәтел сөзбен айтқанда, “Қой аузынан шөп алмайтын”, адамды тосырқамайтын кісі еді. Мынау үлкен, анау кіші деп тұрмай, кіммен болсын оның мінезі, әңгімесі, әзілі жараса кететін.

Бейімбет аз сөйлейтін, көбінше ойланып, кейде ақырын ерекше бір ысқырып, ыңыранған тәрізді ән айтып жүретін, кейде домбыра тартып отыратын.

Бейімбет жұмысты сарылып отырып, жылдам, көп істейтін. Көркем шығарманы көп жазатын. Жемісті, таланты көп қырлы жазушы еді. Ол өлең, поэма да, повесть, роман да, фелъетон, пьеса да, очерк, әңгіме де жазар еді. Және оның қаламы соның бәріне бірдей жүйрік, жетік болатын. Қай-қайсысын болсын ұста қиыстырар, жоғары идеалы, көркем суретті етіп шығарар еді.

Бейімбет ата-анасынан жастай жетім қалып, әжесі мен атасының қолында тәрбиеленген. Үш-төрт жыл ауылдағы молдада оқиды. 1909 жылдан бастап революцияға дейін қалалық мектептерде, Троицк, Уфа, Қазан қалаларындағы жоғары дәрежедегі медреселерде оқиды. Өз тұсындағы татар, орыс әдебиеттерімен едәуір танысады. Өлең-әңгіме жазумен шұғылданады. Революция жылдарында халық ағарту қызметінде болады.

1922 жылдан бастап Орынборда, Қостанайда, Қызылордада, Алматыда газет қызметтерінде болады. Өмірінің кейінгі кезінде Алматыда “Әдебиет майданы” (қазіргі “Жұлдыз”) журналының, “Қазақ әдебиеті” газетінің редакторы, Қазақстан баспасының редакторы болып істеп жүрді. Бейімбет қазақтың тұңғыш советтік журналистерінің бірі әрі бірегейі.

Баспасөз бетінде Бейімбет 1913 жылдан көріне бастады. Әуелде шағын өлендерімен, хат-хабарларымен көрінген еді, 1915 жылдан бастап әңгіме, очерк, оқшау сөздерімен танылды. Яғни, жас ақын өлеңмен қоса прозалық шығармалар да жазды.

Бейімбеттің оныншы жылдарда жазған шығармаларының көрнектісі “Шұғаның белгісі” деген әйгілі повесі. “Шұғаның белгісі” сол кездегі көрнекі, қалыптасқан ақын-жазушыларымыз Сұлтанмахмұт Торайғыров пен Спандияр Көбеевтің “Қамар сұлу”, “Қалың мал” романдарынан кем емес, қайта кей ретте артық шықты. Қазақ әдебиеті тарихындағы тұңғыш роман, повестер қатарына жатады.

Жиырмасыншы жылдар Қазақстанда Совет үкіметін нығайту, қазақтың малшы-жалшылары мен кедейлеріне саяси, шаруашылық жақтан бостандық, теңдік әперу, оларды ел басқару, шаруашылықты қалпына келтіру істеріне қатынастыру дәуірі болды.

Осыған сай бұл дәуірде қазақ ақын-жазушылары, солардың көрнектілерінің бірі Бейімбет өз шығармаларында Октябрь революциясын, Совет өкіметін, Ленинді, партия мен үкіметтің елде жүргізген шараларын, ауылда өркендей бастаған жаңа тұрмысты жырлады. Олардың негізгі кейіпкерлері бұғаудан босап, жаңа тұрмыс жасап жатқан халық – қазақ кедейі болды.

Бейімбет қазақ кедейінің уәкілі, өзінің лирикалық кейіпкері етіп Мырқымбайды алды. “Бер, Мырқымбай, қолыңды!” деп сонымен қол ұстасты. Қазақ ауылында жүргізілген қоғамдық істерді, болған уақиғалар мен жаңалықтарды, қазақ кедейінің бейнесін жасады.

Ал, 30-жылдары қазақ совет әдебиеті елде өнеркәсіпті өркендету, шаруаларды колхозға ұйымдастыру, жаңа конституция қабылдау, соны жүзеге асыру, социализмге ұласу мәселелерін сөз етті.

Бейімбет бұл дәуірде шағын өлең-жырлар, фельетондар жазумен қатар колхоз, совхоз, өндіріс, оқу-ағарту орындары туралы, советтер

мен партия, комсомол ұйымдары туралы көптеген көлемді очерк, әңгіме, роман, пьеса жазды. Олардан жазушының “Раушан – коммунист”, “Азамат Азаматыч”, “Көктеректің бауырында”, “Он бес үй”, “Әміржанның әңгімесі”, “Қызыл жалау” деген повестері мен романдарын, “Ауыл мектебі”, “Майдан”, “Біздің жігіттер”, “Талтаңбайдың тәртібі” деген пьесаларын айрықша атап көрсету қажет. Бейімбеттің бұл шығармалары сол кездегі әдебиетіміздің зор табысы болды, қазақ совет әдебиеті тарихында көрнекті орын алады.

Бейімбет – алғыр ойлы, ұшқыр қиялды, өте сезімтал жазушы. Ол бір жағынан, партия мен үкіметтің күнделікті маңызды ұрандарын іліп ала қоятын, екінші жағынан, өмірде, қазақ қауымының өмірінде, салтында болған жаңалықты тез сезіп, дәл түйетін, соларды лезде қорытып, көркем шығармаға айналдыратын қаламгер еді.

Бір мысал. Партия 1924 жылы “Ауылға бет бұрайық” деп ұран тастады.

Бейімбет:

Гүлденсе ауыл – гүлденеміз бәріміз,
Ауыл – дене, біз – қозғалтар жанымыз... –
деп жырлады.

Ал кейін партияның осы ұраны тиісінше нәтиже беріп, ауылда ұлы өзгерістер болған кезде Бейімбет:

Жаңғыртты қазір жырды ауыл,
Жаңа өмірге кірді ауыл...
Істеліп жатыр ұлы істер...
Жаңарта бер жырды ауыл... –
деп күй шертті.

Отызыншы жылдары ауыл мен деревнядағы кедейлер, орта шаруалар көпшілігі колхозға бет алған кезде Бейімбет:

Бәрін айта та бірін айт,
Коллективтің жырын айт, –
деп дереу үн қосты.

Яғни, Бейімбет күнделікті аса актуалды әрі күрделі тақырыптарды сөз етті, оларды дәуір, заманға лайық, халық пен партия тілегендей терең мағыналы, өткір тілді, көркем суретті етіп баяндады.

Әр алуан жанрда жазғаны сияқты, Бейімбет әр алуан тақырыпты да жазушы еді. Өз тұсындағы қазақ өмірінің Бейімбет қозғап, сөз етпеген, жазбаған мәселесі жоқ деуге болады. Ол ірі, уақ деп тұрмай, заман, халық мүддесі, партия, үкімет саясаты қажет еткен мәселелерді жаза берген.

Бейімбеттің тақырыпты таңдау, баяндау жөніндегі бір ерекшелігі, сайып келгенде, ол тұрмыс-салтты, әдет-ғұрыпты суреттегіш

жазушы. Ол қазақтың тұрмыс-салтын, әдет-ғұрпын, мінез-қылығын егжей-тегжейіне шейін жете біліп, айнытпай суреттейтін.

Жазушы, көбінесе, шығармаларының желісі мен оқиғасын от басы, үй іші әңгімесіне, адамның мінезіне құрады. Күрделі, саяси мәселелерді соның төңірегінде айтады.

Бейімбет өлеңдерінің басым көпшілігі – саяси әлеуметтік лирика. Ақын оларды мейлінше қарапайым да жалынды, “Жүрекке жылы, тілге жеңіл” етіп жазады. Тегі, Бейімбет шығармаларының тілі жеңіл де әсем, қысқа да нұсқалы келуші еді.

Жалпы Бейімбеттің таланты, шығарымпаздық шама-шарқы тереңнен бірқалыпты бұрқылдап қайнап шығып жатқан, ешқашан тарылмайтын көп көзді, төбесі күн сәулелі көк аспан, төңірегі көкөрай шалғын көк бұйра ағаш, солар бетінен айналадағыдай көрініп тұратын үлкен мөлдір бұлақ тәрізді.

Бейімбет Майлин – қазақ халқының совет дәуіріндегі көрнекті, талантты ақын-жазушысы, классик жазушы. Қазіргі озат идеяны, мейлінше көрікті, көп жанрлы қазақ совет әдебиетінің ірге тасын қалаушылардың бірі және белгілі журналист, қоғам қайраткері.

Естеліктер жинағы “Би аға”. 1991 ж.

124-130 – бб.

**Б. МАЙЛИННІҢ ӨМІРІ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗГІ
КЕЗЕҢДЕРІ
ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВА
Б.МАЙЛИНА**

1894 ж., 15 қараша –Б.Майлин бұрынғы Торғай облысы, Қостанай уезі, Дамбар болысының Ақтөбе деген жерінде дүниеге келді (қазіргі Қостанай облысы, Таран ауданы). Бір жасқа толмай әкесі Жармағамбет, он екі жас шамасында шешесі Кұлғызар дүние салады. Әжесі Бойдастың қолында тәрбиеленеді.

1910 ж. –Алғаш айтысқа түскен. Әржікей деген ауылда ақын болып жүрген молданы жеңіп шыққан.

1911-1914 жж. – Арғынбай қажының және Троицкідегі “Уазифа” медреселерінде оқыды, бірақ бітірмей кеткен.

1913 ж. –“Айқап” журналында, №15, тұңғыш рет “Қостанай уезі Дамбар болысы” деген мақаласы жарияланды.

1914 ж. –Уфадағы жоғары білім беретін “Ғалия” медресесіне түсіп, 1916 ж. оны бітірмей кетуге мәжбүр болды. Бұл жылдары баспасөзде: тұңғыш әңгімесі “Болған іс”//“Айқап”.-1915.- №15, тұңғыш өлеңдері “Штат”, “Жазғы кеш”, “Мұқтаждық”, “Айқап” журналында жарияланды.

1915-1916 жж. –“Ғалия” медресесінде “Садақ” қолжазба журналын шығарып, оның редакторы болды. Онда “Шұғаның белгісі” повесінің әңгімелік нұсқасы алғаш рет басылды.

1916-1917 жж. - Қостанай уезі Сарой болысындағы 4-ауылда, Қарғыз еліндегі Сағымбаев деген кісінің үйінде ашылған мектептерде мұғалім.

1918 ж. 22 сәуір –Троицкідегі оқушы қазақ жастарының қойған театр-әдеби кешінде “Кім айыпты” деген пьесасы тұңғыш сахнада қойылды.

1918 ж. – Бірнеше ай алашорда қозғалысының сапына кірді. Алашордаға арнап “Алашордаға”, “Еліме”, “Адаспасыз” деген өлеңдерін жазды.

1918-1919 жж. – Ақжігіт және Ақтөбе ауылдарындағы мектептерде мұғалім.

1920-1932 жж. - Қостанай губерниялық оқу бөлімінің Дамбар болысы бойынша инспекторы. Дамбар болысын сайлауда болыстың орынбасары.

Уездік халық ағарту бөлімінің аз ұлттар жөніндегі нұсқаушысы.

Губерниялық жер бөлімінің бастығы.

Болыстық оқу бөлімінің меңгерушісі.

1922 ж. тамыз айы –“Еңбекші қаззақ” газетінің жауапты хатшысы. “Қызыл Қазақстан” журналында, №12, алғашқы повесі “Шұғаның белгісі” жарық көрді.

1923 ж. тамыз айы Қостанайдағы “Ауыл” газеті редакторының орынбасары.

1923 ж. “Қызыл Қазақстан” журналының 17-18 сандарында “Маржан” поэмасы басылды.

1923 ж. - “Раушан-коммунист” повесі жарық көрді (“Ауыл” газ. №24,25). Кейін жалғастырды.

1925 ж. шыққан жинағы “Өлеңдері” деп аталды.

1925 ж. - ҚазААП (Казакская ассоциация пролетарских писателей – Пролетарлар жазушыларының қазақ ассоциациясы) ұйымын құру жөніндегі бюроның мүшесі. Ол құрылғанда президиум мүшесі болып сайланды.

1926 ж. маусым. - Компартия мүшесі.

1926 ж. “Әйел теңдігі” журналының, 1927 ж.—“Жыл құсы” альманағының, 1928 ж. –“Жаңа әдебиет” және “Жаңа мектеп” журналдарының, 1932 ж. –“Әдебиет майданы” журналының алқа (редколлегия) мүшесі.

1926 ж. “Ел сыры”, “Өз басында” және “Күлпаш” атты өлеңдері мен әңгімелерінің және жинақтары және “Ел мектебі” пьесасы жарық көрді.

1926-1927 жж.–“Жастық жалыны” повесі “Жаңа мектеп” журналында жарияланды (1926 -№12-13; 1927.-№1,2).

1927 ж. –“Қарашаш” романының үзіндісі жарық көрді. (“Жаңа мектеп” журн. № 5,6.).

1927 ж. – белгілі “Мырқымбай” өлеңін жазды (“Еңбекші қазақ” газ. 9,10 қазан).

1927 ж. –“Бөліс” поэмасы, “Ел көркі”, “Он жылда” өлеңдер, “Жол үстінде” әңгіме, “Маржан” әңгіме-өлең кітаптары басылып шықты.

1927 ж. тамыз. - 1929 ж. мамыр - “Ауыл тілі” газеті редакторының орынбасары.

1928 жылдан бастап әртүрлі қызметтерді қатар атқарып отырды:

1928 ж. – “Сойқанды содырлар” деген атпен алғашқы фельетондар жинағы басылды.

1928-1933 жж. - Казгосиздатта саяси редактор.

1929 ж. “Сыр бойы” газетінде фельетоншы, хатшы.

1929 ж. “Кесінділер” деген жинағына фельетондары енді.

1930 ж. –“Колхоз” әңгімелер жинағын шығарды. Аса кең тараған “Даудың басы – Дайрабайдың көк сиыры” әңгімесі жарияланды (“Жаңа әдебиет ”.-№ 4).

1930-1931 жж. –“Жаршы” журналының жауапты редакторы;

1930-1931 жж. “Әдебиет майданы” журналында жарияланып, ақыры 1934 жылы жеке кітап болып басылып шыққан шығармасы “Азамат Азаматыч” романы.

1931 ж. 4 сәуір – Ж.Шаниннің режиссерлік етуімен қазақ драма театрында “Майдан” пьесасы тұңғыш рет сахнаға шығарылды.

1932 ж. ақындығының 20 жылдығы аталып өтті.

1932 ж. –“Қанжар” деген атпен өлеңдер жинағы, “Тартыс” романы (“Әдебиет майданы” журн. , № 2,3 шықты).

1933 ж. төрт томдық толық жинағы шыға бастады. Сол жылы 1913-1920 жылдар арасында жазылған өлеңдері кірген бірінші томы, әңгімелеріне құрастырылған екінші томы шықты, 1928-1930 жылдарда жазылған әңгімелері енген үшінші томы шықты.

1933 ж. “Әдебиет майданы” журналының жауапты редакторы.

1933-1934 жж. өндіріс тақырыбына шығармалар жазу үшін алып өнеркәсіп орындарын аралайды. Нәтижесінде 1934 ж. “Алыптарды аралағанда” деген кітабын шығарады. Оған сол кезеңде жазған өлең, әңгіме, очерктері енгізілген.

1934 ж. – мамыр айында музыкалық драма театрында “Шұға” атты музыкалық драмасы қойылды;

маусым айында драма театрында “Талтаңбайдың тәртібі” пьесасы сахнаға шығарылды;

“Атылмаған оқ” повесі жарияланды (“Лениншіл жас” газ., 22 ақпан, “Әдебиет майданы” журн., №1-2, 5).

қараша айында “Қызыл жалау” романын жазу үшін Қарағандыға сапар шегеді;

қарашаның аяғында Алматыға оралып 25 баспа табақ көлеміндегі “Қызыл жалаудың” қолжазбасын тұңғыш рет Ж.Шанин мен І.Жансүгіровке оқып берген. Романның “Кен құшағында” деген атпен “Әдебиет майданы” журналында, “Социалды Қазақстан”, “Қарағанды пролетариаты” газеттерінде үзіндісі жарияланады, 1935 жылы жалғастырылды.

1934 жылы, пьесаларынан құралған төртінші томы басылды.

1934 ж. 12-18 маусым Қазақстан Жазушылар одағы басқармасының мүшесі болып сайланған тоғыз адамның бірі Бейімбет.

1934 ж. күзінен 1936 ж. 4 қазанына дейін “Қазақ әдебиеті” газетінің жауапты редакторы әрі қазақ әдебиеті баспасында меңгеруші. Сондай-ақ 1934 ж. тамыз –1936 ж. шілде аралығында “Социалды Қазақстан” газетінің қызметкері.

1935 ж. қаңтар басында өткен Қазақстанның ІХ советтер съезіне Б.Майлин делегат болып қатысты;

“Біздің жігіттер”, “Аманкелді” (Ғ. Мүсіреповпен бірге) пьесалары драма театры сахнасында қойылды;

“Жалбыр” либреттосы опера театрының сахнасына шығарылды;

Қазақстан Орталық атқару комитетінің жазушыларды марапаттау жөніндегі І қарашадағы қаулысы бойынша “Қазақстанның 15 жылдығы” значогі Б.Майлинге тапсырылды.

1936 ж. Бұл жылғы айтулы оқиға - Мәскеуде Қазақстан әдебиеті мен өнерінің онкүндігінің (декада) өтуі. Үлкен театрдың сахнасында мамыр айында Ғ. Мүсірепов либреттосын жазған “Қыз Жібек”, Б.Майлин либреттосын жазған “Жалбыр” опералары үлкен табыспен өтті.

“Аманкелді” көркемсуретті фильмнің сценарийін Ғ.Мүсірепов және В.Ивановпен бірлесіп жазды. Бейімбет қазақтың тұңғыш киносценарисі.

“Жалбыр”, “Кездескендер”, “Қоңсылар” романының үзінділері 1936 жылы да жалғастырылып басылды.

1937 ж. “Аманкелді” көркем фильмі түсірілгенде басаяғына дейін қатысты. Фильм күзде кинотеатр экранына шығарылып көрсетіле бастады. Бірақ Бейімбет оны көре алған жоқ.

1937 ж. 4 қазан – жалған жаламен тұтқындалды.

1938 ж., 26 ақпан - Бейімбет Майлин халық жауы деген атпен атылды.

1894 г. 15 ноября. Рождение Беймбета (Бимагамбета) Жармагамбетовича Майлина в урочище Актобе Дамбарской волости, Кустанайского уезда, Тургайской области в семье бедного скотовода. Отец Жармагамбет скончался, когда мальчику не исполнилось и года. В двенадцатилетнем возрасте он потерял мать. Мальчик воспитывался у бабушки Бойдас.

1911-1912 гг. Учеба в медресе Абдрахмана Аргынбаева.

1913 г. - Публикация стихов в газете "Казах", журнале "Айкап".

1914 г. - Учеба в медресе "Галия" в Уфе, которая была прервана в 1916 году по состоянию здоровья.

1914-1915 гг. - Редактор рукописного журнала "Садак" (Уфа). Публикует стихи, статьи, рассказ "Памятник Шуге" в казахских периодических изданиях.

1916-1919 гг. Учитель в аульных школах.

1918 г. 22 апреля. Организация на молодежных вечерах в Троицке, Ташкенте, Оренбурге концерта и постановка пьесы "Кто виноват?"

1918 г. - В течение нескольких месяцев находится в рядах партии Алашорды.

1919-1922 гг. Глава земельного отдела, инспектор по просвещению в Дамбарской волости, заведующий отделом образования, секретарь газеты "Еңбекші қазақ" и журнала "Қызыл Қазақстан". Писательская и журналистская деятельность в Оренбурге.

1923-1925 гг. - Заместитель редактора газеты "Ауыл". Опубликованы рассказы, фельетоны, статьи, отрывки из повести "Коммунистка Раушан".

1924-1928 гг. - Активное участие как писателя и журналиста в деятельности КазАПП.

1925 г. Ответственный секретарь газеты "Еңбекші қазақ" в Кызыл-Орде. Член оргбюро Ассоциации пролетарских писателей Казахстана, осуществлявшей подготовку к 1-ой Всеказахстанской конференции пролетарских писателей.

1925 г. Декабрь. Издание сборника стихов.

1926 г. 13 января. Член КПСС. Вместе с писателями М. Ауэзовым, С. Сейфуллиным приступил к созданию репертуара первого казахского театра.

1926 г. Апрель. Премьера пьес "Шанжар мулла" и "Народная школа" в Казахском театре драмы, издание произведений: "Школа страны" (Пьеса, Кызыл-Орда), "Заветная мысль народа" (Стихи, Семипалатинск), "Кульпаш" (Рассказы, Ташкент-Кызыл-Орда), "Памятник Шуге" (Повесть, Москва) и др.

1926-1928 гг. Член редколлегии в газетах и журналах: "Жаңа әдебиет", "Жаңа мектеп", "Әдебиет майданы", "Әйел тендігі".

1927-1929 гг. Заместитель редактора газеты “Ауыл тілі”.

1927 г. 14 апреля. Выступление с чтением новых произведений на 1-ом литературном вечере КазАПП. Написано стихотворение “Мыркымбай”.

1 декабря. Издание произведений: “Дележ”, “На дороге”, “Два капкана”, “Вид аула”, отрывка из романа “Карашаш” и др. (Кзыл-Орда).

1928 г. 15 декабря. Издание произведения “Озорники” и др.

1929 г. 16 июля. Премьера пьесы “Очки” в Казахском театре драмы.

11-16 декабря. Издание сатирических произведений: “Очки”, “Кесиндилер”.

1930 г. 15 декабря. Издание сборника рассказов “Колхоз”.

1931 г. Январь-апрель. Премьера пьесы “Фронт” в Казахском театре драмы. Режиссером М.Шаниным поставлена пьеса “Майдан”.

1932 г. Премьера пьесы “Учитель медресе” в Казахском театре драмы.

1932 г. 5 марта. Чествование 20-летия литературной деятельности писателя общественностью Казахстана.

26-31 декабря. Издание на казахском языке сборника стихов “Кинжал”.

1933 г. Декабрь. Издание сборника сочинений в 3-х т.

1934 г. 12-18 июня. - 1 съезд советских писателей Казахстана.

1934-1936 гг. Ответственный редактор газеты “Қазақ әдебиеті”.

1935 г. 25-29 октября. Юбилейная сессия ЦИК КазАПП, посвященная 15-летию республики.

1935 г. 1 ноября. По постановлению Президиума ЦИК Казахстана за выдающиеся заслуги и помощь в развитии культуры народов Советского Союза и, в частности, казахской литературы, награжден Значком “ХІ-летие Казахстана”.

10-15 февраля. Участник III Пленума ССП в Минске. В сборнике “Казахстан” опубликованы очерки.

1936 г. 17-27 мая. Первая Декада казахского искусства и литературы в Москве. Показана опера “Жалбыр”.

1937 г. 10 февраля. Один из редакторов собрания сочинений А.С. Пушкина (наряду с С.Сейфуллиным, М. Ауэзовым, С. Мукановым).

1936-1937 гг. Редактор в Казахском издательстве и главный редактор газеты “Қазақ әдебиеті”.

1937. Съемка художественного фильма “Амангельды”, который писателю не суждено было увидеть.

22-25 февраля. Участие в Пленуме ССП СССР, посвященном 100-летию со дня смерти А.С.Пушкина.

1937 4 октября. Арестован по ложному донесению.

1938 г. 26 февраля. Расстрелян как враг народа.

Б.МАЙЛИННІҢ ӨМІРІ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ ТУРАЛЫ ӘДЕБИЕТТЕР

ЛИТЕРАТУРА О ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВЕ Б.МАЙЛИНА

- АБРАЛИН К. Семей сахнасында “Жалбыр” // Ертiс.-1965.-19 май.
- АЙТБАЕВ Е. Бейiмбет Майлин // Лениншiл жас.-1957.-25 сентябрь.
- АҚМҰҚАНОВА Б. 20-жылдардағы әңгiмелердiң идеялық көркемдiк ерекшелiктерi // ҚССР Ғылым академиясының Хабарлары.-1959.- № 12.- 26-39 б.
- АҚМҰҚАНОВА Б. Көркем әңгiмелердегi коллективтендiру тақырыбы (1927-1930) // Қазақ совет әдебиетi мәселелерi. - Алматы, 1960. - Том 2.- 91-99 б.
- АҚМҰРЗИН С. Ауыл өмiрiнiң жыршысы // Орал өңiрi.-1964.-15 ноябрь.
- АҚМҰРЗИН С. Сүйiктi жазушы, дарынды ақын // Октябрь туы.-1958.- 7 октябрь; 1957.-6 сентябрь.
- АҚТАЛҒАН жазушылар мен журналистер еңбектерiнiң көрсеткiштерi (1917-1937).- Алматы: Қазақстан республикасы ұлттық мемлекеттiк қазынасы, 1993.-46 б.
- АҚШОЛАҚОВ Т. Б. Майлин әңгiмелерi шеберлiк сипатын ашу // Қазақстан мектебi.- 1971.- № 8.-51-55 б.
- АҚЫН ТОЙЫ // Тың өлкесi.-1965.-11 июль.
- АҚЫН IЗIМЕН // Коммунизм жолы.-1961.-16 июль.
- АҚЫНДАРҒА ашық хат: “Құрметтi Бейiмбет, Мырқымбай қайда?” // Социалды Қазақстан.-1934.-12 май. Қол қойған “Екi оқушы”.
- АЛАШҚА айбын болған арыстар // Халық кеңесi.-1994.-14 желтоқсан. Т.Рысқұловтың, С.Сейфуллиннiң, I.Жансүгiровтiң, Б.Майлиннiң, С.Қожановтың 100 жылдықтарына орай.
- АЛДАБЕРГЕНОВА Ж. Б. Майлиннiң ұрпақтары: бейкүнә көздiң жасындай // Қазақ әдебиетi.-2004.-29.-23 шiлде.
- АЛҒЫСБАЕВ Қ. Көркем шығарманы таңдау жолдары. –Алматы: Респ. басп. каб., 1995.-277 б.
- АЛТЫНБЕКОВА Т. Әйел тендiгiнiң жаршысы // Оңтүстiк Қазақстан.-1965.-10 июль.
- АРДАҚТЫ Сәкен ағай // Социалды Қазақстан.-1934.-30 май.
- С.Сейфуллиннiң шығармалары туралы сын мақала. Бейiмбет аталады. Қол қойған “Екi оқушы”.
- АРХИВ қазынасын ақтарғанда // Қазақ әдебиетi.-1958.-23 май.
- АРЫСТАНБЕКОВ Т. Аялы ардагер // Тың өлкесi.-1965.-13 июль.
- АРЫСТАНБЕКОВ Т. Халықтың адал ұлы // Қазақ әдебиетi.-1965.- 9 июль.
- АРЫСТАНОВ Ж., АЛТЫНБЕКОВА Т. Қазақтың совет әдебиетiнiң зор табысы: Мақала // Социалды Қазақстан.-1936.-4 февраль.

АСҚАРОВ С. Юбилейлік көрме // Тың өлкесі.-1965.-19 ноябрь.

АСПАНДИЯРОВ С. // Лениншіл жас.-1937.-11 апрель. “Аманкелді” пьесасының Қазақ драма театрында қойылуы.

АСПАНДИЯРОВ С. Жүрер алдында // Қазақ әдебиеті.-1936.-8 апрель. Қазақстанның музыка театры декадаға даярлануда. “Жалбырдың” қойылуы.

АСЫЛ сөздің ақиығы: Мақалалар // Ленин жолы.-1984.-15 ноябрь. Мазм.: Ә. Қоңыратбаев. Сатираның шын шебері; Т.Тебегенов. Көркем сөз бәйтерегі.

АТАҚАНҰЛЫ Н. Үлгілі үлкен театр жасаймыз // Екпінді.-1935.- 24 октябрь. “Талтаңбайдың тәртібі” Семей обл. театрында.

АТЫҒАЙҰЛЫ. “Тас түлек”, “Аманкелді”, “Тойдан кейін” тағы басқалар // Қазақ әдебиеті.-1935.-28 сентябрь. Қазақ драма театрында.

“АУЛДЫҢ” алғашқы жауапты хатшысы Бейімбет Майлин // Қостанай таны. -1993.- 1 қыркүйек.

АХМЕТОВ А. Бес арыстың бір тойы // Өркениет.-1994.-17 желтоқсан. Т. Рысқұловтың, С. Сейфуллиннің, І.Жансүгіровтің, Б.Майлиннің, С. Қожановтың 100 жылдықтарына орай.

АХМЕТОВ А. Ұлы ерліктің образы // Екпінді.-1936.-18 май. “Жалбыр” пьесасы Семей обл. қазақ театрында.

АХМЕТОВ О. “Жалбыр” постановкасын бұдан да өңдеу керек // Екпінді.-1936.-27 май.

АХМЕТҰЛЫ Ш. Биылғы ісіміздің өрісі және алдымыздағы міндеттер // Қазақ әдебиеті.-1935.-3 июль. Қаз. мем. музыка театрында “Шұғаның” қойылуы.

АХТАНОВ Т. Көркем сөздің шебері //Қазақстан коммунисті.-1965.-№ 7.-36-40 б.

АХТАНОВ Т. Ұстаз. Кітапта “Сөзстан”.-8 кітап.-1987.-162-170 б.

ӘБДІРАХМАН. (Мұстафин). Бейімбет Жармағамбетұлы Майлин //Ауыл.-1924.-10 май. “Ауыл” газетінің шығарушы коллективінен Бейімбет Жармағамбетұлы Майлинге жазғаны.

ӘБДІРАХМАН. Көркем әдебиет туралы //Еңбекші қазақ.-1925.-24-25,26-27 август; 14 сентябрь. Бейімбет аталады.

ӘБДІРАХМАНОВА Т. Бейімбет Майлин жөнінде жаңа дерек // Лениншіл жас.-1959.-6 сентябрь.

ӘБДІРАХМАНОВА Т. Бейімбет Майлин - журналист // Жұлдыз.-1960.-№ 5.-148-152 б.

ӘБЖАНОВ Т. “Азамат Азаматыч”// Советік Қарағанды.-1961.-23 июль.

ӘБИБОЛЛА. “Жалбыр” // Социалды Қазақстан. - 1935.-28 сентябрь.-1936.-4 февраль.

ӘБІЛЕВ Д. Би ағаң: Кітапта “Ой толғауы”.-Алматы: Жалын, 1981.

ӘБІЛОВ Ф. Бейімбет Майлин // Коммунизм жолы.-1958.-18 июль.

ӘБІШЕВ Д. Би аға ауылында // Қостанай таңы.-1994.-5 тамыз.

ӘБІШЕВА Г. Сарқылмас ой бұлағы //Коммунизм таңы.-1984.-9 июнь.

ӘДЕБИ мұра /Құрастырған Ү.Субханбердина.-Алматы: Жазушы, 1970.-255 б.

ӘДЕБИ өмір шежіресінен (1921-1937). Бейімбет шығармаларының басылуы жайында мәліметтер // Қазақ совет әдебиетінің мәселелері. – Алматы. - 1960. - II том. - 196-206 б.

ӘДЕБИЕТ айтысының алғашқы қортындысы // Қазақ әдебиеті.-1936.-25 апрель. Бейімбеттің “Мырқымбайы” аталады.

ӘДЕБИЕТ диалектикасы - дәуір шындығы. Роман туралы әңгімені қорытындылау // Қазақ әдебиеті.-1981.-10 апрель. Авт.: С.Қирабаев, Р. Бердібаев, С. Жүнісов, С.Сматаев б.

ӘДЕБИЕТИМІЗДІң мерейі мен мәртебесі: мақалалар // Орта-лық Қазақстан.-1984.-30 ноябрь. Мазм.: Абзал жазушының асыл мұрасы /С. Ыбыраев. Бейімбеттің жаңашылдығы.

ӘЛЖАНОВ. Құрманбек пен Күләш ойыны // Социалды Қазақстан.-1936.-4 февраль. “Жалбыр” пьесасында.

ӘЛХАНОВ М. Колхоз өмірін суреттеген алғашқы повесть //Қазақ совет әдебиетінің мәселелері.- Алматы, 1960.- 2 том. - 100-106 б. Қазақша-орысша. “Он бес үй” туралы.

ӘЛХАНОВ М. Көркем сөздің шебері // Еңбек туы.-1960.-30 январь. Таңдамалы шығармаларына пікір.

ӘЛХАНОВ М. Майлин творчествосының алғашқы кезеңі жайында //ҚССР Ғылым академиясының Хабарлары Филология мен өнертану сериясы.-1960.-Вып. 2.-13-23 б.

ӘЛХАНОВ М. Тіл ұстартқан шын шебер // Жұлдыз. -1966.- № 8.

ӘЛІБАЙҰЛЫ А. Қазақстан баспасы ұлт мәдениетінің бір ошағы // Қазақ әдебиеті.-1935.-9 ноябрь. Бейімбет аталады.

ӘЛІБЕК. Ұлт өнерін өркендетейік // Социалды Қазақстан.-1933.- 12 декабрь. Мақалада Бейімбет творчествосы талданады.

ӘЛІМҚҰЛОВ Т. Бұйырған несібе // Қазақ әдебиеті.-1974.-29 қараша.

ӘМИНА. Көркем әдебиетіміз қазақ әйелін тани ма? // Лениншіл жас.-1935.-12 ноябрь. Бейімбет шығармалары аталады.

ӘМІРОВ Ғ. “Азамат Азаматович”// Қызыл ту.-1961.-29 ноябрь.

ӘМІРОВ Ғ. Тамаша бір жаз еді...// Қазақ әдебиеті.- 1965.-5 март.

ӘУЕЗОВ М. Әдебиет тарихы: Жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған.-Алматы: Ана тілі, 1991.-240 б.

ӘУЕЗОВ М. Әдебиеттегі формализм мен натурализм туралы айтыста сөйлеген сөз //Қазақ әдебиеті.- 1936.- 25 апрель. Бейімбет творчествосы талданады.

ӘУЕЗОВ М. Әр жылдар ойлары: Қазақша және орысша жазылған зерттеулер, мақалалар.- Алматы, 1959.-384-386, 391 б.

ӘУЕЗОВ М. Драматургияның бүгінгі жайы мен алдағы міндеті // Қазақ әдебиеті.-1934.-7 июль; Социалды жол.-1934.-15 август. Кеңес жазушыларының Бүкілодақтық съезіндегі баяндамада “Талтаңбайдың тәртібі” аталады.

ӘУЕЗОВ М. Жақсы пьеса - сапалы әдебиет белгісі // Социалды Қазақстан.- 1934.-28 апрель; Әдебиет майданы.-1934.- № 5.- 89-95 б.

ӘУЕЗОВ М. Қазақстанның көркем өнері // Қазақ әдебиеті.-1935.-24 октябрь. “Жалбыр” қазақ драма театрында.

ӘУЕЗОВ М. Қайта туған халықтың әдебиеті: Шығармалары.-Алматы: Жазушы, 1969.- 12 том. - 476-477 б.

ӘУЕЗОВ М. Уақыт және әдебиет.-Алматы, 1962.-170-260 б. Мақалалар жинағы.

ӘУЕЗОВ Мұхтар жолдастың сөзі // Қазақ әдебиеті.- 1937.- 20 апрель.Қазақ совет жазушыларының жалпы жиналысында Бейімбет аталады.

ӘУЕЛБЕК. Шұға туралы айтыс // Социалды Қазақстан.-1935.-17 декабрь. Музыка театрында қойылуы.

ӘШІМБАЕВ С. Ғабит ағамен 227 минут // Лениншіл жас.—1972.-17 март.

Б.МАЙЛИН—ПУБЛИЦИСТ.- Алматы: Білім, 1979.-45 б.

Б.МАЙЛИН шығармалары туралы баяндамалар // Социалистік Қазақстан.-1935.-17 ноябрь.

Б.МАЙЛИНГЕ арналған кеш // Социалистік Қазақстан.-1965.-28 ноябрь. М.Әуезов атындағы Қазақтың мемлекеттік академиялық драма театрында. 70 жыл толуына байланысты.

Б.МАЙЛИНДІ еске түсіру // Еңбек туы.-1965.-26 ноябрь; Орталық Қазақстан.-1965.-23 ноябрь.

БАДЫРОВ Қ. Әр сөзі сабақ еді // Қазақ әдебиеті. —1974.- 29 ноябрь.

БАДЫРОВ Қ. Үлкен табыс // Социалды Қазақстан.-1937.-17 декабрь. “Жалбыр” қазақ драма театрында.

БАЗАРГЕЛДИЕВ Н.И. Колхоз пьесалары туралы // Қазақ әдебиеті.- 1936.-21 июль.

БАЙГЕЛДИНА С. Үі класта Б.Майлиннің өмірбаянын оқыту // Қазақстан мектебі.-1970.- № 11.-56-57 б.

БАЙҒАМБЕТОВ Қ. Жібек мінез жан еді: Естелік өлең // Ленин жолы.- 1965.-5 июль.

БАЙҒАМБЕТОВ Қ. Онымен бірге өткен күндер: Естелік // Ленин жолы.-1965.-11 июнь.

БАЙҚАМАНОВ Қ. Сүңірдің ролін әлі зерттеуім керек // Екпінді.-1936.- 18 май. “Жалбыр” Семей обл. қазақ театрында.

- БАЙМАҚАМБЕТҰЛЫ Н. Ақталған еңбек // Әдебиет майданы.-1934.- № 7-8.-93-103 б.
- БАЙМАҚАНҰЛЫ С. Халық көркем өнершілерінің бірінші слетінен не күтеміз: Мақалада “Шұға” аталады // Социалды Қазақстан.-1934.- 11 июль.
- БАЙМЕНШЕ С. Бейтаныс Бейімбет.-Алматы: Елорда, 2001.-315б.
- БАЙМЕНШЕ С. Бейімбет аудармашы ыәм оның аудармасы // Жұлдыз.-2002.- № 194-199 б.
- БАЙМЕНШЕ С. Бейімбет не Ғабит // Қазақ әдебиеті.-2002.-22 наурыз.
- БАЙМЕНШЕ С. Бейімбет редактор болған ба? // Жас қазақ.-1992.-9 желтоқсан.
- БАЙМЕНШЕ С., БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Талант тапқа бөлінбейді // Бейімбет Майлин. Көптомдық шығармалар жинағы.-Алматы: Қазығұрт, 2003.- 1 том. - 54-78 б.
- БАЙМЕНШИН С. Алысудың арқасында жеттік // Қостанай таңы.-1994.-15 қараша.
- БАЙМЕНШИН С. “Әйел теңдігі” ыәм Бейімбет // Қазақстан әйелдері. - 1995.- № 9.-2-6 б.
- БАЙМЕНШИН С. “Әйет” совхозын аралағанда // Қостанай таңы.-1994.-10 ақпан.
- БАЙМЕНШИН С. Бейімбет, бәрінен бұрын журналист еді // Ақтөбе.-1994.-4 қазан.
- БАЙМЕНШИН С. Бейімбет және “Ауыл тілі” газеті // Дидар.- 1994.-13 желтоқсан.
- БАЙМЕНШИН С. Бейімбет шығармалары - замана шежіресі // Ақиқат.-1994.- № 7.-82-87 б.
- БАЙМЕНШИН С. Бейімбеттің биігі // Өркениет.-1994.-15 қазан.
- БАЙМЕНШИН С. Бейімбеттің сөз қолдану сырлары // Қостанай таңы.-1995.-10 маусым.
- БАЙМЕНШИН С. Бейімбеттің сөзстаны.-Алматы, 1996.-174 б.
- БАЙМЕНШИН С. Би-ағаң шығармашылығының белгісіз беттері // Сарыарқа.-1994.-14 желтоқсан.
- БАЙМЕНШИН С. Би-ағаның “тұңғышының” тарихы //Ақ желкен.-1994. - № 9 -10.-26-28 б.
- БАЙМЕНШИН С. ...Бұл да - біздің тарихымыз // Өркениет. -1994.-15 қазан. Б. Майлиннің 100 жылға толуына орай.
- БАЙМЕНШИН С. Екеудің шындығы // Егемен Қазақстан.-2001.-19 мамыр.
- БАЙМЕНШИН С. Майлиннің Бейімбеті: (Белгілі жазушы шығармашылығының беймәлім сырлары).-Алматы: Білім, 1994.-157 б.
- БАЙМЕНШИН С. Сапар соқпағы // Коммунизм таңы.-1991.-23 сәуір.

БАЙМЕНШИН С. Ұлтым деген ұлы арман // Халық кеңесі.-1991.-30 шілде.

БАЙМҰРАТОВ Т. “Раушан - коммунист” // Ауыл мұғалімі.-1937.- № 6.-79-89 б.

БАЙСЕЙІТОВ Қ. Музыка театры “Шұғаны” дайындап жатыр: Хабар // Социалды Қазақстан.-1934.-21 май.

БАЙСЕЙІТОВ Қ. Сүгірді қалай ойнаймын // Қазақ әдебиеті.-1936.-8 апрель.

БАЙСЕЙІТОВА К. Қадишаның ролі туралы // Социалды Қазақстан.-1936.-14 апрель.

БАЙСЕЙІТОВА К. Қадишаның ролін қатты ұнатам // Қазақ әдебиеті.-1936.-8 апрель.

БАЙСЕЙІТОВА К. Қазақстанның көркемөнері // Социалистік жол.-1937.-15 май. Қадиша роліндегі суреті берілген.

БАЙСЕЙІТҰЛЫ Қ. “Шұға” туралы // Қазақ әдебиеті.-1934.-3 октябрь.

БАЙТАНАЕВ Ә. Сегіз қырлы, бір сырлы дарын иесі // Оңтүстік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь.

БАЙТҰРСЫНОВ М. Халық жазушысы // Коммунизм нұры.-1965.-9 декабрь.

БАЙТҚОВА Ш. Б. Майлин шығармаларындағы кейбір жаңа тілдік үлгі жайында // Қазақстан мектебі.-1965.- № 7.-70-73 б.

БАЙШЕРКЕСОВ. “Жалбыр ойыны” // Социалды Қазақстан.-1936.-24 май. Москва, Үлкен театрында.

БАЛАҚАЕВ М. Грамматикаға сын // Ауыл мұғалімі.-1937.- № 4.-72 б. Бейімбет аталады.

БЕЙСЕНОВ М. “Ауылдың” жүрегі нәм жұлыны // Ауыл.-1924.-1 сентябрь.

БЕЙІМБЕТ “Қызыл жалау” романын жазуға Қарағандыға кетті: Хабар // Қазақ әдебиеті.-1934.-29 ноябрь; Социалды Қазақстан.-1934.-15 ноябрь.

БЕЙІМБЕТ Майлин (1894-1938) // Қазақ совет әдебиеті тарихының очеркі.- Алматы: Қаз ССР. Ғылым Акад., 1958.-198-213 б.; Сейфуллин С., Тұрманжанов Ө. (Құраст.). Көркем әдебиет. 5-класс үшін.-Алматы: Қазбасп., 1935.-5-8б.; Ахметов Ш., Аманов Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 6 класқа арналған. - Алматы, 1962.-146-148 б., 1963.-168-170 б.; Қирабаев С., Нұрқатов А. Қазақ әдебиеті. 10 класқа арналған оқулық. - Алматы: ҚМОПБ., 1964.-137-171 б.; Әдебиеттердің көрсеткіші /Құрастырғандар: Т. Нұрғазин, С. Ақашев, Б. Карина ж.б.;Қаз ССР-ның Пушкин атындағы мем. респ. Кітапханасы // Оңтүстік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь; Алматы: Қазақстан, 1968.-181 б. Текст қазақ және орыс тілінде; Қазақтар. Көпшілікке арналған тоғыз томдық анықтамалық. 2 том. Тарихи тұлғалар.-Алматы, 1998.-188-190 б.

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН. Әдебиетердің көрсеткіштері.-Алматы: Қазақстан, 1968.-83 б.

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН творчествосы: Оқу құралы. Жоғары оқу орындары үшін / Дайындаған С.Ордалиев. –Алматы, 1990.-235 б.

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН творчествосы жайында // Ертіс.-1965.-14 июль.

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИНГЕ арналған // Жетісу.-1974.-3 декабрь; Социалистік Қазақстан.-1974.-3 декабрь.

БЕЙІМБЕТ өзінің пьесасы туралы // Социалды Қазақстан.-1936.-1 май.

БЕЙІМБЕТ тойы // Қазақ әдебиеті.-1965.-26 ноябрь. 70 жыл толуына байланысты.

БЕЙІМБЕТКЕ ризамыз // Лениншіл жас.-1936.-12 январь. “Шұға” пьесасы туралы.

БЕЙІМБЕТТІҢ әдебиетке қатысқанына 20 жыл // Социалды Қазақстан.-1932.-5 март. Өмірбаянынан мәлімет. Портр.

БЕЙІМБЕТТІҢ жарияланбаған өлеңі // Коммунизм жолы.-1961.-16 июнь.

БЕЙІМБЕТТІҢ шығармалары туралы баяндамалар // Социалды Қазақстан.-1935.-17 декабрь.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Айыбы ақиқатын айтқаны // Сарыарқа.-1997.- № 3.-86-89 б.; № 4.-92-96 б.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Ақиқатты айналып өтпеген жазушы // Халық кеңесі.-1994.-4 тамыз.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Алып жазушының алдындағы бір парызымыз // Жас алаш.-2005.-15 қараша.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Арнайы хат. Қостанай обл. әкімі К.Укинге, Халық жазушысы Ф.Қайырбековке, “Қазақ әдебиеті” газетінің бас редакторы О.Бөкейге // Қазақ әдебиеті.-1993.-28 қаңтар.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Арналы үлес // Жетісу.-1983.-12 декабрь.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Ат деген кім? Атқан кім // Егемен Қазақстан.-1997.-6-8 ақпан.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Әсемдік әлемі // Парасат.-1994. - №7.-89 б.; №10.-66-70 б.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Б.Майлин - журналист // Жетісу.-1978.-5 май.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Б.Майлинді қалай зерттей бастадым // Қостанай таңы.-1994.-23 шілде.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. “Бейімбет жау болса, мен де жаумын”// Егемен Қазақстан.-2001.-30 қараша; Кітаптары: Екпінді егемен Қазақстан.-2001.-198-210 б.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Бейімбет және “Ауыл тілі” газеті // Қостанай таңы.-1994.-13 шілде.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Бейімбет және әдебиет журналы // Қостанай таңы.-1994.-16 шілде.

БЕЙІСҚҰЛОВ Т. Бейімбет және “Жаршы” журналы // Қостанай таңы.-1994.-2 шілде.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет және “Қазақ әдебиеті” // Қазақ әдебиеті.-1994.-7 қаңтар.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет және өнер // Қостанай таңы.-1993.-15, 19, 21, 22, 25, 26, 28, 29 мамыр, 1,2,4,5,8 маусым.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет және “Садақ” журналы // Қостанай таңы.-1994.-6 шілде.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет - журналист // Қазақ әдебиеті.-1973.- 4 май.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет Майлин // Қызыл қырғын 37-де опат болғандар / Құраст. Қ.Қасенов, Э.Төреханов.-Алматы, 1994.-42-44 б.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет Майлин. Көптомдық шығармалар жинағы. –Алматы: Қазығұрт басп. Т.4. Пьесалар.-2005.-318 б.; Т.5. Сценарий. Повестер.-2005.-430 б.; Т.6. Повестер.-2006.

БЕЙІСКҰЛОВ Т., БАЙМЕНШЕ С. Бейімбет Майлин. Көптомдық шығармалар жинағы. Т.1. Әңгімелер.-2004.-398 б.; Т.2. Әңгімелер. Поэмалар.-2004.-454 б.; Т.3.Өлеңдер.- Алматы, 2004.-487 б.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет Майлин және Ғабит Мүсірепов: Кітапта: С. Мұқанов, Ғ.Мүсірепов - қазақ әдебиетінің классиктері. Халықаралық ғылыми конференция материалдары.-Алматы: Арыс, 2002.-106-110 б.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет Майлин және ұлттық өнер //Алуа.-2000.-118 б.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет Майлиннің көптомдығы // Қазақ әдебиеті.-2003.-25-31 шілде.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбет өмірі мен творчествосы // Қазақ радиосы, “Алатау” альманағы, 1974.-26 февраль.-20 б.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбеттің жас кезі // Қазақ әдебиеті.-1987.-20 март.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбеттің 71 бүркенші аты // Егемен Қазақстан.-2003.-26 ақпан.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбеттің ұрпағына да тауқыметті аз берген жоқ // Алматы ақшамы.-2006.-14 ақпан.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Бейімбеттің хаттары // Халық кеңесі.-1994.-2 сәуір.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Би ағанның беймәлім әңгімелері // Қазақ әдебиеті.-2004.-3-9 қыркүйек.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Дарын даралығы. - Алматы: Қазақстан, 1994.-135 б.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Жазушы-журналист өнегесі // Лениншіл жас. –1979.-23 август.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Жазушы өмірінің бір белесі // Орталық Қазақстан.-1974.-15 қыркүйек.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Жазушы шығармашылығының қалыптасуы // Қостанай таңы.-1994.- 5 тамыз.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Жаңа өмірдің жыршысы // Жетісу.-1974.-19 сентябрь.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. “Жаршы” журналы және Бейімбет. “Журналистика” жинағы.-Алматы: КАЗМУ, 5(7) басылымы.-1975.-152-162 б.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Жастарға жаны жақын еді // Лениншіл жас.-1988.-3 май.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Көзден де, көңілден де таса қалған // Ақиқат.-2004.- № 9.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Қазақстан Рес.премьер-министрі Д. Ахметовке, Қостанай обл. әкімі С. Кулагинге Ашық хат (дайындаған, оған 13 адам қол қойған) // Қазақ әдебиеті.-2004.-26 наурыз.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Қайран Би-аға... // Қазақ әдебиеті.-1993.-26 ақпан.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Қанатты қалам иесі: Б. Майлиннің туғанына 85 жыл // Жұлдыз.-1979. - № 11.-713-715 б.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Қанатты қаламгер.-Алматы: Жазушы,1983.-1996.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Қанқайып қалған қаратас // Халық кеңесі.-1993.- 6 тамыз.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Қателікті мойындау ардың ісі // Жас қазақ.-1993.- № 37.-30 қыркүйек.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Қилы заман азабы.-Алматы: Ғылым, 2003.-313 б.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Құлық болса, шешілмейтін іс бар ма? // Қазақ әдебиеті.-2004.-4 маусым.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Қысқа болса да хат жазып тұр (Бейімбеттің Ілиясқа жазған хаттары) // Қазақ әдебиеті.-1998.-24 ақпан.
БЕЙІСКҰЛОВ Т.Б. Майлин - публицист.-Алматы: Ғылым, 1979.-179 б.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. “Мен неге ұмытайын сәулем сені...” // Қазақ елі.-1998.-17-23, 24-30 сәуір.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Мұрамызды мұқият сақтайық // Қазақ әдебиеті.-1997.-11 ақпан.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Ойрандалған отбасы // Қазақ әдебиеті.-1997.-11 ақпан.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Ол әзіл сықақ, бір қағарлар жазудың шебері // Азат.-2006.-30 наурыз.-6 сәуір.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Өнер мұрасы - халық игілігі // Торғай таңы.-1988.-2 апрель.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Талант тапқа бөлінбейді (С.Байменшемен бірлесіп жазған) // Бейімбет Майлин. Көптомдық шығармалар жинағы.-Алматы: Қазығұрт, 2003. -1 том. -54-78 б.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Талантты да тоғанды журналист. Жоғары және орта арнаулы білім министрлігінің Қазақ тілі және әдебиет мәселелері жинағы.-Алматы, 1972.-1 том.-115-126 б.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Талантты журналист // Журналистика жинағы.-1973.- № 3.-53-65 б.
БЕЙІСКҰЛОВ Т.Түрмеде тұйықталған ғұмыр жасы (Б.Майлиннің атылуы туралы тың деректер) // Қазақ әдебиеті.-1994.-20 мамыр.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Үлкен қаламгер ұлағаты (сұхбат) // Жетісу.-1991.-26 шілде.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Үш дос // Егемен Қазақстан.-2004.-5 қазан.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Шалқар шабытты суреткер // Коммунизм таңы.-1986.-16 сентябрь.
БЕЙІСКҰЛОВ Т. Шығарма шырқы бұзылмасын // Қазақ елі.-1995.-5 қазан.

БЕЙІСКҰЛОВ Т. Шырқаған уақыттың шынайы сипаты // Ақиқат.-1994.- № 3.-85-90 б.

БЕКЕНҰЛЫ Е. Неге шабан өсеміз // Социалды Қазақстан.-1933.- 20 июль.

БЕКЗАТОВ Н. Қадірлі аға // Орталық Қазақстан.-1965.-10 июль.

БЕКҚОЖАҰЛЫ Қ. ҚАЗПИ-дің әдебиет және тіл факультеті // Қазақ әдебиеті.-1935.- 9 ноябрь. Бейімбеттің “Шұғасы” аталады.

БЕКҚОЖИН Қ. Қазақ баспасөзі тарихының очеркі (1860-1958).-Алматы: Мектеп, 1981.-239 б.

БЕКОВ О. Көп олжамыздың бір көрнектісі // Социалды Қазақстан.- 1996.-9 қаңтар.

БЕКТАСОВ Ә. Екі кездесу // Еңбек туы.-1965.-17 октябрь.

БЕКТАСОВ Ә. Ел ұлымен екі кездесу // Жетісу.-1965.-26 июнь.

БЕКТҰРОВ Ж. Қайран абзал ағалар // Нәубет.-Алматы: Жалын, 1990.- 145 б.

БЕКТҰРОВ Ж. Халықтық жазушы // Қызыл ту.-1958.-2 сентябрь; Есіл правдасы.-1958.-6 сентябрь; Советтік Қарағанды.-1958.-23 август. 1958 ж. басылған таңдамалы шығармалары туралы сын мақала.

БЕКҰЛЫ О. Биылғы жылы бізге үлкен сын // Лениншіл жас.-1934.-26 сентябрь.

БЕКҰЛЫ О. Драма театрының жайы: Мақала // Қазақ әдебиеті.-1933.- 13 октябрь.

БЕКҰЛЫ О. Қазақ театрының 5 жылдығы // Еңбекші қазақ.-1931.-13 январь.

БЕКҰЛЫ О. Қазақ театрының қысқы ойынға даярлығы // Социалды Қазақстан.-1933.- 23 сентябрь.

БЕКҰЛЫ О., ӘУЕЗОВ М. Қазақстан Мемлекет театрының жеті жылдығы және алдағы міндеттері // Социалды Қазақстан.-1933.- 12 январь. “Майдан” аталады.

БЕКҰЛЫ О. Қазақстан театры мен драматургиясының өсу белендері // Қазақ әдебиеті.-1934.-7 июль.

БЕКҰЛЫ О. Қазақстанда театр жұмысы // Социалды Қазақстан.- 1932.- 4 октябрь. “Майданның” қойылуы.

БЕКТЕМБЕКОВА М. Ардақты аға // Қазақ әдебиеті.-1965.-25 июнь.

БЕЛГІЛІ адамдар ұрпақтары // Алматы ақшамы.-2006.-17 ақпан.

БЕРДІБАЕВ Р. Дәуір шежіресі // Қазақ әдебиеті.-1965.-15 ноябрь.

БЕРДІБАЕВ Р. Оқиға және характер // Қазақ әдебиеті.-1965.-16 ноябрь. “Азамат Азаматыч” повесі туралы.

БЕРНИЯЗ. Орынбордағы 1 аймақтық қазақ балаларының коммунасы // Еңбекші қазақ.-1923.-11 январь. Мақалада коммуна балаларының Бейімбеттің “40 парыз” деген пьесасын қойғаны айтылады.

БИ АҒА: Б. Майлин туралы естеліктер /Құраст., басп. дайындалған Т. Бейіскұлов.- Алматы: Жазушы, 1991.-304 б.: портр.

БИСЕНОВА Ж. “Азамат Азаматыч”// Октябрь туы.-1961.-20 август.

БОРАНБАЕВ Ж. Мырқымбай және “мырқымбайшылық”// Ана тілі.-1994.-4 тамыз.

БОРАНҚҰЛОВ С., ТАСҚОЖИН Ш. Архивтегі асыл қазына// Тіл өлкесі.-1963.-10 июль.

БУРАТАЕВ, САРМАНОВ. Көркемөнердің тұңғыш отряды театрында // Социалды Қазақстан.-1937.-17 сентябрь. “Жалбыр” Ақтөбе обл. драма театрында.

БҰҚТЫРМА. Ынта мен өнер // Лениншіл жас.-1933.-18 май.

БҮГІН “Батыр Аманкелдінің” музыкалық драмасы // Социалды Қазақстан.-1935.-28 сентябрь. Батыс Қаз обл. драма театрында қойылуы туралы хабар.

БІЗДЕГІ әдебиет мәселесі және шығармалар туралы мәселесі // Қазақ әдебиеті.-1935.-12 июль. Журналистер институтының оқушылары Бейімбеттің “Азамат Азаматыч”, “Шұғаның белгісі”, “Он бес үй” шығармаларына пікір айтады.

БІЗДІҢ Бейімбет Қарағанды алыбының жастар ерлерін көрсетеді // Лениншіл жас.-1935.-30 март. 1936-1937 жж. оқу жылында оқылатын көркем әдебиет шығармаларына қысқаша түсінік // Ауыл мұғалімі.-1936.- № 9.-18-19 б. 1957 ж. 27 ноябрьде Қазақстан Жазушылар одағы мен “Қазақ әдебиеті” газеті ұйымдастырған Майлин творчествосына арналған кеш туралы стенография // Социалистік Қазақстан.-1957.-29 ноябрь.

БІТІБАЕВ Қ. Бейімбет шығармашылығына шолу // Қазақ тілі мен әдебиеті.1994.- № 9-10.-102-105 б.

ГАТАУЛИН М., КЕНЖЕБАЕВ Б. Бейімбеттің 20 жылдық ақындық өмірі // Социалды Қазақстан.-1932.-6 март.

ГАТАУЛИН М. Көркем әдебиет майданындағы күрделі міндеттер // Социалды Қазақстан.-1932.-28 декабрь.

ГОРОДИНСКИЙ В. Екі ойын // Екпінді.-1936.-26 май; Социал-ды жол.-1936.- 27 май.

ГОРОДИНСКИЙ В. Екі спектакль // Қазақ әдебиеті.-1936.-25 май. “Қыз Жібек” пен “Жалбыр” туралы.

ҒАБДУЛЛИН М. Әңгіме жайында // Қазақ әдебиеті.-1958.-19 февраль.

ҒАБДУЛЛИН М. Диплом // Қазақ әдебиеті.-1935.-12 июль. Бейімбет творчествосынан диплом қорғауы.

ҒАБДУЛЛИН Н. Уақыт сыры: Мақалалар, зерттеулер.- Алматы: Жазушы, 1981.-232 б.

ҒАБДЫРОВ Е. Шабыт қайнары. –Алматы: Жазушы, 1978. -167 б.

ДАЙЫРБЕКҰЛЫ С.“Талтаңбайдың тәртібі”// Социалды шығыс.-1934.-28 июль.

ДӘДЕБАЕВ Ж. Өмір шындығы және көркемдік шешім.- Алматы: Ғылым, 1991.-207 б.

ДӘРІБАЙ қызы // Лениншіл жас.-1935.-18 февраль. “Талтаңбай” пьесасы қазақ драма театрында.

ДӘУЛЕТБАЕВ М. Жазушылар турасында // Жаршы.-1930.- № 12.-13 б.

ДӘУЛЕТБАЕВ М. Көркем өнершілер декадасын жақсы өткізелік // Екпінді құрылыс.-1936.-12 апрель. “Шұға” пьесасы аталады.

ДӘУЛЕТБАЕВ М. Шебердің өсуі // Қазақ әдебиеті.-1935.-9 октябрь. “Неке қияр” пьесасы сахнада.

ДОСЖАН Д. Бейімбеттің ізі // Жас алаш.-1994.-4 тамыз.

ДҮЙСЕНОВ М. Әдебиеттегі мазмұн мен форманың бірлігі.-Алматы, 1962.-80-81 б.

ДҮЙІСМАҒАМБЕТОВ М.Б. Майлин әңгімелеріндегі психологизм // Қазақстан мектебі.-1985.- №5.- 69-73 б.

ДЪЯЧКОВ И. Тағдыр табыстырған достық: Естелік // Қостанай таңы.-1994.-6 тамыз.

ЕГЕУБАЕВ А. Сөз жүйесі. - Алматы: Жазушы, 1985.-272 б., портр.

ЕДІЛ. Еруліге-қарулы // Еңбекші қазақ.-1927.-23 май.

ЕДІЛ. “Жалбыр” // Социалды Қазақстан.-1936.-4 февраль.

ЕЛЕНОВ Ж. Бейімбет пен Сұлтанмахмұт: Естелік // Тың өлкесі.-1965.-19 ноябрь.

ЕЛЕНОВ Ж. Ұмытылмас, өшпес бейне // Жетісу.-1965.-13 ноябрь.

ЕЛЕНОВА Ә. “Әлі заман өзгереді...” деп сенген Бияғаның қолжазбалары қайда? // Егемен Қазақстан.-1994.-16 тамыз.

ЕЛЕУҒОЖИН Б. Аға мұрасы // Ертіс.-1965.-19 ноябрь.

ЕЛЕУКЕНОВ Ш.Р. Әдебиет және ұлт тағдыры.-Алматы: Жалын, 1997. – 384 б.

ЕЛТИН жал. Шұғыла // Социалды Қазақстан.- 24,26,27 ноябрь. Көркем сөз ұстазы Бейімбетке арналған.

ЕЛІКБАЕВ К.Б. Майлин шығармашылығына жаңаша көз-қарас // Қазақ тілі мен әдебиеті.-2000.- № 3.-21-25 б.

ЕРГӨБЕКОВ Қ. Баянғұмыр: Сын мақалалар.-Алматы: Жазушы, 1991.-231 б.

ЕРМЕКБАЕВ Т. Бейімбеттің көзі. Б.Майлиннің қызы Рәзиямен болған естелік әңгімелер // Жұлдыз.-1993.- № 12.-161-174 б.

ЕРУБАЕВ С. Ол осындай еді // Социалистік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь.

ЕРУБАЕВ С. Роман туралы әңгіме // Қазақ әдебиеті.- 1936.-24 декабрь.

ЕРУБАЕВ С. Социалды драма және Шекспир әдісі // Лениншіл жас.-1933.-27,28 декабрь.

ЕРУБАЕВ С. Үлкен әңгімелер туралы кішкене әңгіме // Лениншіл жас.-1933.-5-6 декабрь.

ЕСЕНЖАНОВ Х. Естелік-эссе // Қазақ әдебиеті.-1977.-8 апрель.

ЕСЕТОВ Е. Бейімбет ізімен // Тың өлкесі.-1965.-27 июнь.

ЕСЕТОВ Е. Талтаңбай мінбеде // Ара.-1965.- № 10.- 6 б.

ЕСНАЗАРОВ Ө. Халық мақтанышы // Еңбек туы.-1965.-21 ноябрь.
ЕСПЕМБЕТҰЛЫ Ә. “Талтаңбайдың тәртібі”// Лениншіл жас.-1934.- 5 май.
ЕСІМЖАНОВА Р. Өткен заманның таңдаулы әйелі // Екпінді.-1936.-18 май. “Жалбыр” Семей обл. қазақ театрында.
ЖАЗУШЫ сапалы шығармалар бергенде ғана жазушылық атын алады // Қазақ әдебиеті. - 1934. -18 август.
ЖАЗУШЫЛАР қатарына кімдер өтті // Қазақ әдебиеті.-1934.-23 июль.
ЖАЗУШЫЛАР пленумы жабылды: Хабар // Социалды Қазақстан.-1933.- 2 январь. Бейімбет аталады.
ЖАЗУШЫЛАР съезінде: Хабар // Социалды Қазақстан.-1934.-18 июнь. Бейімбет творчествосы аталады.
ЖАЗУШЫЛАР ұйымының қазақстандық правлениесінде // Қазақ әдебиеті.-1935.-20 ноябрь. Драматургия секциясы құрылып, оған басшылыққа Майлыұлы мен Әуезұлы белгіленгенін айтады.
ЖАЗУШЫЛАРҒА “Қазақстанның 15 жылдығы” значогін сыйлау мәжілісі // Қазақ әдебиеті.-1935.-9 ноябрь. Бейімбет Майлыұлына да берілген.
ЖАЙЛАУОВ Ө. Халық мақтанышы // Еңбек туы.-1965.-21 ноябрь.
ЖАЙЫҚТЫҚ “Майдан” // Социалды Қазақстан.-1923.-12 январь.
ЖАҚЫНДА баспаға берілетін көркем әдебиет // Лениншіл жас.-1935.-9 январь. Бейімбет шығармалары аталады.
ЖАҚЫПБАЙҰЛЫ Т. “Шұға”: Естелік очерк // Ертіс.-1965.-6 июнь. Шыңжаң өлкесінің театрында.
ЖАҚЫПБАЙҰЛЫ Т. “Шұғаның” шұғыласы “Шұға”// Қазақ әдебиеті.- 1958.-21 март. “Шұға” Шыңжаң өлкесінің театрында.
ЖАҚЫПБЕКОВ М. Асыл сөздің ардагер шебері // Оңтүстік Қазақстан.1965.-19 ноябрь.
“ЖАЛБЫР” // Социалды Қазақстан.-1936.-1 январь. Театрда қойылуы туралы хабар.
“ЖАЛБЫР” ойыны // Социалды Қазақстан.-1936.-24 май. Қазақ әдебиеті мен өнерінің Москвадағы онкүндігінде қойылуы туралы хабар.
“ЖАЛБЫР” операсын бұдан да жақсарту керек: Сын мақала // Қазақ әдебиеті.-1938.-5 январь.
“ЖАЛБЫР” постановкасы туралы // Екпінді.-1936.-24 май. Семей обл. қазақ театрында қойылуы. Қол қойған “төртеу”.
“ЖАЛБЫР” пьесасы және 1916 жылғы көтеріліс // Социалды Қазақстан.- 1936.-26 сентябрь.
“ЖАЛБЫР” пьесасы туралы //Социалды Қазақстан.-1936.-1 январь.
ЖАМАНҚҰЛОВ Р. Әдебиеттегі формализм мен натурализм туралы айтыс // Қазақ әдебиеті.-1936.-25 апрель. Бейімбет творчествосы аталады.
ЖАМАНҚҰЛОВ Р. Жазушы шығармасы – шындық шежіресі // Ленин жолы.-1965.-19 ноябрь.

ЖАМАНҚҰЛОВ Р. Көркем әдебиет баспасы // Қазақ әдебиеті.-1935.-
24 октябрь.

ЖАНДАРБЕК келіні Ш. Ұлт биін туғызған, партияның ұлт саясаты // Қазақ
әдебиеті.-1935.-3 июль. “Шұға” пьесасындағы “Соқыр теке” биін айтады.

ЖАНДАРБЕКОВ Қ. “Жалбыр” операсы // Социалды Қазақстан.-1937.-
17 декабрь.

ЖАНДАРБЕКОВ Қ. Жалбырдың образын мен қалай түсінемін // Социалды
Қазақстан.-1936.-14 апрель.

ЖАНДАРБЕКОВ Қ. Пьесаның маңызына ән сәйкес келсін // Қазақ
әдебиеті.-1935.-3 июль.

ЖАНКИН А. “Азамат Азаматыч” туралы бір-екі сөз // Әдебиет
майданы.-1936.-№ 3.-72-74 б.

ЖАНСАРИН Ж. Естен кетпес бейне // Коммунизм таңы.-1984.-9 июнь.

ЖАНСҮГІРОВ І. Әдебиеттегі кенжелікті тез жоялық // Социалды
Қазақстан.-1934.-18 январь.

ЖАНСҮГІРОВ І. Жинақтар жайында // Социалды Қазақстан.-1933.-17
октябрь.

ЖАНСҮГІРОВ І. Кеңестің ірі, көркем әдебиетін жасайық // Социалды
Қазақстан.-1935.-8 январь. Қазақстан ІХ кеңестер съезінде Бейімбеттің
сөйлеген сөзі.

ЖАНСҮГІРОВ І. Қазақ кеңес әдебиетінің бүгінгі күйі, келешектегі міндеттері
// Қазақстан кеңес жазушыларының тұңғыш съезі.-Алматы, 1934.-13-19,
24-27 б.

ЖАНҰЗАҚОВ Р. “Аманкелді” ойыны туралы // Қазақ әдебиеті.-1937.-
16 апрель. Қазақ драма театрында қойылуы.

ЖАҢА ОПЕРА // Социалды Қазақстан.-1937.-17 декабрь.

ЖАҢА шығармалар // Социалды Қазақстан.-1935.- 20 май. Бейімбет
шығармаларының басылуы туралы хабар.

ЖАПЫҚҰЛОВ Б. Семейдегі кездесулер // Ертіс.-1965.-6 июль.

ЖАРМАҒАМБЕТОВ Қ. Бейімбет Майлин (Өмірі мен творчествосы). X
класқа арналған оқу құралы.-Алматы: ҚМОПБ, 1961.-36 б.; 1962.-36 б.;
Сол: Кітапта: Майлин Б. Таңдамалы шығармалар. - Алматы: ҚМКӘБ,
1958.-5 б.; Қазақ тілі мен әдебиеті.-1958.- № 3.-19-30 б.

ЖАРМАҒАМБЕТОВ Қ. Бейімбет поэзиясының тақырыбы мен
геройлары // Жұлдыз.-1960.-№9.-138-160 б.

ЖАРМАҒАМБЕТОВ Қ. Жарқын өмірдің жаршысы // Қазақ әдебиеті.-
1957.17 май; Жұлдыз.-1957.- № 9.-107-115 б.

ЖАРМАҒАМБЕТОВ Қ. Көркем сөздің шебері // Қазақ әдебиеті.-
1957.-17 май; Коммунизм жолы.-1958.-3 январь.

ЖАРМАҒАМБЕТОВ Қ. Майлин поэзиясы туралы бірер сөз // Б. Майлин.
Шығармалар.-Алматы: ҚМКӘБ, 1960. - 2-том: Өлеңдер. -267-281 б.

ЖАРМАҒАМБЕТОВ Қ. Б. Майлиннің творчествосы.- Алматы, 1958.- 27 б. (Қаз ССР саяси және ғылыми білімдер тарату қоғамы).

ЖАРМАҒАМБЕТОВ Қ. Шыншыл, шебер жазушы // Коммунизм таңы.-1958.-17 октябрь.

ЖАРОКОВ Тайыр жолдастың сөзі // Қазақ әдебиеті.-1937.-20 апрель. Бейімбет шығармасы аталады.

ЖӘРІМБЕТОВА Н. Би-аға мен Шолпан қыздың айтысы туралы біреу сөз // Қостанай таңы.-1994.-5 тамыз.

ЖИЕНҚҰЛОВА Ш. Өнерімнің көзін ашқан // Би аға.-Алматы: Жазушы, 1991.-84-85 б.

20-30 ЖЫЛДАРҒЫ қазақ әдебиеті // Әдебиет және өнер институты дайындаған.-Алматы: Ғылым, 1997.

ЖОЛДЫБАЕВ, ЖАҚЫПБЕКОВ, ӘБІШЕВ. Шындықтың көрнекті суреті // Социалды Қазақстан.-1936.-4 февраль.

ЖУРНАЛЫМЫЗДЫҢ қалам қайраткерлері // Лениншіл жас.-1925.- № 7.-22 б.

ЖҰБАНҰЛЫ А. Қазақ музыкасының даму кезеңдері // Қазақ әдебиеті.-1935.-24 октябрь.

ЖҰМАДИЛОВА А. Бейімбет Майлиннің оқу-ағарту ісіндегі қызметі // Бастауыш мектеп.-1999.- №11-12.-7 б.

ЖҰМАЛИЕВ Қ. Әр жазушының өзіне тән творчестволық ерекшеліктері жайлы // Қазақ совет әдебиетінің мәселелері.-1960.-11 т.-109-127 б.

ЖҰМАЛИЕВ Қ. Бізге үлгілі, өнерлі жазушылар керек // Қазақ әдебиеті.-1934. - 23 июль.

ЖҰМАЛИЕВ Қ. Талант әр алуан // Лениншіл жас.-1965.-19 ноябрь.

ЖҰМАЛИЕВ Қ. Ұлық болсаң, кішік бол: Естелік // Жұлдыз.-1964.- № 12.-135-146 б.

ЖҰРТБАЙТЕГІ С. “Гүлсім” Сәкен аға қойған атын // Жас алаш.- 1994.-4 тамыз.

ЖҮРГЕНОВ Т. Қазақстанда мәдениет революциясы.-Алматы: Қазмембаспа, 1935.

ЖҮРГЕНОВ Т. 15 жылда Қазақстан мәдениеті // Қазақ әдебиеті.- 1935.- 24 октябрь. Бейімбет шығармалары аталады.

ЖҮСІПБЕКОВ Х. “Аманкелді” пьесасы туралы: Мақала // Әдебиет майданы.-1937.- № 5.-91-93 б.

ЖҮСІПОВ Қ.М. Сан қырлы талант // Семей таңы.-1984.-27 октябрь.

ЗАТАЕВИЧ А. Қазақ музыкасы жайында // Қазақ әдебиеті.-1935.-9 ноябрь.

ЗӘКЕНОВ А. Асыл қазынаны ашқанда // Коммунизм туы.-1965.-19 ноябрь.

ИБРАГИМОВ Ы. Терең шындық // Социалды Қазақстан.-1936.-4 февраль.

ИЗГОЕВ Н. Қазақ театры // Социалды жол.-1936.-28 май.

ИМАНЖАНОВ М. Қысқа әңгімелер туралы ойлар // Әдебиет және искусство.-1958.-19 февраль. Бейімбет творчествосы туралы.

ИСАЕВ О. Исаұлы Ораз жолдастың мәдениет қызметшілерінің съезін ашқандағы сөзі // Екпінді құрылыс.-1935.-5 июнь; Қазақ әдебиеті.-1935.-27 май.

ИСАЕВ О. Қазақ республикасы // Екпінді құрылыс.-1935.-17 январь.

ИСАЕВ О. Өзіңмен сырласады ұрпақтарың // Ленин жолы.-1965.-19 ноябрь.

ИСАҰЛЫ О. Жолдастың мәдениет қызметшілерінің съезін ашқандағы сөзі // Қазақ әдебиеті.-1935.-27 май; Екпінді.-1935.-27 май.

ИСАҰЛЫ О. Қазақстан жаңадан өрлеу жолында. Қазақ үкіме-тінің жұмысы туралы ІХ Кеңестер съезінде жасаған баяндамасы // Екпінді құрылыс.-1935.-17 январь. Мәдениет туралы бөлімінде “Шұға” пьесасы аталады.

ИСКАҚОВ М. Қазақ тілінде басылып шыққан календарылар // Халық календары.-1980.—294-296 б.

ИСМАЙЛОВ Е. “Аманкелді”: Пьесаға сын // Қазақ әдебиеті.-1936.-15 август; 25 октябрь.

ИСМАЙЛОВ Е. Әдебиеттегі натурализм // Социалды Қазақстан.-1936.-6 апрель. Майлиннің творчествосы туралы да айтылады.

ИСМАЙЛОВ Е. Әдебиеттегі формализм мен натурализмге қарсы // Социалды Қазақстан.-1936.-4 апрель. Бейімбет творчествосы талданады.

ИСМАЙЛОВ Е. Жаңа белеске: (Сын зерттеу мақалаларының жинағы). - Алматы: ҚМКӘБ, 1962. - 66 б.

ИСМАЙЛОВ Е. Қазақ совет әдебиетінің көрнекті қайраткерлері (С. Сейфуллин, Б. Майлин, І. Жансүгіров туралы) // Қазақстан коммунисті.-1958.- № 4. - 42-47 б.

ИСМАЙЛОВ Е. Халық қуанышы // Ауыл коммунисті.-1936.- № 6.- 66-73 б. “Жалбыр” пьесасы туралы.

ИСМАЙЛОВ Е. “Шұғаға” жасалған кейіп // Қазақ әдебиеті.-1935.-12 декабрь.

КӘКІШЕВ Т. Әдебиеттану туралы бірер сөз // Жұлдыз.-1958.-№ 10.-123-126 б.

КӘКІШЕВ Т. Бейімбет - көркемсөз шебері // Дәуір суреттері, 1958.

КӘКІШЕВ Т. Қазақ әдебиетінің алғашқы жылдарын дәуірлеу мәселесі жайында // Қазақ совет әдебиетінің мәселелері.-Алматы, 1960. - II том. - 60-73 б.

КӘКІШЕВ Т. Қолжазба “Садақ” туралы // Қазақ әдебиеті.-1958.-1 август.

КӘКІШЕВ Т. Көркемсөз шебері // Ертіс.-1965.-14 июль.

КӘКІШЕВ Т. Октябрь өркені.- Алматы: ҚМКӘБ, 1962.- 123-129б.

КӘКІШЕВ Т. Садақ.-Алматы: Жалын, 1986.-262 б.

КӘКІШЕВ Т. Сандалтқан садақ // Жұлдыз.-1982.- № 10.

КӘКІШЕВ Т. Сәйфи ағаның ғибраты // Жұлдыз.-1975.- № 10.
КӘКІШЕВ Т. Тұсаулы ой толқындары // Жұлдыз.-1993.- № 6.
КӘКІШЕВ Т. Ұрпақ парызы // Қазақ әдебиеті.-1965.-3 декабрь.
КӘКІШЕВ Т. Халық жазушысы: Мақала // Қазақ әдебиеті.- 1958.-24 октябрь.
КӘРІМОВ Х. Б. Майлин әңгімелеріндегі ортақ төл сөздің берілу ерекшеліктері // Қазақстан мектебі.-1963.- № 8.-81-83 б.
КӘРІМОВ Х. Б. Майлин шығармаларының тіл ерекшеліктері туралы // Материалы конференции по казахской и русской филологии.- Алма-Ата, 1962.-23-29 б.
КӘРІМОВ Х. Бейімбет Майлин әңгімелеріндегі диалогтің көркемдік қызметі // Қазақ пен ұйғыр тіл білімі мәселелері. - Алматы, 1963.-213-219 б.
КӘРІМОВ Х. Қос үнді сөздер // Коммунизм таңы.-1984.-2 июнь.
КЕДРИНА З.С. Әліштің пырағы // Әдебиет майданы.-1934.-№ 17-72 б.
КЕДРИНА З.С. Ұмытылмас есім // Қазақ әдебиеті.-1965.-19 ноябрь.
КЕКІЛБАЕВ Ә. Алтын дінгек // Қазақ әдебиеті. -1984.-19 октябрь.
КЕКІЛБАЕВ Ә. Алыптар тобының ақиығы // Лениншіл жас.-1984.-23 октябрь.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Азамат еді // Жетісу.-1965.-9 июль.
КЕНЖЕБАЕВ Б. “Әдебиет және сын мәселелер” // Еңбекші қазақ.-1929.-14 август.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Бейімбет бүгінгідей көз алдымда // Қазақ әдебиеті.-1962.-7 сентябрь.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Бейімбет Майлин шығармаларының бір томдығы // Социалистік Қазақстан.-1958.-22 июнь.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Бейімбетпен бірге // Оңтүстік Қазақстан.-1964.-30 апрель.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Бүркеншік аттар // Қазақ әдебиеті.-1994.-14 қазан.
КЕНЖЕБАЕВ Б., МАНСУР. Бейімбеттің 20 жылдық ақындық өмірі // Социалды Қазақстан.-1932.-5 март.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Жиырмасыншы жылдардағы қазақ совет әдебиеті.- Алматы: ҚМКӘБ, 1961.-31-33 б.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Коллектив жыршысы // Социалистік Қазақстан.-1965.-20 ноябрь.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Сын түзелсін // Еңбекші қазақ. -1928.-1 март.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Терең талант // Кенжебаев Б. Шындық және шеберлік.- Алматы, 1966.-64-78 б. Б.Майлиннің өмірі мен творчествосына шолу.
КЕНЖЕБАЕВ Б. Ұшқан ұя // Социалистік Қазақстан.-1989.-16 желтоқсан.
КЕНЖЕҒАЛИЕВ Қ. Бейімбет тойында // Атырау.-1994.-24 тамыз.
КЕНЖЕҒАЛИЕВ Қ. Өшпес мұра (1958 ж. басылған таңдамалы шығармалары туралы) // Социалистік Қазақстан.-1958.-10 сентябрь; Социалистік құрылыс, 1958.-10 сентябрь.

КЕРЖЕНЦЕВ П. Қазақ көркемөнері // Әдебиет майданы.-1937.- № 6.—68-87 б.

КИРОВ атындағы клубта қазақ театр студиясы Бейімбеттің “Талтаңбайдың тәртібі” пьесасын көрсетеді: Хабар // Екпінді құрылыс.-1936.-28 сентябрь.

КИКБАЕВ М. Сөз зергері // Ленин жолы.-1965.-11 июль.

КӨКЕБАЕВ Т. Төлеген ролін түсінуім // Екпінді.-1937.-30 январь. Семей обл. театрының артисі “Жалбыр” ролінде ойнағанына тоқталады.

КӨРКЕМ әдебиет жас жеткіншектерді жаңаша тәрбиелеудің бір негізгі буыны // Пионер.-1932.-9 март.

КӨРКЕМ әдебиет кітаптары шықпақ // Социалды жол.-1934.-14 сентябрь.

КӨРКЕМ әдебиетті жоғарғы сатыға көтеретін уақыт жетті // Социалды Қазақстан.-1932.-24 сентябрь. “Майдан” аталады.

КӨРКЕМ өнердегі табысымыздың бірі музыка театры // Қазақ әдебиеті.-1934.-13 октябрь.

КӨРКЕМ өнер туралы хат // Лениншіл жас.-1934.-17 июнь. Күлдіргі пьесалар туралы.

КӨРКЕМ өнершілер слетінде // Социалды Қазақстан.-1934.-18 июнь. “Талтаңбайдың тәртібі” пьесасы аталады.

КӨРКЕМ сөздің зергері // Жетісу.-1984.-20 октябрь.

КӨРНЕКТІ көркем сөз шебері: Мақалалар // Оңтүстік Қазақстан.-1984.-17 ноябрь.

КӨРУШІЛЕР. “Астық” пен “Майдан”: Сын мақала // Лениншіл жас.-1933.-7 апрель.

КҮМІСБАЕВ Ө. Сыршыл суреткер // Жетісу.-1994.-27 шілде.

КІМ не жазады? (1932 жылда “ҚазАПП” мүшелерінің шығарма жоспарлары) // Әдебиет майданы. - 1932. - № 4. - 41 б.

ҚАБАНБАЙ М. Бейімбет! (Алты алаштың ардағы Б.Майлин туралы) // Ана тілі.-1994.-26 мамыр.

ҚАБДОЛОВ З. Арна: Зерттеу - сын - эссе. - Алматы: Жазушы, 1988. - 254 б.: портр.

ҚАБДОЛОВ З. Бейімбет Майлин // Бейімбет Майлин. Көптомдық шығармалар жинағы. - Алматы: Қазығұрт, 2003.- 1 том. -5-53 б.

ҚАБДОЛОВ З. Жебе: Әдеби толғаныстар мен талдаулар.- Алматы: Жазушы, 1987. - 379 б.: портр.

ҚАБДОЛОВ З. Майлиннің мұрасы мен мирасы // Арна.- 1988.-95-132 б.

ҚАБЫЛОВ І. Қазақ әдебиетіне маркстік-лениндік сын керек (Қазақ әдебиетіндегі жетістіктер мен кемшіліктер туралы сын мақала. Бейімбет аталады) // Социалды Қазақстан.-1934.-15 август.

ҚАБЫЛҰЛЫ І. Маркстік-лениндік әдеби сынының сабақты мәселелері // Әдебиет майданы.-1934.- № 1-2.-3-14 б. (Қазақ кеңес жазушыларының тұңғыш съезінде жасаған баяндамасында Бейімбет туралы да айтылған).

ҚАДЫРБАЕВ А. Бейімбет туралы әңгіме // Жетісу.-1965.-18 ноябрь.

ҚАДЫРБАЕВ А. Дарынды жазушы // Үгітші блокноты.- 1965.- № 15.- 49-52 б.

ҚАДЫРБАЕВ А. Драма театры туралы // Қазақ әдебиеті.- 1965. - 24 июнь. “Талтаңбай”, “Біздің жігіттер” пьесалары аталады.

ҚАДЫРБАЕВ А. Үлкен әсерде қалдым (Б. Майлиннің қызы Гүлсім және Мәриям Хакімжанова апайлардың әңгімелерінен) // Қостанай таңы.-2000.- 12 желтоқсан.

ҚАДЫРОВ Н. Майлин – журналист // Коммунизм жолы.-1965.-8 май.

ҚАЗАҚ әдебиеті мен өнерінің дамуы // Қазақ ССР тарихы. - Алматы: Ғылым, 1964.-442-444 б. ҚАЗАҚ әдебиетінің классиктері: С.Сейфуллин, І.Жансүгіров, Б.Майлин: Библиографиялық көрсеткіш /Қазақстан респ. Ұлттық кітапханасы. Құраст.: Қ.Е. Аймұхамбетова, Г.С. Жорабаева.- Алматы: Қазақстан Респ. ұлттық кітапхана, 1995.-112 б.

ҚАЗАҚ әдебиетінің мастерлері. Маңдай алды жазушыларымыз // Қазақ әдебиеті. - 1935. - 9 октябрь. Бейімбет Майлин туралы.

ҚАЗАҚ әндері мен хорларының жинақ кітапшасы шығады // Екпінді құрылыс. - 1936.-26 май.

ҚАЗАҚ драма театрындағы жаңалықтар // Социалды Қазақстан.-1936.- 12 январь. Б. Майлин пьесалары аталады.

ҚАЗАҚ жазушыларын орыс жұртшылығына таныстырайық // Қазақ әдебиеті.-1935.-9 май. Майлин шығармаларының орысша басылуы.

ҚАЗАҚ искусствосының декадасында “Жалбыр” өте жақсы өтті: Хабар // Екпінді құрылыс. - 1936. - 21 май.

ҚАЗАҚ көркем өнершілері Москваға барды // Қазақ әдебиеті. - 1936. - 17 май.

ҚАЗАҚ көркем өнершілері туралы. “Правда” газеті // Екпінді. - 1936.- 29 май.

ҚАЗАҚ көркем өнері: Мақала // Екпінді. - 1936. - 27 май.

ҚАЗАҚ көркем өнері гүлденіп өсіп келеді: Мақала // Екпінді құрылыс. - 1936. - 22 май. Москвадағы “Қыз Жібек”, “Жалбыр” спектакльдері туралы.

ҚАЗАҚ көркем өнерінің декадасына қатысушыларға: Мақала // Екпінді құрылыс.-1936.-26 май.

ҚАЗАҚ көркем творчествосындағы сөз және образ: Жоғары оқу орындарының профессорлары мен оқытушыларының ғылыми мақалалары / КазПИ. - Алматы, 1981.-93 б.

“ҚАЗАҚ қызы” // Социалды Қазақстан.-1935.-20 май.

ҚАЗАҚ музыка театры Мәскеуде // Екпінді құрылыс.-1936. - 24 май.

ҚАЗАҚ музыкасы патефон пластинкасында // Екпінді құрылыс.-1935.- 13 октябрь. “Шұға” пьесасындағы әндердің пластинкаға түсірілуі.

ҚАЗАҚ совет әдебиеті көрнекті өкілдерінің шығармалар жинағы // Кітапта: Қазақ совет әдебиетінің мәселелері. II том. - Алматы, 1960.-196 б.

ҚАЗАҚ совет әдебиеті очеркінің тарихы.-Алматы: Ғылым, 1958.-198-213 б.; 1963.-334-378 б., 1967.-3 том.

ҚАЗАҚ театрында // Социалды жол. - 1936. - 6 декабрь. “Шұға” пьесасының қойылуы туралы хабар. Қол қойған “А-Е”.

ҚАЗАҚСТАН баспасының басып шығарған көркем әдебиет кітаптары: Хабар // Лениншіл жас.-1935.-9 январь.

ҚАЗАҚСТАН жазушылар одағында // Қазақ әдебиеті.-1957.-30 апрель. С. Сейфуллин, І. Жансүгіров, Б. Майлиннің әдеби мұраларын жинап баспаға әзірлеу үшін комиссия құру туралы.

ҚАЗАҚСТАН кеңес жазушылары ұйымында // Социалды Қазақстан.-1932.-12 декабрь.

ҚАЗАҚСТАН көркем әдебиет баспасынан жақын арада басылып шығатын кітаптар // Қазақ әдебиеті.-1935.-31 декабрь. Б. Майлиннің “Алтын сандығы” аталады.

ҚАЗАҚСТАН көркем әдебиет баспасында 1936 ж. басылатын кітаптар // Қазақ әдебиеті. - 1936.-10 январь. Майлиннің кітап-тарының тізімі бар.

ҚАЗАҚСТАН Республикасы министрлер кабинетінен. “Бейімбет Майлиннің туғанына 100 жыл толуына әзірлену және оны өткізу туралы” қаулысы // Қазақ әдебиеті.-1993.-23 сәуір.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ даңқты жазушылары, оның ішінде атап айтқанда Сәкен, Сәбит, Бейімбет, Илияс, Ғабит... жолдастарға ашық хат // Қазақ әдебиеті.-1936.-21 январь.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ 15 жылдығы значогін жазушыларға сыйлау ретінде Қазақстан Орталық атқару комитетінің қаулысы // Қазақ әдебиеті.-1935.-9 ноябрь.

ҚАЗБЕКОВ С. Әлі есімде // Коммунизм таңы.-1984.-19 май.

ҚАЗБЕКОВ С. Би-аға // Коммунизм таңы.-1973.-1 сентябрь.

ҚАЙРЫЛҚАН. “Шұға” постановкасы // Екпінді.-1936.-29 январь.

ҚАЙТА туған ұлт көркем өнері // Екпінді құрылыс.-1936.-1 май.

ҚАЙЫПНАЗАРҰЛЫ. Қазақстан пролетариат жазушылар ұйымының кезекті міндеттері туралы // Қазақстан большевиктері.-1931.- № 2-3.-39-42 б.

ҚАЙЫРБЕКОВ Ғ. Аға қадірі // Социалистік Қазақстан. -1984.-21 октябрь.

ҚАЙЫРБЕКОВ Ғ. Әсер.- Лебіз.- Жыр-шашу: Өлеңдер // Халық кеңесі.-1994.-16 тамыз.

ҚАЙЫРБЕКОВ Ғ. Бейімбет Майлин туралы сөз //Тың өлкесі. - 1965.-23 сентябрь.

ҚАЙЫРБЕКОВ Ғ.Тобыл толқындары: Өлең // Лениншіл жас. - 1965.-4 апрель.

- ҚАЛАМ батыры Қалқаманның он жылдығы // Екпінді құрылыс.-1935.-
24 сентябрь.
- ҚАЛДЫБАЕВ М. Деректі шығарма шебері // Жетісу.-1984.-20 октябрь.
- ҚАМЗАБЕКҰЛЫ Д. Бейімбет тағлымы // Сарыарқа.-1997.- №2.-53-54 б.
- ҚАРАҒАНДЫ комсомолдарының жазушымыз Бейімбет жолдасқа,
Бейімбеттің комсомолдарға берген уәделері // Ленин-шіл жас.-1935.-
30 март; Қазақ әдебиеті.-1935.-8 апрель.
- ҚАРАҒҰЛОВ Ә. Үлгілі театр үшін күресейік // Социалды жол.-1936.-
6 апрель.
- ҚАРАҚОЖАЕВ Ж. Арамызда жүрсің күліп // Еңбек туы.-1965.-21
ноябрь.
- ҚАРАСАЕВ. Қалай мақтаса да сыяды // Социалды Қазақстан.-1936.-
4 февраль.
- ҚАРАТАЕВ М. Әдемілікке үйрететін ұстаз.-Алматы: Қазақстан,
1965.-36-37 б. Б.Майлин шығармаларындағы эстетикалық тәрбие
мәселесі.
- ҚАРАТАЕВ М. Байырғы талант // Қаратаев М. Шеберлік шыңына. -
Алматы: ҚМКӘБ, 1963.-210-248 б.
- ҚАРАТАЕВ М. Би - аға // Жұлдыз.-1980.-№12.
- ҚАРАТАЕВ М. Ержеткен елдің әдебиеті // Екпінді.-1936.-15 декабрь.
Бейімбет аталады.
- ҚАРАТАЕВ М. “Ертарғын” үлкен табысымыздың бірі // Әдебиет
майданы.-1937.- № 3.- 60-64 б.
- ҚАРАТАЕВ М. Жазушылар ұйымы жаңа міндеттер алдында // Социалды
Қазақстан.-1937.-24 апрель.
- ҚАРАТАЕВ М. Көргенім мен көңілдегім: Естеліктер, портреттер, эсселер.
- Алматы: Жалын, -279 б.
- ҚАРАТАЕВ М. Қазақ әдебиетіндегі сынның міндеттері // Қазақ әдебиеті.-
1937.-16,23 май. Қазақстан совет жазушыларының творчествосы аталады.
- ҚАРАТАЕВ М., НҰРТАЗИН Т., ҚИРАБАЕВ С. Қазақ совет
әдебиеті: Жоғары оқу орындарының филология фак-не арналған
оқулық. Өңделіп, толықтырылып 2-бас.-Алматы: Мектеп, 1968. - 492
б.; 1971. - 631 б.
- ҚАРАТАЕВ М. “Қыран бүркіт не алмайды салса баптап” // Қазақ
әдебиеті.-1974.-11 январь.
- ҚАРАТАЕВ М. Мұхтардың “Тартысы” және кейбір мәселелер //
Әдебиет майданы.- 1934.- № 6.-63-75 б.
- ҚАРАТАЕВ М. Өнерпаз болсаң арқалан.-Алматы: ҚМКӘБ, 1960.-35-36
б. Б. Майлин шығармаларындағы қазақ әйелінің образы туралы.
- ҚАРАТАЕВ М. Социалистік реализм және қазақ прозасының даму
жолдары // Социалистік реализм туы астында. - Алматы, 1960.-7-9 б.;

Әдеби мұра және оны зерттеу. - Алматы, 1961.-162-166 б.

ҚАРАТАЕВ М. Социалистік реализмнің қазақ прозасында қалыптасуы. - Алматы: Ғылым, 1965.-129, 135-141, 152-155, 168-179, 213-228, 257-2633 б.

ҚАРМЫСОВ К. Жұрт босқа күлмейді // Лениншіл жас.-1935.-18 февраль. “Талтаңбайдың тәртібі” пьеса Қазақ драма театрында.

ҚАРМЫСОВ К. Қылауы жоқ таза еді // Би аға.-Алматы: Жазушы, 1991.-181-184 б.

ҚАРЫМСАҚОВ С. Бейімбеттану // Қостанай таңы.-1993.-9 қараша.

ҚАРЫМСАҚОВ С. Би-аға мектебі // Қостанай таңы.-1994.-6 тамыз.

Б. Майлин мектебінен өткен ақын-жазушылар Т. Жароков, Ә. Сәрсенбаев жайлы.

ҚАСЫМ. Театр-студия // Екпінді құрылыс.-1935.-18 февраль. Орал обл. қазақ театр студиясында “Талтаңбайдың тәртібі” “Шахта” пьесалары қойылатындығы туралы.

ҚАСЫМБЕКОВ Ж. Халық жазушысы // Еңбек туы.-1965.-19 сентябрь.

ҚАСЫМҰЛЫ. Әдебиет сабағын қалай беру керек // Ауыл мұғалімі.-1936.- № 9.-22-23 б.

ҚАШҚЫНБАЙҰЛЫ Ш. Рухани көсемдерімізбен қайта қауышу // Қостанай таңы.-1995.-11 ақпан. А. Байтұрсынов. М. Жұмабаев, М. Дулатов, Ж. Аймауытов, Б. Майлин, С. Сейфуллин жайлы.

ҚИРАБАЕВ С. Әдебиетіміздің ақтандақ беттері: Жоғары оқу орындары студенттеріне арналған оқу құралы.- Алматы: Білім, 1995.-287 б.

ҚИРАБАЕВ С. Бейімбет туралы зерттеу // Қазақ әдебиеті.-1966.- 7 октябрь.

ҚИРАБАЕВ С. Бейімбет туралы сөз // Егемен Қазақстан.-1994.-5 тамыз.

ҚИРАБАЕВ С. Биік талап деңгейінде болайық! Көркем творчествоның сапалық жағына көңіл аудару жайлы // Қазақ әдебиеті.-1971.-1 декабрь.

ҚИРАБАЕВ С. “Майдан” (Б. Майлиннің пьесасы қазақтың акад. драма театры сахнасында) // Қазақ әдебиеті.-1970.-28 август.

ҚИРАБАЕВ С. Октябрь және қазақ әдебиеті: Мақалалар мен зерттеулер. - Алматы: Жазушы, 1968.-288 б.

ҚИРАБАЕВ С. Революция және әдебиет: Мақалалар мен зерттеулер. Екі томдық. Т.2. -Алматы: Жазушы, 1977.-5-91 б.

ҚИРАБАЕВ С. Табиғи талант // Өнер өрісі.-1971.-121-167 б.

ҚИРАБАЕВ С. Талантқа құрмет: Мақалалар, зерттеулер, портреттер. - Алматы: Жазушы, 1988. - 245 б.: портр.

ҚИРАБАЕВ С. Шындық және шығарма: Сын мақалалар, зерттеулер, портреттер.- Алматы: Жалын, 1981.-252 б.

ҚИРАБАЕВ С. Шыншыл жазушы // Қазақ әдебиеті.-1994.-11 наурыз.

ҚЛҮБ сахналарына лайықты пьесалар керек // Қазақ әдебиеті.-1934.-24 август.“Майдан” аталады.

ҚОЖАКЕЕВ Т. Алыптарды аралау // Социалистік Қазақстан.-1965.-24 октябрь.

- ҚОЖАКЕЕВ Т. Бейімбет Майлиннің сатиралық мұрасы // Коммунизм таңы.-1960.-15 январь.
- ҚОЖАКЕЕВ Т. Бейімбеттің Шымкентте болуы // Оңтүстік Қазақстан.-1964.- 17 октябрь.
- ҚОЖАКЕЕВ Т. Кім кінәлі? // Қазақ әдебиеті.-1988.-30 сентябрь.
- ҚОЖАКЕЕВ Т. Сатира және өмір.-Алматы: Жазушы, 1976.
- ҚОЖАКЕЕВ Т. Табындырған тағылымдар // Халық кеңесі.-1993.-15 маусым.
- ҚОЖАКЕЕВ Т. Майлинның сатирасы // Коммунизм жолы.-1960.-17 апрель; Жұлдыз.-1965.- № 11.-144-148 б.
- ҚОЖАМҚҰЛОВ С. Бейнесі жүрегімде // Жетісу.-1965.-19 ноябрь.
- ҚОЖАМҚҰЛОВ С. Біздің Би-ағаң // Еңбек туы.-1965.-21 ноябрь.
- ҚОЖАМҚҰЛОВ С. Біздің қоғамға сүйкімсіз...// Лениншіл жас.-1935.- 18 февраль. “Талтаңбайдың тәртібі” пьеса Қазақ драма театрында.
- ҚОЖАМҚҰЛОВ С. Өнер ұстазы // Жұлдыз.-1965.- № 7.-127-128 б.
- ҚОЖАХМЕТОВ Ш. Бейімбет және “Ауыл тілі” // Тың өлкесі.-1965.- 19 июль.
- ҚОЙШЫБАЕВ Ш.Әдеби-кеш // Жетісу.-1965.-19 ноябрь.
- ҚОҢЫРАТБАЕВ Т. “Жалбыр” // Социалды Қазақстан.-1936.-14 январь.
- ҚОҢЫРАТБАЕВ Ә. Қазақ прозасының атасы // Лениншіл жас.-1984.- 30 октябрь.
- ҚОҢЫРАТБАЕВ Ә. Қос алып // Әдебиет айдыны.-2005.-15 қыркүйек.
- ҚОРАБАЕВ Р. Абзал аға: Естелік // Ертіс.-1965.-3 июль.
- ҚОРҚЫТОВ Б. Шіркін, “Шұға”! // Коммунистік еңбек.-1965.-28 июль.
- ҚУАНЫШБАЕВ М. Тарлан талант // Еңбек туы.-1984.-16 октябрь.
- ҚҰДАЙБЕРГЕНОВ С. Арман // Социалды Қазақстан.- 1937.-20 март.
- ҚҰДАЙБЕРГЕНОВ С. Қазақ халқы көтерілісінің айнасы // Социалды Қазақстан.-1936.-26 апрель.
- ҚҰДАЙБЕРГЕНОВ С. Соңғы екі - үш жылда // Қазақ әдебиеті.-1936.- 31 июль.
- ҚҰДАШ С. Егіздің сыңарындай едік /Ауд. Ж. Сыздықов // Тың өлкесі.- 1965.-10 июль; Сөзстан 8 кітап.-Алматы, 1987.-190-203 б. Б.Майлиннің өмірі жайында жазылған “Жастық шақ ізімен” атты кітабынан үзінді.
- ҚҰДАШ С. Жастық шақтың ізімен.-Алматы: Жазушы, 1984.-608 б.
- ҚҰДАШ С. Менің Бейімбетім // Жұлдыз.-1963. - № 5.-131-140 б.; Кітапта: Сөзстан.-8 кітап.-Алматы, 1987.-191-203 б. Естеліктер, мұралар.
- ҚҰЛМЫРЗА. Көркем әдебиет баспасының кезектегі міндеті // Қазақ әдебиеті.-1936.-15 ноябрь.
- ҚҰЛМЫРЗА. “Майдан”// Әдебиет майданы.- 1933.- № 1.-65-70 б.

ҚҰНДАҚБАЕВ Б. “Майдан” // Қазақ әдебиеті.-1965.-26 ноябрь.
ҚҰНЫМЫЗ құрақ (“Кәлпе” туралы) // Лениншіл жас.-1933.-5 апрель.
Пьесаларға сын. Бейімбеттің “Қырық парыз”, “Көзілдірік” пьесалары аталады. Қол қойған “Б” мен “М”.

ҚҰРМЕТТІ БЕЙІМБЕТ // Социалды Қазақстан.-1934.-16 май.
“Ақындарға ашық хат”. Қол қойған “Екі оқушы”.

ҚҰТТЫБАЕВ К. “Ұлық болмаң, кішік бол” // Отан сақшысы.-1998.-17 қазан. Қазақстан ғыл. акад. акад-гі Қажым Жұмалиевтің жазушы Б.Майлин туралы естелігінен үзінді.

ҚЫДЫРОВ Н. Б. Майлин - журналист // Коммунизм жолы.-1965.-8 июнь.

ҚЫДЫРОВ Н., ӨНДІРОВ Ж. “Шұға” сахнада // Коммунизм жолы.-1965.-31 июль.

“ҚЫЗ ЖІБЕК” пен “Жалбыр” алдын ала сыннан өтті // Екпінді құрылыс.-1936.-18 май. Қазақ көркемөнерінің Мәскеудегі декадасы қарсаңында постановкаларға берілген сын.

“ҚЫЗ ЖІБЕК” пен “Жалбыр” постановкасы туралы Москва газеттерінің пікірі // Екпінді.-1936.-27 май.

ЛЕКЕРОВ А. Қазақ әдебиетінің қазіргі жайы және алдағы міндеттері туралы // Социалды Қазақстан.-1936.- 24 апрель.

ЛЕНИНШІЛ жаста басылған “Шұға” жайындағы мақала және өзге мақалалар туралы өлкелік КСМ Комитетінің 1934 ж. 8 июньдегі қаулысы // Социалды Қазақстан.-1934.-12 июнь.

ЛИВАДИ М. Театр колхозда // Екпінді.-1935.-16 июнь. “Талтаңбайдың тәртібі” Семей обл. театрында.

МАҒАУИН М. Ғасырлар бедері: Әдеби зерттеулер.- Алматы: Жазушы, 1991.-431 б.

МАҒЗҰМОВ Н. Көркем сөздің асқан зергері // Көкшетау правдасы.-1958.-1 ноябрь.

МАҒЗҰМҰЛЫ. Шуақты күндер шапағы // Сарыарқа.-1994.-№ 12.

“МАЙДАН” // Лениншіл жас.-1965.-13 ноябрь.

МАЙЛИН БЕЙІМБЕТ (15.11.1894-26.02.1938) // Қазақ ССР 4 томдық қысқаша энциклопедия.-Алматы, 1989. - Т.4.-414-416 б.; Абай энциклопедия.-Алматы, 1995.-394-395 б.; Қазақтың тәлімдік ой-пікір антологиясы. Т.2 /Құраст. Қ. Жарықбаев, С. Қалиев.- Алматы, 1998.-189 б.; Қазақ әдебиеті энциклопедия.-Алматы, 1999.-454-458 б.; Түркістан: Халықаралық энциклопедия.-Алматы, 2000.-463 б.; Жолдасбекұлы М. т.б. Елпұтқа. Ел тарихның әйгілі тұлғалары: Оқу құралы /М.Жолдасбекұлы, Қ. Салғараұлы, А.Сейдімбек.-Астана, 2001.-293-295 б.

МАЙЛИН Бейімбеттің шығармалары туралы баяндамалар: (Төрт томдық толық жинағы. 1933-1936 жж.) // Социалды Қазақстан.-1935.- 17 декабрь.

МАЙЛИН Б. Библиографиялық көрсеткіш // Қазақтар. Көпшілікке арналған тоғыз томдық анықтамалық. Т.9. Библиография. - Алматы, 1998.- 382-402 б.

МАЙЛИН мектебі: Пікірлер // Егемен Қазақстан.-1994.-12 шілде. Авт.: Д. Исабеков, Т. Нұрмағамбетов, А. Нысаналы, Ж. Қорғасбектегі.

МАЙЛИНА Г. Аяулы жолдас, адал жар: Б.Майлин туралы зайыбы Күлжамал Майлинаның естелігі // Жұлдыз.-1965.-№ 7.-132-133 б.; Қазақстан әйелдері.-1994.- №12.

МАЙЛИНА Г. Әке туралы сөз // Қазақ әдебиеті.-1984.-16 октябрь.

МАЙЛИНА К. Жаны жібек еді // Жетісу.-1965.-19 ноябрь.

МАЙЛИНА Р. Аяулы әкем туралы естелік // Страницы трагических судеб: Сб. воспоминаний жертв политических репрессий в СССР в 1920—1950 гг. —174-181 б.

МАЙЛИНА Р. Әкемді ойлап толғанам / Әдеби өндеген А. Қадырбаева // Қостанай таңы.-1994.-9 шілде.

МАЙЛИНА Р. Жаңа ғана бұр жарған жапырақ ек...: Естелік // Қазақстан әйелдері.- 1996.- № 8.-26-27 б.

МАЙЛИНГЕ қысқа мінездеме // Лениншіл жас.-1925.- № 7.-22 б.

МАЙЛИННИҢ өмірі мен творчествосы // Сейфуллин С., Тұрманжанов Ө. Көркем әдебиет. 5 класс үшін. 2 бас.-Алматы, 1935.-5-8, 54-57 б.

МАЙЛИН Бейімбеттің шығармалары туралы баяндамалар // Социалды Қазақстан.-1935.-17 декабрь.

МАЙЛЫҰЛЫ Бейімбет әдебиетке қатынасқанына 20 жыл // Социалды Қазақстан.-1932.- 5 март.

МАЙТАЛМАН қалам іздері /Қазақстан Респ. Ұлттық кітапханасы; Құраст. А.К. Рахимова. - Алматы, 1994.-14 б.

МАЙТАНОВ Б. Көркемдік нәрі: Әдеби-сын мақалалар.- Алматы: Жазушы, 1983.-184 б.

МАЙТАНОВ Б. Қазақ прозасындағы замана бейнесі: Зерттеу.- Алматы: Жазушы, 1987.-384 б.

МАЙТАНОВ Б. Қаһарманның рухани әлемі: Зерттеулер.- Алматы: Жазушы, 1987.-231 б.

МАКСАКОВА. Менің алған әсерім // Социалды Қазақстан.-1936.-24 май; Екпінді.-1936.- 27 май. “Жалбыр” Үлкен театрында.

МАЛАЕВ Қ. Өмірдің өзіндей // Коммунизм туы.-1965.-19 ноябрь.

“МАЛАЙ” газет қызметкері // Еңбекші қазақ.-1925.-23 ноябрь. Суреті бар.

МАЛДЫБАЕВ Ғ. Халқыңмен қуанасың // Тың өлкесі.-1965.-10 ноябрь.

МАНАШҰЛЫ Н. Түрі ұлттық, мазмұны пролетариаттық көркем әдебиет үшін большевикше күресейік // Лениншіл жас.-1933.-30 август; 1,3-4 сентябрь. Бейімбет творчествосы туралы.

МАНДАЙ алды жазушыларымыз // Қазақ әдебиеті.-1935.- 24 октябрь.
Бейімбеттің қысқаша өмірбаяны берілген.

МАНСҰР, БЕЙСЕМБАЙ (Ғатаулин, Кенжебаев). Бейімбеттің 20 жылдық ақындық өмірі // Социалды Қазақстан.-1932.-5 март.

МАНСҰРҰЛЫ Т. Түрмеді толтырылған анкета // Орталық Қазақстан.-1994.-12 шілде.

МАТАКОВ И. Театрдың жазғы сапары // Екпінді.-1936.-18 октябрь.
“Талтаңбайдың тәртібі” Семей облтеатрында.

МАШАҚОВ С. Еңбек сүйгіш әрі қарапайым еді // Тың өлкесі.-1965.- 10 июнь.

МӘЛІК. Кім кінәлі // Социалды Қазақстан.-1935.- 12 март. Бейімбеттің “Азамат Азаматыч” повесінің басылуындағы типографиялық кемшіліктер.

МӘМЕТОВА Ә. Мектеп балаларын әдебиетпен таныстыру // Ауыл мұғалімі.-1934.-№ 4.-11-12 б. Орал қаласының қазақ мектебінде Бейімбеттің “Сарала тоңын” оқыту әдісі.

МӘУЛЕНОВ С. Сөз ұстасы // Ұркер төбеде тұр.-Алматы: Жазушы, 1971.-21-25 б.

МӘШҰР-ЖҮСІПОВ Қ. Б. Майлин шеберлігі // Қазақстан Респ. Ұлттық ғылым акад. Хабарлары. Тіл, әдебиет сер.-1994.- № 1.-11-22 б.

МЕҢДІБАЙ С. Пірім менің Биаға // Қостанай таңы.-2001.-29 мамыр.

МИРЗОЯН Л.И. Қазақстанды социалды мәдениетпен құралдандырамыз // Социалды Қазақстан.-1934.-14 февраль.

МИРЗОЯН Л.И. 15 жылда // Қазақ әдебиеті.-1935.- 24 октябрь.

МОЛДАҒАЛИЕВ Ж. Азамат суреткер // Социалистік Қазақстан.-1974.- 19 ноябрь.

МОЛДАҒАЛИЕВ Ж. Қазақтың тұңғыш сценарисі // Еңбек туы.- 1965.- 21 ноябрь.

МОЛДАҒАЛИЕВ Ж. Тұңғыш сценарист // Тың өлкесі.-1965. 15 июнь.

МОЛДАҒАЛИЕВ Ж. Тұңғыш фильм сценарийінің авторы // Ленин жолы.-1965.-30 июнь. Б. Майлиннің “Аманкелді” сценарийі туралы.

МОЛДАҒАЛИЕВ Ж. Халық жазушысы // Жетісу.-1984.-27 сентябрь.

МОЛДАҚҰЛОВ Ж. Б. Майлин прозасындағы атеизм // Еңбек туы.-1965.- 16 декабрь.

МОСКВАДА қазақ концерті // Социалды Қазақстан.-1936.- 26 май.

МУЗЫКА театры “Шұғаны” дайындап жатыр // Социалды Қазақстан.-1934.- 21 май.

МУЗЫКА театрының даярлығы // Социалды Қазақстан.-1936.- 9 апрель.

МУСАБАЕВ Ж. Аяулы азамат еді // Қостанай таңы.-1993.-17 қараша.

МУСИН Ж. Бейімбет Майлиннің поэзиясы // Көкшетау правдасы.-1961.- 4 январь.

МУХАМЕДЖАНОВ К. Жалғасын тапқан жарқын жол // Қазақ әдебиеті.-1984.-29 июнь.

- МҰҚАНОВ С. “Аманкелді” пьесасы туралы: Сын мақала // Қазақ әдебиеті.-1937.-8 апрель.
- МҰҚАНОВ С. Әдебиеттегі формализм мен натурализм туралы айтыс // Қазақ әдебиеті. -1936.-25 апрель. Бейімбет творчествосы сөз болады.
- МҰҚАНОВ С. Бейімбет Майлин туралы // Тың өлкесі.-1965.-21 май.
- МҰҚАНОВ С. Биік жотаның бірі // Социалистік Қазақстан.-1965.-20 июнь.
- МҰҚАНОВ С. Досыма хат // Өсу жолдарымыз.-Алматы, 1960.-661-663 б.
- МҰҚАНОВ С. Есею жылдары. Өмірбаяннан хикаялар.-Алматы, 1970.-3 кітап.-199-205 б. Бейімбет туралы.
- МҰҚАНОВ С. Кеңес поэзиясы туралы // Қазақ әдебиеті.-1934.-1 август. Қазақстан жазушыларының тұңғыш съезіндегі баян-дамасында Бейімбет творчествосына талдау жасайды.
- МҰҚАНОВ С. Қазақ әдебиетінде әйел // Қазақ әдебиеті.-1935.-20 ноябрь. “Майдан” пьесасы аталады.
- МҰҚАНОВ С. Қазақ өлеңі туралы // Социалды Қазақстан.-1935.-12,17,23 май.
- МҰҚАНОВ С. Қазақ совет әдебиеті және оның міндеттері // Қазақ әдебиеті.-1937.-5 май. Қазақстан жазушылары ұйымының 1 пленумында жасаған баяндамада Бейімбет творчествосы аталады.
- МҰҚАНОВ С. “Қызыл сұңқарлар” туралы // Социалды Қазақстан.-1936.-11 декабрь. Сын мақалада “Аманкелді”, “Жалбыр” аталады.
- МҰҚАНОВ С. ХҮ жылда қазақ әдебиеті // Социалды Қазақстан.-1935.-23 октябрь.
- МҰҚАНОВ С. Өсу жолдарымыз: Мақалалар. – Алматы: ҚМКӘБ, 1935.-92-96 б.
- МҰҚАНОВ С. Поэзиямызда күрделі орын алып жатқан жазушының бірі Бейімбет // Қазақ әдебиеті.-1934.-1 август.
- МҰҚАНОВ С. Сүйікті газетіміз // Қазақ әдебиеті.-1970.-3 апрель.
- МҰҚАНОВ С. Тарихи қаулыдан кейін // Қазақ әдебиеті.-1934.-26 апрель.
- МҰҚАНОВ С. “Шұғаны” қалай түсінеміз: Сын мақала // Қазақ әдебиеті.-1935.-12 декабрь.
- МҰҚАНҰЛЫ С. Қазақ поэзиясының халі және келешекті міндеттері туралы // Қазақстан Кеңес жазушыларының тұңғыш съезі: (Материалдары). - Алматы, 1935.-92-96 б.
- МҰҚАТОВ Ғ. Бейімбеттің ғибрат сөзі // Тың өлкесі.-1965.-16 май.
- МҰҚАТОВ Ғ. Би ағаны биікте көрейік // Сарыарқа.-1994.-№ 2.
- МҰҚАТОВ Ғ. Би аға рухымен сырласу // Қостанай таңы.-1994.-5 тамыз.
- МҰҚАШЕВА Ұ. Асыл мұра // Коммунизм таңы.-1984.-9 июнь.
- МҰРАТБЕКОВ С. Бейімбетті қайталап оқығанда // Жұлдыз.-1995.-№1.-144-152 б.
- МҰРТАЗА Ш. Алыптың анасы халық // Қазақ әдебиеті.-1974.-29 ноябрь.
- МҰСАБЕКОВА Ф., ҰЙЫҚБАЕВ М. Б. Майлин шығармаларының тіл ерекшеліктері // Қазіргі қазақ тілі стилистикасының мәселелері.-Алматы, 1985.-36 б.

МҰСАЕВ А., ӘБДІХАЛЫҚ М. Бейімбет Майлин қараланды? Немесе жазушыны жауапқа тартқан № 11020 іс // Заң газеті.-1998.-4 ақпан.

МҰСАҰЛЫ А. Бейімбет туралы сөз // Заң және заман.-1998.- № 3.-89-93 б.

МҰСТАФИН Ә. Ұмытылмас жылдар // Қазақ әдебиеті.-1965.-18 июнь.

МҰХАМЕДЖАНОВ С. Замана жыршысы: Өлең // Жетісу.-1965.-19 ноябрь.

МҰСІРЕПОВ Ғ., ТӘЖІБАЕВ Ә., СЫЗДЫҚОВ Ж. Бейімбет туралы айтқандары // Коммунизм туы. - 1965.-19 ноябрь.

МҰСІРЕПОВ Ғ. “Би-ағаң халық жауы болса, мен де жаумын” (М.Сәрсекеевтің “Ғабит Мүсірепов туралы эсселер” мақаласынан) // Жұлдыз.-1992.-№ 11.

МҰСІРЕПОВ Ғ. Біздің Би-аға // Социалистік Қазақстан.-1965.-12 сентябрь.

МҰСІРЕПОВ Ғ. Биік мұрат // Қазақ әдебиеті.-1970.-3 апрель; Заман және әдебиет.-1982.-62-66 б.

МҰСІРЕПОВ Ғ. Қырық жыл // Қазақ әдебиеті.-1974.-6 декабрь.

МҰСІРЕПОВ Ғ. Мұхтардың хаты туралы // Социалды Қазақстан.-1960.-118 б.

МҰСІРЕПОВ Ғ. Нағыз халық жазушысы // Социалистік Қазақстан.-1984.-21 октябрь.

МҰСІРЕПОВ Ғ. Социалистік құрылыс дәуірі – түрі ұлттық, мазмұны пролетариаттық көркем әдебиеттің өркендейтін дәуірі // Әдебиет майданы.- 1932.- № 2.- 45-68 б.

МҰСІРЕПОВ Ғ. Суреткер парызы.-Алматы: Жазушы, 1970.-23,53, 70-72, 88 б.

МҰСІРЕПОВ Ғ. “Хан Кенені” қалай түзету керек // Социалды Қазақстан.-1934.-24,26 май. “Майдан”, “Талтаңбай” пьесалары аталады.

МЫРЗАҒАЛИЕВ Қ. Қаламы жүйрік журналист // Орал өңірі.-1965.-13 июль.

МЫРЗАХМЕТОВ Е. Аса көрнекті реалист жазушы // Тың өлкесі.-1965.-20 июль.

МЫРЗАХМЕТОВ Е. Бейімбет тойы // Тың өлкесі.-1965.-18 июль.

“МЫРҚЫМБАЙ” Майлыұлы Бейімбеттің // Қазақ әдебиеті.-1935.-3 июль.

“Мырқымбай” атты таңдамалы өлеңдерінің басылуы туралы. Қол қойған “М”.

НАГМЕТОВ А. Қазіргі повесть және көркемдік ізде.- Алматы: Ғылым, 1985.-176 б.

НАЗАРБАЕВ Н. Азаттық айдыны ақиқатпен айшықты // Халық кеңесі.-1994.-16 желтоқсан; Егемен Қазақстан.-1994.-15 желтоқсан. Халқымыздың аяулы бес перзентінің (Т. Рысқұлов, С. Қожанұлы, Б. Майлыұлы, І. Жансүгірұлы, С.Сейфоллаұлы өмірі мен қызметі туралы Президент Н. Назарбаевтың баяндамасы.

НАРЫМБЕТОВ Ә. Уақыт шындығы көркемдік кепілі: Әдеби мақалалар.- Алматы: Жазушы, 1989.-182 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Апыр-ау, бұл “Шұғаның белгісі ме?” // Қазақ әдебиеті.-1962.-16 март. Б. Майлиннің повестері мен әңгімелерінің орыс тіліндегі аудармасы жайында.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Бейімбет Майлин көркем әңгіме шебері // Қазақстан мектебі. - 1965. - № 7. - 66-70 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Бейімбет Майлиннің прозасы.- Алматы: Мектеп, 1967.—183 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Дәуір суреттері (Б. Майлиннің жазушылық шеберлігі туралы).- Алматы: Ғылым, 1979.-324 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Жаңа жанр жолында // Жанр және шеберлік.-Алматы: Ғылым, 1968.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Көркем сөз кестесімен өрнектеген //Қазақстан пионері.-1984.-21 октябрь.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Күлкі күшімен // Қазақстан мұғалімі.-1962.-8 март.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Қазақ прозасындағы Б. Майлин дәстүрі.- Алматы: Ғылым, 1979.-179 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Б.Майлиннің атеистік тақырыпты әңгімелері // Мәдениет және тұрмыс.-1962.- № 6.-18-19 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Б. Майлиннің әңгімелеріндегі махаббат, семья мәселелері //Қазақстан мектебі.-1962.- № 4.-81-85 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Майлин - көркем әңгімелер шебері //Қазақстан мектебі.-1965.- № 7.-66-70 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Майлин творчествосындағы юморлық сипаттар // Жұлдыз.-1961.-№ 10.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Майлин шығармаларындағы мұғалімдер бейнесі // Қазақстан мұғалімі.-1959.-15-16 январь.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Майлин шығармаларында коммунист бейнесі // Қазақстан коммунисті.-1963.- № 2.-45-49 б.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Саңлақ суреткер // Қазақ әдебиеті.-1979.-23 ноябрь.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Сол бір кезенді еске түсірсек // Коммунизм жолы.-1965.-7 июль.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Сырлы сөз бұлағы //Қазақстан мектебі.-1969.- № 4.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Таланттың танылмаған қырлары көп //Жұлдыз.-1966.- № 11.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Тарлан талант // Коммунизм таңы.-1984.-9 июнь.

НАУРЫЗБАЕВ Б. Халықтың жазушысы // Хабар.-1965.-Вып.6. (қоғ. ғылымдар сер.).-71-79 б.; Тың өлкесі.-1965.-10 июль.

НЕНАШЕВ. Бүгін Мәскеуде қазақ көркем өнерінің декадасы басталды // Екпінді құрылыс.-1936.-17 май. “Жалбыр” пьесасы Үлкен театр филиалында.

НЕСІПБАЙ. Көркем әдебиет замандасымызға сай болсын // Әдебиет майданы.-1936.- № 9.-106-119 б. Бейімбет шығармалары аталады.

НИКИТИН. Бәйгі алған әңгімелер туралы // Қазақ әдебиеті.- 1935.-8 март.

НОҒАЕВ Н. “Цемент” // Қазақ әдебиеті.- 1935.-8 март.

НҰҒЫМАНОВА С. Шұғадан Раушанға дейін // Жұлдыз.-1984.-186-188 б.

НҰРАЛЫҰЛЫ К. “Жалбыр” өте жақсы шықты // Қазақ әдебиеті.-1936.-15 январь.

НҰРҒАЛИЕВ Р. Айдын. Қазақ драматургиясының жанр жүйесі. - Алматы: Өнер,1985.-400 б.: портр.

НҰРҒАЛИЕВ Р. Арқау: Екі томдық шығармалар.-Алматы: Жазушы, 1991. Т.1. Телағыс: Әдеби дәстүр мен әдеби даму // Қазақ революциялық поэзиясы: Монография.-572 б. Т.2. Лит.-крит. произведения.

НҰРҒАЛИЕВ Р. Сана сатиралы // Лениншіл жас.-1965.-28 ноябрь. “Майдан” пьесасы жайында.

НҰРҒАЛИЕВ Р. Сатиралық комедия // Арқау.-1991.-220-252 б.

НҰРҚАНОВ Ж.Шыншыл аға: Өлең // Тың өлкесі.-1965.-19 ноябрь.

НҰРМАҒАМБЕТОВ Т. Қара камерадағы ақ киімді жазушы // Қазақ әдебиеті.-1994.-29 шілде.

НҰРМАҒАМБЕТОВ Т. Талантына таңданамын //Сөзстан.-8 кітап.-1987.-170-174 б.

НҰРМАХАНОВА Қ. Дос лебізі! (Сын мақалалар).- Алматы: Жазушы, 1968.- 20 б.

НҰРМАХАНОВА Қ. Майлин шығармаларының бір томдығы жайында // Ленин жолы.-1958.-19 июль.

НҰРТАЗИН Т. Б. Майлин - ағартушы // Қазақстан мұғалімі.-1965.-29 июль.; Коммунизм туы.-1965.-14 июль, Еңбек туы.-1965.-13 июнь.

НҰРТАЗИН Т. Бейімбет // Лениншіл жас.-1965.-19 июнь.

НҰРТАЗИН Т. Бейімбет Майлиннің творчествосы.-Алматы: Жазушы, 1966.

НҰРТАЗИН Т. Дарқан дарын несі // Қазақ әдебиеті.-1965.-19 ноябрь.

НҰРТАЗИН Т. Жазушы және өмір.- Алматы: ҚМКӨБ, 1960.-182-191 б.

НҰРТАЗИН Т. Жаңа өмір өрнектері // Тың өлкесі.-1965.-3 июль.

НҰРТАЗИН Т. Көркі келісімді повесть // Тың өлкесі.-1965.-4 қараша.

НҰРТАЗИН Т. Құдіретті күлкі // Жетісу.-1965.-19 ноябрь.

Б.Майлиннің комедиялары туралы.

НҰРТАЗИН Т. Құнарлы талант // Социалистік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь.

НҰРТАЗИН Т. Майталман қалам іздері // Жұлдыз.-1965.- № 7.-120-126 б.

НҰРТАЗИН Т. Шеберлік туралы ойлар: Әдеби - сын мақалалар жинағы.- Алматы: Жазушы, 1968.-286 б.

НҮСІПБАЕВ О. (Бейімбеттің шөбересі). Менде атамның сағаты бар, бірақ қайда жатқанын білмеймін // Алматы ақшамы. –2006.-17 ақпан.

НЫҒМЕТ Б. Ақталған еңбек // Әдебиет майданы.-1934. - № 7-8.-93-103 б.

НЫСАНАЛИН А. Жарқырап тұлған тұрады: Өлең // Оңтүстік Қазақстан.-1965.-13 октябрь.

ОБЛЫСТЫҚ қазақ театрлары.-Алматы, 1965.-39-49, 60-61, 234-235 б.

Б. Майлиннің пьесалары Семей, Қарағанды және Гурьев обл. театрлары сахналарында қойылуы айтылады.

ОБЛЫСТЫҚ қазақ театрына көмек керек // Екпінді.-1937.-23 март.

“Жалбыр” Семей обл. қазақ театрында. Қол қойған “С-М”.

ОКТЯБРЬ революциясының 20 жылдығына жазушылар ірі табыстармен келуі керек // Қазақ әдебиеті.-1937.-16 май. Бейімбет творчествосы айтылады.

ОЛЖАМЫЗДЫҢ бірі көркем әдебиет баспасы // Қазақ әдебиеті.-1934.-13 октябрь.

ОМАРОВ Б. Бейімбет Майлин // Ертіс.-1965.-3 апрель.

ОМАРОВ С. Ұшқан ұям // Қазақ әдебиеті.-1974.-11 январь.

ОМАРОВ І. Бейімбет жайында бірер сөз // Лениншіл жас.-1965.-13 октябрь.; Тың өлкесі.-1965.-24 октябрь.

ОМАРОВ І.Серпін: Очерктер мен мақалалар.-Алматы:Жазушы,1970.-224 б.

ОМАРҰЛЫ С. “Қазақ қызы” туралы // Қазақ әдебиеті.-1936.-10 ноябрь. Бейімбеттің романы туралы.

ОРАЗАЕВ Ф. Дарын даралығы // Заман қаһарманы.-1981.-185-215 б.

ОРАЗАЕВ Ф. Ортақ тақырып, өзгеше шешім // Қазақ әдебиеті.-1969.-15 ноябрь.

ОРАЗОВ Н. Әдебиет қыраны: Өлең // Тың өлкесі.-1965.-10 июль.

ОРДАЛИЕВ С. Басылым мәдениеті неге төмен? (Б.Майлиннің бес томдық шығармалар жинағын оқығанда туған ой-пікірлер) // Қазақ әдебиеті.-1991.-17 мамыр.

ОРДАЛИЕВ С. Бейімбет Майлин (Өмірі мен творчествосы туралы) // Ордалиев С. Қазақ драматургиясының очеркі. - Алматы: ҚМКӘБ, 1964.-79-109 б.

ОРДАЛИЕВ С. Бейімбет Майлин драматург // Майлин Б. Шығармалар.- Алматы, 1964.- УІ том.- 380-426 б.

ОРДАЛИЕВ С. Бейімбет Майлин жөніндегі жаңа деректер // Коммунизм жолы.-1961.-8 октябрь.

ОРДАЛИЕВ С. Бейімбет Майлин творчествосы: Оқу құралы.-Алматы: Казмем. университет, 1990.-200 б.

ОРДАЛИЕВ С. Бейімбет Майлиннің творчествосы туралы материалдар жинау // Хабар. Филология мен өнертану сер.-1962.-Вып.1(20).-90-91 б.

ОРДАЛИЕВ С. Бейімбет туралы соны деректер // Қазақ әдебиеті.-1961.-22 декабрь.

ОРДАЛИЕВ С. Би ағаның кейіпкерлері кімдер? // Оңтүстік Қазақстан.-1984.-17 ноябрь.

ОРДАЛИЕВ С. Дәуір шындығы // Сөзстан.-8 кітап.-1987.-175-186 б.

ОРДАЛИЕВ С. Көркемсөздің аса үлкен шебері // Бейімбет Майлин. Ел сыры.-Алматы: Жазушы, 1994.-3-22 б.

ОРДАЛИЕВ С. Күрес шежіресі // Оңтүстік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь.

ОРДАЛИЕВ С. Майлин сатирик // Қазақ әдебиеті.-1984.-19 октябрь.

ОРДАЛИЕВ С. Сахнаға күлкінің келуі, водевиль, комедия жанрының жарық көруі // Ордалиев С. Қазақ драматургиясының очеркі.-Алматы: ҚМКӘБ, 1964.-50-60 б.

ОРДАЛИЕВ С. Сөз зергері.-Алматы: Жазушы, 1982.-168 б.

ОРДАЛИЕВ С. Терең тамырлы тұлға // Жұлдыз.-1984.-№ 7.-182-185 б.

ОРДАЛИЕВ С. Үлкен суреткер // Бейімбет Майлин. Қызыл жалау.-Алматы: Жазушы, 1979.-5-28 б.

ОРДАЛИЕВ С. Шынайы қаламгер // Жетісу.-1984.-20 октябрь.

ОРМАНБАЕВ Ж. Кішіпейіл еді // Қазақ әдебиеті.-1965.-19 ноябрь.

ОРМАНОВ Ғ. Жаңалық жаршысы // Қазақ әдебиеті.-1965.-19 ноябрь.

ОРИНТАЕВ О. Абзал адам, аға жазушы: Естелік // Советтік Қарағанды.-1961.-23 май.

ОРИНТАЕВ О. Екі кездесу: Естелік // Қазақ әдебиеті.- 1964.-2 февраль.

ОСПАНҰЛЫ Ә. Өмірдің өрен өрнекшісі // Оңтүстік Қазақстан.-1958.-2 ноябрь. Б. Майлиннің творчестволық жолы.

ӨЛКЕЛІК жазушылар ұйымы басқармасына сайланған мүшелер // Қазақ әдебиеті.- 1958.-2 ноябрь.

ӨЛКЕЛІК партия комитетінің қаулысы (ҚАЗАПП ұйымдастыру жөнінде) // Еңбекші қазақ.-1932.-14 январь.

ӨМІР іздері / Құраст. Қ.Батпенев.-Алматы: Қайнар, 1991.-551-556 б.

Қазақ ақын-жазушыларының шығармалары. Авт.: С. Сейфуллин, І.Жансүгіров; Б. Майлин, С.Дөнентаев, М.Әуезов ж.б.

ӨМІРЗАҚОВ Е. Аға жолы // Жұлдыз.-1965.-№7.-129-131 б.

ӨМІРЗАҚОВ Е. Жомарт жүрек сенімі // Өмірзақов Е. Ұстаз-дарым-достарым: Естеліктер.-Алматы: Жалын, 1976.-5-6 б.

ӨТЕПОВ Қ. Әдебиет образындағы кемшіліктер // Социалды Қазақстан.-1936.-12 апрель.

ӨТЕПОВ Қ. Әдебиеттегі формализм мен натурализм туралы айтыс кешінде // Қазақ әдебиеті.-1936.-25 апрель. Сөйлеген сөзінде Бейімбет творчествосына талдау жасайды.

ӨТЕПОВ Қ. “Майдан” // Әдебиет майданы.- 1934.- № 1.-6 б.

ӨТЕПОВ Қ. Революция және халықтың таланттылық дәрежесі // Социалды Қазақстан.-1936.-7 ноябрь.

ӨТЕПОВ Қ. “Шұғаның” тарихи жағдайлары // Қазақ әдебиеті.-1935.-12 декабрь.

ӨТЕПҰЛЫ Қ. Әдебиетіміздің бірқатар мәселелері // Әдебиет майданы.-1935.-№ 7.-78-91 б.

- ӨТЕПҰЛЫ Қ. Көркем әдебиеттің тілі туралы // Қазақ әдебиеті.-1935.-23 май.
- ӨТЕПҰЛЫ Қ. Социалды реализм: Мақала // Әдебиет майданы.- 1933.- № 5.-30-40 б.
- ПОЛАНСКИЙ. “Жалбыр” // Қазақ әдебиеті.-1936.-23 март.
- ПРӘЛИЕВА Г. Көркем прозадағы психологизмнің кейбір мәселелері. – Алматы: Алаш, 2000.
- РАЙЫМБЕКОВ Ә. Бейімбет өлеңдеріндегі жұмысшы бейнесі // Қазақстан мұғалімі.-1965. - 8 июль.
- РАЙЫМБЕКОВ Ә. Бейімбеттің белгісіз екі өлеңі // Лениншіл жас.-1965.- 18 ноябрь.
- РАЙЫМҚҰЛОВ Р. Ащы күлкі, зілді мысқыл // Социалистік Қазақстан.-1952.-3 март.
- РАХМАНБЕРДИЕВ М. Шеберлік үрдісі //Қазақ әдебиеті.-1984.-19 октябрь.
- РАХМАНОВ М. Сол күндерді еске алғанда // Қостанай таңы.-1994.-5 тамыз.
- РАХЫМБАЕВ Н. Көз көрген // Коммунизм таңы.-1974.-15 ноябрь.
- РАХЫМБАЕВ Н. Қаламымыз мұқалған жоқ // Коммунизм таңы.-1973.- 1 сентябрь.
- РАХЫМБАЕВ Н. Үлкен жүрек иесі // Тың өлкесі.-1965.-17 маусым.
- РАХЫМЖАН. 1916 жылғы көтерілістің 20 жылдығы (“Жалбыр” аталады) // Әдебиет майданы.-1936.-№ 7-8.-35-37 б.
- РОЖДЕСТВЕНСКИЙ. Қазақстан ақындары // Қазақ әдебиеті.-1936.- 15 март. Одақтық Совет жазушыларының III пленумында Бейімбет творчествосы аталады.
- РУСТЕМБЕКОВА Р. Б. Майлиннің пьесалары // Қазақ әдебиеті.-1965.- 14 май.
- РУСТЕМБЕКОВА Р. Бейімбет Майлин драматург // Жұлдыз.-1961.- № 12.-137-141 б.
- РУСТЕМБЕКОВА Р. Бейімбет Майлиннің драматургиясы.- Алматы: Жазушы, 1969.- 120 б.
- РУСТЕМБЕКОВА Р. Бейімбет Майлиннің шағын пьесалары // Сб. науч. тр. - Алма-Ата, 1964. - Вып. 12.-56-57 с.
- РУСТЕМБЕКОВА Р. Бейімбеттің белгісіз пьесасы // Қазақ әдебиеті.-1963.-12 июнь.“Протокол”, “Неке қияр” пьесалары туралы.
- РЫСБЕКҰЛЫ Қ. Шежіре сөздің шебері // Оңтүстік Қазақстан. –1994.- 12 қараша.
- САДУАҚАСҰЛЫ С. Бейімбеттің өлеңдері.-1925.- № 6.-20-22 б.
- САИН Ж. жолдастың сөзі //Қазақ әдебиеті.-1937.-20 апрель. Бейімбет творчествосы аталады.
- САЛЫҚОВ К. Сегіз қырдың бір қыры // Жас алаш.-1994.-16 шілде.
- САРБАЛАЕВ Б. Бейімбет Майлин.-Алматы: Мектеп, 1988.-86 б.
- САРБАЛАЕВ Б. Бейімбеттің белгісі // Социалды Қазақстан.-1989.- 16 желтоқсан.

САРБАЛАЕВ Б. Біздің Бейімбет // Қазақ әдебиеті.-1988.-8 май.
 САРБАЛАЕВ Б. Көзден жасым тамшылар //Қазақ әдебиеті.-1994.-29 шілде.
 САРБАЛАЕВ Б. “Раушан - коммунист” // Қазақ әдебиеті.-1987.-11 сентябрь.
 САРСЕНБАЕВ Р., ҚОҢЫРАТБАЕВ Ә. Бейімбеттің тіл шеберлігі // Ленин жолы. - 1965.-19 ноябрь.
 САРЫБАЕВ Қ. Ақын ағаға: Өлең // Оңтүстік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь.
 САТИРА және юмор: Басмақала // // Қазақ әдебиеті.-1956.-13 ноябрь.
 САТТАР, РАҚЫМЖАН (Ерубаяев, Жаманқұлов): Көркемөнер туралы хат // Социалды Қазақстан.-1934.-18 июнь. Қазақ драма театрларында Бейімбет пьесаларының қойылуы.
 САУАТ ашу, үлкендер мектебінің оқу кітаптары басылып шықты // Ауыл мұғалімі.-1935.- № 4-5.-6 б.
 СӘКЕНОВА К. Бейімбет ұрпақтары (Б. Майлиннің қызы Разия жайлы) // Қазақ әдебиеті.-1984.-20 февраль.
 СӨРСЕКОВ Ж. “Майдан” туралы бір-екі ауыз сөз // Еңбекші қазақ.-1931.-12 июль.
 СӨРСЕНБАЕВ Р. Бейімбет – көркем сөз шебері // Қазақстан мұғалімі.-1958.-17 июль.
 СӨРСЕҰЛЫЖ. Тағыда жазушылар ұйымының жұмысы туралы // Социалды Қазақстан.-1936.- 16 февраль.
 СӨТБАЕВА Ш. Әдебиет мерейі.- Алматы: Қазақстан, 1981.- 83 б.
 СЕЙІЛБЕК. “Қолхозшылар қызыл кітабы”//Социалды Қазақстан.-1934.-5 февраль.
 СЕЙІТЖАНОВА Г. Халық өмірінің саңлақ суреткері //Ком-мунистік жол.-1984.-2 ноябрь.
 СЕЙІТОВ С. Бесаспап суреткер // Социалистік Қазақстан.-1984.-29 октябрь.
 СЕЙІТОВ С. Жомарт талант // Коммунистік еңбек.-1965.-16 июнь; Коммунист жолы.-1965.-16 июль.
 СЕЙІТОВ С. Советтік Қазақстан әдебиетінің өркендеуі.-Алматы, 1960.-8-17 б. Майлин творчествосына шолу жасалған.
 СЕЛИВАНОВСКИЙ А. Қазақ әдебиеті туралы заметка //Қазақ әдебиеті.-1936.-25 май.
 СЕРҒАЗЫ Г. Үш арыстың ұрпағымыз (Р.Сейфуллинаның, Б.Илиясұлының, Г. Бейімбетқызының ұрпақтық толғаныста-рынан туған публицистикалық эссе) // Алматы ақшамы.-1998.-27 ақпан.
 СЕРҒАЛИЕВ М. Келісті сөз - көркемдік кепілі // Жұлдыз.-1975.-№ 11.
 СЕРҒАЛИЕВ М. Шынайылық пен шыншылдық //Қазақ әдебиеті.-1975.-28 ноябрь.
 СЛАНОВ Ғ. Бейімбет мектебі // Коммунистік еңбек.-1965.-2 май.
 СЛАНОВ Ғ. Жақсы ұядан бір түлек // Ертіс.-1965.-27 июнь.

СМАҒҰЛ. Жас полк қызыл әскерлері Қазақстан Кеңес жазушыларынан көмек күтеді // Қазақ әдебиеті.-1934.-1 сентябрь.

СМАҒҰЛОВ А. Майлин туралы тың зерттеулер // Ақтөбе.-1995.-14 ақпан.

СМАНОВ Б.Б. Майлиннің өмірі мен творчествосын оқыту // Қазақстан мұғалімі.-1984.-3 август.

“СОВЕТСКОЕ искусство” газетінің қазақ көркем өнеріне арналған номері // Социалистік Қазақстан.-1936.-26 май. “Жалбыр” аталады.

СОҢҒЫ релетиция //Қазақ әдебиеті.-1936.-17 май. “Жалбыр” постановкасы декада қарсаңында.

СЕЙФУЛЛИН, МАЙЛИН, ЖАНСҮГІРОВ творчестволары бойынша методикалық нұсқау / Қ. Алпысбаев. С.М. Киров атындағы қазақ мем. ун-ты.- Алматы, 1985.-45 б.

СУБХАНБЕРДИНА Ү., ДӘУІТОВ С., САХОВ Қ. “Қазақ” //Қазақ энциклопедиясының бас редакциясы.-Алматы, 1998.

СУБХАНБЕРДИНА Ү. “Қазақ, Алаш, Сарыарқа”: Мазмұндалған библиографиялық көрсеткіш.- Алматы: Ғылым, 1993.

СҰЛТАНҰЛЫ Д. Олжастан үлкен үміт күтеміз // Алматы ақшамы.-2006.- 17 ақпан.

СҮГІРҰЛЫ Р. “Шұға” десе “шұға” болды // Социалды Қазақстан.-1934.-28 октябрь.

СҮЙІНОВ Е. Асқан талант иесі (Б.Майлиннің туғанына 100 жыл толу мерейтойы Қостанай жерінде аталып өтті // Халық кеңесі.- 1994.-17 тамыз.

СЫДЫҚБЕКОВ Т. Сағынам сол бір жандарды // Жұлдыз.-1986.-№ 9.

СЫЗДЫҚОВ Ж. Досым еді Би-ағаң // Социалистік Қазақстан.-1965.-12 октябрь.

СЫЗДЫҚОВ Ж. Кезеңдегі кездесулер (Ақын Ж. Сыздықовтың Б. Майлин, І. Жансүгіров, С. Сейфуллин жайлы естелігінен /Әңгімелескен С. Досанов // Қазақ әдебиеті.-1977.-11 февраль.

СЫЗДЫҚОВ Ж. “Қошқарата” алқабында // Қазақ әдебиеті.-1965.-19 ноябрь.

СЫЗДЫҚОВ Ж. Отырсын елдің төрінде: Өлең // Социалистік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь; Тың өлкесі.-1965.-19 ноябрь.

СЫЗДЫҚОВ Ж. Түлектермен бірге тебіренетін: Естеліктер // Лениншіл жас.-1965.-18 ноябрь.

ТАЖМАҚАН Қ. Ұмытылмас бейне // Коммунизм таңы.- 1984.-26 май.

ТАЙШИБАЕВ З. Бейімбет және Қарағанды // Қазақ әдебиеті.-1984.-19 октябрь.

“ТАЛТАҢБАЙДЫҢ тәртібі”: Сын мақала // // Қазақ әдебиеті.-1934.-10 август; Социалды Қазақстан.-1934.-15 сентябрь. Қол қойған “Торы”.

ТАМАША суреткер-реалист // Ертіс.-1965.-14 июнь.

ТАПАЛОВА Ж. Бақытты жастардың бірімін // Социалды жол.-1937.-18 декабрь. “Жалбыр” операсы туралы.

ТАРАБАЕВА Г. Ел ағасы туралы естеліктер // Қазақ әдебиеті.-1958.-19 декабрь.

ТАРАБАЕВА Г. “Қызыл жалау” осылай жазылған: Естелік // Тың өлкесі.- 1965.-19 ноябрь.

ТАРИХИ 14 жыл // Қазақ әдебиеті.- 1934.-13 октябрь. Мақалада Бейімбет творчествосы қаралды.

ТАСҚОЖИН Ш., БОРАНҚҰЛОВ С. Өмірбаянының ашылмаған беттері // Қазақ әдебиеті.-1965. - 9 июль.

ТАСТАНОВ С. Қилы кезеңдер шындығы (Б.Майлиннің “Майдан” спектаклі қазақ драма театры сахнасында // Лениншіл жас.-1970.-22 август.

ТАСТЕМИРОВА С. “Әкей” деуші едік // Жалын.-1988.-№1.

ТАСЫМБЕКОВ А. Бейімбеттің соңғы күні // Парасат.-1994.- № 11.-1 б.

ТАСЫМБЕКОВ А. Дарын тағылымы (Б.Майлин 100 жыл) // Қазақ әдебиеті.-1994.-19 тамыз.

ТӘЖІБАЕВ Ә. Бас жазушымыз Бейімбетке құрмет // Социалды Қазақстан.-1933.-3 ноябрь.

ТӘЖІБАЕВ Ә. Бейімбеттей болайық // Лениншіл жас.-1935.-30 март.

ТӘЖІБАЕВ Ә. Бір-екі сөз // Социалды Қазақстан.-1936.-18 декабрь.

ТӘЖІБАЕВ Ә. “Жаңа ырғақ” және өзім туралы // Социалды Қазақстан.-1934.-8 апрель. Сын мақалада Бейімбет аталады.

ТӘЖІБАЕВ Ә. Мен оны ұмытпаймын: Естелік // Тың өлкесі.-1965.-10 июль.

ТӘЖІБАЕВ Ә. Ол ұмытылмайтын аға еді // Жалын.-1985.- № 5.-101-105 б.

ТӘЖІБАЙҰЛЫ Ә. Әдебиеттегі ауа жайылушыларға қарсы // Еңбекші қазақ.-1930.-13 октябрь. Бейімбеттің “Жасырын жиылыс” деген пьесасы туралы.

ТӘЖІҒҰЛОВ С. Абзал жазушының асыл мұрасы // Қызыл ту.-1959.-13 январь; Социалистік Қазақстан.-1958.-12 август.

ТӘЙКІМАНОВ Б. Жаңа дәуір жаршысы // Коммунизм туы.-1965.-19 ноябрь.

ТЕАТРЛАРДЫҢ қысқы маусымы қарсаңында // Социалды Қазақстан.-1936.-3 октябрь.Бейімбеттің пьесалары қазақ драма театрында.

ТОҒЖАНОВ Ғ. Биылғы театр сезоны // Социалды Қазақстан.-1935.- 5 июль. “Шұға” қазақ драма театрында.

ТОҒЖАНОВ Ғ. “Жалбыр” // Социалды Қазақстан.-1936.-11 февраль; Қазақ әдебиеті.-1936.-20 февраль.

ТОҒЖАНОВ Ғ. Жолдастық хат (Сәбит, Бейімбет, Ілияс жолдастарға) // Еңбекші қазақ.-1930.-20 октябрь.

ТОҒЖАНОВ Ғ. Қазақ искусствосының декадасы // Социалды жол.-1936.- 29 апрель.

ТОҒЖАНОВ Ғ. Қазақтың көркем өнерінің адамдары // Қазақ әдебиеті.-1936.-2 июнь. “Жалбыр” постановкасы аталады.

ТОҒЖАНОВ Ғ. Одақтас республиканың атағына лайықты көркемөнер жасаймыз // Социалды Қазақстан.-1936.-11 август.

- ТОҒЖАНОВ Ғ. ЖАНСҮГІРОВ І. Қазақтың театр өнері // Еңбекші қазақ.-1931.-22 октябрь.
- ТОҒЖАНҰЛЫ Ғ. 15 жылдағы қазақ әдебиеті // Қазақстан көркем әдебиеті жинағы.-Алматы, 1935.-280-284 б; Қазақ әдебиеті.-1935.-9 октябрь.
- ТОҒҰЗАҚОВ Қ. Біздің Би ағамыз //Жұлдыз.-1974.-№ 4.
- ТОҒҰЗАҚОВ Қ. Осындай еді Бейімбет: Өлең // Лениншіл жас.-1965.-28 ноябрь.
- ТОҒҰЗАҚОВ Қ. Үлгілі аға // Қазақ әдебиеті.-1974.-29 ноябрь.
- ТОЙ басталды // Қазақ әдебиеті.-1965.-9 июль. Б. Майлиннің туғанына 70 жыл толуына байланысты Қостанайда өткізілген той.
- ТОҚМАҒАМБЕТОВ А. Біздің Биекең // Ленин жолы.-1965.-19 ноябрь.
- ТОҚМАҒАМБЕТОВ А. Сатира және юмор жайында бір-екі сөз // Лениншіл жас.-1956.-17 сентябрь.
- ТОҚМАҒАМБЕТОВ А. Солқылдата соғылды бесжылдықтың балғасы // Лениншіл жас.-1962.-6 октябрь.
- ТОҚМАҒАМБЕТОВ А. Шоқ жұлдыз: Шығармалар жинағы.-4 том.-Алматы: Жазушы, 1984.
- ТОРЫ. Қазақстанда театр өнері гүлденбекші // Қазақ әдебиеті.-1934.-13 октябрь. “Майдан” пьесасы аталады.
- ТОРЫШЕВ Ш. Асылдан қалған мұра // Қостанай таңы.-1994.-26 қараша.
- ТОРЫШЕВ Ш. Ескерусіз қалмаса екен // Қостанай таңы.-1994.-5 қараша.
- ТҰЛҒАЖАНОВ Б. Ұмытылмас кездесу // Еңбек туы.-1965.-21 ноябрь.
- ТҰРҒАНБАЙҰЛЫ Қ. “Арқалықты” сахнадан алу керек // Лениншіл жас.-1935.-11 май. Б. Майлиннің шығармалары аталады.
- ТҰРМАНЖАНОВ Ө. Әлі есімде // Қазақ әдебиеті.-1974.-11 январь.
- ТҰРМАНЖАНОВ Ө. Заңғар // Лениншіл жас.-1974.-30 ноябрь.
- ТҰРМАНЖАНОВ Ө. Көркем әдебиет баспасы көркейіп келеді // Қазақ әдебиеті.-1935.-9 май. Б. Майлиннің “Қызыл жалау” романы баспаға дайындалып жатқаны аталады.
- ТҰРМАНЖАНОВ Ө. “ҚазАПП”-тың бірінші съезі не деді? // Әдебиет майданы. - 1932.- № 4.-1-8 б.
- ТҰРСЫНБАЕВ Б. Асылды тот баспайды // Коммунизм таңы.-1994.-5 тамыз.
- ТҰРСЫНБАЕВ Б. “Гүлденсе ауыл, гүлденеміз бәріміз”: Қостанай өңірі Б. Майлиннің туғанына 100 жыл толу мерейтойын өткізуге қызу дайындық үстінде // Егемен Қазақстан.-1994.-22 шілде; Қостанай таңы.-1994.-27 шілде.
- ТІЛЕУБАЕВ Ш. Дұрыс сын керек // Социалды Қазақстан.-1936.-10 апрель.
- ТІЛЕУЖАНОВ М. Бейімбет Майлин өлеңдеріндегі юмор // Орал өңірі.-1965.-12 май.
- УАҚЫТ және қаламгер: Әдеби сын.-8 кітап /Құраст. С.Қирабаев.-Алматы:Жазушы,1981.-208б.
- УӘЛИАХМЕТҰЛЫ Р. Бейімбет туралы: Сын мақала // Социалды Қазақстан.-1932.-24 май.

УӘЛИАХМЕТҰЛЫ Р. Поэзияның сынын көтеруіміз керек // Қазақ әдебиеті.-1934.-23 июль. “Шұға” пьесасы аталады.

УӘЛИАХМЕТҰЛЫ Р. Семейдегі қазақ театры туралы // Қазақ әдебиеті.-1934.-13 октябрь. “Майдан” пьесасы аталады.

УКИН К. Б. Майлин халық мақтанышы // Қазақ әдебиеті.-1993.-2 шілде.

ҰЛЫ дәреже, тамаша қуаныш // Екпінді құрылыс.-1936.-28 май. Декада қортындысы және “Жалбыр” спектаклі туралы.

ҰАХАТОВ Б. Көркемдік ізденістер.- Алматы: Жазушы, 1991.-205 б.: портр.

ҮЛКЕН театрда “Жалбырдың” ойналуы // Екпінді.-1936.-26 май.

ҮСЕНОВ Ә. Көркем әдебиет сабағының методы // Ауыл мұғалімі.-1936.- № 4.-12 б.

ҮСЕНОВ С. Қаскелең туралы // Әдебиет майданы.-1934.- № 1.-27 б.

ҮСЕНОВ Ә. Оқушылардың материалды ұғынуын күшейту жолдары // Ауыл мұғалімі.-1936.- №10.-24 б.

ХАКІМЖАНОВА М. Би - аға: Өлең // Лениншіл жас.-1974.-30 қараша.

ХАКІМЖАНОВА М. “Би ағаны еске алсам...” // Коммунизм таңы.-1984.-15 нояб.

ХАКІМЖАНОВА М. Өшпес өнеге // Қазақ әдебиеті.-1984.-19 октябрь.

ХАКІМЖАНОВА М. Ұмытылмас ұстаз // Тың өлкесі.-1965.-16 сентябрь.

ХАЛЫҚ бақыты // Екпінді.-196-36.-26 май.

ХАМЗА. “Жалбырдағы” жеке образдардың рольдерін ойнаушылар туралы. Семей обл. театрында // Екпінді.-1936.-24 май.

ХАНГЕЛЬДИН С. Өнер даңқын көтердің // Ленин жолы.-1965.-11 июль.

ХАСЕНОВ М., АҚШОЛАҚОВ Т., ҚОЙБАҒАРОВА Р. Қазақ әдебиеті. 8 класқа арналған оқулық-хрестоматия.-Алматы, 1964.-238-247 б. Б. Майлиннің өмірі мен творчествосы туралы.

ХУСАИНОВ Ш. Қазақ әдебиеті комсомолдарға борышты // Қазақ әдебиеті.-1936.-31 июль.

ҺАКАЙИЛ ӘР. Тәржиманлар: Қ. Тохтəмовə, А. Рози.-Алмута: Жазушы, 1977.-187 б. На уйгурском яз.

ЧУТАЕВ А. Ірі тұлға // Коммунизм таңы.-1984.-9 маусым.

ШАЛАБАЕВ Ә. Үш альп // Қазақ әдебиеті.-1965.-9 июль.

ШАНИН Ж. “Жалбырға” дайындық // Қазақ әдебиеті.-1935.-12 июль.

ШАНИН Ж. “Жалбыр” қалай қойылды // Қазақ әдебиеті.-1935.12 июль.

ШАНИН Ж. Сахнада шындықты тану // Қазақ әдебиеті.-1935.-3 июль.

“Шұға” аталады.

ШАЯХМЕТОВ А. Биағамен тілдесу: Өлең // Коммунизм таңы.-1984.-9 июнь.

ШОРМАНОВ Ж. Бейімбет Майлин журналист // Жетісу.-1965.-12 сентябрь.

ШУРИН Б. Жымпитыда көркем өнер жұмысы // Екпінді құрылыс.-1936.- 17 август. “Шұға” аталады.

“ШҰҒА” сан рет айналды // Қазақ әдебиеті.-1936.-8 апрель. Қарқаралы округіндегі колхоз театрында.

ШҰҒА тозбайды, сөз өлмейді // Лениншіл жас. - 1965.-18 ноябрь.

ЫБЫРАЙЫМ Б. Сырлы әлем. Қазіргі қазақ балалар прозасы.-Алматы: Ана тілі, 1997.-222 б.

ЫБЫРАЙЫМОВ Б. Көркемдік көкжиегі: (Әдеби сын).-Алматы: Жазушы, 1981.-262 б.

ЫСҚАҚОВ Б. Жазушы жолы // Орталық Қазақстан.-1965.-10 июль.

ЫСҚАҚОВ Б. Классиктерден кімді оқыдық // Қазақ әдебиеті.-1935.- 12 июль.

ЫСҚАҚОВ Д. Әдебиетке құрсау емес, еркіндік керек // Қазақ әдебиеті тарихының өзекті мәселелері.-Алматы, 1993.-40-54 б.

ЫСМАҒҰЛОВ Ж. Би-ағаң шыққан биіктер // Қазақ әдебиеті.-1994.-29 шілде.

ЫСМАЙЫЛОВ Е. Тамаша суреткер-реалист // Коммунизм туы.-1965.-14 июнь; Коммунистік еңбек.-1965.-11 август; Орал өңірі.-1965.-14 июль; Тың өлкесі.-1965.-19 ноябрь.

ЫСМАЙЫЛОВ Е. Халық қазынасын жинау жолында // Жалын.-1974.-№ 2.

ЫСМАЙЫЛОВ Е. Халық өмірінің зерек жыршысы // Қазақ әдебиеті.-1965.-19 ноябрь.

ІЛИЯС Б., НЫСАНАЛЫ А. Ассалаумағалейкүм, Би-аға! // Егемен Қазақстан.-1994.-18 тамыз.

ЮБИЛЕЙ күнін атап өтуде // Еңбек туы.-1965.-21 ноябрь. Майлиннің 70 жылдығы.

* * *

АБАЛИН М. О кн. “Коммунистка Раушан” Б. Майлина // Лит. Казахстан.-1935.- № 3-4. – С.107-108.

АГАДЖАНОВ С. Радость и гордость: О спектакле “Жалбыр” // Сов. искусство.-1936.-23 мая.

АДИБАЕВ Х. Певец новой жизни // Казахстан. правда.-1974.-19 ноября.

АКМУКАНОВА Б. Пути развития казахского советского рассказа (1917-1941 гг.) / М-во высш. и сред. спец. образования Каз ССР. Гос. пед. ин-т им. Абая. - Алма-Ата, 1962.-16 с.

АКМУРЗИН С. Певец казахского народа // Приуралье.-1964.-15 ноября.

АЛАБИН Н. Новый роман Беимбета Майлина: Рец. на роман “Дочь казаха” // Казахстан. правда.-1935.-28 ноября.

АЛАБИН Н. О повести “Коммунистка Раушан” // Лит. Казахстан.-1935.- № 3-4.- С.107-108; Ленинская смена.-1936.- 30 мая.

АЛИМЖАНОВ А. Они шли рядом // Лит. газ.-1965.-6 сентября.

АЛТАЙСКИЙ К. // Лит. учеба.-1936.- № 4.-С.140-146. О рассказе “Берень”.- С.145.

АНКЕТА арестованного: Архив КГБ(КНБ). Дело Майлина Б.Ж.- №1 1020.-Т.1.

АХМЕТОВ З. Одухотворенный революцией // Ленинский путь.-1965.- 4, 8 июля.

БАЗАРБАЕВ М. Живые традиции: Статьи. Проблемы казахской литературы. - Алма-Ата: Казгослитиздат, 1962.-121 с.

БАЗАРБАЕВ М. Эстетическое богатство нашей литературы.- Алма-Ата: Жазушы, 1976.

БАЙТАНАЕВ Б.А. Истоки жанра: Истоки и пути формирования казахского рассказа: Роль и место казахского рассказа в историко-литературном процессе.- Алматы: Мектеп, 1987.

БАТАЛОВ М., СИЛЬЧЕНКО М. Очерки по казахскому фольклору и казахской литературе.- Алма-Ата-М., 1933.- С.68-76.

“БАТЫР Амангельды”//Прикаспийская коммуна.-1937.-15 апр. В областном казахском музыкальном драматическом театре г. Актюбинска.

БЕЙМБЕТ МАЙЛИН // Казахская советская литература.-Алма-Ата, 1971.- С.379-413.

БЕЙСКУЛОВ Т. Бейімбет Майлин // Веч. Алма-Ата.-1978. - 30 мая.

БЕЙСКУЛОВ Т. Золотое наследие писателя: к 100-летию со дня рождения // Казахстан. правда.-1994.-22 июля.

БЕКТАСОВ А. В ауле и Алма-Ате // Казахстан. правда.- 1965.-18 ноября.

БЕКТАСОВ А. Встречи с Майлиным // Знамя труда.-1965.-21 ноября.

БЕКТАСОВ А. Две встречи // Ленинский путь.-1965.-6 июля.

БЕЛЬГЕР Г. О жизни и деяниях Би-ага // Казахстан. правда.-2004.-22 мая.

БЕРДИБАЕВ Р. На крыльях времени // Огни Алатау.-1965.-13 июля.

БЕРДИБАЕВ Р. Певец возрожденного народа // Дружба народов.-1965.- № 9.- С. 282-284.

БИОГРАФИИ казахских артистов и писателей в “Травде”. Высказывания зрителей о музыкальной пьесе “Жалбыр” Б. Майлина во время декады каз. искусства в Москве // Казахстан. правда.-1936.-28 мая.

БИРМАНОВА М. Талант, рожденный народом // Тургайская новь.-1984.-15 ноября.

БРАГИН А. Казахского народа батыр // Соц. Алма-Ата.-1937.-20 января.

БРИЛОВА Т. “ Меня там ищите”. К 100-летию Б. Майлина // Степной маяк.-1999.-15 ноября.

БРУСИЛОВСКИЙ Е. Музыка “Кыз-Жибек”и “Жалбыр”// Сов. искусство.-1936.-23 мая.

ВЕЧЕР встречи с казахскими деятелями искусств // Караганд. коммуна.-1936.-29 мая. (О пьесе “Жалбыр”).

ВИНЕР А. Казахская и русская опера // Казахстан. правда.-1937.-28 сент. (О постановке пьесы “Жалбыр”).

ВОРОНЦОВ М. “Амангельды” // Казахстан. правда.-1937.- 30 марта.

ВОРОНЦОВ М. Жалбыр //Казахстан. правда.-1936.-6 апреля.

ВСЕКАЗАХСТАНСКИЙ съезд деятелей культуры // Актюб. правда.-1935.-24 мая. (Упоминается пьеса Б. Майлина “Біздің жігіттер”).

ВСТРЕЧИ писателей красной столицы с деятелями искусств казахского народа // Актюб. правда.- 1936.- 29 мая. (Об операх Брусиловского на либретто Мусрепова “Кыз-Жибек” и Майлина “Жалбыр”).

ГАБДИРОВ И.Х. О национальном и интернациональном в современной литературе /Под ред. З.Ахметова. –Алма-Ата: Наука, 1978.-235 с.

ГАСТРОЛИ Казахского оперного театра в Ленинграде // Лит. Казахстан.- 1937.- № 4.- С. 95. (Спектакли оперного театра “Кыз-Жибек” и “Жалбыр”).

ГОРОДИНСКИЙ В. Казахский музыкальный театр в Москве: Два спектакля - “Кыз-Жибек” и “Жалбыр” // Казахстан. правда.-1936.-21 мая; Известия.-1936.-19 мая; Правда.-1936.-19 мая; Актюбинская правда.-1936.-24 мая.

ДЕКАДА подъема народного творчества. Умурзаков Елюбай, народный артист // Актюб. правда.-1936.- 9 мая. (О работе над ролью батрака Кайракбая в пьесе “Жалбыр” Б. Майлина).

ДЖАРМАГАМБЕТОВ К. Беймбет Майлин // Ленинская смена.-1958.- 15 февраля.

ДЖУМАЛИЕВ К. Замечательные люди: Воспоминания (об основателях казахской советской литературы) / Пер. с каз. и предисл. К. Алтайского.- Алматы: Жазушы, 1970.-207 с.

ДЖУМАЛИЕВ К. Слово славит музыку // Москва.-1966.- № 9.- С.282-284.

ДУБОВИЦКИЙ А. Беймбет Майлин // Целинный край.- 1965.-15 августа.

ЕЛЕУКЕНОВ Ш.Р. Казахский роман и современность.-Алма-Ата: Жазушы, 1968.- 219 с.

ЕЛЕУКЕНОВ Ш.Р. От фольклора до романа-эпопеи.- Алма-Ата: Жазушы, 1987.-352 с.

ЕРЗАКОВИЧ Б. Музыкальное искусство Советского Казахстана.- Алма-Ата: Казгосиздат, 1962.- 53 с.

ЖАБИН К. Люди и дела нашего театра // Ленинское знамя.-1937.- 3 февраля. (О репертуаре Петропавловского театра).

ЖАБИН К. Мои замечания об “Амангельды” // Казахстан. правда.-1937.- 3 апреля. (О спектакле Каз. акад. театра драмы).

ЖАБИН К. Петропавловский казахский театр // Казахстан. правда.-1934.- 21 января. (Пьесы Б. Майлина “Біздің жігіттер” и “Амангельды”).

“ЖАЛБЫР”: Новая постановка Казахского музыкального театра // Казахстан. правда.-1935.- 10 декабря.

“ЖАЛБЫР” в Большом театре // Прииртышская правда.-1936.-24 мая.

ЖАРИМБЕТОВА Н. Кайнага. (Беседа со снохой Беймбета Майлина - Кулпы) // Кустанайские новости.-1994.- 5 август.

ЖАРМАГАМБЕТОВ К., КЕДРИНА З.С. Беймбет Майлин // Очерк истории казахской советской литературы.- М., 1960. – С. 112-136.

ЖЕТПИСБАЕВА А. В сердце народном // Учитель Казахстана.-1984.- 15 ноября.

ЖЕТПИСБАЕВА А. Жизнь человеческого духа // Веч. Алма-Ата.-1984.-
20 октября.

ЖИРЕНЧИН А.М. Беимбет Майлин: Биогр. очерк.- Алма-Ата, 1958.-16 с.

ЖУМАДИЛОВ К. В мире образов большого художника // Простор.-1967.-
№ 5.- С.102.

ЖУРГЕНЕВ Т.К. Искусство казахского народа // Революция и
национальность.- 1936.-№11.-С. 91-98. (О постановке пьесы “Жалбыр” в
Казахском музыкальном театре).

ЖУРГЕНЕВ Т.К. О прошлом и настоящем искусства казахского народа
// Казахстан. правда.- 1937.-12 мая. (Упоминается пьеса “Жалбыр”).

ЗАКОНЧИЛИСЬ спектакли Казахского музыкального театра в Москве
// Прикаспийская коммуна.-1936.- 24 мая; Актюбинская правда.-1936.-24
мая.

ЗАТАЕВИЧ А. Декада казахского искусства // Рабочая Москва.-1936.-
20 мая. (Оперы “Кыз-Жибек” и “Жалбыр”).

ЗИНИН И. Майлин родился здесь... // Молодой целинник.-1965.-3 август.

ЗУЕВ-ОРДЫНЕЦ М. В первых рядах классовых битв // Соц. Караганда.-
1958.-16 сентября.

ИБРАЕВ К. Айка // Страницы трагических судеб: Сб. воспоминаний жертв
политических репрессий в СССР в 1920-1950 гг. -Алматы, Жеті жарғы,
2002.- С.142-144.

ИЗ ПРОТОКОЛА собрания первичной парторганизации при Союзе
писателей Казахстана об исключении из рядов КП (б)К Б. Майлина. 8
октября 1937 г. Архив ПР. Ф.708, оп. 1, д.113, л.18 а // Политические
репрессии в Казахстане в 1937-1938 гг., С.111-112.

ИЗВЕСТИЯ о декаде казахского искусства // Карагандинская коммуна.-
1936.-20 мая.

ИЗГОЕВ Н. Казахский театр // Известия.-1936.-20 мая; Актюбинская
правда.-1936.-24 мая. (О музыкальной драме “Жалбыр”).

ИРГИЗСКИЙ народный театр // Актюбинская правда.-1936.-17 мая.

ИСАЕВ У. В пролетарской столице // Сов. искусство.-1936.-23 мая. Об
операх “Кыз-Жибек” и “Жалбыр”.

ИСАЕВ У. Казахская республика // Прииртышская правда.-1936.-12 июня.
Упоминается пьеса “Жалбыр”.

ИСКУССТВО свободного Казахстана // Лит. газ.-1936.-10 мая. О постановке
пьесы “Жалбыр” в музыкальном театре.

ИСМАГУЛОВ Ж. Летопись времени // Ленинская смена.-1974.-3
декабря.

ИСМАЙЛОВ Е. Замечательный художник-реалист // Рудный Алтай.-1965.-
13 июля; Иртыш.-1965.-16 июля; Знамя труда.-1965.-14 июля.

ИСМАЙЛОВ Е. Родник негасимых мыслей // Огни Алатау.-1965.-19 ноября.

ИСМАКОВА А. Казахская художественная проза: Поэтика, жанр,
стиль (начало XX в. и современность). -Алматы: Ғылым, 1998.-394 с.

ИСТОЧНИКИ народного искусства // Казахстан. правда.-1936.-10 июня.
Пьесы “Амангельды” и “Жалбыр” в репертуаре театров.
ИХ имена - гордость народа: Метод. пособие к 100-летию со дня рождения казахских писателей: И.Джансугурова, С.Сейфуллина, Б.Майлина.-Вып.3/Гос. респ. юнош. б-ка. Сост. М.Н. Абильдина.-Алматы, 1994.-61 с.
КАДЫРБАЕВ А. После гастролей // Соц. Алма-Ата.-1937.-20 мая. Б. Майлин - автор либретто “Дударай”.
КАЗАХСКИЕ спектакли // Сов. искусство.-1936.-23 мая. “Жалбыр” и “Кыз-Жибек”.
КАЗАХСКИЙ музыкальный театр // Казахстан. правда.-1936.-30 марта. О подготовке театра к декаде казахского искусства в Москве.
КАЗАХСКИЙ театр приехал в Омск // Соц. Алма-Ата.-1936.-13 ноября. Пьесы Б. Майлина на сцене Петропавловского театра драмы.
КАИРБЕКОВ Г. Талант, рожденный народом // Маяк.-1984.-25 октября.
КАЛИЕВ К. Хороший подарок зрителю // Актюбинская правда.-1965.-29 декабря. О пьесе “Шуга” Б.Майлина.
КАЛИЕВ У., ГАЛЯН О. Новые документы о Беймбете Майлине // Ленинский путь.-1964.-15 ноября.
КАМЫСОВ Р. Герои взыскательного мастера // Казахстан. правда.-1965.-27 января.
КАМЫСОВ Р. Диалектика образа. О романе Б.Майлина “Азамат Азаматович” // Огни Алатау.-1965.- 13 июля.
КАМЫСОВ Р. Новый человек в прозе Майлина // Партийная жизнь Казахстана.-1965.- № 7.- С.73-76.
КАРАИМОВ М. На месте съемки фильма “Амангельды” // Казахстан. правда.-1937.-9 сентября.
КАРАТАЕВ М. Два портрета: (О С. Сейфуллине и Б. Майлине).- Простор.-1984.- № 6.- С.178-187.
КАРАТАЕВ М. О казахских пьесах для клубной сцены // Казахстан. правда.-1937.-8 января. “Жалбыр” и “Амангельды” Б. Майлина.
КАРАТАЕВ М. Он – в строю // Огни Алатау.-1965.-13 июля.
КАРАТАЕВ М. и др. Основоположники казахской советской литературы.- Алма-Ата, 1984.-64 с.
КАРАТАЕВ М. Собр. соч. в 3-х т. /Предисл. Е.В. Лизуновой.-Алма-Ата: Жазушы, 1986. Т.1. Статьи и очерки.-1981.-392 с.: портр. Т.2. Статьи, очерки.-391 с.
КАРАТАЕВ М., БРАГИН А. Путешествие за песней: Письмо шестое // Ленинская смена.-1958.-10 сентября.
КЕДРИНА З. Беймбет Майлин // Майлин Б. Повести.-М., 1960.-С.3-4.
КЕДРИНА З. На рубеже двух эпох. Б.Майлин // Казахстан. правда. 1965.-26 августа.
КЕКИЛЬБАЕВ А. Духовное наследство // Казахстан. правда.-1984.-21 октября.

КЕЛЬБЕРГ А., БРУСИЛОВСКИЙ Е.Г. - М.: Сов. композитор, 1959.-71 с. О музыке пьесы "Жалбыр" Б.Майлина.-С.17-22.

КЕРЖЕНЦЕВ П. Казахское искусство // Правда. 1936.-24 мая; Актыобинская правда.-1936.-28 мая; Карагандинская коммуна.-1936.-27 мая.

КЛЕНОВА А. Так все начиналось: К 100-летию Б. Майлина //Огни Алатау.-1994.-5 октября.

КОНРАТБАЕВ А. Художник слова // Путь Ленина.-1965.-4 июля.

КУДАШ С. Незабываемые минуты: Воспоминания.-М.: Сов. писатель, 1964.-283 с.

КУОЕВ В., ОМАРОВ Г. Становление // Кокчетавская правда.-1958.-2 декабря.

КЫДЫРОВ Н. Верный сын казахского народа //Путь к коммунизму.-1965.-16 июля.

ЛИТОВСКИЙ О. Победа казахского искусства // Лит. газ.-1936.-30 мая. О спектаклях "Жалбыр" и "Кыз-Жибек" музыкального театра.

ЛИХАНОВ И., КУДАШЕВ С. "Шуга" //Карагандинская коммуна.-1935.-5 марта.

ЛИЧНЫЙ листок по учету кадров (Майлин Б.). Архив, ф.141, оп.1, д.11537.

ЛЬВОВ Н.И. Казахский академический театр драмы.-Алма-Ата: Изд-во АН Каз ССР, 1957.-383 с. О спектаклях "Жалбыр" (С.100) и "Амангельды" (С.314-319) Б.Майлина.

МАГЕР П. Жалбыр // Ленинская смена.-1936.-18 мая. О пьесе Б. Майлина в постановке Казахского академического театра драмы.

МАГЕР П. // Лит. Казахстан.-1935.-№ 5-6.-С.94-96; Ленинская смена.-1936.-5 февраля.

МАКСАКОВА М.П. Мои впечатления // Сов. искусство.-1936.-22 мая. Пьесы "Жалбыр" и "Кыз-Жибек".

МАСЛОВ Г. Добрый след в душе человека // Советы Казахстана.-1994.-13 августа.

МЕРГЕНОВ Ж. Пьеса о народном герое // Соц. Алма-Ата.-1937.-28 марта.

МОСКОВСКАЯ печать об успехах казахского искусства // Актыобинская правда.-1936.-22 мая. Пьесы "Жалбыр" и "Кыз-Жибек" Б.Майлина.

МУКАНОВ С. Наш Беимбет // Казахстан. правда.-1965.-16 июля.

МУКАНОВ С. Наш Беимбет Майлин //Целинный край.-1965.-11 июля.

МУРТАЗИН К. Он жив в памяти народной // Ленинский путь.-1964.-15 ноября.

МУСИН Ж. Всегда с нами // Степной маяк.-1965.- 28 августа.

МУСИН Ж. Его следы глубокие и свежие // Молодой целинник.-1965.-15 июля.

МУСИН Ж., СУЛТАНЬЕВА Д. Мастер художественного слова // Степной маяк.-1964.-17 ноября.

- МУСИНОВ А. Наследие, оставленное потомкам // Учитель Казахстана.- 1965.-8 июля.
- МУСРЕПОВ Г. Наш Би-ага // Казахстан. правда.- 1965.-18 ноября.
- МУСРЕПОВ Г. Слово о Беимбете Майлине (Вступ. слово на торжеств. засед., посвящ. 80-летию со дня рождения Б.Майлина, 3 декабря 1971 г.) // Простор.-1974.- № 12.-С.158.
- МУТНЫХ. Все качества советского оперного спектакля // Казахстан. правда.-1936.-26 мая. Директор Большого театра о постановках пьес “Жалбыр” и “Кыз-Жибек”.
- НА последнем спектакле // Казахстан. правда.-1936.-24 мая.
- НАУРЫЗБАЕВ Б. В памяти поколений // Огни Алатау.-1984.-23 октября.
- НАУРЫЗБАЕВ Б. Мастерство Беимбета Майлина. - Алма-Ата, 1974.- 60 с. (Каз.гос.пед. ин-т им. Абая).
- НИШАМБАЕВ. На пути к созданию национального театра//Прикаспийская коммуна.-1934.-28 апреля. О пьесе “Очки” Б. Майлина.
- НУРГАЛИЕВ Р. Древо обновления: Традиции и современный литературный процесс / Пер. с каз. Н. Ровенского.- Алма-Ата, 1989.-317 с.
- НУРТАЗИН Т. История одной концертной программы // Ленинская смена.-1965.-21 ноября.
- НУРТАЗИН Т. Мощный плодотворный талант//Ленинский путь.-1965.-7 июля.
- ОБРАЗ батыра: Беседа с режиссером Ленинградской ордена Ленина кинофабрики “Ленфильм” // Соц. Алма-Ата.-1937.-22 августа. О съемках фильма “Амангельды” по сценарию Б. Майлина, Г.Мусрепова, В.Иванова.
- ОРДАЛИЕВ С. Беимбет Майлин (1894-1938) // Казахская советская литература /Под ред. М.К.Каратаева. В 3-х т. - Алма-Ата: Наука, 1971.- Т.3. - С.379-412.
- ОТКРЫВАЕТСЯ казахский театр. Первая постановка 25 мая //Прииртышская правда.-1934.-14 мая. О подготовке пьесы “Майдан” (“Фронт”) Б. Майлина.
- ОЧЕРКИ по истории казахской советской музыки.-Алма-Ата: Казгослитиздат, 1962.-306 с. О постановках пьесы и оперы “Жалбыр” (с.33-36, 48-62).
- ПЕРВАЯ казахская опера // Казахстан. правда.-1936. -12 октября. “Жалбыр” Б.Майлина.
- ПЕРВЫЙ всероссийский съезд писателей: Стеногр. отчет. 1934 / Сост. С.С. Лесневский.- М.: Сов. писатель, 1990.-728 с.: прил. Б. Майлин, делегат из Казахстана.-С.55.
- ПЕЧАТЬ столицы о постановках “Кыз-Жибек” и “Жалбыр”// Прикаспийская коммуна.-1936.-22 мая.
- ПОКАЖИТЕ нам еще раз “Кыз-Жибек” и “Жалбыр” // Соц.Алма-Ата.- 1936.-5 июня.
- ПОЛИТИЧЕСКИЕ репрессии в Казахстане в 1937-1938 гг. –Алматы, 1998.- С.78-83.
- ПОЛЯНОВСКИЙ Г. Праздник творчества народов СССР // За коммунистическое воспитание.-1936.-24 мая. О спектакле “Жалбыр”.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ бюро Кустанайского обкома КПК и исполкома облсовета от 16 июня 1965 г. № 425/20 “О 70-летию со дня рождения писателя Беимбета Майлина” (Кустанайский облархив).

ПОСТАНОВЛЕНИЕ собрания по докладу Юсупбекова. 13 июля 1937 г. Архив ПР, ф.708, оп.1, д.604, л.35-41.

“ПРАВДА” о декаде казахского искусства // Казахстан. правда.-1936.-28 апреля.

ПРАЗДНИК казахского народного искусства // Казахстан. правда.-1936.-6 апреля.

ПРАЗДНИК казахского национального искусства. Сегодня в Москве начинается декада казахского искусства // Прикаспийская коммуна.-1936.-17 мая. Упоминаются спектакли “Жалбыр” и “Кыз-Жибек”.

ПЬЕСЫ колхозно-совхозных театров // Казахстан. правда.-1937.-9 апреля. Сообщается о постановке пьес “Жалбыр”, “Айман-Шолпан”, “Шуга” и др. РАМАЗАН А. Заметки зрителя // Карагандинская коммуна.-1935.-9 марта. Пьеса “Шуга” на сцене Казахского гос. музыкального театра.

РАСЦВЕТАЮЩЕЕ искусство казахского народа. Накануне декады казахского искусства в Москве и Ленинграде // Казахстан. правда.-1937.-17 марта. О “Жалбыре” Б.Майлина.

РАХИМБАЕВ Н. Человек большого сердца // Ленинский путь.-1965.-9 июля.

РАХМАНОВ М. Незабываемые встречи // Кустанайские новости.-1994.-5 августа.

РЕГИСТРАЦИОННЫЙ БЛАНК члена ВКП (б) Майлина Б. Архив ПР, ф.141, оп.1, д.11537.

РЕГИСТРАЦИОННЫЙ БЛАНК члена ВКП (б) Майлина Б.Ж. Партархив института истории, ф.811, коробка № 19 от 12.02.1965 г.

РУСТЕМБЕКОВА Р. О драматургии Б. Майлина // Рефераты науч. докл., прочитанных на ХУ1 годичной конф. профессорско-преподав. состава: Сб. рефератов науч. работ. - Алма-Ата, 1962.-Вып. 2.-С.29.

САДВАКАСОВ С. Предисловие к книге “Молодой Казахстан” // Абай.-1997.-№ 1.

САМАРИН Ю.А. Незабываемые дни // Казахстан. правда.-1936.-5 июня. О декаде казахского искусства в Москве.

САРСЕКЕЕВ М. Три жизни Беимбета Майлина // Иртыш.-1965.-20 ноября.

СЕЙТОВ С. Грани таланта // Прикаспийская коммуна.-1965.-8 августа.

СЕРБИН И. Земля Беимбета // Кустанайские новости.-1994.-10 августа.

СИЛЬЧЕНКО М.С. Казахская литература: Учеб. хрестоматия для 10 класса русских школ Казахстана. Изд. 3-е.-Алма-Ата: Казучпедгиз, 1962.-183 с.: ил. СТРАНИЦЫ трагических судеб: Сб. воспоминаний жертв политических репрессий в СССР в 1920—1950 гг. Аяулы әкем туралы естелік.

СУЛБЕЕВ А. Глазами Беимбета. “Майдан” Б. Майлина в Казахском академическом театре драмы им. М.Ауэзова // Казахстан. правда.-1965.-2 декабря.

СЦЕНАРИЙ фильма “Амангельды”: Беседа с Вс. Ивановым, Б. Майлиным, Г. Мусреповым // Казахстан. правда.-1936.-12 сентября.

СЪЕМКИ фильма “Амангельды” в Казахстане закончены // Казахстан. правда.-1937.-29 апреля.

ТАИРОВ А. Большая победа искусства // Правда. –1936.-28 мая. О спектаклях “Жалбыр” и “Амангельды”.

ТАСКУЖИН Ш., БОРАНКУЛОВ С. Новое о Беимбете Майлине // Целинный край.-1965.-24 июля.

ТАСКУЖИН Ш., БОРАНКУЛОВ С. Свидетельствуют документы // Ленинский путь.-1965.-9 июля.

ТАХАНОВ С. И там была своя истина // Центральный Казахстан.-1994.-2,3 ноября.

ТЕАТРЫ Казахстана к 20-летию Октября // Казахстан. правда.-1937.-30 августа. О подготовке оперы “Жалбыр” на сцене Казахского театра оперы и балета им. Абая.

ТИМУРОВ. “Жалбыр” в Ленинграде // Казахстан. правда.-1937.-26 апреля.

ТЛЕУЖАНОВ М. Большой мастер слова // Приуралье.-1984.-17 ноября.

ТОГЖАНОВ Г. Декада казахского искусства // Правда.-1936.-26 апреля; Актюбинская правда.-1936.-28 апреля. О пьесах “Жалбыр” Б. Майлина и “Кыз-Жибек” Г.Мусрепова.

ТОГЖАНОВ Г. Итоги декады казахского искусства // Лит. Казахстан.-1936.-№ 3.-С.72-82. О спектаклях музыкального театра.

ТОГЖАНОВ Г. Люди молодого казахского искусства // Казахстан. правда.-1936.- 23 мая. О постановке пьесы “Жалбыр” и ее исполнителях.

ТРУДОВОЙ список Майлина Б. Центральный архив Казахстана, ф.929, о.3, д.275, связка 26.

ТУРСУМБАЕВ Б. “Расцветет аул - расцветаем и мы” // Кустанайские новости.-1994.-3 августа.

ТУРСУНОВ Е. Быль о легенде // Ленинская смена.-1984.-24 окт.

УРАКОВ М. Гастрольная поездка Казахской театральной студии // Прикаспийская коммуна.-1936.-21 июля.

УСУПОВ А. Книга нашего земляка // Ленинский путь.-1959.-29 марта.

УЮНБАЕВ К. Свет негасимых мыслей // Огни Алатау.-1966.-20 декабря.

ФАТКУЛЛИН Ф. Вечно живая связь // Южный Казахстан.-1965.-17 ноября.

ФЕДОРОВСКИЙ. Свежесть и непосредственность // Казахстан. правда.-1936.-28 мая; Актюбинская правда.-1936.-30 мая.

ФЕЛИКС Ю. (Шафиरो Ш.Я.). О кинопьесе “Амангельды”// Казахстан. правда.-1937.-29 апреля.

ФИЛЬМ “Амангельды” // Правда Южного Казахстана.-1937.-15 ноября.
“ФРОНТ” // Сов. культура.-1965.-17 декабря.
Пьесы Б. Майлина на сцене Казахского академического театра драмы.
ХАМРАЕВ М. Богатство // Вопросы литературы.-1967.- № 1.-С.204-207.
ХАМРАЕВ М. Первая монография // Казахстан. правда.-1967.-29 октября.
ШАПОВАЛОВА А. Два писателя // Лит. газ.-1934.-30 июня. О переводах произведений Б.Майлина на рус. яз.
ШАШКИН З. Беимбет Майлин // Простор.-1965.- № 6.- С.102-103.
ШАШКИН З. Яркий талант // Молодой целник.-1965.-8 июля.
ШАЯХМЕТОВ А. “Такой полет лишь соколу под стать...” // Кустанайские новости.-1994.-26 июля.
ШМУЛЕВИЧ А. Большой заслуженный успех. На генеральной репетиции пьесы “Жалбыр” // Казахстан. правда.-1936.-18 мая. В Большом театре.
ЩЕТИНИН Б. Создадим театр, достойный эпохи // Прииртышская правда.-1935.-16 ноября. Упоминаются пьесы “Майдан” и “Талтаңбайдың тәртібі”.

Б.МАЙЛИН ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ Б.МАЙЛИНА

1913

1. Айыртау болысынан // Айқап.-1913. - №17. Қостанай уезі, Дамбар болысы.
2. Ескі әдет-ғұрыптардың пайдасыз жақтары туралы мақала // Айқап.-1913.-№ 15.-335-336 б.
3. Фельетоны // Айқап. -1913. - № 21. - 440-443 б. Қазақтың салт-сана, әдет - ғұрпы туралы. Қол қойған - М.М.

1914

4. Аманқарағайский болыстынан: Хабар // Айқап. -1914. - № 22.-307-308 б. Қостанай уезінде мешіт, медресе салдыру ісі туралы.
5. Жұмбақ // Айқап. -1914. - №13. -Соңғы бет.
6. Көңіліме! Өлең // Айқап. -1914.- № 22.-309 б.
7. Тобыл өзенінің тасуы: Хабар // Айқап. -1914. - № 7. - 20-121 б. Қостанай уезіндегі Тобыл өзенінің тасуы, шыққан шығын туралы хабар.
8. Штат: Өлең // Қазақ.-1914. - № 90. -16 декабрь.

1915

9. “Айқап” ойларыңызда бар ма? Мақала // Қазақ.-1915.- №138.
10. Байлыққа: Өлең // Қазақ.- 1915. - № 132.
11. Бас сөз // Садақ.-1915. - № 3.
12. Болған іс: Әңгіме // Айқап.1915.-№10.-147-150 б. Әңгімеде қазақ байларының кейпі, орыс пен қазақ арасындағы қарым-қатынас, жер сату ісі туралы.
13. Дамбар елінің шаруасы: Мақала // Қазақ.-1915. - № 141.
14. Жазғы кеш: Өлең // Қазақ.-1915.-№128.-20 май. Жазғы кеш қазақ аулының бейнесі суреттелген.
15. Жазғы қыбыр // Қазақ.-1915. -№ 126.-14 май.
16. Қазақ әдебиет кеші: Хабар // Қазақ.-1915.-28 март. Қол қойған —М.
17. Мұқтаждық: Өлең // Қазақ.-1915.-№96.-15 январь. Таланттын қолын байлайтын жоқшылық.
18. Мұсылмандық белгісі // Қазақ.-1915. - № 98. -23 январь.
19. Өлең туралы // Садақ.—1915. — № 3.
20. Сүйгеніме айтамын: Өлең // Садақ.-1915. - № 3.
21. Уа! // Қазақ.-1915. - № 135. -14 июнь.
22. Шілде: Өлең // Қазақ.-1915. - №139. Шілде айындағы қазақ аулының бейнесі суреттелген.

1917

23. Адаспасбыз // Сарыарқа. -1917. - № 25. -19 декабрь.
24. Ақ бата: Әңгіме//Алаш. -1917. - № 19. -28 апрель.
25. Ер қадірін ер білер: Өлең // Алаш.-1917.-29 январь. Ескі әдет-ғұрып, қалың мал туралы.
26. Діншілдерге: Мақала //Сарыарқа.-1917.-№12.-5 сентябрь. Ишан молдалар мен оқыған зиялылар арасындағы қарым-қатынас, келіспеушіліктер туралы.
27. Комиссардың жолдасы: Мақала //Сарыарқа.-1917.-№ 7. -1 август.
28. Қазаққа: Өлең // Қазақ.-1917.-№235.-14 сентябрь. Шаруашылық, тұрмыс - хал жөнінде.
29. Қайғылы қыздың зары: Өлең //Алаш. -1917. - № 9.-28 апр. Қол қойған—Шаңқан. Бас бостандығын аңсаған қыз туралы өлең.
30. Қараша бала. Аянышты хал: Әңгіме //Алаш.-1917. - №14. -9 март; №20.-5 май. Өмірден көп соққы көрген әйелдің өлімі суреттелген әңгіме.
31. Қостанай уезінен тілшілерден: Хабар // Қазақ.—1917.—№ 235.-4 май.
32. Қырда: Өлең //Ұран. -1917. -12 сентябрь.
33. Наурыз құтты болсын // Алаш.-1917.-№14. Байдың қызы. 1917 ж. шілдеде ауылда жүргенде жазған алғашқы бір поэмасы. 1913 жылы Толық жинағының 1-томына енген.
34. Не қымбат? Өлең // Алаш.-1917.-№20.-5 май. Автор өлеңінде әйел мәселесін көтеріп, қазақта қыз баланың “кедейге мал, байға - қызық” екендігін әшкерелеген.
35. Өлең //Алаш. -1917. -№ 9.-29 январь.
36. Тұяқ өлі кісі: Әңгіме //Сарыарқа.-1917.- №13.-14 сент. Комитетті алдаушылар әшкереленген.
37. Ұлу: Өлең // Қазақ.-1917. -221. Ұлу жылы туралы.

1918

38. Алашордаға: Өлең // Қазақ.-1918. - № 262.
39. Еліме. Өлең //Жас азамат. -1918. -8 февраль.
40. Жазғытұрғы тілек: Өлең // Қазақ мұңы. -1918.- №16 (3).
41. Не жаздым, құдай? Өлең // Бірлік туы. -1918.-30 март.
42. Ұмытпаспын: Өлең //Абай.-1918.-№7.-13 б. Қол қойған—Шаңқан.

1920

43. Жол болсын: Ел хабарлары // Кедей сөзі.—1920.—22 февраль. Қол қойған — Малай.
44. Жуандар қайтеді: Мақала // Қазақ тілі.—1920.—5 июнь. Әйел теңдігі туралы. Қол қойған —Жолаушы.

45. Міне, кісі сату: Мақала // Қазақ тілі. —1920.—5 июнь. Әйел теңдігі мәселесі. Қол қойған “Жолаушы”.

46. Не жаздым, құдай? Өлең // Бірлік туы. —1920.—15 март.

1922

47. Айт күндері: Әңгіме // Еңбекші қазақ.—1922. —13 август.

48. Би: Өлең // Еңбекші қазақ.—1922. —10 октябрь.

49. Бостандық күнінде: Өлең // Еңбекші қазақ.—1922.—7 ноябрь.

Қол қойған—Шаңқан.

50. Кедейге: Өлең // Қызыл Қазақстан.—1922.—№12. Қол қойған — Шаңқан.

51. Қырмызы: Әңгіме // Қызыл Қазақстан. —1922.— №12. Қол қойған—Шаңқан.

52. Нан: Өлең // Ақжол. —1922. —9 наурыз.

53. Өртең: Өлең // Өртең. —1922. — №12.

54. Ұмытқан жоқ // Қызыл Қазақстан. —1922. — №12. Қол қойған—Шаңқан.

55. Шұғаның белгісі: Повесть // Қызыл Қазақстан. —1922.—.№ 10, 11.

1923

56. Айранбай: Әңгіме // Ауыл. —1923. —19 ноябрь. Қол қойған —Малай.

57. Әлди-әлди: Ана жыры // Еңбекші қазақ.—1923. —6 июнь.

58. Әмеңгер: Өлең // Еңбекші қазақ.1923.26 сентябрь.

59. Әперілер: Әңгіме // Еңбекші қазақ.—1923. —19 сентябрь. Қол қойған —Малай.

60. Бай: Өлең // Ауыл. —1923.—26 ноябрь. Қол қойған —Шаңқан.

61. Бай ермегі // Еңбекші қазақ.—1923. —20 наурыз.

62. Балалар үйінің жайы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1923.-21 май.

63. Бөкейлік орда уезінің партиядан тыс әйелдер конфере-ренциясы: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923. —25 январь.

64. Бүгін: Өлең // Еңбекші қазақ.—1923.—26 ноябрь.

65. Газет ал: Өлең //Еңбекші қазақ.—1923.—17 май. Қол қойған—Шаңқан.

66. Гүлсім Рақымжан қызы: Әңгіме // Еңбекші қазақ.— 1923.-27 май. Малға сатылған қыз туралы. Қол қойған— Қайдауыл баласы.

67. Ғылым әдебиет майданында: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923. —13 декабрь. Короленко творчествосы туралы. Қол қойған— М.

68. Елдің күйі: Мақала // Темірқазық.—1923.—.№2—3.—Март-апрель. Қол қойған —Малай.

69. Жас жүректе бір тілек: Өлең // Еңбекші қазақ.—1923. —20,23 апрель.

70. Жеңіл жараның бірі: Мақала // Ауыл.—1923.—22 ноябрь. Қол қойған—Малай.

71. Кедей баласы: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923.—30 июль. Қызылжарда кедей балалары үшін салынған үй, балалар бақшалары, мектеп туралы. Қол қойған—Б.т.
72. Кедейдің кейістігі: Өлең // Еңбекші қазақ.—1923.—10,12 май. Қол қойған—Шаңқан.
73. Кеселді мақал: Әңгіме // Еңбекші қазақ.—1923.—20 ноябрь. Қол қойған—Малай.
74. Көрмей ғашықтар: Әңгіме // Қызыл Қазақстан.—1923.—№14. Қол қойған—Балық.
75. Көшпелі махаббат: Оқшау сөз // Еңбекші қазақ.—1923.—22 апрель. Қол қойған—Шаңқан.
76. Күш: Өлең // Еңбекші қазақ.—1923.—27 май. Қол қойған—Шаңқан.
77. Қарабалықта оқу жайы: Мақала //Еңбекші қазақ.—1923.—20 апрель. Қол қойған—Қарабалық баласы.
78. Қараша үй: Өлең // Еңбекші қазақ.—1923.—1 июнь. Қол қойған—Шаңқан.
79. Қаулы қағазда қалмасын: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923.—15 август. Қол қойған М-й—Тілші.
80. Қойшы: Әңгіме // Еңбекші қазақ.—1923.—6 май. Қол қойған—Шаңқан.
81. Қос тұмар: Өлең // Ақжол.—1923.—1 сентябрь.
82. Қуаныш: Өлең // Еңбекші қазақ.—1923.—18, 20 апрель. Қол қойған—Шаңқан.
83. Құла ат: Оқшау сөз // Еңбекші қазақ.—1923.—20 апрель. Қол қойған—Шаңқан.
84. Маржан: Поэма // Қызыл Қазақстан.—1923.—№17—18.—66—76 б.; №19—21.—129—142 б.
85. Мектептегі біздің бір жұмыс: Мақала // Жас қазақ.—1923.—№1. Қол қойған—Жалшы.
86. Молдалар ауыздықталсын: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923.—30 апрель. Қол қойған—Б.
87. Нан: Өлең // Ақжол.—1923.—29 март.
88. Оқу жолында бірнеше сөз: Мақала // Қазақ тілі.—1923.—27 май. Қол қойған—М.Б.
89. Раушан — коммунист: Әңгіме // Ауыл.—1923.—№ 24—25. Қол қойған—Малай.
90. Семей губерниесінде “Затон” аймағындағы қазақ жұмыскерлері жайынан қысқаша баяндама // Еңбекші қазақ.—1923.—18 апрель. Қол қойған—Шаңқан.
91. Соқа үстінде: Әңгіме // Еңбекші қазақ.—1923.—27 апрель. Қол қойған—Шаңқан.
92. Талақ: Әңгіме // Қызыл Қазақстан.—1923.—№15.—49—50 б.
93. Тиянақсыз әкімдік: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923.—16 октябрь. Қол қойған—F.M. және Малай баласы.

94. Торға түскен қыз: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923.—15 февраль. Әйел теңдігі мәселесі. Қол қойған —Тілші.
95. Тыю бар ма?: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923.—13 декабрь. Қол қойған—Б.Ж.
96. Ұрысы күшті болса, иесі өледі деген рас: Мақала // Еңбекші қазақ.—1923. —22 апрель. Қол қойған—Жолаушы.
97. Үлгілі би: Мақала // Қазақ тілі.—1923.—24 июль. Семей уезінің Жаналин деген биі туралы. Қол қойған —Жолаушы.
98. Хан күйеуі: Поэма. — Орынбор, 1923.
99. Шарифат бұйрығы: Әңгіме // Еңбекші қазақ.—1923.—№16. — 81-89 б.
100. Шоқы тас: Өлең // Ауыл.—1923.—12 декабрь.

1924

101. Агенттеріміздің есіне саламыз: Мақала //Ауыл.—1924.—17 май. Қол қойған —Малай.
102. Ағашты сақтаңдар: Мақала //Ауыл.—1924.—20 февраль. Қол қойған—Көз.
103. Айтқа кедейлер қалай қарайды: Мақала //Ауыл.—1924.—16 июль. Қол қойған —Жолаушы.
104. Ақ қарға жайы: Мақала // Ауыл.—1924. —23 август. Қол қойған —М.
105. Ақмола қаласында аштық: Хабар //Ауыл.—1924.—5 июль. Қол қойған —Б-т.
106. Ақтөбе уезінде: Мақала // Еңбекші қазақ.—1924.—6 март. Ел шаруашылығы туралы. Қол қойған —Жолаушы.
107. Ақырзаман: Әңгіме // Ауыл. —1924. —20 февраль.
108. Аманқарағайда: Мақала // Ауыл. —1924. —3 сентябрь. Егін салу жұмысы туралы. Қол қойған—Жолаушы.
109. Аспан бұлт: Өлең //Ауыл.—1924.—9 апрель; 4 май.
110. Астық кемдігі мен жәрдемдесу комитеттері // Еңбекші қазақ.—1924. —23 октябрь. Қол қойған —М-й.
111. Ауру қалса да әдет қалмайды: Мақала // Ауыл.—1924.—5 апрель. Қол қойған—Быж.
112. Ауру мәселенің бірі //Ауыл. —1924. —9 январь. Қол қойған — Малай.
113. “Ауыл” газетінің тілшілерінің губерние 1-съезінің қаулылары: Хабар // Ауыл. —1924. — 22 октябрь. Қол қойған—М.
114. “Ауылдың” жауапкер шығарушысы М.Сералыұлы //Ауыл. — 1924. —1 қыркүйек. Қол қойған—М-й.
115. Ауылдың жылдық тойы: Хабар //Ауыл.—1924.—17 сентябрь. Қол қойған—М-й.
116. “Ауыл” тойы қалай өтті: Мақала //Ауыл.—1924.—6 сентябрь. Қол қойған—М-й.

117. Ауыл тілшілеріне хат // Ауыл.—1924.—6 сентябрь. Қол қойған —Малай.
118. Әйгі асылдың бір тарауы: Хабар // Ауыл.—1924.—17 сентябрь. Қол қойған—Малай.
119. Әйт, шу ала атым!: Өлең // Ауыл.—1924.—4 май.
120. Бақауған: Оқшау // Ауыл.—1924.—25 октябрь.
121. Басқа болыстар қайтті екен?: Мақала // Ауыл.—1924.—20 август. Қол қойған - М.
122. Басқұншақта: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-23 октябрь. Жұмысшылар туралы. Қол қойған - Жолаушы.
123. Би ағалар өтірік айтады: Оқшау // Ауыл.-1924.-21 май.
124. Болыстық әйелдер конференциясы: Мақала // Ауыл.-1924.-2 июль. Қол қойған - М.
125. Боран күні: Мақала // Ауыл.-1924.-3 декабрь.
126. Бұған қалай түсінуге болады?: Мақала // Ауыл.-1924.-25 апрель. Қол қойған - М.
127. Бұл әдет қашан қалады // Ауыл.-1924.-31 декабрь. Қол қойған - М.
128. Бұл мінезді тастау керек: Мақала // Ауыл.-1924.-21 май. Қол қойған - М.
129. Былай қылсақ қайтеді? Мақала // Ауыл.-1924.-18 октябрь. Қол қойған - М-тай.
130. Бір жылдық еңбек: Мақала // Ауыл.-1924.-1 сентябрь. Қол қойған - М.
131. Бітсін күндік: Мақала // Ауыл.-1924.-18 март. Әйел теңдігіне арналған. Қол қойған - М.
132. Бітсін сауатсыздық: Мақала // Ауыл.-1924.-1 май. Қол қойған - М-Б.
133. Газет ойдан шықпасын: Хабар // Ауыл.-1924.-9 апрель. Қол қойған - Малай.
134. Губатком назарына: Мақала // Ауыл.-1924.-12 январь. Қол қойған - Жолаушы.
135. Губерние әйелдер жиылысы // Ауыл.-1924.-2 июль. Қол қойған - Тілші.
136. Ғазиза: Өлең // Ауыл.-1924.- 8 март.
137. Ғарафа күні: Өлең // Ауыл.-1924.-12 июнь. Қол қойған -Малай.
138. Дағдаруға ерте: Мақала // Ауыл.-1924.-16 апрель. Қол қойған - Малай.
139. Дұрыс салынған: Заметка // Ауыл.-1924.-4 октябрь. Қол қойған - М.
140. Дін талайды бездірер: Мақала // Ауыл.-1924.- №77. Қол қойған - Б-М.
141. Дін тамырына шабылған балта // Ауыл.-1924.-1 март. Қол қойған - М.
142. Ел таласы бізде жоқ // Ауыл.-1924.-22 шілде. Қол қойған -М-й.
143. Ел тәңірісі жастар: Өлең // Жас қазақ.-1924.- № 4.- январь.
144. Елде сауық кеші // Ауыл.-1924.-9 январь. Қол қойған -Жолаушы.

145. Елдегі жәрдемдесу комитетін қайта сайлау туралы // Еңбекші қазақ.-1924.-21 октябрь. Қол қойған - М-И.
146. Еліктеудің әлегі // Ауыл.-1924.-31 желтоқсан. Қол қойған -М.
147. Еңбекақы туралы // Еңбекші қазақ.-1924.-5 қыркүйек.
148. Ертай кесел болды: Әңгіме // Ауыл.-1924.-9 июль. Қол қойған - М-тай.
149. Есенбай: Мақала // Ауыл.-1924.-1 март. Б. Ержанұлының “Есенбай” атты пьесасының сахнада қойылуы жайында. Қол қойған - М-тай.
150. Ескі әңгіме басқан молда: Мақала //Ауыл.-1924.-16 январь. Қол қойған - Қайдауыл.
151. Жаз күні Екібаста // Ауыл.-1924.-21 қазан. Қол қойған - М.
152. Жалшылар ұйымы //Ауыл.-1924.-24 қаңтар.Қол қойған-М.
153. Жаңа кесіп ұйымы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-30 ноябрь. Қол қойған - М.
154. Жаңа кітап: Хабар //Ауыл.-1924.-23 февраль. Қол қойған -М.
155. Жарлы жалшылар жайынан: Мақалалар // Бостандық туы.-1924.-14 ноябрь. Қол қойған - М.
156. Жастардың төрт жылдық мейрамы қалай өтті: Мақала // Ақжол. –1924.-24 январь. Қол қойған - М-Б.
157. Жәрдем комитеттері оянсын: Мақала // Ауыл.-1924.-5 март. Қол қойған - М.
158. Жәрдем комитеттерінің түрі: Мақала // Ауыл.-1924.-23 февраль. Қол қойған - Қайдауыл.
159. Жемісін көрсек екен: Мақала // Ауыл.-1924.-14 май. Қол қойған - М.
160. Жер тәңірісі шаруа: Өлең // Ауыл.-1924.-9 январь. Қол қойған -Б-т.
161. Жергілікті мекемелер ескерсін: Мақала // Ауыл.-1924.-7 май. Қол қойған - М.
162. 8-март күні: Мақала // Ауыл.-1924.-8 март. Қол қойған - М-тай.
163. Зайым помощь: Оқшау // Ауыл.-1924.-5 апрель. Қол қойған - М-тай.
164. Зайым помощь не істейді: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-30 май. Қол қойған - М.
165. Игі істің бір тарауы: Мақала // Ауыл.-1924.-24 май. Мектеп санын көбейту туралы. Қол қойған - Малай.
166. Кәрім молда: Әңгіме //Ауыл.-1924.-12 июль. Қол қойған - Малай.
167. Көкшетау уездік оқу бөлімінен: Хабар // Бостандық туы.-1924.-24 май. Қол қойған Б-М.
168. Күресуге дәрмені жоқ, жігері құм // Еңбекші қазақ.-1924.-15 декабрь. Қол қойған - М.
169. Қаза апаттарға ұшырағандарға жеңілдіктер: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-8 август. Қол қойған - М.

170. Қазақ кедейі? Кооперативті ұмытпа!: Мақала // Еңбекші қазақ.- 1924.-22 июль. Қол қойған - М.
171. Қазақстанның үнем кеңестерінің атқарған жұмыстары // Еңбекші қазақ.-1924.-25 ноябрь. Қол қойған - М.
172. Қалампыр: Өлең // Ауыл.- 1924.- 16 январь.
173. Қалыңмал алғыштарға жаза: Мақала // Ауыл.-1924.-24 май.
174. Қамтама қалмау керек: Өлең // Ауыл.-1924.18 октябрь.Қол қойған-М.
175. Қанжығалы болысының қарыз серіктігі: Мақала // Ауыл.-1924.-8 октябрь. Қол қойған - Мен.
176. Қатесі кімде: Мақала // Ауыл.-1924.-15 октябрь. Қол қойған - Мен.
177. Қолайсыз күй: Мақала // Ауыл.-1924.-11 август. Семья мәселесі туралы.
178. Қоскөл тілші жарады: Мақала // Ауыл.-1924.-11 август. Қол қойған - Мен.
179. Қостанай губерниесінен ауыл шаруашылық салығы 1924,1925 жылы қалай алынады: Түсініктеме // Ауыл.-1924.-24 май. Қол қойған - Б.
180. Құлақ: Оқшауша // Ауыл.-1924.-8 март. Қол қойған -Малай.
181. Құлбай: Оқшау // Ауыл.-1924.-13 август. Қол қойған -Жолшыбай.
182. Құр жылама: Өлең // Ауыл.-1924.-24 январь; Қызыл Қазақстан.- 1924.-№ 1-2. Қол қойған - Малай.
183. Қымыз қырсық болды // Ауыл.-1924.-5 июль.
184. Мектеп оқытушылар кесібі: Мақала // Ауыл.-1924.-5 апрель. Оқу сапасы туралы. Қол қойған - Малай.
185. Мешітке дегенді мектепке жұмсау: Мақала // Ауыл.-1924.-24 май. Қол қойған - Тілші.
186. Мұғалімдер мұрындық болсын: Мақала // Ауыл.-1924.-23 февраль.Қол қойған -Малай.
187. Мұны қайтеміз?: Мақала // Ауыл.-1924.-27 февраль. Қол қойған - Жалшы.
188. Мұсадан хат келді: Фельетон // Ауыл.-1924.- 18 октябрь. Қол қойған - Малай.
189. Мұсылмандар жиылысы: Хабар // Ауыл.-1924.-9 апрель. Қол қойған - М.
190. Мұхаметжан Сераліұлы: Мақала // Ауыл.-1924.-1 сентябрь. Қол қойған - М-тай. Мыржақылтың “Балхия”пьесасының Саркөл қаласында бірінші қойылуы туралы. Қол қойған - М.
191. Неге қойдырмайды // Ауыл.-1924.-30 сентябрь. Қол қойған - Өзім.
192. Неге сөгеді: Мақала // Ауыл.-1924.-23 февраль. Қол қойған - Б.
193. Ойнауды қоймады: Мақала // Ауыл.-1924.-16 апрель. Қол қойған - Жолаушы.
194. Оқу жайы: Мақала //Еңбекші қазақ.-1924.-23 январь. Қол қойған - Тілші.

195. Оқу ісіміз // Жас қайрат.-1924.- № 6.-60-62 б. Қол қойған -Быж.
196. Оқытушылар ділгері: Мақала //Ауыл.-1924.-23 февраль. Ағарту мәселесі. Қол қойған - М.
197. Он жыл бұрын: Өлең // Ауыл.-1924.-19 апрель. Қол қойған -Малай.
198. Орынборда: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-4 март. Қол қойған - М.
199. Орынсыз қалыңды сот мекемелері ескерсін: Мақала // Ауыл.-1924.-28 июнь. Қол қойған - М.
200. Өкілдеріміздің есінде бар ма екен? Мақала // Ауыл.-1924.- 28 июнь. Қол қойған - Малай.
201. Өңгелбай: Өңгіме // Ауыл.-1924.- 23 январь. Қол қойған -Малай.
202. Өсер елдің жігіті бірін-бірі батырым дейді: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-25 ноябрь. Қол қойған - М-й.
203. Өше ме десең, өрши түседі: Мақала // Ауыл.-1924.-5 март. Қол қойған - М-тай.
204. Сабыр Мұқаметжанұлы Мұратов // Ауыл.-1924.-10 май. Өмірі мен творчествосы туралы. Қол қойған - Жалшы.
205. Салық түсімі өнімсіз: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-7 ноябрь. Қол қойған - М-й.
206. Салықтан бүтіндей және жартылай құтылғандар кімдер?: Мақала // Ауыл.-1924.- 24 май. Қол қойған - Б.
207. Салықтың дұрыс түскенін ел шаруасына қалай бөлуге болады: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-21 октябрь. Қол қойған - М.
208. Сары көлден: Мақала // Ауыл.-1924.-23 февраль. Оқу жұмысынаң нашарлығы туралы. Қол қойған - Қайдауыл.
209. Сауық кеші: Мақала // Ауыл.-1924.-27 февраль.
210. Сахарда: Өңгіме // Ауыл.-1924.-9 апрель. Қол қойған -Малай.
211. Семей губерниесінде: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-9 январь. “Ауыл” жұмыскері Дүйсенбайұлымен әңгіме.
212. Сенетін: Мақала // Ауыл.-1924.-10 май. Қол қойған -Жалаңаяқ.
213. Серттескендер: Оқшау // Ауыл.-1924.-19 июль. Қол қойған - М-тай.
214. Сүтке мұқтаж: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-21 октябрь. Қол қойған - М.
215. Тағы ескертеміз: Оқшау // Ауыл.-1924.-19 июль. Қол қойған - М.
216. Татар тіліне көшу: Мақала // Ауыл.-1924.-9 февраль. Тіл тазалығы туралы. Қол қойған - Б. М.
217. Түйебай (Бір баланың күнделік дәптерінен) // Жас қазақ.-1924.- № 4.-52-56 б.
218. Тымырсық: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-30 сентябрь. Қол қойған - М.
219. Тілшілер адастырмасын: Мақала // Ауыл.-1924.-2 апрель. Қол қойған - Малай.
220. Тілшілер съезіне шейін не істеу керек // Ауыл.-1924.-10 сентябрь. Қол қойған - Малай.

221. Уақыт жетті: Мақала // Ауыл.-1924.-8 март. Егін егу жұмысы. Қол қойған - Малай.
222. Ұрыларға сот // Ауыл.-1924.-8 апрель. Қол қойған - Жалшы.
223. Шақырулар: Газет алуға шақыру // Ауыл.-1924.-9 апрель.
224. Шамдану емес, жандандыру керек: Мақала // Ауыл.-1924.-9 апрель. Қол қойған - М.
225. Шаруа жабдығы кезектегі жұмыстар: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-9 сентябрь. Қол қойған - М.
226. Шаруашыл нәрсені арзандату туралы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1924.-24 март.
227. Шу-шу: Өлең // Ауыл.-1924.-19 апрель. Қол қойған -Малай.
228. Шылық талайдың басын шірітер: Мақала // Ауыл.-1924.-7 июнь. Қол қойған -Б. М.
229. Шіміркенейін деді:Хаттардан//Ауыл.-1924.-2 февраль.Қол қойған- М.

1925

230. Ағартушылар ұйымының қазақстандық бірінші жалпы съезі: Хабар // Еңбекші қазақ.-1925.- 28 май.
231. Адамды ашыңқырап жіберді: Мақала // Ауыл.-1925.-28 январь. Оқу құралдарын дайындау туралы. Қол қойған - Малай.
232. Ажар: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-20 сентябрь. Қол қойған - Б. М.
233. Ақмола кәсіпшілер ұйымының пленумы // Ауыл.-1925.- № 11.-февраль. Қол қойған -Б - т.
234. Ақсуаттың жанында: Өлең // Жас қайрат.-1925.-20 сентябрь. Қол қойған – Шаңқан.
235. Алдағы жылда ағартушылар съезі: Хабар // Еңбекші қазақ.-1925.-23 октябрь. Қол қойған - М.
236. Арман: Өлең // Жас қайрат.-1925.-24 март. Қол қойған -Малай.
237. Арыс: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-20 август.Қол қойған - Жолаушы.
238. Астана: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-12 июль; Ауыл.-1925.-25 июль. Қол қойған - М.
239. Астана түзету комиссиясының ағасы Кенжеұлы Аспандияр жолдаспен әңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-12 июль. Қол қойған - Тілші.
240. Атбасар жәрмеңкесі: Хабар // Еңбекші қазақ.-1925.-16 июль. Қол қойған -Тілші.
241. Аты бар, ісі жоқ: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-10 январь. Қол қойған - Б.
242. Ауылнай: Өлең//Жас қайрат.-1925.-25 октябрь. Қол қойған - Шаңқан.
243. Әбілдің өмірі: Мақала // Ауыл.-1925.-26 сентябрь.
244. Байбосын қысылды: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-30 октябрь. Қол қойған - Малай.

245. Байту молда: Оқшау // Еңбекші қазақ.-1925.-22 апрель. Қол қойған - Малай.
246. Бала: Мақала // Жаңа мектеп.-1925.- № 9 –10.-64 б. Қол қойған - М.
247. Баянсыз бақ: Оқшау // Еңбекші қазақ.-1925.-16 май. Қол қойған - Малай.
248. Бесінші топ не деп тарады: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-16 апрель. Қол қойған - Малай.
249. Бесінші топ іске кірісті: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-16 апрель. Қол қойған - Малай.
250. Болаткомдер есепті есіне алсын: Мақала // Ауыл.-1925.-26 сентябрь. Қол қойған - М-й.
251. Бولیстың ұйым жұмысы: Хабар // Ауыл.-1925.-28 ноябрь. Қол қойған - Қайдауыл.
252. Бірдің кесірі мыңға тиеді: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-10 январь. Қол қойған - Тілші.
253. Газет алушыларға жеңілдік: Хабар // Ауыл.-1925.-3 июнь. Қол қойған - Жалшы.
254. Газет қызметкерлері: Хабар // Еңбекші қазақ.-1925.-23 ноябрь. Қол қойған - Малай.
255. Губерниелік союздың жылдық жұмысы: Мақала // Ауыл.-1925.-14 февраль. Қол қойған - Балықшы.
256. Егін-шөп жайы // Ауыл.-1925.-17 июнь. Қол қойған - Қайдауыл.
257. Ел денсаулығын сақтау керек: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-16 декабрь. Қол қойған - М.
258. Ел тілшісі: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-21 ноябрь.
259. Елде екпінді істер: Өлең // Ауыл.-1925.-6 январь.
260. Елдегі жалшыларға көз салу жөн болар: Мақала // Ауыл.-1925.-628 апрель. Қол қойған - Қайдауыл.
261. Еліру; Ол: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-8 сентябрь.
262. Еңбекақы ала білгендер? Оқыта да білсін // Ауыл.-1925.-21 ноябрь. Қол қойған - Қайдауыл.
263. Есеп беруді ұмытпау керек: Мақала // Ауыл.-1925.-16 декабрь. Қол қойған - Жолшыбай.
264. Ескерілсе екен: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-22 март. Сауда жұмысы туралы. Қол қойған - М.
265. Жайдары жеңді // Ауыл.-1925.-7 март.
266. Жалшылар арасында // Еңбекші қазақ.-1925.-16 мамыр.
267. Жалшылар, малайлар орналастырылсын // Еңбекші қазақ.-1925.-21 апрель. Қол қойған - Малай.
268. Жан кешпе ме, қан ішер ме?: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-16 ноябрь. Қол қойған - Көз.
269. Жаңа кітаптар: Мақала // Ауыл.-1925.-16 январь. Қол қойған - М.
270. Жаңа сайлаудан тілек: Хабар // Ауыл.-1925.-25 ноябрь. Қол қойған - Қайдауыл.

271. Жаңбырлы күні: Өлең // Лениншіл жас.-1925.-№3-5.-3 б. Қол қойған - М.
272. Жарылқаса жарайды ғой: Мақала // Ауыл.-1925.-18 июль. Қол қойған - Жолаушы.
273. Жастар конференциясы: Хабар // Ауыл.-1925.-21 ноябрь. Қол қойған - М.
274. Жәмила жемді: Өңгіме // Ауыл.-1925.-7 март. Қол қойған -М.
275. Жәрдем комитеті есеп беруді ұмытпау керек: Мақала // Ауыл.-1925.-16 декабрь.
276. Жәрдемдес комитетінің құрылысы жөнделсін // Еңбекші қазақ.-1925.-18 декабрь.
277. Жер-орман қызметкерлерінің жиналысы: Хабар // Ауыл.-1925.-9 декабрь. Қол қойған -М-й.
278. Жерошақ басында: Өңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-10 июль.
279. Жетіқарада: Мақала // Ауыл.-1925.-19 август. Сауық кештеріне арналған пьесалардың аздығы жайында. Қол қойған -Қайдауыл.
280. Жұмыскерлер одағының 5 жылдығы: Хабар // Ауыл.-1925.-18 апрель. Қол қойған - М-тай.
281. Жүзеге асыру керек: Мақала //Ауыл.-1925.-28 январь. Шаруалар арасындағы газет тарату жұмысы. Қол қойған - Малай.
282. Жібінің үшін шықты: Мақала//Ауыл.-1925.-19 декабрь. Ұрлықты жою туралы. Қол қойған - Б.
283. Заң қызметкерлерінің съезіне: Хабар // Еңбекші қазақ.-1925.-26 ноябрь. Қол қойған - М.
284. Зарлатпау керек: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-9 октябрь. Қол қойған - М.
285. Ит ашуын тырнадан алудың жөні жоқ: Фельетон // Ауыл.-1925.-23 февраль. Қол қойған - Қайдауыл.
286. “Кедей туы” газеті: Мақала//Ауыл.-1925.-14 февраль. Қол қойған - М.
287. Кеңес дұшпанына сот: Мақала//Ауыл.-1925.-28 апрель. Қол қойған - Жолшы.
288. Кеңестер одағындағы елдердің еңбекші тап жазушылары ұйымының саны (идеология және көркем сөз жобасы) // Еңбекші қазақ.-1925.-6 август. Қол қойғандар: Сейфуллин С., Майлин Б. және т.б.
289. Кешкі бөрітпе: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-14 январь.
290. Кооператив басқармасына дұрыс адам сайлансын //Ауыл.-1925.-21 февраль. Қол қойған - Малай.
291. Күдікті емдер: Мақала // Дауыл.-1925.-22 август. Бақсы балгердің зияны туралы. Қол қойған - М-Б.
292. Күлтай - болыс: Өңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-28 май.
293. Күш: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-14 апрель.
294. Кім қанша жазды: Мақала // Ауыл.-1925.-7 март. Тілшілер туралы. Қол қойған - Малай.

295. Қағаз жүзінде болса керек: Мақала // Ауыл.-1925.-13 февраль. Қол қойған -М.
296. Қазақ артестерін ұйыстыру керек: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-26 май. Қол қойған - М-тай.
297. Қазақ жастары: Мақала // Ауыл.-1925.-7 ноябрь. Қол қойған - М-й.
298. Қазақ тілін осылай жүзеге асыра ма екен?: Мақала //Ауыл.-1925.-28 апрель. Тіл тазалығы. Қол қойған - Жолаушы.
299. Қазақ шаруасында жаңа түр: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-8 август. Қол қойған - Жолаушы.
300. Қазақстан еңбекші төңкерісшіл жазушылар ұйымының басқармасынан // Еңбекші қазақ.-1925.-6 август; Бостандық туы.-1926.-6 август. Қол қойғандар - С.Сейфуллин, Б.Майлин.
301. Қазақстанда 5 партия тобы // Еңбекші қазақ.-1925.-1 декабрь. Қол қойған - М.
302. Қазақстанның Арал теңізіндегі балық шаруасы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-14 май. Қол қойған - Балықшы.
303. Қазақстанның Каспий теңізіндегі балық шаруасы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-16 апрель. Қол қойған - Балықшы.
304. Қазақстанның өнерлі кәсіп қызметкерлері мәжілісінің қортындысы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-16 декабрь. Қол қойған -М.
305. Қайсінікі дұрыс? // Еңбекші қазақ.-1925.-14 август. Қол қойған -Тілші.
306. Қалима жас әйел: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-18 апрель.
307. Қалыңмал, көп қатын алу // Еңбекші қазақ.-1925.-9 октябрь. Қол қойған - Тілші.
308. Қарақалпақ облысында халық ағарту жұмысы // Еңбек-ші қазақ.-1925.-21 апрель. Қол қойған - М.
309. Қараталда оқу ісі: Мақала // Ауыл.-1925.- 1 май. Қол қойған - Қайдауыл.
310. Қатын айыпты: Оқшау // Еңбекші қазақ.-1925.-7 сентябрь. Қол қойған - Малай.
311. Қаулылар орындалсын: Мақала // Ауыл.-1925.-19 декабрь. Қол қойған - Малай.
312. Қолдан шығып кетіп жүрмесін: Мақала // Ауыл.-1925.-21 февраль. Ұрыларға қарсы күрес. Қол қойған – Б-т.
313. Қостанай губаткомының төрағасы Бейсенұлы жолдаспен әңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-13 октябрь. Қол қойған - М.
314. Қостанай күйі // Ауыл.-1925.- 2 октябрь. Қол қойған -Тілші.
315. Қуанышты күн:Мақала //Еңбекші қазақ.-1925.-20июль.Қол қойған-М.
316. Құлақ мұрын бітімі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-18 октябрь. Қол қойған - Малай.
317. Құрбан байлардікі: Мақала // Ауыл.-1925.-1 июль. Қол қойған - Жалшы.

318. Құсмұрын болысында оқу жайы: Мақала // Ауыл.-1925.-13 июнь. Қол қойған - Қайдауыл.
319. Құсмұрындағы кооперативтер жайы // Ауыл.-1925.-19 декабрь. Қол қойған - Қайдауыл.
320. Қызылорда уезі қалалық партия конференциясы. Хабар // Еңбекші қазақ.-1925.-28 ноябрь. Қол қойған - Көз.
321. Қысқы түнде: Өлең // Ауыл.-1925.-24 январь.
322. Ленин өлді: Өлең // Ауыл.-1925.-21 январь.
323. Малайлар жайы туралы // Еңбекші қазақ.-1925.10 август. Қол қойған - Б.
324. Малайлар мектебі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-18 август. Қол қойған - Тілші.
325. Мектеп: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-24 сентябрь. Қол қойған - Малай.
326. Мектепте әскерлік сабағы оқытылсын // Еңбекші қазақ.-1925.-24 декабрь. Қол қойған - М.
327. Молдаекендер үркіп жатыр: Әңгіме // Ауыл.-1925.-6 январь. Қол қойған - Малай.
328. Молдануды қоймайды // Еңбекші қазақ.-1925.-25 декабрь. Қол қойған - М.
329. Мөңкебайдың өлімі: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-15 апрель. Қол қойған - Малай.
330. Мұндызар: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-30 ноябрь. Қол қойған - Б-М.
331. Мұны қою керек: Мақала // Ауыл.-1925.-8 январь. Оқыту сапасын жайында. Қол қойған - Малай.
332. Мұсадан хат келді: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1925.-22 апрель. Қол қойған - М.
333. Міндет жаңарды // Еңбекші қазақ.-1925.-9 июль. Қол қойған - Малай.
334. Науқанның кезі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-25 декабрь. Қол қойған - М.
335. Неге бұлай? Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-24 август. Тілшілер хатынан қортынды. Қол қойған - Көз.
336. Нұржамал Саналы келінімен әңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-2 октябрь. Қол қойған - Тілші.
337. Нұркейдің сандырағөлімі: Әңгіме // Ауыл.-1925.-9 июль.
338. Нұсқаушы жіберіп тұру керек // Еңбекші қазақ.-1925.-28 ноябрь. Қол қойған - Көз.
339. Октябрьдің жеңісі // Еңбекші қазақ.-1925.-7 ноябрь. Қол қойған - М.
340. Ораза мен шайтан: Фельетон // Ауыл.-1925.-23 апрель. Қол қойған - Б.
341. Орақ үстінде: Әңгіме // Жас қайрат.-1925.-9,30 август, 6,7 сентябрь.

342. Орынбасардың орынбасары: Фельетон ретінде // Еңбекші қазақ.-1925.-8 август. Қол қойған - Малай.
343. От басында кеңес: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-19 октябрь. Қол қойған - М.
344. Өлеңдері: Жинақ. - Қызылорда, 1925.-158 б.
345. Өнерлі жұмысшылар керек // Еңбекші қазақ.-1925.-23 май. Қол қойған - М.
346. Пән атауларын қолдану шаралары // Ауыл.-1925.-21 февраль.Баспахана ісінің жетіспеуі туралы. Қол қойған - Малай.
347. Пионерлерді де ескеру керек: Мақала // Ауыл.-1925.-7 октябрь. Қол қойған - М-й.
348. Пошта салақтығына дау бар // Ауыл.-1925.-22 март. Шаруаларға газетті уақытында жеткізу туралы. Қол қойған - М.
349. Пітір садақасы, ораза: Фельетон // Ауыл.-1925.-23 апрель.
350. Рас болса бірінші адым: Мақала // Ауыл.-1925.-11 февраль. Әйел бостандығы туралы. Қол қойған - Малай.
351. Салақтықтың пайдасы тиер ме екен?: Мақала // Ауыл.-1925.-18 апрель. Тұқым даярлығы туралы.
352. Сарыарқа: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-18 апрель. Қол қойған - Жолаушы.
353. Сауатсыздық бөлім бастығы // Еңбекші қазақ.-1925.-29 сентябрь. Қол қойған - М.
354. Сексен сом: Әңгіме // Лениншіл жас.-1925.- № 6.-12-15 б.
355. Серікбай Салима: Оқшау // Еңбекші қазақ.-1925.-1 январь. Қол қойған - Малай.
356. Сот қызметкерлерінің съезі: Мақала // Ауыл.-1925.-7 февраль. Қол қойған - Балықшы.
357. Су шаруашылығын жөндеу керек // Еңбекші қазақ.-1925.-25 декабрь. Қол қойған - М.
358. Суретке сын: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-26 май.
359. Сұрауларымыз: Анкеттер // Ақжол.-1925.-14 май. Қол қойған - Малай.
360. Сүйетін еді // Еңбекші қазақ.-1925.-24 декабрь. Қол қойған - М.
361. Сыбанбай молда: Сықақ әңгіме // Ауыл.-1925.-9 декабрь. Қол қойған - М.
362. Тағы да латын әрпі туралы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-10 январь. Қол қойған - М.
363. Талтүсте барымта: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-24 сентябрь. Қол қойған - М.
364. “Таң” журналы: Мақала // Ауыл.-1925.-1 апрель. Қол қойған Жалшы.
365. Тау жұмысшылары одағының бес жылдығы // Ауыл.-1925.- №157. Қол қойған - М-тай.
366. Торғайдағы мектеп үйін бастау: Мақала // Еңбекші қазақ.-1925.-11 сентябрь. Қол қойған - Жолаушы.

367. Төңкерісшіл партия зорлық көрсе шынығады // Еңбекші қазақ.-1925.-27 октябрь. Қол қойған - Жолаушы.
368. Тығыз бұйрық: Оқшау // Еңбекші қазақ.-1925.-10 сентябрь. Қол қойған - Малай.
369. Тынымбай қамықты: Әңгіме // Ауыл.-1925.-21 январь.
370. Тынымын істейтін ғой // Еңбекші қазақ.-1925.-30 декабрь. Қол қойған - Малай.
371. Тілсіз жаудың қолында: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1925.-23 май. Қол қойған - Балықшы.
372. Тілшілердің есіне // Ауыл.-1925.-18 ноябрь. Қол қойған -М-й.
373. Тілшілердің ояу болғаны жөн: Мақала // Ауыл.-1925.-8 январь. Қол қойған - Малай.
374. Тілшілер жиылысы шақырылады // Ауыл.-1925.-19 сентябрь. Қол қойған -М-й.
375. Ұлт әскері құрылсын: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-23 февраль.
376. Ұлы той ашылды: Өлең // Еңбекші қазақ.-1925.-18 апрель.
377. Ұрыларға сот // Ауыл.-1925.-8 апрель. Қол қойған -Жалшы.
378. Үкімет адамдарын Шалқарда қарсы алу // Еңбекші қазақ.-1925.-21 апрель. Қол қойған -Тілші.
379. Хан күйеуі: Поэма // Лениншіл жас.-1925.- №6.-15-20 б.
380. Шарасын қолдану керек // Еңбекші қазақ.-1925.-20 июль. Қол қойған - Жолаушы.
381. Шаруа мен тілшілер көмегі: Мақала // Ауыл.-1925.-5 май. Қол қойған - Жалшы.

1926

382. Абдолла төре: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-2 апрель.
383. Ағаш қараушыларының ісі жолды ма, жолсыз ба? // Ауыл.-1926.-22 июль. Өз биліктерімен халыққа ағаш сату. Қол қойған - Жолаушы.
384. Азат әйел: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-31 декабрь.
385. Айнажанның соры ғой: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-6 октябрь.
386. Айымкүл: Әңгіме // Әйел теңдігі.-1926.- №1.-35-37 б.
387. Ақ саусақ: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-4 август. Қол қойған - Малай.
388. Ақбаланың тоқтысы: Фельетон - әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-27 октябрь.
389. Ақысын беретін емес // Ауыл.-1926.-22 июль. Шаруа тұрмысынан. Қол қойған - Б-т.
390. Алдағы ұлы міндет: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-22 август.
391. Алдан қам қылу керек // Еңбекші қазақ.-1926.-15 июнь. Партия ұйымының жұмыстары туралы. Қол қойған -Көз.
392. Алдын алу керек: Мақала // Ауыл.-1926.-30 апрель. Аурулармен күресу жұмыстары туралы. Қол қойған - М-й.

393. Аманқарағайдың ағаш бақылаушыларында қате-ліктер толып жатыр // Ауыл.-1926.-25 декабрь. Қол қойған - Қайдауыл.
394. Ауыл коммунисті: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-7 октябрь. Қол қойған - Жолаушы.
395. Ауыл тұрмысын түзету керек // Еңбекші қазақ.-1926.-24 февраль.
396. “Ауыл тілі” өмірлі болар ма?: Мақала // Ауыл тілі.-1926.-17 ноябрь. Қол қойған - М.
397. Ауылдың қосшы комитеттерінің жұмысы // Ауыл.-1926.-17 ноябрь. Қол қойған - Қайдауыл.
398. Ауылдың биылғы көрінісі // Ауыл тілі.-1926.-11 август. Бай мен кедейдің арасы. Қол қойған - Жолаушы.
399. Ауылдық кеңестер елге жақындау керек // Ауыл.-1926.-25 сентябрь. Қол қойған - М.
400. Аягөз жайы // Еңбекші қазақ.-1926.-20 июнь. Қол қойған -М-й.
401. Әйелі ауру // Еңбекші қазақ.-1926.-15 сентябрь. Қол қойған - Малай.
402. Әйел теңдігімен ойнаушылар қатты ескерілсін // Ауыл.-1926.-10 март. Қол қойған - М-й.
403. Әкімшілік күші: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-24 декабрь.
404. Әлекемнің аяқ алысы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-24 ноябрь. Қол қойған - Малай.
405. Әулиенің аузын қару керек: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-27 февраль. Қол қойған - Мен.
406. Бай мен кедейдің арасы // Еңбекші қазақ.-1926.-11 август. Қол қойған - Жолаушы.
407. Байлар тұзағы: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-3 июль. Қол қойған - Малай.
408. Баймолда: Өңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-3 февраль. Қол қойған - Малай.
409. Бала кестіру дұрыс па, дұрыс емес пе?: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-18 июнь. Қол қойған - Көз.
410. Балқия көнбеді: Мақала // Ауыл.-1926.-10 март. Қол қойған - Көз.
411. Барымта кісі өлтіреді // Еңбекші қазақ.-1926.-18 июнь. Қол қойған -М-й.
412. Басқармаға келген жауап хаттар // Еңбекші қазақ.-1926.-3 ноябрь. Қол қойған - Мен.
413. Баспасөз елге // Еңбекші қазақ.-1926.-5 май. Қол қойған -М.
414. Бер қолыңды, Мырқымбай: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-7 ноябрь.
415. Бере білген-ала біледі: Мақала // Ауыл.-1926.-18 декабрь. Қол қойған - Б.
416. Беркімбай - әскер // Еңбекші қазақ.-1926.-23 февраль. Қол қойған - Малай.
417. “Бидиш Шалабек занят”: Фельетон // Ауыл тілі.-1926.-1 декабрь. Қол қойған -М.

418. Болатком ескеру керек: Мақала // Ауыл.-1926.-10 июль. Шаруа салығы туралы. Қол қойған - Балықшы.
419. Болған кемшіліктер: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-18 июнь.
420. Болыстық комитет ашылса екен: Мақала // Ауыл.-1926.-26 май. Қол қойған -М.
421. Болыстың құдасы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-21 октябрь.
422. Бұған не айтамыз?: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-2 ноябрь. Ауылда дүкендердің жоқтығы жайында. Қол қойған -М-Б.
423. Бұл аткомде есепті есіне алсын: Мақала // Ауыл.-1926.-26 сентябрь. Қол қойған -М-й.
424. Бұл да шаруаның бір жауы //Ауыл тілі.-1926.-27 июль. Шаруаларға орынсыз салынған салық туралы. Қол қойған -Тілші.
425. Бұл қай статья?: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-30 сентябрь.
426. Бұл орынға лайық емес: Мақала //Ауыл.-1926.-3 февраль. Қол қойған -Көз.
427. Бұл сол еді: Өңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-11 январь. Қол қойған - Малай.
428. Бірінші май көрінісі // Еңбекші қазақ.-1926.-5 май.
429. Газет тарату науқаны: Мақала // Ауыл.-1926.-17 февраль. Қол қойған -Малай.
430. Газетке дұғай сәлем: Мақала // Жас қайрат.-1926.-23 октябрь.
431. Ғалымжанның 20 жылдық тойы: Хабар // Еңбекші қазақ.-1926.-11 март.
432. Денсаулық бөлімі қалай қарар екен: Мақала // Еңбек-ші қазақ.-1926.-27 февраль. Аурухана салдыру ісі. Қол қойған - Қайдауыл.
433. Досетті көріндер: Мақала // Ауыл.-1926.-18 декабрь. Қол қойған - Қайдауыл.
434. Екінші конференция //Еңбекші қазақ.-1926.-3 декабрь. Қызылорда обл. 2-комсомолдар конференциясы.
435. Ел зорлап сайлайды: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-7 февраль.
436. Ел мектебі: Бір перделі пьеса. - Қызылорда: Қазбасп., 1926.-16 б.
437. Ел сыры: Өлеңдер жинағы.-Қызылорда: Казмембас, 1926.-96 б.
438. Елдегі ұялар мен коммунистеріміз міндетін толық білулері керек: Хабар // Еңбекші қазақ.-1926.-14 апрель. Қол қойған -Қайдауыл.
439. Елен Турецкий: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-16 сентябрь. Қол қойған -Малай.
440. Елуден артық алуға неге болмайды: Мақала //Ауыл тілі.-1926.-17 ноябрь. Қол қойған -Малай.
441. Ем іздеп жүр: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-23 июнь.
442. Ендігі ойымыз... // Еңбекші қазақ.-1926.-21 апрель. Қол қойған - Малай.
443. Еңбегі еш болып жүр...: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-19 апрель. Қол қойған -Тілші.

444. Еңбек ақысын алды...: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-22 июнь. Қол қойған -Малай.
445. Ептеп күнін көрсін: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-4 август. Қол қойған -Малай.
446. Ерік құрбаны // Әйел теңдігі.-1926.- № 12-13.-27-29 б.
447. Есепсіз жүргізілген жұмыста жеміс жоқ: Мақала // Ауыл.-1926.-30 июнь. Қол қойған -Қайдауыл.
448. Жазғы жайлауда: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-2 июнь. Қол қойған -Малай.
449. Жайлыбайда жалғыз қатын: Өлең // Ауыл тілі.-1926.-29 сентябрь.
450. Жалоба...! Торы!: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-4 ноябрь.
451. Жалшы ұйымының басында бай адам: Әңгіме // Еңбек-ші қазақ.-1926.-12 июль.
452. Жаңа жұртшылық дәуірінде: Очерк // Еңбекші қазақ.-1926.-7 ноябрь. Қол қойған - Малай.
453. Жаңа рамазан батасы: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-14 апрель. Қол қойған -Мен.
454. Жаркомның өркендеу тегі-шаруалардың қолында: Мақала// Ауыл.-1926.-6 март. Қол қойған - Қайдауыл.
455. Жарлы жалшыларды үстемдету керек: Мақала // Ке-дей айнасы.-№ 13.-82-89 б. Қол қойған - Жалшы.
456. Жас тілшілердің сұрауларына жауап // Қазақ тілі.-1926.-11 июль. Қол қойған -М.
457. Жастардың серпілуі қажет // Ауыл.-1926.-27 февраль. Қол қойған -М-й.
458. Жастық жалыны: Повесть // Жаңа мектеп.-1926.- № 12-13.-118-132 б.; 1927.- №1.-91-103 б.; № 2.-75-84 б.
459. Жәрдем комитеттеріне таза, іскер азаматтарды сайлау керек : Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-4 февраль. Қол қойған -М.
460. Жер жұмағы мұнда екен: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-25 июнь.
461. Жердің маңызы жойылатын түрі бар: Мақала // Қазақ тілі.-1926.-17 август. Жерді егіске дұрыс пайдалану. Қол қойған -М.
462. Жерошақ басында: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-20 май; Ауыл.-1926.-10 июнь.
463. Жоба сырттан жасалған: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-15 октябрь. Қол қойған -Б.
464. Жол үстінде: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-19 февраль; 26 май. Қол қойған -Малай.
465. Жігітшілік: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-6 октябрь.
466. Забелиндегі коммуна мектебі: Хабар // Ауыл.-1926.-8 декабрь. Қол қойған -Жолаушы.
467. Залок жыртудың керегі: Мақала //Ауыл тілі.-1926.-27 октябрь. Егіншілік туралы. Қол қойған -Б.

468. Зәйкүл: Өлең // Әйел теңдігі.- 1926.- № 2-3.-34-40 б.
469. Зәуре қыздың некесі: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-2 декабрь. Қол қойған -Малай.
470. Иелі ауру // Еңбекші қазақ.-1926.-16 сентябрь.
471. Италия мен Кеңестер Одағының арасында: Мақала // Ауыл.-1926.-28 август.Қол қойған -Б.
472. Кәсіпшілер одағының қазақ мүшелері арасындағы жұмысы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-23 ноябрь.Қол қойған -М-й.
473. Кейінгі жұманың ішінде: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-11 июнь. Қол қойған -Б.
474. Кеңсе тілі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-7 январь.
475. Керекті әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-29 июнь. Қол қойған - Жолаушы.
476. Көкшетау уезінде (“Қосшы ұйымының жұмысы”) //Ауыл тілі.-1926.-4 август. Қол қойған -Жолаушы.
477. Көңгісі келмейді: Мақала //Ауыл.-1926.-14 апрель. Жалшыларға жалақы төлеу туралы.
478. Көше бойында: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-21 май.
479. Күлшара жеңгей // Еңбекші қазақ.-1926.-5 октябрь. Қол қойған - Малай.
480. Күлпаш: Әңгімелер жинағы.-Қызылорда-Ташкент: Қазбасп., 1926.-62 б.
481. Күн шығыс елдерінің көтерілісі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-23 декабрь. Қол қойған -М-Б.
482. Кідіріп қараса, дұрыс-ақ болар еді: Мақала // Ауыл.-1926.-4 сентябрь. Елдегі мал ауруымен күресу міндеті. Қол қойған М-тай.
483. Кісі өлтіргендерге жаза // Ауыл.-1926.-28 апрель. Қол қойған -М.
484. Қағаздан іске көшсін: Мақала // Ауыл.-1926.-3 февраль. Жәрдем комитетінің жұмысы. Қол қойған -Қайдауыл.
485. Қазақшылық жойылуға тиіс: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-8 февраль. Қол қойған -Тілші.
486. Қалалық кеңес сайлауы жақындады: Хабар //Еңбекші қазақ.-1926.-9 февраль. Қол қойған-М.
487. Қара сор: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-9 май.
488. Қара томар: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-12 апрель. Қол қойған - Малай.
489. Қара томар басында: Өлең //Жаңа мектеп.-1926.- № 11-13.-69-74 б.
490. Қараталда: Мақала // Ауыл.-1926.-22 июль. Қол қойған -М-й.
491. Қаудыр тон // Еңбекші қазақ.-1926.-12 февраль. Қол қойған - Малай.
492. Қаулы № 51: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-26 октябрь.
493. Қонақасы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-14 октябрь.

494. Қордабай: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-23 июнь. Қол қойған - Малай.
495. Қортанбай деген дерт екен: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-27 июль. Қол қойған - Жолаушы.
496. Қостанай елінің шаруасы: Мақала // Ауыл тілі.-1926.-8 декабрь. Егін шаруашылығы. Қол қойған - Жолаушы.
497. Қосшы қызметкерлеріне жалақы беру туралы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-26 октябрь.
498. Қосшы одағы: Мақала // Ауыл.-1926.-20 март. Қол қойған -М-й.
499. Қуыршақ: Мақала // Ауыл.-1926.-22 июль. Бақсы-бәлгерге қарсы жазылған. Қол қойған -М-й.
500. Құда - құдағилық жолы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-24 март. Қол қойған -Малай.
501. Құла жорға: Өңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-7 ноябрь.
502. Қыздың зары: Өңгіме // Ауыл тілі.-1926.-15 декабрь.
503. Қызмет: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-14 апрель.
504. Қызмет адамдарының қылмысы туралы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-21 декабрь.
505. Ленин өсиеті: Мақала // Ауыл.-1926.-21 январь. Қол қойған -М-й.
506. Лениннің өмірі мен істеген істері: Мақала // Ауыл.-1926.-21 январь. Қол қойған -М-й.
507. Мал, егінді жасырушылармен күресу керек // Ауыл.-1926.-28 июль. Қол қойған -М.
508. Мал, мүлікті қауіпсіздендіру: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.- 7 октябрь. Қол қойған -М.
509. Мәдениет мұралары: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-21 ноябрь. Қол қойған -М-Б.
510. Мәліке: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-23 май.
511. Мешітті мектепке берді: Хабар // Еңбекші қазақ.-1926.-18 декабрь. Қол қойған -Тілші.
512. Мұсылмандардың екі конгресі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-30 июль. Қол қойған -Б.
513. Мынаған қарағанда жүз сом түк емес қой: Өңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-5 ноябрь.
514. Мырқымбай: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-22 март. Қазақстанның 10 жылдық тойына арналған.
515. Наурыз: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-22 март.
516. Неке қияр: 1 актілі пьеса // Әйел теңдігі.-1926.- № 2-3.-56-63 б.
517. Нұрғалиды кім іздемек?: Мақала // Ауыл.-1926.-25 август. Жалшылар ақысын дұрыс төлемейтіндер туралы.
518. Ойыншылардың жолы болып тұр: Мақала // Ауыл.-1926.-10 март. Қол қойған - М.
519. Оқиды, ұлап.: Өлең // Лениншіл жас.-1926.- № 12-13. - 27-29 б.

520. Округтік жастар конференциясы // Ауыл.-1926.-16 январь. Қол қойған - М-й.
521. Октябрьдің ұлдары: Өлең // Жас қайрат.-1926.-4 октябрь.
522. Оңай ояқ: Сықақ әңгіме // Ауыл тілі.-1926.-20 октябрь. Қол қойған - Малай.
523. Отбасында: Әңгіме, өлеңдер жинағы.-Қызылорда: “Еңбекші қазақ” кітапханасы, 1926.-48 б.
524. Өрт салыпты: Мақала // Ауыл.-1926.-9 октябрь. Қол қойған - Жолаушы.
525. Пайдасын көрмедік: Мақала // Ауыл.-1926.-13 октябрь. Шаруалар серіктігінің жұмысы. Қол қойған - Көз.
526. Пәленің мыңы сырда: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-6 декабрь.
527. Перевод: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-16 декабрь.
528. Протокол: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-4 январь. Қол қойған -М.
529. Пуртекел істей салып ем...// Еңбекші қазақ.-1926.-11 март. Қол қойған -М.
530. Рақымбайдың мақаласы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-15 октябрь. Қол қойған -Малай.
531. Рахиланың көк тұсағы: Сықақ әңгіме//Еңбекші қазақ.-1926.-7 ноябрь.
532. Сайлау: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-7 декабрь.
533. Салқамбай тоба қылды: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-4 февраль. Қол қойған -Малай.
534. Санаққа дайындалу керек // Ауыл.-1926.-3 февраль. Қол қойған -М-й.
535. Сауатсыздардың көзін ағартып жүрміз: Мақала // Еңбек-ші қазақ.-1926.-14 июль. Қол қойған -Жолаушы.
536. Сен де солай ма едің: Фельетон //Еңбекші қазақ.-1926.-5 февраль. Қол қойған -Малай.
537. Сертім мықты: Мақала //Еңбекші қазақ.-1926.-8 март. Қол қойған -Малай.
538. Сот, бақылау орындары серпілу керек: Мақала // Ауыл.-1926.-1 сентябрь. Қол қойған -М-й.
539. Справка толық: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-14 сентябрь; 21 октябрь.
540. Су оқу: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-30 май.
541. Су тартатын машина орнату керек: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-12 февраль. Қол қойған -Көз.
542. Сүтті сиырдың белгісі // Ауыл тілі.-1926.-4 август.
543. Сыздық сыздырып жатқан көрінеді: Мақала //Ауыл.-1926.-17 март. Дін туралы. Қол қойған -Қайдауыл.
544. Таз қарманса бит табар: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-29 март. Қол қойған -Малай.
545. Танатқан ұлына жол болсын: Мақала // Ауыл.-1926.-15 декабрь. Жалшы өмірінен. Қол қойған -Малай.

546. Тап өзі!: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-23 декабрь.
547. Тасобаның ауылы: Өлең // Ауыл тілі.-1926.-7 ноябрь. Октябрьдің 9 жылдығына арналған.
548. Теректі әулиенің мешіті: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-20 октябрь.
549. Товарды арзандату туралы // Еңбекші қазақ.-1926.-4 апрель. Қол қойған - М-Б.
550. Төлеуді де ұмытпау керек: Мақала // Ауыл.-1926.-13 март. Қол қойған -Көз.
551. Төрт түлікке қазақтың көз қарасы: Мақала // Ауыл.-1926.-24 ноябрь. Қол қойған - Б.
552. Тұрт шайтан, тұрт: Сықақ әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-12 октябрь.
553. Ұйым дүкенін басқарушылар үнемшіл болсын: Мақала // Ауыл.-1926.-10 февраль. Қол қойған - Жолаушы бақыр.
554. Ұл туса Мәнкеден тусын: Әңгіме // Еңбек туы.-1926.-21 январь. Қол қойған - Малай.
555. Ұлы майдан: Өлең // Әйел теңдігі.-1926.-№ 1.-35-37б; № 4.-28-30 б.
556. Ұрысы күшті болса, иесі өледі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-9 февраль. Қол қойған - М.
557. Ұстағанның қолында, тістегеннің аузында кете бермесін: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-26 август. Қол қойған - Көз.
558. Ұяттан адам өлген бе?: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1926.-12 сентябрь.
559. Үлестірілген малдар туралы қылмысты саналған адамдардың жауаптары // Еңбекші қазақ.-1926.-16 март. Қол қойған -Б.
560. Үнемшілдік ықтиқаты: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-27 июнь. Қол қойған - Малай.
561. Үркімбай шал: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-9 февраль.
562. Шала атбекет: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1926.-12 сентябрь.
563. Шапай комсомол: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-25 февраль.
564. Шаруа тойы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1926.-25 июль. Қол қойған - Жолаушы.
565. Шаруалар кооперация басқармасына дұрыс аза-маттарыңды сайла // Ауыл.-1926.-30 октябрь. Қол қойған - Қайдауыл.
566. Шоңмұрынның қыздары: Өлең // Еңбекші қазақ.-1926.-16 март. Қол қойған - Шоң.
567. Шұғаның белгісі және басқа әңгімелер: Жинақ-М.: Кеңес Одағындағы елдердің кіндік басп., 1926.-71 б.
568. Іс керек: Әңгіме // Еңбекші қазақ. - 1926.-10 октябрь.

1927

569. Азат болысында: Мақала // Ауыл тілі.-1927.23 март. Қол қойған-Тілші- 63.
570. Ақ шайыға ораулы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1927.-15 март.

571. Ала қағазбен айналысты: Мақала // Ауыл.-1927.-26 февраль. Қол қойған -Жолаушы.
572. Алғабас кооперативі: Мақала //Ауыл.-1927.-2 март.
573. Алған жеріне қондырмайды Атбасар уезі // Еңбекші қазақ.-1927.-30 октябрь. Қол қойған -Малай.
574. Алмасаң да ал деді: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-4 май. Қол қойған -Балықшы.
575. Алты мың сом пайда тапқан: Мақала //Ауыл тілі.-1927.- 2 июль. Ауыл шаруашылығының жұмысынан. Қол қойған -Тілші.
576. Аманқарағайдың көксілдері: Мақала // Ауыл.-1927.-22 январь. Жалшыларға жанашыр басшы керектігі туралы. Қол қойған -Тілші.
577. Апалақтап жүр: Сықақ әңгіме // Еңбекші қазақ.-1927.-1 март.
578. Апат: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-6 август.
579. Арман не еді: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-25 февраль.
580. Астықты кімге сатқан пайдалы: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-30 сентябрь. Қол қойған - М.
581. Ат па, бұқа ма?: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-26 январь.
582. Атқара берсе міндетің көп: Мақала //Ауыл.-1927.-19 февраль. Қол қойған - Б.
583. Ауды шірітпеудің амалы: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-16 февраль. Қол қойған - М.
584. Ауыл мұғалімдерінің тілегі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-14 август. Қол қойған -Тілші.
585. Ауыл шаруашылық кооперативі туралы кеңестер съезінің қаулысы: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-16 июль. Қол қойған -Тілші.
586. Ауылнайлық түгіл ондық та жоқ // Ауыл.-1927.-12 январь. “Қосшы” ұйымының нашарлығы туралы. Қол қойған - Қайдауыл.
587. Аш, жалаңаш!...: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-21 октябрь.
588. Аштық құрбаны: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-7 ноябрь.
589. Әбекең түрмеде: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-17 сентябрь. 25 жыл болыс болған Әбдікәрім байдың түрмеге түсуі. Қол қойған -Тілші-47.
590. Әже: Әңгіме // Әйел теңдігі.-1927.- № 3.-63-70 б.; № 5.-29-50 б.; № 12.-48-58 б.
591. Өртеc: Мақала //Еңбекші қазақ.-1927.-13 январь.
592. Өрі молда әрі бақсы: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-16 апрель. Қол қойған -Тілші-68.
593. Өрі першіл, әрі бақсы: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-20 апрель. Қол қойған -Тілші.
594. Бай атты: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1927.-29 июль. Қол қойған - Жолаушы.
595. Бай ұрлығы жай кете ме?: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-18 май. Қол қойған -Тілші-53.
596. Байғабыл баласының жайы: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-25 май. Қол қойған -Тілші.

597. Басшылық керек: Мақала // Ауыл.-1927.-9 март. Қол қойған - Қайдауыл.
598. Беташар: Мақала // Қызыл ту.-1927.-24 июнь. Илияс Жансүгіровтың “Беташарына” сын. Қол қойған - М.
599. Биыл мықты болындар // Еңбекші қазақ.-1927.-23 май.
600. Биылғы айт: Сын мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-7 июль. Қол қойған - Жолаушы.
601. Болатком мен ауылдық кеңестер газет таратуға салақ // Ауыл.-1927.-2 март. Қол қойған - Қайдауыл.
602. Бос жатқан ен байлық пайдаға асатын болды // Ауыл тілі.-1927.-16 июль. Кендірді шаруашылыққа пайдалану. Қол қойған - М.
603. Бөліс: Поэмадан үзінді // Еңбекші қазақ.-1927.-2 июль.; Сол: Поэма - Қызылорда: Қазбасп., 1927.-27 б.
604. Бөліс іс ымыраға қалды: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-5 июль. Қол қойған - Жолаушы.
605. Бүгінгі күн: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-5 май.
606. Бұзауды күтіндер: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-20 апрель. Қол қойған - Б.
607. Бұл ненің салдары: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-3 февраль. Елге қазақша кітап тарату. Қол қойған - М.
608. Бұрынғы әдет: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-23 январь. Қол қойған - М.
609. Біз дайынбыз: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-5 июнь.
610. Бізде де жақсы өтті: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-16 март. Сайлау жұмысы. Қол қойған - Тілші-37.
611. Бір адым: Әңгіме // Жаңа мектеп.-1927.- №10.-49-56 б.
612. “Бір”-“Он”: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-7 ноябрь.
613. Бірінші ауылда: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-5 февраль. Қол қойған - Жолаушы.
614. Газет дұрыс тарасын: Хабар // Еңбекші қазақ.-1927.-3 август. Қол қойған - Б-т.
615. Газет елдің айнасы: Мақала // Ауыл.-1927.- 14 май. Қол қойған - М.
616. Доктор бармады: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-2 март. Қол қойған - Тілші-53.
617. Егінді тұтас салған пайдалы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-16 март. Қол қойған - М.
618. Егістік жерге қар ұстату туралы: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-5 январь. Қол қойған - М.
619. Ел ермегі: Мақала // Ауыл тілі.-1927.- № 30 (52).
620. Ел кәсібі: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-2 июль. Қол қойған - Жолаушы.
621. Ел көркі: Өлеңдер жинағы.-Ташкент: Қазбасп., 1927.-83 б.
622. Ел қорғаны жауынгер: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-22 февраль.
623. Елтай ағай: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-5 апрель. Қол қойған - Малай.

624. Ел тілшілері: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-27 ноябрь. Еңбекші қазақтың бес жылдық мерекесіне. Қол қойған - М-Б.
625. Ел шаруашылығын қалай өркендетеміз // Ауыл тілі.-1927.-7 апрель. Қол қойған - Малшы.
626. Елу кісілік курс: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-30 сентябрь. Қол қойған -Б.
627. “Еңбекші қазақ” басқармасына Қасқырбай мен Құлтай: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-30 сентябрь. Қол қойған -Тай.
628. Еске алған жөн: Мақала // Қызыл ту.-1927.-23 апрель. Шаруаларға “Қосшы” ұйымының көмегі туралы. Қол қойған - М.
629. Естай ауылы: Очерк // Еңбекші қазақ.-1927.-12 июль. Қол қойған -Жолаушы.
630. Жазғытұрым малдың күтімі // Ауыл тілі.-1927.9 март.Қол қойған - М.
631. Жақсылықтың ауылы: (Ұзақ әңгіме) // Ауыл тілі.-1927.-4 октябрь.
632. Жалшы-кедей ұйымдассаң бәйгі аласың: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-26 январь. Шаруашылық егін салу жұмыстарын бірігіп істеудің пайдасы туралы. Қол қойған - Малай.
633. Жалшы мұңы: Мақала // Ауыл.-1927.-12 февраль. (Байлардан көрген озбырлығы). Қол қойған - Қайдауыл.
634. Жалшылар тойы жасасын: Хабар // Еңбекші қазақ.-1927.-1 июнь. Қол қойған -Жалшы.
635. Жалшылар тілегі: Хабар // Еңбекші қазақ.-1927.-27 октябрь. Қол қойған - Жалшы.
636. Жастар түгел келіпті: Хабар // Ауыл.-1927.-4 июнь. Әскери даярлық жұмысына жастардың шақырылуы. Қол қойған - М.
637. Жастардың құлағына // Лениншіл жас.-1927.-22 сентябрь. Қол қойған - Жалшы.
638. Жастық, жалыны: Повестен үзінді // Жаңа мектеп.-1927.- № 1.-91-103 б.
639. Жер жүзі жұмыскерлерінің ұлы мейрамы (1 май) // Ауыл тілі.-1927.-28 апрель. Қол қойған - Б.
640. Жер керек: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-28 апрель. Қол қойған - Тілші-31.
641. Жер кімдікі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-22 сентябрь. Қол қойған - Жолаушы.
642. Жерді жаз, күз жырту пайдалы: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-2 февраль. Қол қойған - М.
643. Жеті жыл: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.- 4 октябрь.
644. Жетісудың мал шаруашылығы: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-23 февраль. Қол қойған - М.
645. 27-28 жылғы астық дайындау науқаны қалай өтті: Хабар // Еңбекші қазақ.-1927.-15 август. Қол қойған - Б-т.
646. Жол бойында: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-26 май.
647. Жол үстінде: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1927.-26 май; Әңгімелер.- Қызылорда: Қазбасп., 1927. - 48 б.

648. Жөкен-Мүсекең: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1927.-3 май. Қол қойған - Б-т.
649. Жырып жегендер: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1927.-16 октябрь.
650. Кедейлер толық қатынасты: Мақала //Ауыл.-1927.-16 февраль. Қол қойған - М.
651. Кедейлердің теңдік алатын кезі болды: Мақала //Ауыл.-1927.-23 март. Қол қойған - Көз.
652. Кел құттықта: Өлең //Ауыл тілі.-1927.- 4 октябрь.
653. “Кен атыздың” таласы: Повесть // Қызыл Қазақстан.-1927.- № 10-11.-60-79 б.
654. Кооператив жұмысы //Еңбекші қазақ.-1927.-21 январь.Қол қойған-М.Б.
655. Күнбағыс егіндер: Мақала // Ауыл тілі.-1927.- 4 сентябрь. Қол қойған - М.
656. Күшік күйеу: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1927.-14 октябрь. Қол қойған -Інісі.
657. Кім ұры: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-1 январь. Қол қойған - Малай.
658. Қазақ қойын асылдандыру керек: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-17 сентябрь. Қол қойған - М.
659. Қазақ мұғалімдеріне бізден сәлем // Еңбекші қазақ.-1927.-4 март. Қазақстан оқытушыларының тұңғыш съезіне. Қол қойған -Жалшы.
660. Қазақстандағы коммунистердің білімі туралы // Еңбек-ші қазақ.-1927.-19 октябрь. Қол қойған - Б-т.
661. Қазақ шаруасына қандай мал қолайлы: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-19 январь. Қол қойған - Б.
662. Қалыңмал соты //Ауыл тілі.-1927.-18 май. Қол қойған -Тілші-46.
663. Қандай қора жақсы: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-31 декабрь. Май күтімі туралы. Қол қойған - М.
664. Қараағаштың пысықтары: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-9 февраль. Қол қойған - Жолаушы.
665. Қарасы батты: Әңгіме //Ауыл тілі.-1927.-13 январь. Қол қойған - Малай.
666. Қаратал болысында:Хабар //Ауыл.-1927.-19 февраль. Қол қойған-М.
667. Қарашаш:Романнан үзінді //Жаңа мектеп.-1927.-№5.-90-100б.;№6.-8.
668. Қарғыбауға 100 метр кездеме: Хабар //Ауыл тілі.-1927.-23 февраль. Шаруаларға деген кездеменің орынсыз үлестірілуі. Қол қойған - Жолаушы.
669. Қармақшы болысының жайы: Хабар //Ауыл тілі.-1927.-16 март (Мал ауруының көптігі). Қол қойған - Тілші-54.
670. Қой бекер болар... // Еңбекші қазақ.-1927.-20 октябрь.
671. Қойшының күші: Өлең //Еңбекші қазақ.-1927.-30 май. Қол қойған - Жалшы.
672. Қолыңнан айналайын-ай, кім екен?!. Фельетон // Еңбекші қазақ.-1927.-23 сентябрь.

673. Қоржын кеңесі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-4 январь. Қол қойған - Малай.
674. Қос қақпақ:Кедейлер өмірінен пьеса.-Қызылорда:Қазбасп.,1927.-26 б.
675. Қосақталған болыстар, қосақ арасында бос қалып жүрмесін: Мақала //Ауыл.-1927.-4 июль. Қол қойған - Қайдауыл.
676. Қосшы жұмысы жақсы жүріп жатыр // Ауыл тілі.-1927.-19 январь. Қол қойған - Б.
677. Қосшы одағының тіршілігі: Мақала // Қызыл ту.-1927.-25 май. Қол қойған - Малай.
678. Қосшыға көңілді: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-25 март. Қол қойған - Тілші.
679. Қулар қуылды: Хабар //Ауыл тілі.-1927.-9 июль. Қазалы уезінде кооператив жұмысы. Қол қойған - Тілші-54.
680. Құнсыз мөр: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1927.-17 январь.
681. Құрымбайдың жігітшілігі // Әйел теңдігі.-1927.- № 2.-43-54 б.
682. Қызылша бар: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-2 март. Балалар ауруымен күресу. Қол қойған -Тілші-34.
683. Қысқы балық аулау маусымы //Ауыл тілі.-1927.-1 декабрь. Қол қойған - Балықшы.
684. Қыстың қамын жаз ескер. Өлең // Ауыл тілі.-1927.-16,23 июль. Қол қойған - Жалшы.
685. Латын әліппесі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-28 август. Қол қойған - М.
686. Ленин: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-21 январь.
687. Май артеліне жұмылу керек: Мақала //Ауыл тілі.-1927.-26 январь. Қол қойған - Малшы.
688. Май келді: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-1 май. Қол қойған -Б-т.
689. Май ұраны: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-1 май.
690. Майдың бесі жұмыскерлер баспасөзі күні // Ауыл тілі.-1927.-5 май. Қол қойған -Б.
691. Мал дәрігері керек: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-16 апрель. Қол қойған -Тілші-362.
692. Мал тамағын үнемдей білу керек: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-23 июнь. Қол қойған - М.
693. Мал тұқымын асылдандырыңдар: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-23 март. Қол қойған - М.
694. Малды неғұрлым күтсе, солғұрлым пайдасы артпақшы // Ауыл тілі.-1927.-26 январь. Қол қойған - Малшы.
695. Маржан: Поэма. - Қызылорда: Қазмембас,1927.- 49 б.
696. Машинаның кітабы қазақшаға аударылса екен: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-9 сентябрь. Қол қойған -Тілші.
697. Мектепте Отан қорғау жұмысы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-2 сентябрь. Қол қойған - М.

698. Мен де сендердей: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-30 июнь. Қол қойған - Балықшы.
699. Мендіқара болысында: Мақала // Ауыл.-1927.-14 май. Шабындық жерді бөлу. Қол қойған - Қайдауыл.
700. Мұқыл сиыр, қызыл бұзау: Әңгіме // Ауыл тілі.-1927.-5 январь. Қол қойған - Малай.
701. Мыналарды ескеру керек: Мақала // Ауыл.-1927.-23 февраль. Шабындық жерді бөлу. Қол қойған - Мен.
702. Мырқымбай: Поэма // Еңбекші қазақ.-1927.-9-10 октябрь. Қазақстанның 10 жылдық тойына. Сол жылы шыққан “Он жылда” жинағына енгізілген.
703. Мырқымбайдың жігітшілігі: Әңгіме // Әйел теңдігі.-1927.- № 2.
704. Міне бас қосты: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927. - 4 май. Қосшы съезіне арналған.
705. Наурыз тілегі: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-21 март.
706. Не деді екен?: Сықақ әңгіме // Ауыл тілі.-1927.-9 февраль. Қол қойған - Малай.
707. Неке қияр: Пьеса. - Қызылорда: Қазбасп., 1927.- 46 б.
708. Ойылдағы қосшы жұмысы жайынан. Хабар // Еңбек-ші қазақ.-1927.-25 август. Қол қойған - Жолаушы.
709. Октябрьдің жеңісі:Очерк //Ауыл тілі.-1927.-9 сентябрь.Қол қойған-Б-т.
710. Он жылда: Жинақ. - Қызылорда: Қазмембасп., 1927.- 95 б.
711. Оңай олжа: Әңгіме //Ауыл тілі.-1927.-20 октябрь.
712. Орынсыз сұрау // Ауыл тілі.-1927.-30 сентябрь. “Ауыл тілі” газетіне түскен кейбір сұрақтарға түсініктеме. Қол қойған - Б.
713. Оташы отап жатыр: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-16 март. Мал дәрігерлерінің жоқтығы. Қол қойған - Тілші-64.
714. Өкіл әйелдер сайлау науқаны: Мақала // Қызыл ту.-1927.-13 сентябрь.
715. Өліара неден?: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-16 март. Қазақтардың “Өліара” деп аталатын маусым кезеңі қайдан шыққанына түсініктеме. Қол қойған - М.
716. Пионер ұйымы қандай ұйым: Мақала // Әйел теңдігі.-1927.- № 4 (16).-30-32 б. Қол қойған - Б.
717. Раушан-коммунист: Повесть // Әйел теңдігі.-1927.- № 10-11.-88-104 б.; № 12.- 48-58 б.
718. Сағындық: Поэма // Қызылорда: Қазбасп., 1927.-34 б.
719. Сайлау жақсы өтті: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-16 март. Ақмолада сайлау жұмысы. Қол қойған - Тілші-63.
720. Салық жұмысына жалқаулық болмасын: Мақала // Қызыл ту.-1927.-1 июль. Қол қойған - М.
721. Сарыарқа, болыс, жиылыс: (Ұзақ өлең) // Еңбекші қазақ.-1927.-30-31 март.

722. Сауатын ашуға қарсы : Мақала // Ауыл тілі.-1927.-20 апрель. Қол қойған - Тілші-47.
723. Саудан күсет-ақ! : Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-20 октябрь.
724. Сәттің басы: Өлең: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-12 март.
725. Себетін тұқым қандай болу керек: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-23 февраль. Қол қойған - М-т.
726. Себетін тұқым таза болсын: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-9 февраль. Қол қойған - М.
727. “Селмаш” ұйымы жабылды: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-16 февраль. Қол қойған - Б.
728. Сергі енді: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-17 август. Жер үлесін алған ауыл еңбекшілеріне арналған. Қол қойған - Жалшы.
729. Сусыз отыр: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-2 март. Түркістанда су тапшылығы. Қол қойған - Тілші-42.
730. Сылдыр сөз: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-27 январь.
731. Таңба: Әңгіме // Жыл құсы.-1927.- № 1.-24-46 б. Қол қойған - Бьж.
732. “Тарсылдақ” оқу бола ма?: Хабар // Ауыл.- 1927.-1 январь. Оқу сапасының нашарлығы. Қол қойған -Тілші.
733. Тарт қолыңды: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-16 февраль. Кооператив туралы. Қол қойған - М-й.
734. Таубай: Әңгіме // Лениншіл жас.-1927.- № 1-2.-36-42 б. ; Жыл құсы.-1927.- № 5.-34-46 б.
735. Тәйбек: Әңгіме // Жыл құсы.-1927.- № 1.-34-46 б.
736. Тегіс ат салысу керек: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-11 сентябрь. Қол қойған - М-й.
737. Тоғыз бөтелке, бір шапан: Фельетон // Ауыл.- 1927.-26 февраль. Қол қойған - Тілші.
738. Төңкеріс заңы іске аспауының бірінші себебі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-16 сентябрь.Қол қойған - Жолаушы.
739. Трактордың қандай пайдасы бар: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-17 сентябрь. Қол қойған - М.
740. Тілшілер ескерсін: Мақала // Ауыл.- 1927.-23 февраль. Қол қойған - М.
741. Тілшілер тобы: Мақала // Ауыл.- 1927.-5 май. Қол қойған -Шаңқан.
742. Тілшілерге: Мақала //Қызыл ту.-1927.-27 январь. Сайлаушылар алдыда тілшілердің міндеті туралы. Қол қойған - М.
743. Ұжмақ белеті: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1927.-13 октябрь. Қол қойған - Інісі.
744. Ұйқысы қанғандай болды // Ауыл.- 1927.-16 март. Округтік жер комиссиясына қойылған тілек. Қол қойған - Мен.
745. Ұлы күні, ұлы тілек // Еңбекші қазақ.-1927.- 4 октябрь.
746. Ұлы топтың шықты үні: Өлең // Еңбекші қазақ.-1927.-30 март.
747. Ұлы төңкерістің, ұлы тойдағы ұраны: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-3 ноябрь.

748. Ұры құртып барады: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-19 январь. Қол қойған - Тілші.

749. Ұсақ малдар да қауіпсіздендірілмек: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-9 июль. Қол қойған - М.

750. Ұят екен!: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-18 октябрь.

751. Үй мүлікті, астықты қауіпсіз қылу керек: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-9 июль. Қол қойған - М.

752. Үлгілі шаруа: Мақала // Ауыл тілі.-1927.-9 февраль. Қол қойған - Б.

753. Үміттің сандығы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1927.-7 январь. Қол қойған - Малай.

754. Шаруа, машина-сайманыңды дайында: Мақала // Ауыл тілі.-1927.- 9 март.

755. Шаруашылық кооперативі туралы кеңестер съезінің қаулысы: Хабар // Ауыл тілі.-1927.- № 28 (50).

756. Шегірткеден қорқады: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-16 июнь. Қызылорда уезінде егін шығымы. Қол қойған -Тілші-76.

757. Шыңғыстау елінің жайы: Хабар // Ауыл тілі.-1927.-2 июль. Қол қойған -Тілші-47.

758. Январьдың 1-күні қалыңмал қалған күн: Хабар // Ауыл.-1927.-1 январь.

* * *

759. Айранбай: Рассказ // Сов. степь.-1927.-2 декабрь.

1928

760. Ақталған еңбек: Әңгіме // Жұмысшы.-1928.-24 декабрь. Қол қойған - Малай.

761. Алпыс адам осовиахим мүшесіне жазылды: Хабар // Ауыл тілі.-1928.-12 май. Қол қойған -Тілші-546.

762. Алпыс жеті күн: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-19 сентябрь.

763. Аманқарағайда: Хабар // Ауыл.-1928.-27 сентябрь. Байларды конфискелеу. Қол қойған - Қайдауыл.

764. Андрейұлы кедей шаруаларды әрі қоныстан қалдырып, әрі ақшасын жеп отыр! // Ауыл.-1928.-4 август. Қол қойған - Мен.

765. Арал балықшыларының жайы: Мақала // Ауыл тілі.-1928.-14 январь. Қол қойған - Б.

766. Асыл мал алудың бір жолы: Мақала // Ауыл тілі.-1928.-14 январь. Қол қойған - Малай.

767. Аяпбергеннің әдісі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-27 июнь. Қол қойған - Б-т.

768. Әзір тұр: Өлең // Ауыл тілі.-1928.-3 март. Қол қойған - Б.

769. “Әйел теңдігі” журналын дұрыс оқып пайдалана біліңдер: Мақала // Әйел теңдігі.-1928.- № 107 (34)7. -43-44 б. Қол қойған - Б.

770. Әлеу-ләй // Еңбекші қазақ.-1928.-12 март.
771. Әлидің хаты: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1928.-10 август.
772. Әлім болыс: Әңгіме // Ауыл.-1928.-13 декабрь.
773. Әртес // Еңбекші қазақ.-1928.-13 январь.
774. Әулиеатада: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-5 февраль.
775. Бай ауырса, еңбектесе де қалмайды, кедей ауырса, шақырса да бармайды: Мақала // Ауыл.-1928.-30 май. Қол қойған -Жолаушы.
776. Бай балалары мектептен аласталсын: Мақала //Ауыл.-1928.- 28 январь. Қол қойған - М.
777. Бай бәйбішесінің жоқтауы: Өлең // Еңбекші қазақ.-1928.-4 апрель. Қол қойған - Бьж.
778. Байға болысамыз деп, жаулығын білдіріп алды: Мақала //Ауыл.-1928.-24 октябрь. Қол қойған - Қайдауыл.
779. Бастығы ауыл кеңес ағасы Жақыпұлы болып, пара жеп актілерін жыртыты: Мақала //Ауыл тілі.-1928.-21 декабрь. Қол қойған -Тілші-229.
780. Басықара арығы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-24 сентябрь.
781. Бәйгеге түскен кеңестер: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-4 июнь.
782. Бәйден...Бәйден: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-17 август.
783. Бәсе, тым тызалақтап еді-ау: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-28 апрель.
784. Бедеулік себебі не?: Мақала //Ауыл тілі.-1928.-30 ноябрь. Қапақызы Сараның кітабы бойынша алған түсінік- теме мақала. Қол қойған - Б.
785. Бекмағамбет мұғалімнің қылмысы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-9 март. Қол қойған - Көз.
786. Бойжеткен қыздары қайда кеткен? Ел аралаған сыншы, тоғай аралаған үйші: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-28 сентябрь. Қол қойған - Жолаушы.
787. Бұлақтың тазалығы кем //Ауыл тілі.-1928.- 28 январь. Қол қойған -Тілші.
788. Бүгін Қарсақпайда Мыс заводы ашылды: Хабар // Еңбекші қазақ.-1928.-7 ноябрь. Қол қойған - М.
789. Бүйрекірет (Бюрократ): Өлеңмен жазылған фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-2 март. Қол қойған - Б-Ж.
790. Бірінші ауылда кеңес сайлауы өтті: Хабар //Ауыл.-1928.- 28 январь. Қол қойған - Қайдауыл.
791. Газет қоры: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-20 февраль. Қол қойған - Б-г.
792. Ей, Мырқымбай!: Өлең // Еңбекші қазақ.-1928.-19 ноябрь.
793. Екі шаруа: Өлең // Еңбекші қазақ.-1928.-2 февраль. Қол қойған - Жалшы.
794. Ел егін жұмысында: Хабар //Ауыл тілі.-1928.-29 апрель. Қол қойған -Тілші-54.

795. Ел күйеуі: Мақала // Әйел теңдігі.-1928.- № 12.-59-65 б.
796. Елтай ағай елде: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-29 июль.
797. Еңбегімді әперсе екен: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-20 сентябрь.
Қол қойған - Жалшы.
798. Ербосынның портфелі: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-22 август.
Қол қойған - Б.
799. Ескерілетін екі хат: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-22 июнь.
800. Жантөре мен Шаймерден // Еңбекші қазақ.-1928.-17 май. Қол қойған -БЫЖ.
801. Жаңа кітап: Хабар // Еңбекші қазақ.-1928.-26 декабрь.
802. Жаңа тілек // Еңбекші қазақ.-1928.-22 март.
803. Жарлы-жалшы тұрмысы // Ауыл тілі.-1928.-10 июль. Қол қойған - Жалшы.
804. Жас балалар неден ауырады, неліктен өледі //Ауыл тілі.-1928.-17 июль. Тілшілердің хатына жауап. Қол қойған - М.
805. Жасасын Қызыл әскер: Хабар // Лениншіл жас.-1928.-23 февраль.
Қол қойған - Жалшы.
806. Желдібай Жындыбаев: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1928.-16 декабрь.
807. Жұмысшы. Мақала // Жұмысшы.-1928.-16 май. Қол қойған - Жалшы.
808. Жүнге шарт жасау елге де, мемлекетке де пайдалы жұмыс // Ауыл тілі.-1928.- 11 январь. Қол қойған - Б.
809. Жыла, байдың ұлы: Өлең // Еңбекші қазақ.-1928.-8 октябрь. Қол қойған - М.
810. Ишан базар тергеушісі айыпты емес, нанбасандар Төртімбайұлы Қайыптан сұраңдар: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-4 июль.
811. Комсомолдардың бірлік шарт жасасу науқанына қатысуы туралы // Лениншіл жас.-1928.-14 декабрь. Қол қойған - Б.
812. Кооператив суммасын жеп қойып, еркімен жүр: Фельетон //Ауыл.-1928.-4 август. Қол қойған - Мен.
813. Кооперативіміз қай жағынан өсіп келеді: Мақала //Ауыл тілі.-1928.- 27 январь. Қол қойған - М.
814. Көзілдірік:Өлең // Еңбекші қазақ.-1928.-21 февраль.
815. Көкала бие: (Оқшауша) // Еңбекші қазақ.-1928.-13 август.
816. Көкемнің белбеуі: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1928.-11 октябрь.
Қол қойған - М.
817. Көкжал ат қайда: Фельетон // Ауыл.-1928.-4 август. Байлардың шаруаларға еткен озбырлығы. Қол қойған - Мен.
818. Көптің мүлкі зерттелсін: Мақала // Ауыл.-1928.-1 февраль.Қол қойған - Мен ғой.
819. Куәлік протокол; Куәлік бүркелді сан-9: Мақалалар // Еңбекші қазақ.-1928.-15 апрель. Қол қойған - Быж.
820. Күншығыс елдерінің кедейлері кеңес тұсында ғана теңгеріліп отыр: Мақала //Ауыл тілі.-1928.-1 июнь. Қол қойған - Б-т.

821. Кінә кімде?: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-8 январь.
822. Қазақстан ақсақалы Елтай Ақтөбеде: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-7 июль. Қол қойған - Жолаушы.
823. Қазақстанға кездеме фабрикасы керек: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-8 июнь. Қол қойған - М.
824. Қақпақ мен Жәкең: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-7 май. Қол қойған - Быж.
825. Қанай: Поэма // Жаңа әдебиет.-1928.- № 3-4. - 98-106 б.
826. Қара бала: Мақала // Жаңа әдебиет.-1928.- № 1-2. - 25-30 б.
827. Қараөзек аудан сотында: Хабар // Еңбекші қазақ.-1928.-6 июль.
828. Қарсы алдық май: Хабар // Еңбекші қазақ.-1928.-1 май.
829. Қарындастың кестесі: Мақала // Әйел теңдігі. - 1928. - № 3.
830. Қарындастың хаты // Әйел теңдігі.-1928.- № 5-6.-46. Қол қойған - Быж.
831. Қасқыр зияндатып отыр: Мақала // Ауыл тілі.-1928.-12 май. Қол қойған -Тілші-149.
832. Қол тимейді: Сықақ әңгіме // Ауыл.-1928.-1 февраль. Қол қойған - М.
833. Қопабай жемді // Ауыл тілі.-1928.-27 июнь. Қол қойған -Быж.
834. Қосшы ағасы облигацияны жеп қойды: Хабар // Ауыл.-1928.-15 август. Қол қойған - Мен.
835. Қосшы ұйымына ұрылар да мүше болған: Мақала // Ауыл тілі.-1928.- 11 январь. Қол қойған -Тілші-350.
836. Қошатай қос-қосынан соғады дейді: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-13 июль. Қол қойған - М.
837. Құбақан: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-4 декабрь. Қол қойған - Быж.
838. Құдықтың басында: Әңгіме // Әйел теңдігі.-1928.- №3. 45-46 б. Қол қойған - Быж.
839. Құлқын-ай десейші!: Мақала // Ауыл.-1928.-14 июль. Қол қойған -Тілші.
840. Құлманның қойшы-қарасы: Әңгіме // Жұмысшы.-1928.-30 июнь. Қол қойған - Малай.
841. Құлғияз Күркебаев: Әңгіме // Жұмысшы.-1928.-8 май. Қол қойған - Малай.
842. Құрыш білек: Мақала // Ауыл тілі.-1928.-24 февраль.
843. Құтты болсын // Лениншіл жас.-1928.-7 январь. Қол қойған - Жалшы.
844. Қыз басына 20 сом: (Оқшауша) // Еңбекші қазақ.-1928.-15 август. Қол қойған -Б.
845. Қызыл отау жұмысы көзге көрінерліктей болды // Әйел теңдігі.-1928.- № 12.- 26-27 б. Қол қойған - Б.
846. Қызылорда облысында күріш егісін көбейту керек: Хабар // Ауыл тілі.-1928.- 11 январь. Қол қойған - Б.

847. Қыр көрсетушілердің қылығы: Мақала // Ауыл.-1928.-3 январь. Қол қойған - Мен.
848. Қысқы саяси сабақтың басталатын кезі жақындады // Ауыл.-1928.-12 декабрь. Қол қойған - Б.
849. Ленин: Өлең // Кітапта: Ленин: Өлеңдер жинағы.-Қызылорда: ҚМБ, 1928.-82-85 б.
850. Малың жасырған қазірет: Хабар //Ауыл тілі.-1928.-10 июль. Қол қойған - Тілші.
851. Марттың 8-не даярланайық: Мақала //Ауыл.-1928.-29 февраль. Қол қойған - М.
852. Мәдениет төңкерісінің міндеттері мен оқытушы: Мақала//Еңбекші қазақ.-1928.-7 октябрь. Қол қойған - М.
853. Мекемелер кеңесінде: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-6 июль.
854. Меңдіқара ауданында өзара салықтың жиналуы: Хабар //Ауыл.-1928.-14 апрель. Қол қойған - М.
855. Момындығын пайдаланады: Мақала//Ауыл.-1928.-18 январь. Қол қойған - Малай.
856. Мұғалімдер сапы туралы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-29 август. Қол қойған - Б. Ж.
857. Мырзалар // Жаңа әдебиет.-1928.- № 1-2.
858. Міндетінді өтей біл: Мақала//Жұмысшы.-1928.-3 декабрь. Астық дайындау жөнінде. Қол қойған - Б.
859. Науқандардың барысы: Мақала//Еңбекші қазақ.-1928.-7 февраль. Қол қойған - М.
860. Обаған ауданында: Мақала//Ауыл.-1928.-5 май. Қол қойған - Тілші.
861. Олай емес, “Казахский язык!”: Мақала//Еңбекші қазақ.-1928.-14 июнь.
862. Оспан Олжабаев: Очерк // Жаңа әдебиет.-1928.- № 3-4.-3-14 б.; № 5-6.-7-20 б.
863. Отыз сегіз сомның тарихы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-20 июнь. Қол қойған - Быж.
864. Өнер білім табысы: Мақала //Ауыл тілі.-1928.-30 ноябрь. Чикаго қаласындағы мал соятын ірі заводтың жұмысы. Қол қойған - Б.
865. Өнерлі жұмысшылар дайындау мәселесі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1928.-7 февраль. Қол қойған - М.
866. Өсімдік майының шығу кәсібі: Мақала//Ауыл тілі.-1928.- 23 июнь. Қол қойған - М.
867. Парақор кеңес ағасын еңбекшілер тез ескерсін: Мақала //Ауыл тілі.-1928.- 20 сентябрь. Қол қойған - Көз.
868. Раушан- коммунист: Әңгіменің жалғасы // Әйел теңдігі.-1928.- № 2 (26).-50-55 б.; № 4 (28).-70-82 б.
869. Сайлау науқаны басталды: Мақала //Ауыл тілі.-1928.- 21 декабрь. Қол қойған - Б.
870. Салық ақшасын жеп қойды: Мақала //Ауыл.-1928.-29 февраль. Қол қойған - Мен.

871. Салықтан мал жасырған бай “үлесін” алды. Фельетон // Ауыл.-1928.-18 июль. Қол қойған - М.

872. Себепсіз сергелден: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-25 май.

873. Сейіттің сыры: Мақала // Жаңа мектеп.-1928.- № 2-3.-97-105 б.

874. Серый ме? Корешнеби ме?: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-18 сентябрь.

875. Соғыс қауіпті және ауыл пионерлерінің міндеті: Мақала // Лениншіл жас.-1928.-31 декабрь. Осылай аталған кітапқа сын. Қол қойған - Б. Сойқанды содырлар: Ұсақ әңгіме. - Қызылорда: Қазақстан халық шаруашылығының Орталық кеңесінің баспаханасы, 1928.-149 б.

876. Сүгір руынан шыққан белдердің белі сынды “Малай” Сүлеймен Сәулембайұлы еңбегін алды: Фельетон // Ауыл.-1928.-11 июль. Қол қойған - Қайдауыл.

877. Сый-тарақ: Фельетон // Ауыл тілі.-1928.-28 декабрь. Қол қойған - Б-М.

878. Табысайық: Фельетон // Лениншіл жас.-1928.-13 январь.

879. Тез тексерілсін: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-16 август. Қол қойған - Б.

880. Телтай тіземен қағады: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.- №7(31).-38-39 б.

881. Темекі кәсібі: Мақала // Ауыл тілі.-1928.- 23 июнь. Жетісу губерниесінде. Қол қойған - М.

882. Тең әйел: Өлең // Еңбекші қазақ.-1928.-8 март.

883. Тоғыз жыл жүрген жалшы: Мақала // Ауыл тілі.-1928.-1 июнь. Малайлар еңбегін ала алмай жүргендігі туралы. Қол қойған -Тілші-545.

884. Торғайдағы балалар үйіндегі жетімдердің тұрмыстары нашар: Хабар // Ауыл.-1928.- 25 январь. Қол қойған - Тілші.

885. Түпсіз терең, қамал бұзған Берен // Еңбекші қазақ.-1928.-13 сентябрь. Қол қойған - М.

886. Тілеуін тіле бауырыңның // Еңбекші қазақ.-1928.-10 декабрь. Қол қойған - Быж.

887. Тілшілер қалай жазу керек: Мақала // Әйел теңдігі.- 1928.- № 7(31).-38-39 б.

888. Тілшілік жұмысына басшылық молайсын // Жұмысшы.-1928.- 9 октябрь. Қол қойған - Б.

889. Тірі өгіз терісі - төрт жарым сом // Еңбекші қазақ.-1928.-8 июль. Қол қойған - Б-т.

890. Ұлжан: Өлең // Еңбекші қазақ.-1928.-17 июнь.

891. Ұлт араздығы болмасын. Мақала // Ауыл.-1928.- 30 июнь. Қол қойған - Б.

892. Үш ауылнай: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-16 май. Қол қойған - Быж.

893. Үш сыр: Өлең // Ауыл тілі.-1928.-11 февраль.

894. Үй қоянын асырау; Кедейлерге пайдалы кәсіп: Мақала // Ауыл тілі.-1928.-30 ноябрь. Қол қойған - Б.

895. Үзбей жазып тұрыңдар: Хабар // Ауыл.-1928.- 27 сентябрь. Қол қойған - Б.ж.
896. Шала сауаттылар үшін оқу кітабы.-М.: Кеңес Одағындағы кіндік баспасы, 1928.-196 б.
897. Шалдыр-шүлдір... (Оқшау) // Еңбекші қазақ.-1928.-24 август. Қол қойған - Б.
898. Шапайұлы Шапалақ :Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-24 май.
899. Шартты уәде жасау науқанындағы міндеттер: Хабар // Жұмысшы.-1928.-9 октябрь. Жұмысшылардың жалақысын төлеу жөнінде түсінік. Қол қойған - Б.
900. Шаруа салығын уақытында жинай білу керек // Еңбекші қазақ.-1928.-21 май.
901. Шаруа ұйымдары көбейді: Хабар // Ауыл тілі.-1928.-14 апрель. Қостанайда. Қол қойған - Б.
902. Шаруалар. Қостанайдағы шаруа үйінің жай - күйін газетке жазыңдар, кемшіліктерінің түзелуіне кеңес беріп, жәрдем көрсетіңдер!: Мақала // Ауыл.-1928.- 14 январь. Қол қойған - М.
903. Шаруашылар үйінің 5-інші жылдығы // Ауыл.-1928.-14 январь. Қол қойған - М.
904. Шымыр-шымыр, сыбыр-сыбыр: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-11 май. Қол қойған - Б.ж.
905. Ыбыраймыз... Ыбыраймын: Өлең // Еңбекші қазақ.-1928.-27 март.
906. Ылапес ылапестігін қылып отыр: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1928.-2 август.

1929

907. Ағартушылар Одағының съезіне даярланыңдар: Хабар // Жұмысшы.-1929.-28 январь. Қол қойған - Мен.
908. Ай жарымдық курске бес бастық // Еңбекші қазақ.-1929.-29 июль. Қол қойған -Тілші.
909. Алматы-Семей арасы: Очерк // Еңбекші қазақ.-1929.-3 ноябрь.
910. Артель коллективтері малды болып алды // Ауыл тілі.-1929.-3 январь. Қол қойған -Тілші.
911. Артта қалған ауыл: Мақала // Жаңа ауыл.-1929.-4 июль. Абралы ауданының мәдени орындарында жұмыстың нашарлығы туралы. Қол қойған - Жолаушы.
912. Аудан қызметкерлері сауатыңды аш!: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-19 апрель.
913. Аудан съезінде: Жолдан // Еңбекші қазақ.-1929.-19 сәуір.
914. Аудандық оқу: Хабар // Еңбекші қазақ.-1929.-3 апрель.
915. Ауыл яңа: Өлең // Ауыл тілі.-1929.-14 апрель.
916. Әңгіме Балтабайдан шықты...: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1929.-16 апрель.

917. Бай-бастас, батыр-тұстас: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-6 февраль.
918. Байқошқардың келешегіне көңіл бөлінсін // Жаңа ауыл.-1929.-30 май.
919. Бақытты әке: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-3 июль. Қол қойған - БЫЖ.
920. Бекберген мектебі: Өңгіме // Жаңа мектеп.-1929.- № 5.-37-44 б. Қол қойған - Б-Ж.
921. Бұл заманның ертегілері: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-2 март.
922. Бір-екі-үш, жаңа әріпке түс: Өлең // Жаршы.-1929.- № 1.-9-10 б.
923. Еңбекшіден енді аулақ: Хат-хабар // Еңбекші қазақ.-1929.-6 ноябрь. Қол қойған - Жалшы.
924. Есімде қалғаны (Ленин туралы) // Ауыл.-1929.-21 январь. Қол қойған - М.
925. Жақсы да, жаман да кооператив жайында: Хабар // Еңбекші қазақ.-1929.-1 апрель. Қол қойған - Б.
926. Жаңа ауыл: Өңгіме // Еңбекші қазақ.-1929.-10 апрель; Жаңа мектеп.-1929.- № 1.- 46-53 б.
927. Жаңақорған екі жік: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-2 март. Қол қойған - Көз.
928. Жаңақорған жаңалықтары: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-7 февраль.
929. Жас қыран түлектер: Өлең // Жаңа мектеп.-1929.- № 6.-12-13 б.
930. Жасасын Мұсабай: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-15 февраль.
931. Жау егіннің көгі өссін: Өлең // Кітапта: Майлин Б. Шала сауаттылар үшін оқу кітабы. - М., 1929.-58 б.
932. Жолдан: Хабар // Еңбекші қазақ.-1929.-23 апрель.
933. Жұмыссыздарға жәрдем берейік: Мақала // Жұмысшы.-1929.-28 январь. Қол қойған - Б.
934. Жұмысшы мәселесі: (Ойласу ретінде) // Еңбекші қазақ.-1929.-27 ноябрь. Қол қойған - М-Б.
935. Жұмысшылар тұрмысы зерттелмек // Жұмысшы.-1929.-28 январь. Қол қойған-Б.
936. Жұмысшының даусы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-15 сентябрь. Қол қойған - Жалшы.
937. Жұмысшының тұрмыс жағдайлары есте болсын: Хабар // Жұмысшы.-1929.-18 март. Кәсіпшілер одағының съезі қарсаңында. Қол қойған - Б.
938. Жүн дайындау науқанына көңіл бөлу керек // Еңбекші қазақ.-1929.-10 май. Қол қойған - М.
939. Зәкіржан молда // Жаңа мектеп.-1929.- № 7.-35-40 б.
940. Зікірияның жыры: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-25 февраль.
941. Кен жолында: Өңгіме // Жұмысшы. - 1929.-3 декабрь. Қол қойған - Жаяу.

942. Кен түбінде // Жұмысшы.-1929.-2 октябрь.
943. Кеңес сайлауына елдің көзқарасы // Лениншіл жас.-1929.-22 январь.
Қол қойған - Жолаушы.
944. Кеңес ұсынысына қол қойылды // Еңбекші қазақ.-1929.-12 февраль.
Қол қойған - М.
945. Керегесін қалады: Өлең // Еңбекші қазақ.-1929.-15 август.
946. Комсомолдар сайлау дайындығына қатынасып жүр: Хабар // Лениншіл жас.-1929.-22 январь. Қол қойған - Б.
947. Көзілдірік: 3 бөлімді пьеса // Жаңа әдебиет.-1929.- № 4.-33-66 б.;
Қызылорда: Қазбасп., 1929.-52 б. Көміршілер өмірінен әңгіме. Қол қойған - Жаяу.
948. Көктеректің бауырында // Жаңа әдебиет.-1929.- № 8.-3-13 б.
949. Көш №14: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-17 ноябрь.
950. Күш: Өлең // Еңбекші қазақ.-1929.-17 январь. Қол қойған -Быж.
951. Қазақ университетінің жайы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-28 январь. Қол қойған - Б.
952. Қанды кек: Әңгіме // Жаңа әдебиет.-1929.- № 7.-3-19 б.
953. Қара жолдың үстінде: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-11 ноябрь.
954. Қара қыз: Өлең // Жаңа әдебиет.-1929.- № 8.-26 б.
955. “Қарға қарғаның”: Сықақ әңгіме // Жұмыскер тілі.-1929.-28 ноябрь.
Қол қойған - Жолаушы.
956. Қарқаралының “Құдайы”: Мақала // Жаңа ауыл.-1929.-30 март.
Қол қойған - Жолаушы.
957. Қожанасірдегі қос арыз: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-23 сентябрь. Қол қойған - Жалшы.
958. Қолым қойдым-жантайып: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-12 февраль.
959. Қосылды: Әңгіме // Жаңа мектеп.-1929.- № 10.-34-42 б.
960. Құла жорға: Әңгіме // Кітапта: Майлин Б. Шала сауаттылар үшін оқу кітабы.- М., 1929.-150-155 б.
961. Құтты болсын мейрамың: Өлең // Кітапта: Майлин Б. Шала сауаттылар үшін оқу кітабы.- М., 1929.-118 б.
962. “Қылмысты” қаулы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-3 сентябрь.
963. Қысқы ауылда: Әңгіме // Жаршы.-1929.- № 2.-3.-21 б.
964. Ленин бес жыл: Мақала // Ауыл.-1929.-17 январь. Қол қойған - М.
965. Ленин мектебі: Әңгіме // Ауыл тілі.-1929.-27 январь.
966. Ленин орта шаруалар туралы не деді: Мақала // Ауыл.-1929.-17 январь. Қол қойған - М.
967. Мардымды мәжілістер // Сыр бойы.-1929.- № 210.
968. Мен Қасеннен түнілдім: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1929.-29 март.
Қол қойған - Мырқымбай.
969. Мен Қызылқұмның құдайы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-17 март.

970. Мешіт мектеп болды: Мақала // Ауыл тілі.-1929.-3 январь. Қол қойған - Тілші.
971. Мұғалім ебіні қажыл қарамайтын сапақ ғұмар: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-31 январь.
972. Наурызымның нәндері ауданда: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-1-6 май.
973. Нұсқау мен шылық: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-2 февраль. Қол қойған - М.
974. Ол: Өлең // Еңбекші қазақ.-1929.-17 январь. Ленинге арналған.
975. 10 пұт бидайдың 10 қаулысы // Сыр бойы.-1929.- № 209.
976. Орынтай жалшы өмірінен: Әңгіме // Жұмысшы.-1929.-31 октябрь. Қол қойған - Жаяу.
977. Өгіз жарған Оқшыл: Өлең // Жаршы.-1929.- №8.-10 б. Қол қойған - Жалшы.
978. Өткеліктен өткенде: Поэма // Жаңа әдебиет.-1929.- № 5.- 42-50 б. Кейін “Көкен” деп аталды.
979. Пәтер сергелдеңінде: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-1 октябрь. Қол қойған - Жалшы.
980. Пұртежел: Пьеса // Әйел теңдігі.-1929.- № 4-5.-74-80 б.
981. Риддердегі тау-кен жұмысшылары мен құрылыс жұмысшылары социалистік жарыста үстіміздегі жылдың шаруашылық саяси шартын бекітті: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-26 декабрь. Қол қойған - М-Б.
982. Риддердің өсуі: Мақала // Еңбекші қазақ.-1929.-26 декабрь. Қол қойған - Б.
983. Сағымбай - айқай, сарапшы - Қалтай: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-26 февраль.
984. Сарала тон: Әңгіме // Жаңа әдебиет.-1929.- № 1.-3-20 б.
985. Селедка, шұлық, құйысқан: Фельетон // Еңбекші қазақ. -1929.-3 апрель. Ауылдағы кооператив жұмысының нашарлығы.
986. Семейден шыққанда: Мақала // Жаңа ауыл.-1929.-28 декабрь.
987. Сіз бір аққу, біз лашын: Әңгіме // Лениншіл жас.-1929.-3 февраль. Қол қойған - Шаңқан.
988. Таңба: Әңгіме // Жыл құсы.-1929.- № 1.-34-46 б.
989. Тарт қолыңды: Өлең // Еңбекші қазақ.-1929.-15 январь.
990. Тасболат: Әңгіме // Әйел теңдігі.-1929.- № 2 (37).-41-51 б.
991. Тереңөзек маманы: Фельетон // Сыр бойы.-1929.- № 208.
992. Тереңөзек төрелері: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-6 март. Қол қойған - Журналшы.
993. Тесіктас қосшылары: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-24 декабрь. Қол қойған - Журналшы.
994. Төренің төресі төбеге соғады: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-16 июль. Қол қойған - Көз.
995. Уайттың тойы: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1929.-22 февраль.

996. Уволить, назначить: Фельетон // Жаңаарқа.-1929.-31 декабрь.
997. Ұшқын: Өңгіме // Жаршы.-1929.- № 1.-12-13 б.
998. Үйсіз-күйсіз балалар: Мақала // Ауыл тілі.-1929.-27 январь. Қол қойған - Б-т.
999. Шала сауаттылар үшін оқу кітабы түзетіліп толықтырылып 3-ші басылуы. - М., 1929.-160 б.

1930

1000. Алмакеңнің әңгімелері: (Жолдан) // Еңбекші қазақ.-1930.-19 апрель. Қол қойған - Жолаушы.
1001. Артель өмірі: (Елден) // Еңбекші қазақ.-1930.-24 март.
1002. Аудан басшыларының өрескелдігі: (Жолдан) // Еңбекші қазақ.-1930.-23 апрель.
1003. Аудан басшыларының қылығы мен мал дайындаушы орындардың былығы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-23 май. Қол қойған - Жолаушы.
1004. Аудан өмірі: Елден // Еңбекші қазақ.-1930.-23 март.
1005. Әзірлен: Өлең // Кедей тілі.-1930.-8 август. Қол қойған -М-й.
1006. Әкімшілік істеп қан қақсатты // Ауыл.-1930.-30 май. Шаруалардың көрген зәбірі. Қол қойған - Жолаушы.
1007. Әліштің пырағы: Өңгіме // Жаршы.-1930.- № 2.
1008. Өңгіме Балтабайдан шықты: Очерк // Еңбекші қазақ.-1930.-6 январь.
1009. Балық басынан шіриді: Мақала // Кедей тілі.-1930.-30 июль. Қол қойған - Жолаушы.
1010. Барабан: Өлең // Еңбекші қазақ.-1930.-8 август.
1011. Бейсекеңнің үйінде: Өңгіме // Еңбекші қазақ.-1930.-28 июль; Жаршы.-1930.- № 6.
1012. Бұл заманның ертегілері: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1930.-2 март.
1013. Бірінші ағұс күні. 1914 жылғы дүние жүзілік соғысқа 16 жыл толуы: Мақала // Ауыл. -1930.-31 июль. Қол қойған - М.
1014. 1930 жылдың шаруа календары /Құраст.: Майлин Б., Жансүгіров І.-Қызылорда: Қазбасп.,1930.-91 б.
1015. Даланың дабылы: Өлең // Еңбекші қазақ.-1930.-4 октябрь. Қазақстанның 10 жылдық тойына арналған.
1016. Даудың басы - Дайрабайдың көк сиыры: Өңгіме // Жаңа әдебиет.-1930.- № 4.-3-11 б.
1017. Директив орындала ма екен?: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-9 март. Қол қойған - М.
1018. Егін жинау және бай-кулакпен күресу: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-17 июль.
1019. Еншісін алып беру керек: Мақала // Ауыл.- 1930.-3 январь. Қол қойған -Тілші.

1020. Жазасын тартты: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-20 январь. Қол қойған -Тілші.
1021. Жалақыны өсіру керек: Мақала //Еңбекші қазақ.-1930.-15 январь. Қол қойған - Б.
- 1022.Жалшыны езгендер ескерілсін: Мақала // Кеңес ауылы.-1930.- 1 май. Қол қойған - Жалшы.
1023. Жалшыны өлтірген бай жазасын тартты // Еңбекші қазақ.-1930.-30 январь. Қол қойған -Тілші.
1024. Жалшыны сабаған //Ауыл. –1930.-25 май. Шаруа өмірінен.
1025. Жаңа ауылдың шаруашылық сыры түгел ашылсын // Еңбекші қазақ.-1930.-30 июнь. Қол қойған - Б.
1026. Жаңа күш артелі: “Көк теректің бауырында” повесінің бір бөлігі // Жаңа әдебиет.-1930.- № 7.-3-13 б.
1027. Жаңартты қазір жырды ауыл: Өлең // Еңбекші қазақ.-1930.-2 февраль; Сол: // Біздің ән: Жинақ. -Қызылорда, 1930.-26-27, 53-56, 69-70 б.
1028. Жасырын жиылыс: Пьеса // Еңбекші қазақ.-1930.-8 август.
1029. Жоспарсыз істепті // Кедей тілі. - 1930.- 4 октябрь. Мектеп жұмысының нашарлығы туралы. Қол қойған - Б-т.
1030. Жұмыста кемшілік бар: Мақала //Ауыл.-1930.-8 июль. Халық ағарту жұмысының нашарлығы туралы. Қол қойған - Жолаушы.
1031. Жүнделсін // Еңбекші қазақ.-1930.-14 апрель.
1032. Иван мен аудан басшылығы: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.- 3 апрель. Қол қойған - Көз.
1033. “Игілік” колхозына басшылық күшейсін: Мақала //Кеңес аулы.-1930.-8 декабрь. Қол қойған - Тілші.
1034. Исекеңнің үйінде: Әңгіме // Жаршы.-1930.- № 6.
- 1035.Кәперетіп жаңа жолмен істемеген: Мақала //Еңбекші қазақ.-1930.-7 июль. Қол қойған - М.
1036. Кәперетіптерде қаражат дұрыс ұйымдастырылсын: Мақала //Еңбекші қазақ.-1930.-7 июль. Қол қойған - М.
1037. Кәрім мен Қали де мұғалім бола ма? : Мақала //Ауыл. –1930.- 11 апрель. Қол қойған -Тілші.
1038. Келелі күнің келгенде: Өлең // Жаңа мектеп.-1930.- № 10.-2-3 б.
1039. Кеңес ағасы Кәмила: (Жол кеңесіне) //Еңбекші қазақ.-1930.-27 июль.
1040. Кино: Очерк // Еңбекші қазақ.-1930.-20 январь.
1041. Коллектив жұмысына: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-20 февраль. Қол қойған - М-Б.
1042. Коллективтің жиылысы: Өлең // Еңбекші қазақ.-1930.-17 август.
1043. Коллективтің жырын айт: Өлең // Еңбекші қазақ.-1930.-17 апрель // Жарыс. Көркем әдебиет альманағы. - Петропавл, 1930.- 17,58,118 беттер.
1044. Колхоз: Әңгімелер жинағы.-Қызылорда: Қазбасп., 1930.-171 б.
1045. Колхоз ауылы. 4-оқу жылына арналған оқу кітабы.-Қызылорда, 1930.-310 б. Тақырып алдында авт.: Бейімбет, Молдағали, т.б.

1046. Колхоз қорасында: Мақала //Жаршы.-1930.- № 2 (8). Қол қойған -Быж.
1047. Колхоз құрылысындағы табысымыз: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-27 сентябрь.
1048. Комиссиядар асыра сілтеп жүр: Мақала //Ауыл.-1930.-14 январь. Шаруалар тұрмысы. Қол қойған -Тілші.
1049. Конференция қызу өтті: Хабар // Кеңес аулы.-1930.-12 декабрь. Тілшілер конференциясы. Қол қойған -Тілші.
1050. Күзгі егіске дайындық жұмысы басталсын: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-19 январь.Қол қойған - Б-т.
1051. Күнігей жотасында: (Жолдан) // Еңбекші қазақ.-1930.-9 январь.
1052. Күш: (Шала сауаттылар үшін оқу кітабы). 4-басылуы.- Алматы: Қазбасп., 1930.-184 б.
1053. Қабырға газетіне көңіл бөлмейді: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-15 январь. Қол қойған - Жалшы.
1054. “Қазақ қызы” яки “Азамат Азаматыч”: Пьеса // Жаңа әдебиет.-1930.- № 8.- 3-11 б.
1055. Қазақстан шаруа жастар мектебіне арналған программа және түсінік хаттар/Дайындағандар: Қабылов, Жолдыбаев, Омаров, Шонанов, Кеменгеров, Майлин, Әуезов, Арыстанов, Сыздықов, Марғұлан. - Алматы, 1930.
1056. Қазақстанның 10 жылдығы: Мақала // Кедей тілі.-1930.-3 сентябрь. Қол қойған - М.
1057. Қазіргі міндет:Мақала //Кеңес ауылы.-1930.-1 август.Қол қойған -М.
1058. Қаладағы партия ұйымының жұмысы жандансын: Мақала // Кеңес аулы.-1930.-13 май. Қол қойған - Б.
1059. Қалекеннің үйінде: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1930.-8 апрель.
1060. Қанжар: Поэма // Еңбекші қазақ.-1930.-1 сентябрь.
1061. Қара шелек: Әңгіме // Жаңа әдебиет.-1930.- № 4.-7-15 б.
1062. Қарақол: Очерк (Жолдан) // Еңбекші қазақ.-1930.-14 октябрь.
1063. Қарасай басында: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1930.-5 октябрь.
1064. Қас түзерлер: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1930.-16 апрель. Қол қойған - Көз.
1065. Қатарларыңды тең ұстандар: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-7 март. Қол қойған - Б.
1066. Қатын болыс: Очерк // Еңбекші қазақ.-1930.-6 январь.
1067. Қоссын: Поэма // Еңбекші қазақ.-1930.-16 сентябрь. Қазақстанның 10 жылдығына арналған.
1068. Құла жорға: Әңгіме //Кітапта. “Жарыс: Көркем әдебиет альманағы.- Петропавл, 1930.-152-155 б.
1069. Құлап өлген молда: Өлеңмен жазылған фельетон // Жаршы.-1930.- № 7.
1070. Қызыл әскерлерге және олардың үй іштеріне берілетін жеңілдіктер: (Түсініктемелер) //Ауыл.-1930.-16 июль. Қол қойған - Б.

1071. Қып-қызыл мұғалім: Фельетон //Еңбекші қазақ.-1930.-24 февраль. Қол қойған - М-Б.
1072. Мал дайындығы әлі нашар: Мақала // Кеңес аулы.-1930.-12 ноябрь. Қол қойған -Тілші-35.
1073. Маңызы өте күшті болды: Хабар // Кеңес ауылы.-1930.-8 декабрь. Тілшілер конференциясы туралы. Қол қойған -Тілші.
1074. Мәдени-ағарту жұмысы күшейтілсін: Мақала//Ауыл.-1930.-17 июнь.
1075. Мектеп керек: Мақала//Кедей тілі.-1930.-17 ноябрь.Қол қойған-М-й.
1076. Милицияның босандығы: Мақала // Кедей тілі.-1930.-18 январь. Милиция жұмысының нашарлығы туралы. Қол қойған -Б.
1077. Мыналар да жер аударылды (Конфискелеу) // Ауыл.-1930.-18 июль. Қол қойған - Мен.
1078. Мыналар тазалау талқысына түссін: Мақала // Кеңес аулы.-1930.-18 июль. Қол қойған - Жалшы.
1079. “Окрово” (Охрана) шешей осы жолың-жол-ақ!: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1930.-17 январь; Жаңа ауыл.-1930.-4 январь.
1080. Окрсюздың ошипкалары: Мақала // Кеңес аулы.-1930.-29 март.
1081. Октябрь коллективінде: Әңгіме // Жаңаарқа.-1930.-1 май. Қол қойған - Жолаушы.
1082. Он екі нұсқаның бірі жоқ: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-28 январь. Қол қойған - М.
1083. Оңшыл “Талап”: Мақала // Кедей тілі.-1930.-30 апрель. Осылай аталатын балықшылар ұйымының жұмысындағы кемшіліктер. Қол қойған - Жолаушы.
1084. Отырықшыландыру жұмысының барысы туралы // Кеңес ауылы.-1930.-5 сентябрь. Қол қойған - Жолаушы.
1085. Өзара сынға жол бермейді: Мақала//Ауыл.-1930.-15 май. Қол қойған -Тілші.
1086. Өкірсот өкіртіпті: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1930.-10 май. Қол қойған - Көз.
1087. Өлім тырнағында: Әңгіме // Жаңа әдебиет.-1930.- № 9-10.-16-27 б.
1088. Өрескелдік: Мақала//Еңбекші қазақ.-1930.-15 январь. Қол қойған -Тілші.
1089. Өтеш ұлдарының ойрандары: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1930.-18 апрель. Қол қойған - Көз.
1090. Прокурор, сот, тергеу, милиция орындарында тұтасып жатқан оңшылдық: Мақала // Кеңес ауылы.-1930.-12 декабрь. Қол қойған -Тілші.
1091. Пішенге кеш шықты: Хабар //Ауыл.-1930.-16 июль. Қол қойған -Тілші.
1092. Сайлау комиссиясы құрылып, іске кірісті: Мақала // Кеңес ауылы.-1930.-21 ноябрь. Қол қойған -Тілші-35.
1093. Серт айтып, рапорт берем!: Өлең // Еңбекші қазақ.-1930.-9 октябрь.
1094. Сот алдында: Әңгіме // Жаңа әдебиет.-1930.- № 1.-23-40 б.

1095. Социалдық майдандағы батырақтар жұмысы: Мақала // Кеңес ауылы.-1930.-1 май. Қол қойған - Жалшы.
1096. Социальный опасный элемент болмағандықтан: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1930.-1 январь. Қол қойған - Кез.
1097. Союздардың салақтығы ма, олақтығы ма?: Очерк // Еңбекші қазақ.-1930.-25 март.
1098. Таңба: Әңгіме // Жаршы.-1930.- № 12.-9-10 б.
1099. Тап дұшпандарына кедергі мықты болсын: Мақала // Кеңес ауылы.-1930.-25 февраль. Қол қойған -Тілші.
1100. Тез бітір: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-2 сентябрь.
1101. Тереңзектің тентектері: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1930.-27 апрель.
1102. Тоймас: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1930.-27 апрель.
1103. Тракторлар жолда жатыр: Хабар // Еңбекші қазақ.-1930.-12 март.
1104. Түгел тарады: Мақала // Кедей тілі.-1930.-22 ноябрь.
1105. Тілшілерге: Мақала // Еңбекші қазақ.-1930.-9 август. Қол қойған - Жалшы.
1106. Үлкен бозанда: Мақала // Кедей тілі.-1930.-13 октябрь. Қол қойған - М-й.
1107. “Ынтылы” колхозының ісі де ынтылы: Мақала // Кеңес ауылы.-1930.-12 ноябрь. Қол қойған -Тілші-38.
1108. Істегі кедергіліктер ескерілсін: Мақала // Кеңес ауылы.-1930.-1 август. Отырықшыландыру жұмысы. Қол қойған - Жолаушы.

* * *

1109. Амангельды-казахского народа батыр // Социалистическая Алма-Ата.-1930.-10-11 марта.
1110. Курумбай. Рассказ /Пер. Г. Шарипова // Альм. худож. лит. тюркских народов СССР.-Л., 1930.-С.89.

1931

1111. Балалар саяхатын ашыңдар: Әңгіме // Екпінді жас.-1931.- № 4.-23-25 б. Қол қойған -Б.ж.
1112. Биғайшаның хаты: Әңгіме // Жаршы.-1931.- № 1.-29-30 б. Қол қойған -Быж.
1113. Досалыдан телеграм // Социалды Қазақстан.-1931.-12 декабрь.
1114. Дұғай сәлем: Фельетон // Еңбекші қазақ.-1931.-23 август.
1115. Жал жұмысшылары арасында: Әңгіме // Еңбекші қазақ.-1931.-19 январь. Қол қойған - Қара бала.
1116. Жаңаша оқы, жаз: Өлең. - Алматы: Қазбасп., 1931.-18 б.
1117. Календарь жинақ: 1931 жыл /Құраст. Майлин Б., Жансүгіров І. - Алматы: Қазбасп., 1931. - 80 б. Шаруалар үшін.
1118. Көк сиыр: Өлең // Екпінді жас.-1931.- № 1.-13 б. Қол қойған - Мереке.

1119. Көпшелі жаппас: Оқшау // Еңбекші қазақ.-1931.-20 апрель. Қол қойған - Шаңқан.

1120. Қазақ қызы яки Азамат Азаматыч: Романның жалғасы // Жаңа әдебиет.-1931.- № 1.-13-25 б.; №3.-3-13 б.; № 7.-5-15 б.; №10.-9-23 б.; № 11.-12 б.

1121. Қазақстан пролетариат колхоз жазушылар ұйымының (Қаз ААП) платформасы //Еңбекші қазақ.-1931.-20 май. Қол қойғандар: Қайыпназарұлы М., Мұқанұлы С., Жансүгірұлы І., Майлыұлы Б.

1122. Майдан ерлері: Әңгімелер мен очерктер жинағы /Құраст.: Мусин Н., Майлин Б., Абдрахманов К.-Алматы: Қазбасп., 1931.-48 б.

1123. Он бес үй: Повесть // Жаршы.-1931.- № 10-12.-3-28 б.

1124. Тесла олқылықты жою жолында: Мақала // Жаршы.-1931.- № 7.-16-19 б. Орысшадан аударған - Малай.

1125. Түркісіб төрінде: Фельетон. Өлеңмен жазылған //Еңбекші қазақ.-1931.-29 май. Қол қойған - Б.

1126. Шаянның шарлатаны: Фельетон // Жаршы.-1931.- № 3.-19 б. Қол қойған - Жалшы.

1932

1127. Арқалық батыр: Мақала //Жаңаарқа.-1932.- 1 май. Ақмола өнерпаздарының Ж. Шаниннің “Арқалық батыр” пьесасын сахнада қоюы туралы. Қол қойған - Жалшы.

1128. Асулардан асқанда: Повестен үзінді // Социалды Қазақстан.-1932.-30 сентябрь, 5,6,12 октябрь.

1129. Ауыл // Әдебиет майданы.-1932.-№10.-42-52б; // Социалды Қазақстан.-1932.-6 ноябрь. “Қоңсылар” романының бір тарауы.

1130. Аяғез тұқым қорын тез толтыруға міндетті // Социалды Қазақстан.-1932.-15 декабрь. Қол қойған -Тілші.

1131. Әдебиет тану оқу кітабы.-Қызылорда: Қазмембасп., 1932.-172 б. Қазақ мектебінің 5-бөлім үшін. 1 бөлім. Тақырып алдында авт. І. Жансүгіров, С.Сейфуллин, Ә.Мәметова, Б. Майлин. Қол қойған - М.

1132. Бай бәйбішесінің жоқтауы: Өлең //Кітапта: Әдебиет тану құралы.-Алматы: Қазбасп., 1932.-87-88 б.

1133. Бай - кулактар үгітіне қарсы соққы берілмей отыр: Хабар // Социалды Қазақстан.-1932.-29 декабрь. Қол қойған - М.

1134. Баспасөз аттанысына қатынасындар: Мақала // Әйел теңдігі.-1932.- № 1.-8-9 б. Қол қойған - Б.

1135. Бонч-Бруевич В. Ленинге істеген қастық /Аударған Б.Майлин. - Алматы: Қазбасп., 1932.-22 б.

1136. Быков П.В. Романовтардың соңғы күндері // Орысшадан аударған Бейімбет.- Қызылорда: Қазбасп., 1932. - 95 б.

1137. Воробьев. Шойынды сүю: Әңгіме /Орысшадан аударған Б. Майлин // Әдебиет майданы.-1932.- № 9.-12-20 б.

1138. Ескі мәдениеттік мұра туралы Исаұлы жолдастың хатына жауап // Әдебиет майданы.-1932.- № 9.-13-14 б. Қол қойған “ҚазАПП” бюро мүшелері: Қайыпназарұлы, Мүсірепұлы, Жансүгірұлы, Байжарасұлы, Майлыұлы.

1139. Жаңартты қазір жырды ауыл: Өлең //Кітапта:Тартыс: Роман // Әдебиет майданы.-1932.- № 2.-14 б.

1140. Кел құттықта // Кітапта: Әдебиет тану оқу құралы.-Алматы: Қазбасп., 1932.-104 б.

1141. Күлпаризаның ақтық қамы: Мақала // Социалды Қазақстан.-1932.-12 декабрь.

1142. Қазақстан екінші бесжылдықта: Мақала // Лениншіл жас.-1932.-22 апрель.

1143. Қалампыр // Кітапта: Әдебиет тану оқу құралы.-Алматы: Қазбасп., 1932.-164 б. Қол қойған - Шаңқан.

1144. Қанжар: (1928-1930 жылдар өлеңдері жинағы).- Семей: Қазбасп., 1932.-92 б.

1145. Қарағандыдағы қарқынсыздың бірі -“Булаев”: Мақала // Социалды Қазақстан.-1932.-5 декабрь. Қол қойған -Тілші.

1146. Қарасай басында: Өңгіме//Кітапта: Әдебиет тану құралы.- Алматы: Қазбасп., 1932.—114-115 б.

1147. Көш: Өлең//Кітапта: Әдебиет тану оқу құралы.-Алматы: Қазбасп., 1932.-112 б.; Еңбекші қазақ.-1931.-25 май.

1148. Ленин мектебі: Өңгіме//Кітапта: Әдебиет тану оқу құралы. -Алматы: Қазбасп., 1932.-99-100 б.

1149. Ленин мен Ли Шан // Кітапта: Әдебиет тану оқу құралы.-Алматы: Қазбасп., 1932.-80-90 б.

1150. Он екіде бірі сай емес: Мақала // Социалды Қазақстан.-1932.-16 декабрь.

1151. Пүртекел: Пьеса // Кітапта: Әдебиет тану оқу құралы.-Алматы: Қазбасп., 1932.- 125-129 б.

1152. Раушан - коммунист: Повесть // Әйел теңдігі.- 1932.- № 1.-13-19 б.; № 2.-13-23 б.

1153. Тартыс: Роман // Әдебиет майданы.-1932.- № 2.-2-14 б.; № 3.-24-34 б.

1154. Ұлы жолға: Поэма // Социалистік Қазақстан.-1932.-12 декабрь. Бұл кейінгі “Досалыдан бір дастан” поэмасының үш тарауы.

1933

1155. Алматының жер бөлімінің күйек науқаны мен ісі. Мақала//Социалды Қазақстан.-1933.-27 ноябрь.

1156. Алысудың арқасында жеңдік: Мақала //Социалды Қазақстан.-1933.-6 июль. Теренөзек ауданы “Бидайкөл” совхозының екпіндісі Өтегенұлы Ыбырай туралы.

1157. Асулардан асқанда: Әңгімелер жинағы.-Семей: Қазбасп., 1933.-72 б.
1158. Аудан басшылары мақта теруді басқармайды: Хабар //Социалды Қазақстан.-1933.-30 октябрь. Қол қойған - Мен.
1159. Әбіжан: Өлең // Оңтүстік Қазақстан.-1933.-21 март.
1160. Әйет совхозын аралағанда: Очерк (Жолдан) // Социалды Қазақстан.-1933.-20 сентябрь.
1161. Бақылау орындары жаңа әліпті қолданбай отыр: Хабар //Социалды Қазақстан.-1933.-20 январь. Қол қойған-Көз.
1162. Бәстескенде байқалды: Очерк // Социалды Қазақстан.-1933.-28 май.
1163. Бибігүл деген қарындас: Өлең // Әйел теңдігі.-1933.- № 3. - 9.-11 б.; Әдебиет майданы.-1933.- № 3.-39-40 б.; // Социалды Қазақстан.-1933.-8 март.
1164. Борамбайдың бірінші адымы: Очерк // Социалды Қазақстан.-1933.-26 май.
1165. Бөрлінің басында: (Жолдан) // Социалды Қазақстан.-1933.-14 октябрь.
1166. Біздің жастар: Өлең // Социалды Қазақстан.-1933.-29 март.
1167. Біздің жігіттер: Пьеса // Әдебиет майданы.-1933.- № 2.-2-14 б.
1168. Еңбек бәсекесі: Очерк // Әдебиет майданы.-1933.- № 6-9.-31-32 б.
1169. Жайылма: Очерк // Социалды Қазақстан.-1933.-16 сентябрь. Қостанай облысының “Жайылма” колхозы жайында очерк.
1170. “Жалтыр” көлінің басында: (Жолдан) // Социалды Қазақстан.-1933.-30 сентябрь.
1171. Жаңа әріпке жетілетін мезгіл жетті: Мақала // Социалды Қазақстан.-1933.-20 январь. Қол қойған - Мен.
1172. Жеке жұмысшылар алатын ақысын білмейді: Мақала //Социалды Қазақстан.-1933.-27 август. Қол қойған - Тілші.
1173. Жетім: Әңгіме.-Алматы: Қазбасп., 1933.-14 б.
1174. Жігітқара: (Жолдан) // Социалды Қазақстан.-1933.-15 сентябрь.
1175. Кешкі демалыста: Очерк // Социалды Қазақстан.-1933.-6 март.
1176. Коллективтің жырын айт. - Көк сиыр: Өлеңдер //Кітапта: Жансүгіров І., Мүсірепұлы Ғ. Көркем әдебиет жинағы, 6-оқу жылы үшін.- Қызылорда, 1933.-72-81 б.
1177. Көріс-мөріс болды: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1933.-12 январь. Қол қойған - М-й.
1178. Көшпенділерді тұрақты етіп орналастырайық // Социалды Қазақстан.-1933.-3 ноябрь.
1179. Қайла қайралды: Очерк // Социалды Қазақстан.-1933.-23 май.
1180. Қанды тұман: Өлеңдер // Кітапта: Жансүгіров І., Мүсірепұлы Ғ. Көркем әдебиет жинағы, 6-оқу жылы үшін.- Қызылорда, 1933.-22, 31, 76-79,80,110 б.
1181. Қарағанды: Очерк (Жазушының қойын книжкасынан) //Социалды Қазақстан.-1933.-21 май.

1182. Қиын емес үйренеміз: Очерк // Социалды Қазақстан. - 1933.-24 март.
1183. Қоңсылар: Роман //Әдебиет майданы.-1933.- № 4.-18-24 б.; № 5.-4 б.; 1935.- № 1.-45-55 б.; № 2.-23-30 б.; № 4.-7-14 б.; № 12.-14-29 б.; 1936.- №1.-45-55 б.; № 2.-23-36 б.; № 4.-7-11 б.
1184. Қорғасын зауытында: Очерк // Әдебиет майданы.-1933.- № 4.-18-24 б.; Социалды Қазақстан.-1933.-3 март.
1185. Ленгерде: Очерк // Социалды Қазақстан.-1933.-18 март.
1186. “Луч Восток” артелі қызыл тақтада // Социалды Қазақстан.-1933.- № 48. Қол қойған - Мен.
1187. Майдан: 4 перделі, 7 суретті пьеса.-Ақмола: Қазбасп., 1933.-84 б.
1188. Мирзоян жолдасқа: Хат // Социалды Қазақстан.-1933.-20 декабрь. Ауылға барып қайтқан жазушылардан. Қол қойғандар: Ілияс, Бейімбет және т.б.
1189. “Мысық күйрық” оқиғасы: (Жолдан) // Социалды Қазақстан.-1933.- 2 октябрь.
1190. Міне, қарқын: Өлең //Оңтүстік Қазақстан.-1933.-16 март. “Бейімбеттің белгісіз екі өлеңі” деген тақырыппен жарияланған Райымбеков Ә.
1191. Оқу сапасы ойдан шығып барады: Мақала //Социалды Қазақстан.-1933.-26 ноябрь. Қол қойған - Мен.
1192. Он бес үй: Повесть.- Қызылорда: Қазбасп., 1933.-72 б.
1193. Орында!: Өлең // Социалды Қазақстан.-1933.-26 февраль.
1194. Почта: Өлең.-Алматы: Қазбасп., 1933.-13 б. Кіші жастағы балаларға арналған.
1195. Сауат үшін: (Сауаттандыру мектептеріне арналған әліппе құралы). 1 кезек. - Алматы, 1933.-16 б. Тақырып алдында авт. Майлин Б., Мүсірепов Ғ.
1196. Сәлемдемем қорғасын: Өлең // Социалды Қазақстан.-1933.-1 март. Қызыл әскердің 15 жылдығына арналған өлең.
1197. Тағы бір шахты қатарға қосылды: Мақала //Социалды Қазақстан.-1933.-20 сентябрь.
1198. Той: Өңгіме //Социалды Қазақстан.-1933.-13 ноябрь. Жазушылар съезіне арналған.
1199. Толық жинақ. 4 томдық.-Алматы, Қызылорда, 1933.-36 б.1 том. 1913-1920 жылдар арасында жазылған өлеңдері енген. 400 б. 2 том: Өңгімелер.-300 б.
1200. Торғайдың тоң мойындарының мектепті тонағаны несі?: Сын сықақан //Социалды Қазақстан.-1933.-15 декабрь. Қол қойған -Тілші.
1201. Уа, тойға шақырып жүрмін: Очерк //Социалды Қазақстан.-1933.- 30 октябрь.
1202. Үйсіз мектеп, күйсіз оқу: Мақала //Социалды Қазақстан.-1933.-3 ноябрь.
1203. “Шардара” колхозы жұмысшыларын мақта теруге толық шығара алмай отыр: Мақала //Социалды Қазақстан.-1933.-21 октябрь. Қол қойған - Мен.

1204. Шахта: Очерк // Социалды Қазақстан.-1933.- 4 апрель.
1205. Шу ауданы бұл күйге неге түскен: Мақала // Социалды Қазақстан.-1933.- 21 март.
1206. Шұғаның белгісі: Жинақ. - Айранбай. - Он бес үй т.б.: Әңгімелер // Кітапта: Жансүгіров І., Мүсірепұлы Ф. Көркем әдебиет жинағы, 6-оқу жылы үшін.-Қызылорда, 1933.-8-22, 80,81, 110,114 б.
1207. Іздеумен Мысырды да табасың: (Жолдан. Фельетон ретінде) // Социалды Қазақстан.-1933.- 26 октябрь.

* * *

1208. Аул: Отр. из повести // Казахстан. правда.-1933.-24 апреля.
1209. Майдан: Отр. из пьесы // Казахстан. правда.-1933.-8 января.
1210. Мой подарок-свинец: Стихи //Пер.З.Кедриной //Казахстан. Лит.-худож. сб. Кн.ІІ. - Алма-Ата-М., 1933.-С.95-96.
1211. Небесный конь муллы Алиша: Рассказ // Казахстан. Лит.-худож. сб. Кн.І. - Алма-Ата - М., 1933.-С.101-109.
1212. Пятнадцать дворов: Повесть // Казахстан. Лит.-худож. сб. Кн.І. - Алма-Ата - М., 1933.-С.62-100.

1934

1213. Азамат Азаматыч: Романның 1 бөлімі.-Қызылорда: Қазбасп., 1934.-148 б.
1214. Алыптарды аралағанда: Өлең, әңгіме, очерктер.- Қызылорда: Қазбасп., 1934.-77 б.
1215. Асқарұлы ескерусіз қалмасын: Мақала //Социалды Қазақстан.-1934.-10 декабрь.
1216. Атылмаған оқ: Повестен үзінді // Лениншіл жас.-1934.-22 февраль; Әдебиет майданы.-1934.- № 1-2.-28-38 б.; № 5.-3-15 б.
1217. Ауыл кеңесіне нағыз екпінділер сайланды: Хабар // Социалды Қазақстан.-1934.-30 ноябрь. Қол қойған-Б.
1218. Әулие-ата ауданында макта дайындау неге кешікті: Хабар // Социалды Қазақстан.-1934.-10 декабрь. Қол қойған-Б.
1219. Әулие-ата ауылдық кеңестері сайлауы аяқталды: Хабар //Социалды Қазақстан.-1934.-8 декабрь. Қол қойған - Б.
1220. Балалар үйіндегі құлқын қулары тез сотталсын // Социалды Қазақстан.-1934.-6 июнь. Қол қойған -Тілші.
1221. Балалар үйінің жаулары кім?: Хабар //Социалды Қазақстан.-1934.-20 июль. Қол қойған - Б.
1222. Басты басшылық керек: Хабар //Социалды Қазақстан.-1934.-27 март. Қол қойған -Тілші.
1223. Бұл нан саудасын өркендету емес: Хабар // Социалды Қазақстан.-1934.-21 декабрь. Қол қойған - Мен.
- 1224.Екі МТС бейқам отыр: Хабар //Социалды Қазақстан.-1934.-2 июнь. Қол қойған - М.

1225. Екі оқушыға жауабым: Мақала //Социалды Қазақстан.-1934.-12 июнь; Социалистік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь.
1226. Екі пьеса: Келін мен шешей; Жасырын жиналыс.-Алматы: ҚКӘБ, 1934.-64 б.
1227. Жабдықтау ісінің жаулары: Мақала //Лениншіл жас.-1934.-9 апрель. Қол қойған - М.
1228. Жеңіспай қарт жылқысын қалай бағады //Социалды Қазақстан.-1934.-5 январь. Қол қойған - Жолаушы.
1229. Жұмабай ұлының жарлығы // Социалды Қазақстан.-1934.-3 июль. Қол қойған-Жолаушы.
1230. Жұмысшылар тұрмысы ескерусіз: Мақала // Социалды Қазақстан.-1934.- № 289. Қол қойған-Б.
1231. Кен құшағында: “Қызыл жалау” романынан үзінді // Әдебиет майданы.-1934.- № 9.-3-14 б.; 1935.- № 7.-15-19 б.; № 8.-3-10 б.; № 9.-26-31 б.; Социалды Қазақстан.-1934.-7 ноябрь; Қарағанды пролетариаты.-1934.-№ 240.-12 декабрь.
1232. Коллективтің жырын айт: Өлең // Әлібаев А. Қазақ жазушылары.-Қызылорда, 1934.-13 б.; Қарағанды пролетариаты.-1934.-12 декабрь.
1233. Колхоздар астық сатып, машина алды // Социалды Қазақстан.-1934.- № 280. Қол қойған - Б.
1234. Көлік күтімін кері кетіруге өздері басшы //Социалды Қазақстан.-1934.- 24 апрель. Қол қойған - Мен.
1235. Көшіп келіп орналасқандарды шетке қағуға жол берілмесін: Мақала //Социалды Қазақстан.-1934.-29 сен-тябрь. Қол қойған - Б.
1236. Қанды кек. - Ленин мектебі.-Алғашқы сабақ: Әңгімелер //Жолдыбайұлы М., Қоңыратбайұлы Ә., Қаратайұлы М. Әдебиет хрестоматиясы, 2 бөлім 4 жылдық.-Алматы: Қазбасп., 1934.-40-49 б., 53-55 б.
1237. “Қарасу”, “Еңбекші арал” колхоздарына көмек керек: Мақала // Социалды Қазақстан.-1934.-14 июль. Қол қойған - Мен.
1238. Қорғасын заводы неге олқылықта?: Мақала //Социалды Қазақстан.-1934.- 5 октябрь. Қол қойған - Тілші.
1239. Қырманда:Повесть //Социалды Қазақстан.-1934.-24 июль, 6,11,12 август.
1240. Мектеп бастығының мұнысы несі?: Мақала // Социалды Қазақстан.-1934.- 3 апрель. Қол қойған - Көз.
1241. Мырқымбай: Өлеңдер // Жолдыбайұлы М., Қоңыратбайұлы Ә., Қаратайұлы М. Әдебиет хрестоматиясы, 11 бөлім 4 жылдыққа арналған.-Алматы: Қазбасп.,1934.-39-40, 49-53, 56-58 б.
1242. Нағыз өзі!: Мылжың басшылар туралы сықақ әңгіме // Лениншіл жас.-1934.-14 апрель. Қол қойған - Мен.
1243. Переворот. Шабуыл: Үзінді // Әдебиет майданы.-1934.- № 6.-83-95 б.; № 10.-83-98 б. Авт. Майлин Б., Мүсірепов Ғ.
1244. Сағымбай мен Салмақбай: Фельетон //Социалды Қазақстан.-1934.- 15 май.

1245. Сары май: Әңгіме // Қазақ әдебиеті.-1934.-10 январь.
1246. Сауаттандырғыш: Сауатсыздар әліппесі.-Алматы: Қазбасп., 1934.-79 б.
1247. Солтүстік Қазақстанда әдебиет жұмысы ақсап жатыр: Хабар // Қазақ әдебиеті.-1934.-15 сентябрь.
1248. Тайпак ауданы Отан қорғау жұмысын шындап жаңа қолға алды: Хабар // Социалды Қазақстан.-1934.-27 июнь. Қол қойған -Тілші.
1249. Талтаңбайдың тәртібі: Пьеса үзінді //Социалды Қазақстан.-1934.-5 май; Лениншіл жас.-1934.-29 март.
1250. Толық жинақ, 4 томдық.-Қызылорда - Алматы, 1933-1936. Т.3. (1928-1930 жылдары жазылған әңгімелер). - 1934.-186 б.
1251. Үш перделі, 4 суретті пьеса жеке кітап болып шықты. -Алматы: Қазбаспасы, 1934. - 63 б.
1252. Шабуыл: Пьеса // Әдебиет майданы.-1934.- №6.-83-95 б., № 10.-83-98 б.
1253. Шындық ашылса екен: Хабар //Социалды Қазақстан.-1934.-24 июль. Қол қойған - Б.

* * *

1254. Аул Қоныр: Отр. из романа “Дочь казаха”// Сов. лит. Казахстана.-1934.- № 2.-С.3-27.
1255. Верное ружье: Очерк /Пер. З.Кедриной //Лен. смена.-1934.-30 сентября; То же: Пер.А.Шаповалова //Наши достижения.-1934.- № 5.-С.51-65.
1256. Наши джигиты: Либретто к пьесе.-Алма-Ата, 1934.-8 с.
1257. Нужна деловая серьезная критика: Творческие планы писателя // Казахстан. правда.-1934.-12 июня.
1258. Охрана: Рассказ // Сов. лит. Казахстана.-1934.-№ 1.-С.5-16.
1259. Пятнадцать дворов: Повесть // Казахский сб.- М., 1934.-С.13-55.

1935

1260. Алтын сандық: Әңгімелер жинағы.-Алматы, 1935.-312 б.
1261. Аманкелді: Сценарийден үзінді // Социалды Қазақстан.-1935.-15 сентябрь (Авт.: Иванов В., Майлин Б., Мүсірепов Ф.); Сол: 9 суретті драма.-Алматы: ҚКӨБ, 1935.- 104 б. Авт. Бейімбет, Ғабит.
1262. Астық тасудағы кемшілік: Хабар //Социалды Қазақстан.-1935.-2 декабрь. Қол қойған - М.
1263. Аудан өзімен өзі: Мақала // Социалды Қазақстан.-1935.-5 март. Қол қойған - Жолаушы.
1264. Әлди - әлди, әуіп бөпем: Өлең // Қазақ әдебиеті.-1935.-8 март.
1265. Әңгімелер.-М.,1935.Авт.Мүсірепов, Майлин, Жаманқұлов.
1266. Бәйбіше байда - тоқал қайда?: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1935.-30 август.
1267. Берен: Повесть // Кітапта: Қазақстан: Көркем әдебиет жинағы.- Алматы, 1935.-152-178 б.

1268. Болат құстың кеудесінен: Очерк // Социалды Қазақстан.-1935.-10 июнь.
1269. Бұрын: Өлең // Қазақ әдебиеті.-1935.-8 март.
1270. Бір жиылыста // Социалды Қазақстан.-1935.-14 июль. Қол қойған - Б-Т.
1271. Бір түн: Әңгіме // Қазақ әдебиеті.-1935.-8 март.
1272. Директор - сиыр: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1935.-17 август.
1273. Досалыдан бір дастан // Қазақ әдебиеті.-1935.-9 октябрь.
1274. Екінші күн: Әңгіме // Социалды Қазақстан.-1935.-12 июнь.
1275. Жалбыр: Пьеса // Әдебиет майданы.-1935.- № 8.-28-49 б., № 10-11.-10-20 б.
1276. Жәлелдің отауы: Очерк // Социалды Қазақстан.-1935.-10 ноябрь.
1277. Жүрек сырының ұшқыны: Мақала // Социалды Қазақстан.-1935.-3 декабрь.
1278. Кездескендер: Повесть // Ауыл коммунисі.-1935.- № 12.-85-91 б.; 1936.- № 1.-15-19 б.; № 8.-3-10 б.; № 9.-26-31 б.
1279. Кен құшағында: (“Қызыл жалау” романынан үзінді) // Әдебиет майданы.-1935.- № 7.-15-19 б.; № 8.-3-10 б., №9.-26-31 б.
1280. Көркем әдебиет. 5 класс үшін оқулық. - Қызылорда, 1935. Құрастырушылар: С.Сейфуллин, Ө.Тұрманжанов. Мұнда Б.Майлиннің “Сағындық”, “Қанды кек”, “Кемпірдің ертегісі”, “Бөліс”, “Сарала тон” әңгімесі кірген.
1281. Кітапхана жұмысы ескерусіз: Хабар // Социалды Қазақстан.-1935.-17 март.
1282. Қазаққом үндеуінен кейін: Мақала // Социалды Қазақстан.-1935.-12 июнь.
1283. Қазақстан большевиктерінің сүйікті басшысы жолдас Мирзоянға // Қазақ әдебиеті.-1935.-24 декабрь. Ленин ордені тапсырылуына құттықтау.
1284. Қайдар: “Қоңсылар” деген романның үзінді // Қазақ әдебиеті.-1935.-1 ноябрь.
1285. Қалам батыры - Қалмақан: Мақала // Әдебиет майданы.-1935.- №9.-5-7 б.; Ленин туы.-1935.-4 октябрь; Қазақ әдебиеті.-1935.-30 сентябрь; Социалды Қазақстан.-1935.-12 сентябрь.
1286. Қанды кек; Чапай комсомол; Сарала тон: Әңгімелер // Кітапта: Сейфуллаұлы С., Тұрманжанұлы Ө. Көркем әдебиет, 5 класс үшін 2-басылуы.- Алматы, 1935.-12-22,32-53 б.
1287. Қара құдай: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1935.-28 июль. Қол қойған - Мереке.
1288. Қонақ пен қожа: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1935.-30 декабрь. Қол қойған - Мереке.
1289. Қонақ үй: Фельетон ретінде // Социалды Қазақстан.-1935.-12 июль. Қол қойған - Жолаушы.

1290. Қоңсылар: Романның жалғасы // Әдебиет майданы.-1935.- № 1.- 45-55 б.; № 2.-23-30 б.; № 4.-7-12 б.; №12.-14-29 б.; Социалды Қазақстан.-1935.-12 ноябрь.

1291. Қос прокурор, бір судья: Фельетон //Социалды Қазақстан.-1935.-3 август.

1292. Қостанай көшесінде: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1935.-5 август.

1293. Қызықты тұрмыс басталды: Хабар //Социалды Қазақстан.-1935.-16 декабрь.

1294. Қызыл жалау //Әдебиет майданы.-1935.- №7.-21-30 б.; № 8.-3-11 б.; № 9.-26-32 б.

1295. Кітапхана жұмысы ескерусіз: Хабар //Социалды Қазақстан.-1935.-12 сентябрь;

1296. Мағауияның маңында: Очерк // Социалды Қазақстан.-1935.-27 октябрь; Қарағанды пролетариаты.-1935.-7 ноябрь.

1297. Мұғажар тауына шабуыл: Очерк //Социалды Қазақстан.-1935.-24 декабрь. Қол қойған - Мереке.

1298. Мырқымбай: Өлеңдер жинағы //Қазақ әдебиеті.-1935.-3 июль; Алматы: ҚМБ, 1935.-128 б.

1299. Міндет әлі де көп: Мақала //Социалды Қазақстан.-1935.- 16 февраль. Советтік Конституцияның жобасын талқылау. Қол қойған - М.

1300. Оқытушылар: (Жолдан) //Социалды Қазақстан.-1935.-26 июнь.

1301. Оқытушылар өз жұмысына қайтарылды: Мақала // Социалды Қазақстан.-1935.-17 ноябрь. Қол қойған - М.

1302. Өмірдің сәнін енді көрдім: Әңгіме //Социалды Қазақстан.-1935.-2 январь. Қол қойған - М.

1303. Өңім бе, түсім бе: Фельетон //Социалды Қазақстан.-1935.-6 июнь. Қол қойған - Мереке.

1304. Партия жұмысы нашар: Хабар //Социалды Қазақ-стан.-1935.-3 апрель. Қол қойған - Жолаушы.

1305. Пропагандистер мәжілісі болды: Хабар // Социалды Қазақстан.-1935.-26 август. Қол қойған - Б.

1306. Сауат ашу, үлкендер мектебінің оқу кітаптары басылып шықты // Ауыл мұғалімі.-1935.- № 4.-5,6 б.

1307. Сауаттандырғыш: Сауатсыздар әліппесі. 2-басылуы.-Алматы: Қазбасп., 1935-80 б.

1308. Сәлемдемем қорғасын: Өлең //Кітапта: Қызыл әскер өлеңдерінің жинағы.-Алматы: ҚКӘБ, 1935.-4-6 б.

1309. Сұрау: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1935.-12 июль.

1310. Тек тірі болсын: Фельетон //Социалды Қазақстан.-1935.-6 июль. Қол қойған - Мереке.

1311. Ұмытылған термин: Фельетон //Социалды Қазақстан.-1935.-12 декабрь. Қол қойған - Мереке.

1312. Үгітші мен қыз: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1935.-24 август. Қол қойған - Бейімбет.

1313. Үлгілі бастаманы қостау керек: Мақала // Социалды Қазақстан.-1935.-1 февраль. Қол қойған - М.

1314. Фельетоншы прокурор: Фельетон // Социалды Қазақстан.-1935.-17 декабрь. Қол қойған - Мереке.

1315. Хат: Повесть // Социалды Қазақстан.-1935.-28,30 сентябрь, 2,6 октябрь; Қарағанды пролетариаты.-1935.-6,8,9,10,12,16 октябрь.

1316. Шалғы, қайрақ, арба майы керек: Мақала // Социалды Қазақстан.-1935.-4 июль. Қол қойған - М.

1317. Шахты № 17: Очерк // Социалды Қазақстан.-1935.-28 апрель; Ленин туы.-1935.-17 апрель.

1318. Шұға: Жинақ әңгіме және пьеса.-Алматы: Қазбасп., 1935.-80 б.

* * *

1319. Берень: Повесть // Казахстан ХУ.- Алма-Ата - М.,1935.-С.90-117; Казахстан. Лит.-худож. сб. - Алма-Ата-М.,1935.-С.90-117.

1320. Братья: Отр. из неоконченного романа “Консылар” // Казахстан. правда.-1935.-16 декабрь.

1321. Дочь казаха: Отр. из нового романа // Казахстан. правда.—1935.-28 сентября; 28 ноября. То же: Роман /Пер. Гаврилова и Капина.- Алма-Ата-М.: Казиздат, 1935.-111 с.

1322. Коммунистка Раушан: Рассказы // Казахстан. правда.-1935.-7 ноябрь; Алма-Ата - М., 1935.-135 с.

1323. На шахты: Отр. из романа “Красное знамя”// Лит. Казахстан.-1935.- № 3-4.-С.47-54.

1936

1324. Аманкелді: Пьеса /Авт. В.Иванов, Б. Майлин, Ф. Мүсірепов // Социалды Қазақстан.-1936.-15 август; 15 сентябрь.

1325. Бақыт // Социалды Қазақстан.-1936.-7 май.

1326. Бақыт заңы: Конституция туралы мақала // Қазақ әдебиеті.-1936.-25 ноябрь.

1327. Батыр-большевик Аманкелді: Очерк // Әдебиет майданы.-1936.-№7-8.-38-60 б. Қол қойған: Бейімбет, Ғабит. Сол: Авт. Майлин Б., Мүсірепов Ф. // Екпінді құрылыс.-1936.-30 июль; 1,4,6,8,10,17,22 август; 9,10 сентябрь; Қарағанды пролетариаты.-1936.-30 август; Ленин туы.-1936.-15 сентябрь; Социалды жол.-1936.-23 август; 1,2,8,9,10,21 сентябрь; Социалды Қазақстан.-1936.-24, 26, 28,30 июль; 1,3,10,15,16 август; 16 сентябрь;

1328. Біздің жігіттер: Бес перделі пьеса.-Алматы: Қазбасп., 1936.-61 б.

1329. Досқа арналған күй: “Кездескендер” повесінен // Социалды Қазақстан.-1936.-18 апрель; Әдебиет майданы.-1936.-№ 5.-15-21 б.

1330. Елгезер Қондыбаев: Фельетон //Социалды Қазақстан.-1936.-1 февраль. Қол қойған - Бейімбет.

1331. Жалбыр: Повесть//Екпінді.-1936.-30сентябрь; 2,8,10,12,15,16,30 октябрь; 2 ноябрь; Екпінді құрылыс.-1936.- 20-22 сентябрь; 2,3,5,9,27-30 сентябрь; 4,8 октябрь; Социалды жол.-1936.-4,8,17,23,26, 29 сентябрь; 4,8 октябрь.

1332. Кездескендер: Повесть //Ауыл коммунисі.-1936.-№1.-106-111 б.; №3.-73-76 б.

1333. Келіннің кеңсесі: Очерк // Социалды Қазақстан.-1936.-18 январь.

1334. Кешкі демалыста: “Кездескендер” повесінен үзінді //Социалды Қазақстан.-1936.-15 апрель.

1335. Күлегеш жеңгей: Повесть // Сталин жолы.-1936.- №5, 6-11 б.; № 6.-9-12 б.; № 7.-16-20 б.

1336. Қойшы: Өлең // Кітапта: Әлібаев А., Қоңыратбаев Ә. Хрестоматия. Бастауыш мектептің 3-классына арналған.-Алматы, 1936.-36-38 б.

1337. Қойшығара: Повестен үзінді // Екпінді құрылыс.-1936.-14 апрель.

1338. Қолға түскен хат: “Кездескендер” повесінен үзінді //Социалды Қазақстан.-1936.-2 апрель.

1339. Қоңсылар: Романның жалғасы // Әдебиет майданы.-1936.-№ 1.-45-55 б.; № 2.-23-36 б.; №4.-7-11 б.

1340. Қырманда: Повесть.-Алматы-Қызылорда: Қазмем-көркем-әдеббас, 1936.

1341. Ленин туралы: Очерк // Әдебиет майданы.-1936.- №1.-5-6 б.

1342. Ленин шәкірті // Әдебиет майданы.-1936.- № 1.-5-7 б.

1343. Маржан: Поэмалар.-Алматы: ҚКӨБ, 1936.-200 б.

1344. Өртелген қағаз: “Кездескендер” повесінен үзінді //Социалды Қазақстан.-1936.-14 апрель.

1345. Сарала тон: Әңгіме // Әлібаев А., Қоңыратбаев Ә. Хрестоматия. Бастауыш мектептің 3-кл. арн.-Алматы, 1936.-46-60 б.

1346. Сауаттандырғыш: Сауатсыздар әліппесі. 3-ші басы-луы.-Алматы: Қазбасп., 1936.-80 б. Тақырып. Алд. Авт. Бейімбет, Ғабит, Әміржан.

1347. Сәкенге // Социалды Қазақстан.-1936.-12 июль; Қазақ әдебиеті.-1936.-12 июль. С.Сейфуллинді 20 жылдық юбилейімен құттықтауы.

1348. Секретарь: Мақала // Пионер.-1936.-5 июль; 9 август.

1349. Толық жинақ. 4 томдық.-Алматы-Қызылорда, 1933-1936. Төртінші том: Пьесалар. 1936.-280 б.

1350. Хат қайда: “Кездескендер” повесінен үзінді // Социалды Қазақстан.-1936.-17 апрель.

* * *

1351. Амангельды-казахского народа батыр: Отр. из пьесы // Лит. газ.-1936.-6 ноября.

1352. Берень: Отр. из рассказа // Актюбинская правда.-1936.-12 января.

1353. Жалбыр: Текст пьесы // Казахстан. правда.-1936.-8,10,14,18,30 октябрь.

1354. Жусип и Дуйсекен: Отр. из повести “На току” // Казахстан. правда.-1936.-29 июня.

1355. Иванов В., Майлин Б., Мусрепов Г. Амангельды: Гл. из пьесы для кино “Амангельды - казахского народа батыр” // Лит. газ.-1936.-6 ноября.

1356. Майлин Б. и Мусрепов Г. Народный батыр Амангельды /Пер. М. Воронцов // Прикаспийская правда.-1936.-8,22,24,26,30 сентября; 3,9 октября, Соц. Караганда.-1936.-14,16,17 сентября.

1357. На току: Повесть /Пер. К. Алтайский // Лит. Казахстан.-1936.-№ 3.-С.53-7; То же: Повести и рассказы /Пер. М.Юфит.-Алма-Ата, 1958.-516 с.

1358. Народный батыр Амангельды: Отр. /Пер. М. Воронцов // Казахстан. правда.-1936.-29 августа; 12, 15, 18, 23 сентября, 18, 23 октября; Прииртышская правда.-1936.-8 сентября; Прикаспийская правда.-1936.-8,24,26 сентября, 3,9 октября; Соц. Караганда.-1936.-14,16,17 сентября.

1359. На шахты: Отр. из романа “Красное знамя” // Соц. Караганда.-1936.-4 сентября.

1360. Небесный конь муллы Алиша: Рассказ // Актю-бинская правда.-1936.-14 мая.

1361. Сакену Сейфуллину // Лит. Казахстан.-1936.- № 3.-С.2. Приветствие в честь 20-летия литературной деятельности писателя.

1937

1362. Байшұбар: Балаларға арналған өлең.-Алматы: ҚКӘБ, 1937.-9 б.

1363. Горькийге: Өлең // Қазақ әдебиеті.-1937.-30 июнь. Қол қойған.-Б.

1364. Жалбыр: 4 перделі, 8 картиналы, музыкалы пьеса.- Алматы: ҚМӘБ, 1937.-69 б.

1365. Жаңадан театр мастерлері келді: Хабар // Қазақ әдебиеті.-1937.-30 сентябрь.

1366. Островский Н. Дауылда туғандар: Роман /Аударған Б. Майлин // Лениншіл жас.-1937.- 3,5,10,11,20,22,26,27,29, 30 июнь; 3,28,29 август; 3,4,9,10,11,12,14,15,17,18,20,26 сентябрь.

1367. Островский Н. Дауыл туғызғандар: Романның бірінші тарауы /Аударған Б. Майлыұлы // Әдебиет майданы.-1937.-№ 5.-16-24 б.

1368. Өтірікке бәйге: Поэма.- Алматы: ҚМҚӘБ, 1937.-11 б.

1369. Сарысу басшыларының сезікті істері: Мақала // Социалды Қазақстан.-1937.-23 август.

* * *

1370. Амангельды - казахского народа батыр: Отрывки из пьесы // Ленинское знамя.-1937.-10 апреля.

1371. “Батыр Амангельды”: Отрывок // Соц. Алма-Ата.-1937.-10 января: Отр. под заглавием “Февраль в Тургае”.

1372. Жалбыр: Музыкальная пьеса в 4-х действиях 8 карт.-Алма-Ата: Каз. гос. оперный театр, 1937.-28 марта; Отр. “Батыр Амангельды” // Соц. Алма-Ата. 1937.11 марта.

1373. Иванов В., Майлин Б. и Мусрепов Г. Амангельды: Киноповесть // Лен. знамя.-1937.-10 апреля.

1374. Народный батыр Амангельды: Киноповесть /Пер. М. Воронцов // Лит. Казахстан.-1937.- № 1.-С.1-18; Новый мир.-1937.- № 11.

1957

1375. Ағаш атқа, жіп құйысқан: (Сызақ әңгіме) // Лениншіл жас.-1957.- 25 сентябрь.

1376. Әміржанның әңгімесі // Жұлдыз.-1957.- № 8.-3-31 б.

1377. Кедейге: Өлең // Лениншіл жас.-1957.-25 сентябрь.

1378. Коллективтің жырын айт.- Әйт шу... ала атым: Өлеңдер // Қазақ әдебиеті.-1957.-17 май.

1379. “Қайнаға” өтірік айтады: Әңгіме // Қазақстан әйелдері.-1957.- № 7.-12,13 б.

1380. Құбақан: Өлең // Лениншіл жас.-1957.-25 сентябрь.

1381. Құр жылама!: Өлең // Кітапта: Ленин туралы өлеңдер.- Алматы, 1957.-36-37 б.

1382. Қызыл әскердің үйі: Әңгіме // Социалистік Қазақстан.-1957.-31 май.

1383. Ленин мектебі.- Сахарда.- Арыстанбайдың Мұқышы: Әңгімелер // Қазақ әдебиеті.-1957.-17 май.

1384. Өнеге: Өлең // Ара.-1957.- № 7.- 3 б.

1385. Шұғаның белгісі: Повесть // Қазақ әдебиеті.-1957.-17,24,31 май.

* * *

1386. Пятнадцать дворов: Повесть // Сов.Казахстан.-1957.- № 10.-С.22-49.

1958

1387. Арыстанбайдың Мұқышы: Әңгіме // Коммунизм жолы.-1958.-3 январь.

1388. Коллективтің жырын айт; Ұлы күш-ұлы тілек; Әйт, шу... ала атым: Өлеңдер // Коммунизм жолы.-1958.-23 январь.

1389. Қадыр түнгі керемет: Әңгіме // Лениншіл жас.-1958.-28 август.

1390. Өтірікке бәйге: Поэма // Пионер.-1958.- № 5.-12-13 б.

1391. Таңдамалы шығармалар: Өлеңдер. Поэмалар. Әңгімелер /Кіріспе мақала Қ. Жармағамбетовтікі. - Алматы: ҚМКӘБ, 1958.-716 б.

1392. Іскер, байсалды сын керек: Мақала // Қазақ әдебиеті.-1958.-23 май.

* * *

1393. Гроза в степи; Горе бедняка; Письмо отца; Награда за вранье: Стихи // Ленинский путь.-1958.-14 сентября.

1394. Дай руку, Мырқымбай! /Пер. с каз. М. Законов // Дружба народов.-1958.- № 11.-С.229-230; Антология казахской поэзии.-М., 1958.-С.400-409.

1395. Коммунистка Раушан /Пер. М.Юфит // Казахские рассказы.-Алма-Ата, 1958.-С.16-37.

1396. Мырқымбай; Премия за вранье: Сказка; Эй-эй, вперед, мой пегий конек!; Проказник; Дождливый день; Дай руку, Мырқымбай!: Стихи // Антология казахской поэзии.-М., 1958.С. 400-410.

1397. Не пахал, не сеял бай; Юноша учится!; У Мырқымбая есть земля: Отр. из поэмы “Раздел” // Ленинская смена.-1958.- 9 января.

1398. О Мырқымбае, прогнавшем баев /Пер. с каз. М. Законов. - Алма-Ата: Казгослитиздат, 1958.-96 с.

1399. Памятник Шуги /Пер. с каз. яз. М. Юфит // Казахские рассказы. - Алма-Ата, 1958.-С.5-15.

1400. Повести и рассказы /Пер. с каз. яз. М. Юфит. -Алма-Ата: Казгослитиздат, 1958.-315 с.

1401. У Мырқымбая есть земля!; Эй, Мырқымбай!; “Велит история сама...” // Казахстан. правда.-1958.- 25 мая.

1959

1402. Бай шұбар: Поэма //Балдырған.- 1959. № 6: -14-15 б. - Алматы: ҚМКӘБ,-1959.-28 б.: суретті.

1403. Мен қалай жаздым: Мақала // Қазақ әдебиеті.-1959.-9 октябрь; Есіл правдасы.-1959.-18 октябрь.

1960

1404. Айранбай: Әңгіме // Еңбек туы.-1960.-4 январь. Қол қойған “Малай”.

1405. Ашық хат //Кітапта: Мұқанов С. Өсу жолдарымыз: Мақалалар.-Алматы, 1960.-124-130 б. Қазақстан пролетариат жазушыларының барлық секцияларына, жеке мүшелеріне және жалпы пролетариат әдебиетіне ат салысатын жолдастарға. Қол қойған: Мұқанұлы С., Майлыұлы Б., Жансүгірұлы І.

1406. Коллективтің жырын айт: Өлең // Жұлдыз.-1960.- № 11.-44 б.

1407. Ленин мектебі: Әңгіме // Ленин туы.-1960.-28 февраль; Ленин жолы.-1960.-4 март.

1408. Раушан-коммунист: Повесть // Социалистік жол.-1960.-27-29 май; 3-5,7,8 июнь.

1409. Шығармалар: 6 томдық. - Алматы: ҚМКӘБ, 1960-1964. Т.1. Өлеңдер. – 1960. - 427 б.Т.2. Өлеңдер.- 1960.- 284 б. Т.3. Повестер мен әңгімелер. – 1962. – 391 б. Т.4. Повестер мен әңгімелер.-1962.-400 б. Т.5. Роман және әңгімелер. – 1963.- 452 б. Т.6. Пьесалары. – 1964.- 427 б.

* * *

1410. Кубакан; Наставление: Стихи / Пер. с каз. И. Законов // Сатира и юмор.-М., 1959.-С.9-10.-С.9-10, 13.

1411. Повести / Пер. с каз. М. Юфит.-М.: Сов. писатель, 1960.-486 с.

1961

1412. Азамат Азаматыч: Роман. - Алматы: Қазақстан, 1961.-199 б.; ҚМКӘБ, 1961.-200 б.

1413. Көк сиыр: Өлең // Кәрібаев Ш. (Құраст.) Әдебиет оқу кітабы. 5-класқа арналған.- Алматы, 1961.-90-91 б.

1414. Он бес үй: Әңгіме // Кәрібаев Ш. (Құраст.) Әдебиет оқу кітабы. 7-класқа арналған.- Алматы, 1961.-86-109 б.

1415. Бізалы: Өлең // Коммунизм жолы.-1961.-16 июль.

* * *

1962

1416. Барабан.-Ыбыраймыз...Ыбыраймын: Өлеңдер // Ахметов Ш., Аманов Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 6-класқа арналған.- Алматы, 1962.-151-177 б.

1417. Берен: Повесть // Ахметов Ш., Аманов Ш. (Құраст.) Әдебиеттік оқу кітабы. 6-класқа арналған.- Алматы, 1962.-151-177 б.

1418. Көкала бие; Тұрт шайтан, тұрт!; Тірі өгіз терісі - төрт жарым сом; "Қортанбай деген дерт екен"; Қаудыр тон // Фельетондар: Жинақ.- Алматы: ҚМБ, 1962.-90-91 б.

1419. Он бес үй: Әңгіме // Кәрібаев Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 7 кл. арналған.-Алматы, 1962.-86-109 б. Шығармалар. 6 томдық.-Алматы: ҚМКӘБ, 1960-1964. 3 том. Повестері мен әңгімелері. 1962. - 392 б. 4 том. Повесть, әңгімелер. 1962.- 400 б.

* * *

1420. Айранбай: Рассказ /Пер. Р. Файзи // Шарк юлдузи (Ташкент), 1962. - № 4.-С.8-14. На узб. яз.

1963

1421. Барабан; Ыбыраймыз...Ыбыраймын: Өлеңдер // Ахметов Ш., Аманов Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 6-класқа арналған.-Алматы: ҚМОПБ, 1963.-171-173 б.

1422. Берен: Повесть // Ахметов Ш., Аманов Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 6-класқа арналған. - Алматы, 1963. - 203 б.

1423. Көк сиыр: Өлең // Кәрібаев Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 5 кл. арналған. - Алматы, 1963.-85-86 б.

1424. Он бес үй: Өңгіме // Кәрібаев Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 7 кл. арналған.-Алматы, 1963.-86-109 б.

1425. Салқамбай тоба қылды.-Жәке.-Сахарда: Фельетондар // Бұл кім өзі / Құраст. Т. Қожакеев.- Алматы, 1963.-263-271 б.

1426. Шығармалар. 6 томдық. - Алматы: ҚМКӘБ, 1960-1964. 5 том / Құраст. Қ. Жармағамбетов және С. Ордалиев.-1963.-452 б.

* * *

1427. Охрана: Рассказ.-Ашхабад.-1964.-№ 6.-С.12-30.

1428. Сейчас: Стихи/Пер. М. Искандари//Маориф ва маданият (Душанбе).-1963.-15 октябрь. На тадж. яз.

1964

1429. Әміржанның әңгімесі // Хасенов М., Ақшолақов Т., Қойбағарова Р. Қазақ әдебиеті, 8-кл. арн.: Оқулық хрестоматия. - Алматы, 1964.-247-284 б.

1430. Көк сиыр: Өлең // Кәрібаев Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 5 кл. арн.-Алматы, 1964.-85-86 б.

1431. Құлтай-болыс: Өңгіме // Қазақстан әйелдері.-1964.- № 11.-12-13 б.

1432. Шығармалар. 6-томдық. - Алматы: ҚМКӘБ, 1960-1964.

* * *

1433. Берень. Повести /Пер. с каз. М. Юфит.- Алма-Ата: Казгосиздат, 1964.-384 с.

1965

1434. Ақырзаман: Өлең // Ара.-1965.- № 10.-7 б.

1435. Әйт, шу... ала атым: Өлең // Тың өлкесі.-1965.-19 ноябрь.

1436. Әкесінен хат; Құр жылама; Құтты болсын мейрамың; Гүлденсе ауыл гүлденеміз бәріміз: Өлеңдер // Коммунизм туы.-1965.-19 ноябрь.

1437. Әміржанның әңгімесі // Хасенов М., Ақшолақов Т., Қойбағарова Р. //Қазақ әдебиеті,8кл. арналған оқулық-хрестоматия.- Алматы,1965.-247-284 б.

1438. Бейімбет өлеңдерінен // Қазақстан мектебі.-1965.- № 7.-73 б.

1439. Бейімбеттің үш хаты // Қазақстан мұғалімі.-1965.- 18 ноябрь. Илияс Жансүгіровке жазған хаты.

1440. Бейімбеттің Илиясқа жазған хаттары // Қазақ әдебиеті.-1965.-19 ноябрь.

1441. Екі оқушыға жауабым // Социалистік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь.

1442. Жалбыр: Повестіден үзінді // Тың өлкесі.-1965.-7-9,12,17,19 октябрь.

1443. Желбіресін май туың: Өлең // Ленин жолы.-1965.-1 май.

1444. Кедей теңдігі: Өңгіме // Ертіс.-1965.-14 июль.

1445. Коллективтің жырын айт! Құр жылама: Өлеңдер // Орал өңірі. - 1965.- 13 июль.

1446. Көк сиыр: Өлең // Кәрібаев Ш. (Құраст.). Әдебиеттік оқу кітабы. 5 кл. арналған.-Алматы, 1965.-85-86 б.

1447. Күз келсе: Өлең // Қазақстан мұғалімі.-1965.-11 ноябрь.

1448. Қатын: Өлең // Лениншіл жас.-1965.-1 январь.

1449.Қоңсылар: Романнан үзінді // Тың өлкесі.-1965.-9 июль.

1450.Құр жылама: Өлең // Қазақ әдебиеті.-1965.-9 июль.

1451.Құтты болсын мейрамың!; Гүлденсе ауыл, гүлденеміз бәріміз; Қырда: Өлендер // Коммунизм туы.-1965.-19 ноябрь.

1452. Ленин мектебі: Әңгіме // Жетісу.-1965.-19 ноябрь; Балдырған.-1965.-№ 6.-4-6 б.

1453. Мырқымбай: Өлең // Еңбек туы.-1965.-21 ноябрь. Қазақстанның он жылдық тойына арналған.

1454.Раушан-коммунист: Повесть (Қысқартылып алынған) // Дауылбаев Ф. Қазақ әдебиеті, 10 кл. арналған. Хрестоматия.-Алматы: Жазушы, 1965.-163-197 б.; Повесть.-Алматы: Жазушы, 1965.-58 б.: суретті.

1455. Сахарда: Әңгіме // Социалистік Қазақстан.-1965.-19 ноябрь. Қол қойған -Малай.

1456. Сәкен!: Хат // Лениншіл жас.-1965.-18 ноябрь. Сәкеннің творчествосының 20 жылдығын құттықтап жазған хаты.

1457. Сенің зарың зарлайтыным; Өмірге: Өлең // Қазақстан мектебі.-1965.-№ 7.-73 б.

1458. Съезд; Кедей; Құтты болсын мейрамың; Кедейге; Мырқымбай; Бүгін: Өлендер // Дауылбаев Ф. (Құраст.) // Қазақ әдебиеті, 10 - кл. арналған хрестоматия.- Алматы, 1965.-139-145 б.

1459. Хаттарда Бейімбеттің бейнесі бар // Лениншіл жас.-1965.-18 ноябрь. Ілиясқа, Сәкенге жазған хаттары.

1460. Шұғаның белгісі: Повесть. - Алматы: Жазушы, 1965.-88 б.; Қысқартылып алынған // Дауылбаев Ф. (Құраст.); // Қазақ совет әдебиетінен факультативтік хрестоматия (10-кл. арналған).- Алматы, 1985.-28-44 б.

1461. Ілиясқа жазған хаттары // Жетісу.-1965.-19 ноябрь.

* * *

1462. Айранбай: Рассказ // Заря труда.- 1965.-№ 12.- С. 20-21.

1463. Голос поэта /Пер. с каз. В.Савельев // Целинный край.-1965.-1 сентября.

1464. Как я начал писать //Огни Алатау.-1965.-2 ноября.

1465. Коммунистка Раушан: Отр. из повести // Сильченко М.С. Казахская литература.-Алма-Ата.-1965.-С.61-65.

1466. Подлые; Аул: Стихи /Пер. с каз. В.Савельев // Лен. смена.-1965.-10 июля; Лен. путь.-1965.-21 ноября

1467. Премия за вранье: Сказка // Лен. путь.-1965.-19 сентября.

1468. С праздником!: Стихи /Пер. с каз. В. Соловьев // Целинный край.-1965.-9 июля.

1469. Сыр-бор разгорелся из-за седой коровы Дайрабая: Рассказ / Пер. с каз. Е.Букин // Лен. путь.-1965.-11 июля.

1470. У подножия Кок-Терека: Отр. из рассказа // Лен. смена.-1965.-21 ноября.

1471. Школа Ленина: Рассказ // Казахстан. правда.-1965.-6 ноября.

1966

1472. Азамат Азаматыч: Повесть.-Алматы: Казмем-көркем-әдеббас, 1966.-200 б.

1971

1473. Кемпірдің ертегісі /Мектеп жасына дейінгі балалар үшін.-Алматы: Жазушы, 1971.-24 б.: сур.

1972

1474. Повестер мен әңгімелері. X класс оқушыларына арналған / Құраст.: З. Бейсенбаев.- Алматы: Мектеп, 1972.-148 б.: портр.

1973

1475. Өртен: Өлең // Қазақ әдебиеті.-1973.-15 июнь.

1476. Первые уроки: Рассказ // Мұғалымдер газетасы.-1973.-10 марта. На кирг. яз.

1974

1477. Шұғаның белгісі: Повестер мен әңгімелер.-Алматы: Жазушы, 1974.-605 б.

1478. Поездка: Гл. из повести "Коммунистка Раушан"//Казахстан. правда.-1974.-1 дек.

1975

1479. Махаббат //Дүйсенов Ғ. Туған өлке.-Алма-Ата: Жазушы,1975. 48 б.

1976

1480. Атылмаған оқ: Повесть //Жұлдыз.-1976.- № 6.-8-91 б. Архивтен тауып әзірлеген - С.Ордалиев.

1481. Ленин мектебі: Әңгімелері .- Алматы: Жалын, 1976.-16 б.

1977

1482. Құсайын Құлбеков: Повесть //Жалын.-1977.-106-121 б. Архивтен тауып әзірлеген - С.Ордалиев.

1483. Таңдамалы: Повестер және әңгімелер.-Алматы: Жазушы, 1977.-543 б.: портр.

1484. Накайил әр /Тәржиманлар: Қ. Тохтэмовә, А.Рози.-Алмута: Жазушы, 1977.-187 б. На уйгурском яз.

1979

1485. Қызыл жалау: Роман, повесть, әңгіме, пьеса, фельетон, очерктер.- Алматы: Жазушы, 1979.-383 б. Архивтен тауып әзірлеген - С.Ордалиев.

1980

1486. Күлшара жеңгей: Өлең // Қазақ әдебиеті.-1980.-29 август.

1487. Раушан коммунист: Повесть мен әңгімелері.-Алматы: Мектеп, 1980.-56 б.: портр.

1981

1488. Шұғаның белгісі: Повесть және әңгімелер /Суретші А. Әбдесбаев.- Алматы: Жалын, 1981.-191 б.: сур. Орта мектептің оқушыларына арналған.

* * *

1489. Рыжая полосатая шуба: Повести и рассказы /Пер. с каз. Г. Бельгера и Ю. Домбровского; Предисл. М. Каратаева; Худож. М.Искаков.-Алматы: Жазушы, 1981.-400 с.: портр.: ил.

1982

1490. Кемпірдің ертегісі (16 жылдың қанды оқиғасынан бір сурет): Поэма /Суретші М. Алин.-Алматы: Жалын, 1982.-16 б.

1984

1491. Байдың көші: Өлең // Ленин жолы.-1984.-15 ноябрь.

1492. Жалбыр: Повестен үзінді //Коммунизм таңы.-1984.-16 июнь.

1493. Желдібай Жындыбаев: Әңгіме // Мәдениет және тұрмыс.-1984.-№ 11.-9 б.

1494. Қарағанды: Очерк // Орталық Қазақстан.-1984.-16,18,21,23 февраль.

1495. Ұлы күн: Өлең // Коммунистік жол.-1984.-2 ноябрь.

* * *

1496. Битва займется - меня там ищите!: Статьи и заметки // Лен. путь.-1984.-9 июня.

1497. Рыжая полосатая шуба: Повести и роман /Пер. с каз. Г. Бельгера и Ю. Домбровского; Предисл. М. Каратаева; Худож. М. Искаков.- Алма-Ата: Жазушы, 1984.-400 с.: 5 л. ил.

1985

1498. Бейімбет Майлин творчествосындағы реализм және жаңашылдық дәстүрі: (Ордалиев С. Арнаулы курс программасы. С.М. Киров атындағы мем. ун-ты.-Алматы: КазГУ, 1985.-18 б.

1499. Түйебай: Әңгімелер /Суретші Н.Нұрмұханбетов.- Алматы: Жалын, 1985.-27 б.

1500. Дай руку, Мыркымбай!: Стихи. Для детей мл. школ. возраста /Пер. с каз. И. Байзаков; Худож. Н.Бубэ.–Алма-Ата: Жалын, 1985.-5 с.; цв. ил.

1986

1501. Бес томдық шығармалар жинағы: /Қаз ССР Ғыл. акад. М.О.Әуезов атындағы Әдеб. және өнер ин-ты; Алғы сөзі Б. Наурызбаевтікі; Ғылыми түсініктерін жазып томды баспаға әзірлегендер Б. Наурызбаев ж.б.-Алматы: Жазушы, 1986. Т.1.Өлеңдер, поэмалар.-1986.-344 б.: портр., түсініктер.-343 б. Т.2. Пьесалар.- 1987. –381 б.Т.3. Роман және повестер. 1998.-355 б. Т.4. Әңгімелер, романнан үзінді, повесть, сценарий.-1988.-413 б. Т.5. Повестер мен әңгімелер. - 1988. - 435 б.Тәй, тәй: Өлеңдер мен ертегілер. - Алматы, 1986.

1502. Тәй, тәй: Өлеңдер мен ертегілер.-Алматы. 1986.

1503. Түйебай: Тәй, тәй:Өлеңдер мен ертегілер.-Алматы,1986.

1987

1504. Кеңес ағасы Кәмила: Әңгіме // Мәдениет және тұрмыс.-1987.-11,18-19 б.

1505. Сары май: Әңгіме // Қазақ әдебиеті.-1987.-24 июль.

1506. Шығармалар жинағы: Бес томдық (Қаз ССР Ғыл. акад. М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер ин-ты. - Алматы: Жазушы. Т.1. Пьесалар /Ғыл. түсініктерін жазып томды баспаға әзірлегендер: М. Атымов ж.б.-1987.-352 б.: портр. Т.3. Повестер мен әңгімелер.

1988

1507. Шығармалар: Бес томдық. Т.4. Әңгімелер, романнан үзінді, повесть, сценарий. 1988 /Жауапты шығарушы М.Атымов.

1990

1508. Әйт, шу, ала атым: Өлеңдер / Суреттерін салған А. Дүзелханов.- Алматы: Жалын, 1990.-14 б.: сур. Мектеп жасына дейінгі балалар үшін.

1991

1509. Өмір іздері / Құраст. Қ. Батпенев.- Алматы: Қайнар, 1991.-576 б.

1510. Хадишаның әні: “Құрбыжан, сөзің алтын, тілің майда” (Либретто Б. Майлиннің; Муз. Е. Брусиловскийдің) // Гэкку: К. Байсейітованың репертуарынан әндер, романстар және ариялар /Құраст. К.И. Бабошко.- Алматы: Өнер, 1991.-126 б.

1994

1511. Айымқұл; Тірі өгіздің терісі –төрт жарым сом; Тұрт, шайтан тұрт!: Әңгімелер /Әзірлеген С. Байменшин // Қостанай таңы.-1994.-5 тамыз.

1512. Алашқа айбын болған арыстар // Халық кеңесі.-1994.-14 желтоқсан.
Т. Рысқұловтың, С.Сейфуллиннің, І. Жансүгіровтің, Б. Майлиннің,
С. Қожановтың 100 жылдықтарына орай.

1513. Ел сыры: Повестер, әңгімелер, өлеңдер, фельетондар /Құрастырып
әзірлеген С.Ордалиев.-Алматы: Жазушы, 1994.-352 б.

1514. Жалбыр: Повесть // Жалын.-1994.-№ 1-2.- 6-52 б.

1515. Жалтыр көздің басында: Әңгіме /Дайындаған С. Байменшин //
Қостанай таңы.-1994.-15 ақпан.

1516. Жауыз кім?; Ыбыраймыз, Ыбыраймын; Ажар; Көзілдірік; Ей,
Мырқымбай; Күнікей: Өлеңдер // Дидар.-1994.-6 тамыз.

1517. Кен құшағында: Өлең // Өркениет.- 1994.-15 қазан.

1518. Көкала бие; Қаудыр тон: Әңгімелер //Торғай таңы.-1994.-29
қыркүйек.

1519. Қара сұр келін: Әңгіме. “Алыптарды аралағанда”, атты кітабынан
алып дайындаған С. Байменшин // Қазақстан әйелдері.-1994.- № 9.-13 б.

1520. Қатын: Сықақ өлең //Өркениет.-1994.-15 қазан.

1521. “Қортанбай деген дерт екен”: Әңгіме //Өркениет.-1994.-15 қазан.

1522. Қырман үстінде: Әңгіме /Әзірлеген С.Байменшин // Қостанай
таңы.-1994.-9 сәуір.

1523. Не жаздым, құдай?: Өлең (“Бірлік туы” газ., 1918 ж.)// Өркениет.-
1994.-15 қазан.

1524. Олай емес “Казахский язык”; Тірі өгіздің терісі – төрт жарым
сом; Түрт, шайтан, түрт! //Сарыарқа.-1994.-11 қараша.

1525. Тұңғыш құрбан (Белгісіз шығармаларының жинағы) /Құраст.
және алғы сөзі мен түсіндірмелерін жазған С.Байменшин.-Алматы: Рауан,
1994.-254 б.

1526. Тірі өгіздің терісі - төрт жарым сом; Түрт, шайтан, түрт! //Сарыарқа.-
1994.-11 қараша.

1995

1527. Естай аулы: Әңгіме //Ақ желкен.-1995.- № 11-12.-14-15 б.

1528. Жұмбақ //Айқап.-1995.-217 б. Журналдың 10-санындағы
Б.Ержановтың жұмбағының шешуі.

1529. Көңіліме! Өлең //Айқап.-1995.-237 б.

1530. Қостанай уезі, Дамбар болысы: Хабар //Айқап.-1995.-140-141 б.

1531. Мұқыл сиыр, қызыл бұзау: Әңгіме /Әзірлеген С. Байменшин //
Атырау.-1995.-26 желтоқсан.

1532. Октябрьдің жеңісі: Әңгіме /Әзірлеген С. Байменшин // Атырау.-
1995.-28 желтоқсан.

1533. Олай емес, “Казахский язык!”//Алматы ақшамы.-1995.-4
қыркүйек.

1534. Салқамбай тоба қылды; Пүртеке; Баймолда; Оңай олжа; Сен
де солай ма едің?; Жол үстінде: Әңгімелер //Жұлдыз.-1995.- № 1.- 123-144 б.

1996

1535. Жақсылықтың ауылы: Б.Майлиннің белгісіз шығармалары /Әзірлеген С.Байменшин // Атырау.-1996.-6 қаң тар.
1536. Наздан ару: Өлең // Парасат.-1996.-№ 11.-21 б.
1537. Наурыз тілегі: Өлең // Қазақстан мектебі.-1996.-№3.-152-155 б.

1998

1538. “Айқап” ойларыңызда бар ма?: Мақала // Қазақ.-1998.-118 б.
1539. Алашордаға: Өлең // Қазақ.- 1998.-430 б.
1540. Байлыққа. Өлең // Қазақ.-1998.-201 б.
1541. Дамбар елінің шаруасы // Қазақ.-1998.-223 б.
1542. Жазғы қыбыр // Қазақ.-1998.-195 б. Бұл өлең Б.Майлиннің “Шығармалар” жинағында “Жазғы қалып” деп басылған. Жаз бейнесі, қазақ елінің халі суреттелген.
1543. Жырып жегендер.-Мәдениет мұралар.-Бекбергел мектебі.-Бір адамға // Қазақтың тәлімдік ой-пікір антологиясы. Т.2 /Құраст. Қ.Жарықбаев, С. Қалиев.-Алматы, 1998.-179-181 б.
1544. “Қысқа болса да хат жазып тұр...”// Қазақ әдебиеті.-1998.-24 ақпан .- 8-9 б. Жансүгіровке жазған хаты.
1545. Наурыз тілегі: Өлең // Заң газеті.-1998.-18 наурыз.
1546. Штат // Қазақ.-1998.-213 б.

1999

1547. Рассказы казахских писателей: Сб. /Пер. с каз.; Сост. и предисл. З. Серикалиева; Худож. Е.П. Кудинов.- Алматы: Казахстан, 1999.-335 с.: ил. Авт.: С.Сейфуллин, М. Ауэзов, Б.Майлин, С.Муканов, И.Джансугуров, Г. Мусрепов, Т.Ахтанов и др.

2003

1548. Жуандар қайтеді.-Жалшы, малайлар орналастырылсын, құлақ, мұрын бітімі; Ұрысы күшті болса, несі өледі, шала арбекер, Үлестірілген малдар туралы қылмысты саналған адамдардың жауаптары //Түркістан.-2003.-18 желтоқсан. Архивтен іздеп, құрастырып әзірлеген - Т.Бейісқұлов.
1549. Күлегеш жеңгей: Повесть // Қазақ әдебиеті.-2003.-4 сәуір, 23 мамыр. Архивтен тауып әзірлеген - С.Байменше,Т.Бейісқұлов.
1550. Қашқан келіншек: Поэма // Қазақстан әйелдері.-2003.- № 3. Архивтен тауып әзірлеген - С.Байменше.
1551. Романовтардың соңғы күндері: үзінді. Р.Быковтың кітабын 1932 ж. аударып шығарған Б.Майлин // Егеменді Қазақстан.-2003.-25 маусым.

1553. Съезде; Мал; Байлыққа; Штат; Тарт қолынды; Шу-шу, ж.б. фельетондары // Қожанасыр газеті.-2003.- № 3. Архивтен алып әзірлеген - Т.Бейісқұлов.

2004

1554. Өңгіме Балтабайдан шықты; Қарақол: Очерктер // Қазақ әдебиеті.-2004.- 3 қыркүйек / Әзірлеген Т.Бейісқұлов.

1555. Өртес; Шаруа тойы; Бұл қай ыстатиа?; Жер кімдікі: Очерк, мақалалары // Түркістан.-2004.-1 қаңтар /Архив бойынша әзірлеген Т.Бейісқұлов.

1556. Көптомдық шығармалар жинағы.-Алматы, 2004. /Алғы сөзін жазған З.Қабдолов. Т.1. Өңгімелер. 398 б.; Т.2. Өңгімелер, поэмалар.-454 б.; Т.3. Өлеңдер.-487 б. /Құрастырушылар: Байменше С., Бейісқұлов Т.

1557. Мен қалай жаздым. XX ғасырдың отызыншы жыл-дарында “Жаңа әдебиет” журналында “Кім қалай жазған” айдары бойынша берілген // Ақиқат.-2004.- № 6 / Әзірлеген Т.Бейісқұлов.

1558. Оспан Олжабаев. Повесть // Азат.-2004.-15,22,29 қыркүйек / Архивтен тауып әзірлеген Т.Бейісқұлов.

1559. Төраға: Фельетон // Қазақ әдебиеті.-2004.- 8-14 қазан. Б.Майлин І.Жансүгіровке жазғн хаттары. 18 хаты Орталық архивтің І.Жансүгіров қорында сақталған // Жетісу.-2004.-12 маусым. Архивтен тауып әзірлеген Т.Бейісқұлов.

2005

1560. Көптомдық шығармалары жинағы.-Алматы: Қазығұрт басп., 2004. Т.4. Пьесалары.-2005.-318 б. Т.5. Сценарий. Повестер.-2005.-430 б. /Құрастырған және алғы сөзін жазған - Т.Бейісқұлов.

2006

1561. Мұсадан хат келді; Олай емес “Казахский язык” /Пер. Рақымбайдың мақаласы: Фельетондар //Қазақ әдебиеті.-2006.-13 қаңтар.

**БЕЙІМБЕТ МАЙЛИННІҢ ЕҢБЕКТЕРІНІҢ
ӘЛПБИЛІК КӨРСЕТКІШІ**

**АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
БЕЙМБЕТА МАЙЛИНА**

- Абдолла төре - 382
Агенттеріміздің есіне саламыз - 101
Ағартушылар Одағының съезіне даярланыңдар - 907
Ағартушылар ұйымының қазақстандық бірінші жалпы съезі - 230
Ағаш атқа, жіп құйысқан - 1375
Ағаш қараушыларының ісі жолды ма, жолсыз ба? - 383
Ағашты сақтандар - 102
Адамды ашыңқырап жіберді - 231
Адаспасбыз -23
Ажар - 232
Азамат Азаматыч – 1213, 1412, 1472
Азат әйел - 384
Азат болысында - 569
Ай жарымдық курске бес бастық - 908
“Айқап” ойларыңызда бар ма? – 9, 1538
Айнажанның соры ғой - 385
Айранбай – 56, 759, 1404, 1420, 1462
Айт күндері - 47
Айтқа кедейлер қалай қарайды - 103
Айымкүл – 386
Айыртау болысынан - 1
Ақ бата - 24
Ақ қарға жайы - 104
Ақ саусақ - 388
Ақ шайыға ораулы - 570
Ақбаланың тоқтысы - 387
Ақмола қаласында аштық - 105
Ақмола кәсіпшілер ұйымының пленумы - 233
Ақсуаттың жанында - 234
Ақталған еңбек - 760
Ақтөбе уезінде - 106
Ақырзаман – 107, 1434
Ақысын беретін емес - 389
Ала қағазбен айналысты - 571
Алашқа айбын болған арыстар – 1512
Алашордаға – 38, 1539
Алғабас кооперативі - 572
Алған жеріне қондырмайды Атбасар уезі - 573
Алдағы жылда ағартушылар съезі - 235

Алдағы ұлы міндет - 390
Алдан қам қылу керек – 391
Алдын алу керек -392
Алмакөңнің әңгімелері - 1000
Алмасаң да ал деді - 574
Алматы-Семей арасы - 909
Алматының жер бөлімінің күйек науқаны мен ісі - 1155
Алпыс адам осовиахим мүшесіне жазылды – 761
Алпыс жеті күн - 762
Алты мың сом пайда тапқан - 575
Алтын сандық - 1260
Алыптарды аралағанда - 1214
Алысудың арқасында жеңдік - 1156
Амангельды - 1371
Амангельды - казахского народа батыр – 1109, 1351, 1355, 1370
Аманкелді – 1261, 1324
Аманқарағайда – 108, 763
Аманқарағайдың ағаш бақылаушыларында қателіктер толып жатыр - 393
Аманқарағайдың көксілдері - 576
Аманқарағайский болыстынан - 4
Андрейұлы кедей шаруаларды әрі қоныстан қалдырып, әрі ақшасын жеп отыр! - 764
Апалақтап жүр - 577
Апат - 578
Арал балықшыларының жайы – 765
Арқалық батыр - 1127
Арман - 236
Арман не еді - 579
Артель өмірі - 1001
Артель коллективтері малды болып алды - 910
Артта қалған ауыл - 911
Арыс - 237
Арыстанбайдың Мұқышы - 1387
Асқарұлы ескерусіз қалмасын - 1215
Аспан бұлт - 109
Астана - 238
Астана түзету комиссиясының ағасы Кенжеұлы Аспандияр жолдаспен әңгіме - 239
Астық кемдігі мен жәрдемдесу комитеттері – 110
Астық тасудағы кемшілік - 1262
Астықты кімге сатқан пайдалы - 580
Асулардан асқанда – 1128, 1157
Асыл мал алудың бір жолы - 766
Ат па, бұқа ма? – 581

Атбасар жәрмеңкесі – 240
Атқара берсе міндетің көп – 582
Аты бар, ісі жоқ - 241
Атылмаған оқ – 1216, 1480
Аудан басшылары мақта теруді басқармайды - 1158
Аудан басшыларының қылығы мен мал дайындаушы орындардың
былығы - 1003
Аудан басшыларының өрескелдігі - 1002
Аудан қызметкерлері сауатынды аш! - 912
Аудан өзімен өзі - 1263
Аудан өмірі - 1004
Аудан съезінде - 913
Аудандық оқу - 914
Ауды шірітпеудің амалы – 583
Аул - 1208
Аул Қоныр - 1254
Ауру қалса да әдет қалмайды - 111
Ауру мәселенің бірі - 112
Ауыл - 1129
“Ауыл!” газетінің тілшілерінің губерние 1-съезінің қаулылары - 113
Ауыл кеңесіне нағыз екпінділер сайланды – 1217
Ауыл коммунисі - 394
Ауыл мұғалімдерінің тілегі - 584
“Ауыл” тойы қалай өтті – 116
Ауыл тұрмысын түзету керек - 395
Ауыл тілшілеріне хат - 117
“Ауыл тілі” өмірлі болар ма? - 396
Ауыл шаруашылық кооперативі туралы кеңестер съезінің қаулысы - 585
Ауыл яңа - 915
Ауылдық кеңестер елге жақындау керек - 399
Ауылдық қосшы комитеттерінің жұмысы - 397
Ауылдың биылғы көрінісі - 398
“Ауылдың” жауапкер шығарушысы М.Сералыұлы - 114
Ауылдың жылдық тойы - 115
Ауылнай - 242
Ауылнайлық түгіл ондық та жоқ - 586
Аш, жалаңаш! - 587
Аштық құрбаны - 588
Ашық хат – 1405
Аяғез жайы - 400
Аяғез тұқым қорын тез толтыруға міндетті - 1130
Аяпбергеннің әдісі - 767
Әбекең түрмеде - 589
Әбіжан - 1159
Әбірдің өмірі – 243

Әдебиет тану оқу кітабы – 1131
Әже - 590
Әзір тұр - 768
Әзірлен - 1005
Әйгі асылдың бір тарауы - 118
“Әйел теңдігі” журналын дұрыс оқып пайдалана біліңдер - 769
Әйел теңдігімен ойнаушылар қатты ескерілсін - 402
Әйелі ауру - 401
Әйет совхозын аралағанда – 1160, 1515
Әйт, шу ала атым! – 119, 1435, 1508
Әжесінен хат – 1436
Әкімшілік күші - 403
Әкімшілік істеп қан қақсатты - 1006
Әлді-әлді - 57
Әлди-әлди, әуп бөпем – 1264
Әлекемнің аяқ алысы - 404
Әлеу-ләй - 770
Әлидің хаты - 771
Әлім болыс - 772
Әліштің пырағы - 1007
Әменгер - 58
Әміржанның әңгімесі – 1376, 1429, 1437
Әңгіме Балтабайдан шықты – 916, 1008, 1553
Әңгімелер - 1265
Әперілер - 59
Әртес – 591, 773, 1554
Әрі молда, әрі бақсы – 592
Әрі першіл, әрі бақсы - 593
Әулие-ата ауданында мақта дайындау неге кешікті - 1218
Әулие-ата ауылдық кеңестері сайлауы аяқталды - 1219
Әулиеагада - 774
Әулиенің аузын қару керек - 405

Бай - 60
Бай атты - 594
Бай ауырса, еңбектесе де қалмайды, кедей ауырса, шақырса да бармайды - 775
Бай балалары мектептен аласталсын - 776
Бай - бастас, батыр - тұстас - 917
Бай бәйбішесінің жоқтауы – 777, 1132
Бай ермегі - 61
Бай-қулақтар үгітіне қарсы соққы берілмей отыр - 1133
Бай мен кедейдің арасы - 406
Бай ұрлығы жай кете ме? - 595
Бай шұбар – 1362, 1402
Байбосын қысылды - 244
Байға болысамыз деп, жаулығын білдіріп алды - 778

Байғабыл баласының жайы - 596
Байдың көші - 1491
Байқошқардың келешегіне көңіл бөлінсін - 918
Байлар тұзағы - 407
Байлыққа – 10, 1540
Баймолда – 408
Байсекеңнің үйенде - 1011
Байту молда – 245
Байшұбар – 1362, 1402
Бақауған – 120
Бақылау орындары жаңа әліпті қолданбай отыр – 116
Бақыт - 1325
Бақыт заңы - 1326
Бақытты әке - 919
Бала - 246
Бала кестіру дұрыс па, дұрыс емес пе? – 409
Балалар саяхатын ашындар - 1111
Балалар үйіндегі құлқын қулары тез сотталсын – 1220
Балалар үйінің жайы - 62
Балалар үйінің жаулары кім? - 1221
Балқия көнбеді - 410
Балық басынан шіриді - 1009
Барабан – 1010, 1416, 1428
Барымта кісі өлтіреді - 411
Бас сөз - 11
Басқа болыстар қайтті екен? – 121
Басқармаға келген жауап хаттар - 412
Басқұншақта - 122
Баспасөз аттанысына қатынасындар - 1134
Баспасөз елге - 413
Басты басшылық керек - 1222
Бастығы ауыл кеңес ағасы Жақыпұлы болып, пара жеп актілерін
жыртты - 779
Басшылық керек - 597
Басықара арығы - 780
“Батыр Амангельды” - 1371
Батыр-большевик Аманкелді - 1327
Баянсыз бақ – 247
Бәйбише байда – тоқал қайда? - 1266
Бәйгеге түскен кеңестер - 781
Бәйден...Бәйден - 782
Бәсе, тым тызалақтап еді-ау - 783
Бәстескенде байқалды - 1162
Бедеулік себебі не? - 784
Бейсекеңнің үйінде – 1011

Бейімбет Майлин творчасындағы реализм және жанашылдық дәстүрі - 1498
Бейімбет өлеңдерінен - 1438
Бейімбеттің үш хаты – 1439
Бейімбеттің Ілиясқа жазған хаттары - 1440
Бекберген мектебі – 920
Бекмағамбет мұғалімнің қылмысы - 785
Бер қолыңды, Мырқымбай - 414
Бере білген-ала біледі - 415
Берен – 1267, 1417, 1422
Берень – 1319, 1352, 1433
Беркімбай-әскер - 416
Бес томдық шығармалар жинағы – 1502
Бесінші топ не деп тарады -249
Бесінші топ іске кірісті - 249
Беташар – 598
Би - 48
Би ағалар өтірік айтады - 123
Бибігүл деген қарындас - 1163
Биғайшаның хаты - 1112
“Бидиш шалабек занят” - 417
Битва займется - меня там ищите! – 1496
Биыл мықты болыңдар - 599
Биылғы айт - 600
Бойжеткен қыздары қайда кеткен? Ел аралаған сыншы, тоғай аралаған үйші - 786
Болат құстың кеудесінен – 1268
Болатком ескеру керек - 418
Болатком мен ауылдық кеңестер газет таратуға салақ - 601
Болаткомдер есепті есіне алсын – 250
Болған кемшіліктер - 419
Болған іс -12
Болыстық әйелдер конференциясы -124
Болыстық комитет ашылса екен - 420
Болыстың құдасы - 421
Болыстың ұйым жұмысы – 251
(Бонч-Бруевич В.). Ленинге істеген қастық. - 1135
Борамбайдың бірінші адымы - 1164
Боран күні - 125
Бос жатқан ең байлық пайдаға асатын болды - 602
Бостандық күнінде - 49
Бөкейлік орда уезінің партияда тыс әйелдер конференциясы - 63
Бөліс -603
Бөліс іс ымыраға қалды - 604
Бөрлінің басында - 1167

- Братъя - 1320
Бұған қалай түсінуге болады? - 126
Бұған не айтамыз? - 422
Бұзауды күтіндер - 605
Бұл аткомде есепті есіне алсын - 423
Бұл әдет қашан қалады - 127
Бұл да шаруаның бір жауы - 424
Бұл заманның ертегілері – 921, 1012
Бұл қай статья? - 425
Бұл мінезді тастау керек – 128
Бұл нан саудасын өркендету емес - 1223
Бұл ненің салдары - 606
Бұл орынға лайық емес - 426
Бұл сол еді - 427
Бұлақтың тазалығы кем - 787
Бұрын - 1269
Бұрынғы әдет - 608
Бүгін – 64
Бүгін Қарсақпайда Мыс заводы ашылды. - 788
Бүгінгі күн - 608
Бүйрекірет (Бюрократ) – 789
(Быков П.В.). Романовтардың соңғы күндері. - 1136
Былай қылсақ қайтеді? - 129
Біз дайынбыз - 609
Бізде де жақсы өтті - 610
Біздің жастар – 1166
Біздің жігіттер – 1167, 1328
Бір адым - 611
Бір жиылыста - 1270
Бір жылдық еңбек - 130
1930 жылдың шаруа календары - 1014
Бір-екі-үш, жаңа әріпке түс - 922
“Бір”-“Он” - 612
Бір түн - 1271
Бірдің кесірі мыңға тиеді - 252
Бірінші ағұс күні. - 1013
Бірінші ауылда - 613
Бірінші ауылда кеңес сайлауы өтті - 790
Бірінші май көрінісі - 428
Бітсін күндік - 131
Бітсін сауатсыздық - 132

Верное ружье - 1255
(Воробьев. Шойынды сую – 1137

Газет ал – 65
Газет алушыларға женілдік - 253
Газет дұрыс тарасын - 614
Газет елдің айнасы - 615
Газет қоры - 791
Газет қызметкерлері - 254
Газет ойдан шықпасын - 133
Газет тарату науқаны - 429
Газетке дұғай сәлем - 430
Голос поэта – 1463
Горькийге - 1363
Гроза в степи - 1393
Губатком назарына - 134
Губерние әйелдер жиылысы - 135
Губерниелік союздың жылдық жұмысы - 255
Гүлсім Рақымжан қызы – 66

Ғазиза – 136
Ғалымжанның 20 жылдық тойы - 431
Ғарафа күні - 137
Ғылым әдебиет майданында - 67

Дағдаруға ерте - 138
Дай руку, Мырқымбай! – 1394, 1500
Даланың дабылы - 1015
Дамбар елінің шаруасы – 13, 1541
Даудың басы - Дайрабайдың көк сиыры – 1016
Дауыл туғызғандар - 1366
Дауылда туғандар – 1367
Денсаулық бөлімі қалай қарар екен - 432
Директив орындала ма екен? - 1017
Директор-сиыр - 1272
Доктор бармады - 616
Досалыдан бір дастан - 1273
Досалыдан телеграмм - 1113
Досетті көріндер - 433
Досқа арналған күй - 1329
Дочь казаха - 1321
Дұғай сәлем - 1114
Дұрыс салынған - 139
Дін талайды бездірер - 140
Дін тамарына шабылған балта - 141
Діншілдерге - 26

Егін жинау және бай-қулақпен күресу - 1018
Егін-шөп жайы - 256

Егінді тұтас салған пайдалы - 617
Егістік жерге қар ұстату туралы - 618
Ей, Мырқымбай! - 792
Екі МТС бейқам отыр - 1224
Екі оқушыға жауабым - 1225, 1441
Екі пьеса: Келін мен шешей; Жасырын жиналыс - 1226
Екі шаруа - 793
Екінші конференция - 434
Екінші күн - 1274
Ел денсаулығын сақтау керек - 257
Ел егін жұмысында - 794
Ел ермегі - 619
Ел зорлап сайлайды - 435
Ел кәсібі - 620
Ел көркі - 621
Ел күйеуі - 795
Ел қорғаны жауынгер - 622
Ел мектебі - 436
Ел сыры - 437, 1513
Ел таласы бізде жоқ - 142
Ел тәңірісі жастар - 143
Ел тілшілері - 624
Ел тілшісі - 258
Ел шаруашылығын қалай өркендетеміз - 625
Елгезер Қондыбаев - 1330
Елде екпінді істер - 259
Елде сауық кеші - 144
Елдегі жалшыларға көз салу жөн болар - 260
Елдегі жәрдемдесу комитетін қайта сайлау туралы - 145
Елдегі ұялар мен коммунистеріміз міндетін толық білулері керек - 438
Елдің күйі - 68
Елен Турецкий - 439
Елтай ағай - 623
Елтай ағай елде - 796
Елу кісілік курс - 625
Елуден артық алуға неге болмайды - 440
Еліктеудің әлегі - 146
Еліме - 39
Еліру - 261
Ем іздеп жүр - 441
Ендігі ойымыз - 442
Еншісін алып беру керек - 1019
Еңбегі еш болып жүр - 443
Еңбегімді әперсе екен - 797
Еңбек ақысын алды - 444
Еңбек бәсекесі - 1168
Еңбекақы ала білгендер? Оқыта да білсін - 262

Еңбекақы туралы - 147
“Еңбекші қазақ” басқармасына Қасқырбай мен Құлтай - 627
Еңбекшіден енді аулақ - 923
Ептеп күнін көрсін - 445
Ер қадірін ер білер - 25
Ербосынның портфелі - 798
Ертай кесел болды - 148
Ерік құрбаны - 446
Есенбай - 149
Есеп беруді ұмытпау керек - 263
Есепсіз жүргізілген жұмыста жеміс жоқ - 447
Еске алған жоқ - 628
Ескерілетін екі хат - 799
Ескерілсе екен - 264
Ескі әдет-ғұрыптардың пайдасыз жақтары туралы мақала - 2
Ескі әңгіме басқан молда - 150
Ескі мәдениеттік мұра туралы Исаұлы жолдастың хатына жауап - 1138
Естай аулы – 629, 1527
Есімде қалғаны (Ленин туралы) - 924

Жабдықтау ісінің жаулары - 1227
Жаз күні Екібаста - 151
Жазасын тартты - 1020
Жазғы жайлауда - 448
Жазғы кеш - 14
Жазғы қыбыр – 15, 1542
Жазғытұрғы тілек - 40
Жазғытұрым малдың күтімі - 630
Жайдары жеңді - 265
Жайлыбайда жалғыз қатын - 449
Жайылма - 1169
Жақсы да, жаман да кооператив жайында - 925
Жақсылықтың ауылы – 631, 1537
Жал жұмысшылары арасында - 1115
Жалақыны өсіру керек - 1021
Жалбыр – 1275, 1331, 1353, 1364, 1372, 1442, 1492, 1514
Жалоба...! Торы! - 450
“Жалтыр” көлінің басында – 1170, 1170, 1515
Жалшы-кедей ұйымдассаң бәйгі аласың - 632
Жалшы мұңы - 633
Жалшы ұйымының басында бай адам - 451
Жалшылар арасында - 266
Жалшылар, малайлар орналастырылсын - 267
Жалшылар тойы жасасын - 634

Жалшылар тілегі - 635
Жалшылар ұйымы - 152
Жалшыны езгендер ескерілсін - 1022
Жалшыны өлтірген бай жазасын тартты - 1023
Жалшыны сабаған - 1024
Жан кешпе ме, қан ішер ме? - 268
Жантөре мен Шаймерден - 800
Жаңа ауыл - 926
Жаңа ауылдың шаруашылық сыры түгел ашылсын – 1025
Жаңа әріпке жетілетін мезгіл жетті - 1171
Жаңа жұртшылық дәуірінде - 452
Жаңа кесіп ұйымы - 153
Жаңа күш артелі: “Көк теректің бауырында” повесінің бір бөлігі - 1026
Жаңа кітап – 154, 801
Жаңа кітаптар – 154, 269
Жаңа рамазан батасы - 453
Жаңа сайлаудан тілек - 270
Жаңа тілек - 802
Жаңадан театр мастерлері келді - 1365
Жаңақорған екі жік - 927
Жаңақорған жаңалықтары - 928
Жаңартты қазір жырды ауыл – 1127, 1039
Жаңаша оқы, жаз - 1116
Жаңбырлы күні - 271
Жаркомның өркендеу тегі - шаруалардың қолында - 454
Жарлы-жалшы тұрмысы - 803
Жарлы жалшылар жайынан - 155
Жарлы жалшыларды үстемдету керек - 455
Жарылқаса жарайды ғой - 272
Жас балалар неден ауырады, неліктен өледі - 804
Жас жұмысшылары арасында - 1116
Жас жүректе бір тілек - 69
Жас қыран түлектер - 929
Жас тілшілердің сұрауларына жауап - 456
Жасасын Қызыл әскер - 805
Жасасын Мұсабай - 930
Жастар конференциясы - 273
Жастар түгел келіпті - 636
Жастардың құлағына - 637
Жастардың серпілуі қажет - 457
Жастардың төрт жылдық мейрамы қалай өтті - 156
Жастық жалыны – 458, 638
Жасырын жиылыс - 1028
Жау егіннің көгі өссін - 921
Жауыз кім? – 1516

Жәлелдің отауы - 1276
Жәмила жеңді - 274
Жәрдем комитеттері оянсын - 157
Жәрдем комитеттеріне таза, іскер азаматтарды сайлау керек - 459
Жәрдем комитеттерінің түрі - 158
Жәрдем комитеті есеп беруді ұмытпау керек - 275
Жәрдемдес комитетінің құрылысы жөнделсін - 276
Жеке жұмысшылар алатын ақысын білмейді - 1172
Желбіресін май туың – 1443
Желдібай Жыңдыбаев – 806, 1493
Жемісін көрсек екен - 159
Жеңсіктай қарт жылқысын қалай бағады - 1228
Жеңіл жараның бірі - 70
Жер жүзі жұмыскерлерінің ұлы мейрамы (1 май) - 639
Жер жұмағы мұнда екен - 460
Жер керек - 640
Жер кімдікі - 641
Жер-орман қызметкерлерінің жиналысы - 277
Жер тәңірісі-шаруа - 160
Жергілікті мекемелер ескерсін - 161
Жерді жаз, күз жырту пайдалы - 642
Жердің маңызы жойылатын түрі бар - 461
Жерошақ басында – 278, 462

Жеті жыл - 643
Жетіқарада - 279
Жетім - 1173
Жетісудың мал шаруашылығы - 644
27-28 жылғы астық дайындау науқаны қалай өтті - 645
Жітіқара - 1174
Жоба сырттан жасалған - 463
Жол бойында - 646
Жол болсын - 43
Жол үстінде – 464, 647
Жолдан - 932
Жоспарсыз істепті - 1029
Жөкен-Мұсекең - 648
Жуандар қайтеді – 44, 1548
Жусип и Дүйсекең - 1354
Жұмабай ұлының жарлығы - 1229
Жұмбақ – 5, 1528
Жұмыскерлер одағының 5 жылдығы – 280
Жұмыссыздарға жәрдем берейік - 933
Жұмыста кемшілік бар - 1030
Жұмысшы – 807

Жұмысшы мәселесі - 934
Жұмысшылар тұрмысы ескерусіз – 1230
Жұмысшылар тұрмысы зерттелмек - 935
Жұмысшының даусы - 936
Жұмысшының тұрмыс жағдайлары есте болсын - 937
Жүзеге асыру керек - 281
Жүн дайындау науқанына көңіл бөлу керек - 938
Жүнге шарт жасау елге де, мемлекетке де пайдалы жұмыс - 808
Жүнделсін - 1031
Жүрек сырының ұшқыны - 1277
Жыла, байдың ұлы - 809
Жырып жегендер – 649, 1543
Жібінің үшінe шықты - 282
Жігітшілік - 466

Забелиндегі коммуна мектебі - 466
Зайым помощь - 162
Зайым помощь не істейді - 163
Залок жыртудың керегі - 467
Заң қызметкерлерінің съезіне - 283
Зарлатпау керек - 284
Зәйкүл - 468
Зәкіржан молда - 939
Зәуре қыздың некесі – 469
Зікірияның жыры – 940

Иван мен аудан басшылығы – 1032
Иванов В., Майлин Б., Мусрепов Г. Амангельды – 1355, 1373
Игі істің бір тарауы – 164, 1033
“Игілік” колхозына басшылық күшейсін - 1033
Иелі ауру – 470
Исекеңнің үйінде - 1034
Италия мен Кеңестер Одағының арасында - 471
Ит ашуын тырнадан алудың жөні жоқ - 285
Ишан базар тергеушісі айыпты емес, нанбасаңдар Төртімбайұлы
Ілиясқа жазған хаттары - 810

Как я начал писать – 1464
Календарь жинақ - 1117
Кәперетіп жаңа жолмен істеген – 1035
Кәперетіптерде қаражат дұрыс ұйымдастырылсын – 1036
Кәрім мен Қали де мұғалім бола ма? - 1037
Кәрім молда - 165
Кәсіпшілер одағының қазақ мүшелері арасындағы жұмысы - 472
Кедей баласы - 71
Кедей теңдігі – 1444
Кедей туы” газеті - 286

Кедейге – 50, 1377
Кедейдің кейістігі - 72
Кедейлер толық қатынасты - 650
Кедейлердің теңдік алатын кезі болды - 651
Кездескендер – 1278, 1332
Кейінгі жұманың ішінде - 473
Кел құттықта – 652, 1140
Келелі күнің келгенде – 1038
Келіннің кеңсесі - 1333
Кемпірдің ертегісі – 1473, 1490
“Кен атыздың” таласы - 653
Кен жолында - 941
Кен құшағында – 1231, 1279, 1517
Кен түбінде - 942
Кеңес ағасы Кәмила – 1039, 1504
Кеңес дұшпанына сот - 287
Кеңес сайлауына елдің көзқарасы - 943
Кеңес ұсынысына қол қойылды - 944
Кеңестер одағындағы елдердің еңбекші тап жазушылары ұйымының саны
(идеология және көркем сөз жобасы) -288
Кеңсе тілі - 474
Керегесін қалады - 945
Керекті әңгіме - 475
Кеселді мақал - 73
Кешкі бөрітпе - 289
Кешкі демалыста – 1175, 1334
Кино – 1040
Коллектив жұмысына - 1041
Коллективтің жиылысы - 1042
Коллективтің жырын айт – 1043, 1176, 1232, 1378, 1388, 1406, 1445
Колхоз - 1044
Колхоз ауылы - 1045
Колхоз қорасында - 1046
Колхоз құрылысындағы табысымыз - 1047
Колхоздар астық сатып, машина алды - 1233
Комиссардың жолдасы - 27
Комиссиядар асыра сілтеп жүр - 1048
Коммунистка Раушан – 1322, 1395, 1465
Комсомолдар сайлау дайындығына қатынасып жүр - 946
Комсомолдардың бірлік шарт жасасу науқанына қатысуы туралы - 811
Конференция қызу отті - 1049
Кооператив басқармасына дұрыс адам сайлансын - 290
Кооператив жұмысы - 654
Кооператив суммасын жеп қойып, еркімен жүр - 812
Кооперативіміз қай жағынан өсіп келеді - 813
Көзілдірік – 814, 947
Көк сиыр – 1118, 1413, 1423, 1430, 1446
Көкала бие – 815, 1418, 1423, 1518

Көкемнің белбеуі - 816
Көкжал ат қайда - 817
Көктеректің бауырында - 948
Көкшетау уездік оқу бөлімінен – 166
Көкшетау уезінде (“Қосшы ұйымының жұмысы”) - 476
Көлік күтімін кері кетіруге өздері басшы - 1234
Көнгісі келмейді - 477
Көңіліме! – 6, 1531
Көптомдық шығармалар жинағы – 1555, 1559
Көптің мүлкі зерттелсін - 818
Көпшелі жаппас - 1119
Көркем әдебиет - 1280
Көрмей ғашықтар -74
Көріс-мөріс болды - 1177
Көш № 14 - 949
Көш - 1147
Көше бойында – 478
Көшпелі махаббат - 75
Көшпенділерді тұрақты етіп орналастырайық - 1178
Көшіп келіп орналасқандарды шетке қағуға жол берілмесін - 1235
Қуәлік протокол - 819
Қубакан – 1410
Қурумбай - 1110
Күдікті емдер - 291
Күз келсе – 1447
Күзгі егіске дайындық жұмысы басталсын - 1050
Күлегеш жеңгей – 1335, 1549
Күлпаризаның ақтық қамы - 1141
Күлпаш - 480
Күлтай – болыс – 292, 1431
Күлшара жеңгей – 479, 1486
Күн шығыс елдерінің кедейлері кеңес тұсында ғана теңгеріліп отыр – 820
Күн шығыс елдерінің көтерілісі - 481
Күнбағыс егіндер - 655
Күнігей жотасында - 1051
Күресуге дәрмені жоқ, жігері құм - 167
Күш – 76, 293, 9500, 1052
Күшік күйеу – 656
Кідіріп қараса, дұрыс-ақ болар еді - 482
Кідіріп түнгі керемет - 1389
Кім қанша жазды - 294
Кім ұры - 657
Кінә кімде? - 821
Кісі өлтіргендерге жаза - 483
Кітапхана жұмысы ескерусіз – 1281, 1295

Қабырға газетіне көңіл бөлмейді - 1053
Қағаз жүзінде болса керек - 295
Қағаздан іске көшсін - 484
Қаза апаттарға ұшырағандарға жеңілдіктер - 168
Қазақ артистерін ұйыстыру керек - 296
Қазақ әдебиет кеші -16
Қазақ жастары - 297
Қазақ кедейі? Кооперативті ұмытпа! - 169
Қазақ қойын асылдандыру керек - 658
Қазақком үндеуінен кейін - 1282
“Қазақ қызы” яки “Азамат Азаматыч” – 1054, 1120
Қазақ мұғалімдеріне бізден сәлем - 659
Қазақ тілін осылай жүзеге асыра ма екен? - 298
Қазақ университетінің жайы – 951
Қазақ шаруасына қандай мал қолайлы - 660
Қазақ шаруасында жаңа түр – 299
Қазаққа - 28
Қазақстан ақсақалы Елтай Ақтөбеде - 822
Қазақстан большевиктерінің сүйікті басшысы жолдас Мирзоянға - 1283
Қазақстан екінші бесжылдықта - 1142
Қазақстан еңбекші төңкерісшіл жазушылар ұйымының басқармасынан - 300
Қазақстан пролетариат колхоз жазушылар ұйымының (Қаз ААП) платформасы - 1121
Қазақстан шаруа жастар мектебіне арналған программа және түсінік хаттар - 1055
Қазақстанға кездеме фабрика керек - 823
Қазақстанда 5 партия тобы – 301
Қазақстандағы коммунистердің білімі туралы - 661
Қазақстанның Арал теңізіндегі балық шаруасы - 302
Қазақстанның 10 жылдығы - 1056
Қазақстанның Каспий теңізіндегі балық шаруасы - 303
Қазақстанның өнерлі кәсіп қызметкерлері мәжілісінің қортындысы – 304
Қазақстанның үнем кенестерінің атқарған жұмыстары - 170
Қазақшылық жойылуға тиіс - 485
Қазіргі міндет – 1057
Қайғылы қыздың зары -29
Қайдар - 1284
Қайла қайралды - 1179
“Қайнаға” өгірік айтады - 1379
Қайсінікі дұрыс? - 305
Қайыптан сұрандар - 801
Қакен мен Жәкен – 824
Қаладағы партия ұйымының жұмысы жандансын - 1058
Қалалық кеңес сайлауы жақындады - 486
Қалам батыры – Қалмақан - 1285

Қалампыр – 171, 1143
Қалекеңнің үйінде – 1059
Қалима жас әйел - 306
Қалыңмал алғыштарға жаза - 172
Қалыңмал, көп қатын алу - 307
Қамтама қалмау керек - 173
Қалыңмал соты - 662
Қанай - 825
Қандай қора жақсы - 663
Қанды кек – 952, 1236, 1286
Қанды тұман - 1180
Қанжар – 1060, 1144
Қанжығалы болысының қарыз серіктігі - 174
Қара бала - 826
Қара жолдың үстінде - 953
Қара құдай - 1287
Қара қыз - 954
Қара сұр келін – 1519
Қара томар – 488
Қара томар басында – 489
Қара шелек - 1061
Қараағаштың пысықтары - 664
Қарабалықта оқу жайы - 77
Қарағанды – 1181, 1495
Қарағандыдағы қарқынсыздың бірі - “Булаев” - 1145
Қарақалпақ облысында халық ағарту жұмысы - 308
Қарақол - 1062
Қараөзек аудан сотында - 827
Қара сор - 487
Қарасай басында – 1063, 1146
“Қарасу”, “Еңбекші Арал” колхоздарына көмек керек - 1237
Қарасы батты - 665
Қаратал болысында – 666
Қараталда - 490
Қараталда оқу ісі – 309
Қараша бала - 30
Қараша үй - 78
Қарашаш – 667
“Қарға қарғаның” - 955
Қарғыбауға 100 метр кездеме - 668
Қарқаралының “Құдайы” - 956
Қармақшы болысының жайы - 669
Қарсы алдық май - 828
Қарындастың кестесі - 829
Қарындастың хаты - 830

Қас түзерлер - 1064
Қасқыр зияндатып отыр - 831
Қатарларыңды тең ұстандар - 1065
Қатесі кімде - 175
Қатын – 1448, 1520
Қатын айыпты - 310
Қатын болыс - 1066
Қаудыр тон - 491
Қаулы № 51 - 492
Қаулы қағазда қалмасын - 79
Қаулылар орындалсын - 311
Қашқан келіншек - 1552
Қиын емес үйренеміз - 1182
Қожанасірдегі қос арыз - 957
Қой бекер болар... - 670
Қойшы – 80, 1336
Қойшығара - 1337
Қойшының күші - 671
Қол тимейді – 832
Қолға түскен хат - 1338
Қолдан шығып кетіп жүрмесін – 312
Қолым қойдым жантайып - 958
Қолайсыз күй - 176
Қолыңнан айналайын-ай, кім екен?! - 672
Қонақ пен қожа - 1288
Қонақ үй – 1289
Қонақасы - 493
Қоңсылар – 1183, 1290, 1339, 1450
Қопабай жеңді - 833
Қорғасын заводы неге олқылықта? - 1238
Қорғасын зауытында - 1184
Қордабай - 494
Қоржын кеңесі - 673
“Қортанбай деген дерт екен” – 495, 1521
Қос қақпақ - 674
Қос прокурор, бір судья – 1291
Қос тұмар – 81
Қосақталған болыстар, қосақ арасында бос қалып жүрмесін - 675
Қосқол тілші жарады - 177
Қоссын - 1067
Қостанай күйі - 314
Қостанай губаткомының төрағасы Бейсенұлы жөлдаспен әңгіме - 313
Қостанай губерниесінен ауыл шаруашылық салығы 1924-1925 жылы қалай алынады - 178

Қостанай елінің шаруасы - 496
Қостанай көшесінде - 1292
Қостанай уезі, Дамбар болысы - 1532
Қостанай уезінен тілшілерден - 81
Қосшы ағасы облигацияны жеп қойды - 834
Қосшы жұмысы жақсы жүріп жатыр – 677
Қосшы қызметкерлерлеріне жалақы беру туралы - 497
Қосшы одағы - 498
Қосшы одағының тіршілігі - 677
Қосшы ұйымына ұрылар да мүше болған - 835
Қосшыға көңілді - 676
Қосылды - 959
Қошатай қос - қосынан соғады дейді - 836
Қуаныш - 82
Қуанышты күн - 315
Қулар қуылды - 679
Қуыршақ - 499
Құбақан – 837, 1380, 1410
Құда-құдағилық жолы - 500
Құдықтың басында – 838
Құла ат - 83
Құла жорға – 501, 960, 1068
Құлақ - 179
Құлақ мұрын бітімі - 316
Құлап өлген молда - 1069
Құлбай - 180
Құлқын-ай десейші! - 839
Құлманның қойшы - қарасы - 840
Құлнияз Күркебаев - 841
Құнсыз мөр - 680
Құр жылама – 181, 1381, 1450
Құрбан байлардікі - 317
Құрымбайдың жігітшілігі – 681
Құрыш білек - 842
Құсайын Құлбеков – 1482
Құсмұрын болысында оқу жайы - 318
Құсмұрындағы кооперативтер жайы - 319
Құтты болсын - 843
Құтты болсын мейрамың – 961, 1451
Қыз басына 20 сом - 844
Қыздың зары - 502
Қызмет - 503
Қызмет адамдарының қылмысы туралы - 504
Қызықты тұрмыс басталды - 1293
Қызыл әскердің үйі - 1382

Қызыл әскерлерге және олардың үй іштеріне берілетін жеңілдіктер - 1070
Қызыл жалау – 1294, 1485
Қызыл отау жұмысы көзге көрінерліктей болды - 845
Қызылорда облысында күріш егісін көбейту керек - 846
Қызылорда уезі қалалық партия конференциясы - 320
Қызылша бар - 682
“Қылмысты” қаулы - 962
Қымыз қырсық болды – 182
Қып-қызыл мұғалім - 1071
Қыр көрсетушілердің қылығы - 847
Қырда - 32
Қырман үстінде – 1522
Қырманда – 1239, 1340
Қырмызы - 51
“Қысқа болса да хат жазып тұр...” - 1544
Қысқы ауылда - 963
Қысқы балық аулау маусымы - 683
Қысқы саяси сабақтың басталатын кезі жақындады - 848
Қысқы түнде - 321
Қыстың қамын жаз ескер - 684

Латын әліппесі - 685
Ленгерде - 1185
Ленин – 686, 849
Ленин бес жыл - 964
Ленин мектебі – 965, 1148, 1383, 1407, 1452, 1481
Ленин мен Ли Шан - 1149
Ленин орта шаруалар туралы не деді - 966
Ленин өлді - 322
Ленин өсиеті - 505
Ленин туралы - 1341
Ленин шәкірті - 1342
Лениннің өмірі мен істеген істері - 506
“Луч Восток” артелі қызыл тақтада - 1186

Мағауияның маңында - 1295
Май артеліне жұмылу керек - 687
Май келді - 688
Май ұраны – 689
Майдан – 1187, 1209
Майдан ерлері - 1122
Майдың бесі - жұмыскерлер баспасөзі күні - 688
Майлин Б. И Мусрепов Г. Народный батыр Амангельды – 1356
Мал дайындағы әлі нашар - 1072
Мал дәрігері керек - 691
Мал, егінді жасырушылармен күресу керек - 507

Мал, мүлікгі қауіпсіздендіру - 508
Мал тұқымын асылдандырың – 694
Малайлар жайы туралы - 323
Малайлар мектебі – 324
Малды неғұрлым күтсе, солғұрлым пайдасы артпақшы - 692
Малтамағын үнемдей білу керек - 693
Малын жасырған қазірет - 850
Маңызы өте күшті – 1073
Мардымды мәжілістер – 967
Маржан – 84, 695, 1343
Марттың 8 - не даярланайық - 851
Махаббат - 1479
Машинаның кітабы қазақшаға аударылса екен - 696
Мәдени-ағарту жұмысы күшейтілсін - 1074
Мәдениет мұралары -509
Мәдениет төңкерісінің міндеттері мен оқытушы – 852
Мәліке - 510
Мекемелер кеңесінде – 853
Мектеп - 325
Мектеп бастығының мұнысы несі? – 1240
Мектеп керек - 1075
Мектеп оқытушылар кесібі - 183
Мектепте әскерлік сабағы оқытылсын - 326
Мектепте Отан қорғау жұмысы - 697
Мектептегі біздің бір жұмыс - 85
Мен де сендердей - 698
Мен қалай жаздым – 1403, 1556
Мен Қасеннен түңілдім - 968
Мен Қызылқұмның құдайы - 969
Мендіқара ауданында өзара салықтың жиналуы - 854
Мендіқара болысында - 699
Мешіт мектеп болды - 970
Мешітке дегенді мектепке жұмсау - 184
Мешітті мектепке берді – 511
Милицияның босандығы - 1076
Мирзоян жолдасқа – 1188
Мой подарок – свинец - 1210
Молдаекендер үркіп жатыр - 327
Молдалар ауыздықталсын - 86
Молдануды қоймайды - 328
Момындығын пайдаланады - 855
Мөңкебайдың өлімі - 329
Мұғажар тауына шабуыл - 1296
Мұғалім ебіні қажыл қарамайтын сапақ ғұмар - 971
Мұғалімдер мұрындық болсын - 185

Мұғалімдер сапы туралы - 856
Мұқтаждық -17
Мұқыл сиыр, қызыл бұзау – 700, 1533
Мұндызар - 330
Мұны қайтеміз? - 186
Мұны қою керек - 331
Мұсадан хат келді – 187, 332, 1560
Мұсылмандар жиылысы - 188
Мұсылмандардың екі конгресі - 512
Мұсылмандық белгісі -18
Мұхаметжан Сераліұлы - 189
Мынаған қарағанда жүз сом түк емес қой - 513
Мыналар да жер аударылды - 1076
Мыналарды ескеру керек - 701
Мырзалар – 857
Мырқымбай – 514, 702, 1241, 1297, 1396, 1453
Мырқымбайдың жігітшілігі - 703
“Мысық құйрық” оқиғасы - 1189
Міндет әлі де көп - 1298
Міндет жаңарды - 333
Міндетінді өтей біл- 858
Міне бас қосты - 704
Міне, кісі сату - 45
Міне, қарқын – 1190

На току – 1357
На шахты – 1323, 1359
Нағыз өзі! - 1242
Наздан ару – 1536
Нан – 52, 87
Народный батыр Амангельды – 1356, 1358, 1374
Науқандардың барысы - 859
Науқанның кезі - 334
Наурыз - 515
Наурыз құтты болсын - 33
Наурыз тілегі – 705, 1537, 1545
Наурызымның нәндері ауданда – 972
Наши джигиты - 1256
Не деді екен? - 706
Не жаздым, құдай? – 41, 46, 1523
Не қымбат? - 34
Не пахал, не сеял бай - 1397
Небесный конь муллы Алиша – 1211, 1360
Неге бұлай? - 335
Неге қойдырмайды - 190

Неге сөгеді - 191
 Неке қияр – 516, 707
 Нужна деловая серьезная критика - 1257
 Нұрғалиды кім іздемек? - 517
 Нұржамал Саналы келінімен әңгіме - 336
 Нұркейдің сандырағөлімі - 337
 Нұсқау мен шылық - 973
 Нұсқаушы жіберіп тұру керек - 338

 О Мыркымбае, прогнавшим баев – 1398
 Обаған ауданында - 860
 Ойнауды қоймады - 192
 Ойылдағы қосшы жұмысы жайынан - 708
 Ойыншылардың жолы болып тұр - 518
 “Окроно” (охрана) шешей осы жолын – жолақ - 1079
 Окросоюздың ошипқалары - 1080
 Округтік жастар конференциясы - 520
 Октябрь коллективінде - 1081
 Октябрьдің жеңісі – 339, 709, 1532
 Октябрьдің ұлдары – 521
 Оқиды, ұлап – 519
 Оқу жайы - 193
 Оқу жолында бірнеше сөз – 88
 Оқу сапасы ойдан шығып барады - 1191
 Оқу ісіміз - 195
 Оқытушылар – 1299
 Оқытушылар ділгері - 195
 Оқытушылар өз жұмысына қайтарылды – 1300
 Ол - 974
 Олай емес, “Казахский язык!” – 861, 1524, 1533
 Он бес үй – 1123, 1192, 1414, 1419, 1424
 Он екі нұсканың бірі жоқ - 1082
 Он екіде бірі сай емес – 1150
 Он жыл бұрын - 196
 Он жылда - 710
 10 пұт бидайдың 10 қаулысы - 975
 Оңай олжа – 522, 711
 Оңшыл “Талап” - 1083
 Ораза мен шайтан - 340
 Орақ үстінде - 341
 Орынбасардың орынбасары - 342
 Орынборда - 197
 Орында - 1193
 Орыңсыз қалыңды сот мекемелері ескерсін - 198
 Орынсыз сұрау - 712

Орынтай жалшы өмірінен - 976
Оспан Олжабаев – 862, 1557
Островский Н. Дауыл туғызғандар – 1366
Островский Н. Дауылда тұғандар - 1367
От басында кеңес - 343
Оташы отап жатыр - 713
Отбасында - 523
Отыз сегіз сомның тарихы - 863
Отырықшыл андары жұмысының барысы туралы - 1084
Охрана – 1258, 1427

Өгіз жарған Оқшыл - 977
Өзара сынға жол берлейді - 1085
Өкіл әйелдер сайлау науқаны - 714
Өкілдеріміздің есінде бар ма екен? – 199
Өкірсот өкіртіпті - 1086
Өлең – 35
Өлең туралы -19
Өлеңдері - 344
Өліара неден? – 715
Өлім тырнағында - 1087
Өмір іздері - 1511
Өмірдің сәнін енді көрдім - 1301
Өңгелбай - 200
Өнеге - 1384
Өнер білім табысы - 864
Өнерлі жұмысшылар дайындау мәселесі - 865
Өнерлі жұмысшылар керек - 345
Өңім бе, түсім бе - 1302
Өрескелдік - 1088
Өрт салыпты - 524
Өртелген қағаз - 1344
Өртең – 53, 1475
Өсер елдің жігіті бірін-бірі батырым дейді - 201
Өсімдік майының шығу кәсібі - 866
Өтеш ұлдарының ойрандары - 1089
Өткеліктен өткенде - 978
Өтірікке бәйге – 1368, 1390
Өше ме десең, өрши түседі - 202

Пайдасын көрмедік - 525
Памятник Шуги – 1399
Парақор кеңес ағасын еңбекшілер тез ескерсін - 867
Партия жұмысы нашар - 1303
Пәленің мыңы сырда - 526

Пән атауларын қолдану шаралары - 346
 Пәтер сергелденінде - 979
 Первые уроки - 1476
 Перевод - 527
 Переворот - 1243
 Пионер ұйымы қандай ұйым - 716
 Пионерлерді де ескеру керек - 347
 Повести - 1411
 Повести и рассказы - 1400
 Повестер мен әңгімелері - 1474
 Подлье – 1466
 Поездка – 1478
 Почта - 1194
 Пошта салақтығына дау бар – 348
 Премия за вранье – 1468
 Прокурор, сот, тергеу, милиция орындарында тұтасып жатқан өнжылдық
 - 1090
 Пропагандистер мәжілісі болды - 1304
 Протокол - 528
 Пүртекекел – 980, 1151
 Пүртекекел істей салып ем... - 529
 Пітір садақасы, ораза - 349
 Пішінге кеш шықты – 1091
 Пятнадцать дворов – 1212, 1259, 1386

Рақымбайдың мақаласы - 530
 Рас болса бірінші адым - 350
 Рассказы казахских писателей - 1547
 Раушан-коммунист – 89, 717, 868, 1152, 1408, 1454, 1487
 Рахиланың көк тұсағы - 531
 Риддердегі тау кен жұмысшылары мен құрылыс жұмысшылары - 981
 Риддердің өсуі - 982
 Романовтардың соңғы күндері (Быков П.В.) – 1551
 Рьякая полосатая шуба – 1489, 1497

С праздником! - 1468
 Сабыр Мұқаметжанұлы Мұратов - 203
 Сағымбай - айқай, сарапшы – Қалтай - 983
 Сағымбай мен Салмақбай - 1244
 Сағындық - 718
 Сайлау - 532
 Сайлау жақсы өтті – 719
 Сайлау комиссиясы құрылып, іске кірісті - 1092
 Сайлау науқаны басталды - 869
 Сакену Сейфуллину - 1361
 Салақтықтың пайдасы тиер ме екен? - 351
 Салқамбай тоба қылды – 533, 1425, 1534
 Салық ақшасын жеп қойды – 870

Салық жұмысына жалқаулық болмасын - 720
Салық түсімі өнімсіз - 204
Салықтан бүтіндей және жартылай құтылғандар кімдер? - 205
Салықтан мал жасырған бай “үлесін” алды – 871
Салықтың дұрыс түскенін ел шаруасына қалай бөлуге болады - 206
Санаққа дайындалу керек - 534
Сарала тон – 984, 1305, 1345
Сары көлден - 207
Сары май – 1245, 1507
Сарыарқа - 352
Сарыарқа, болыс, жиылыс - 721
Сарысу басшыларының сезікті істері - 1369
Сауат ашу, үлкендер мектебінің оқу кітаптары басылып шықты - 1306
Сауат үшін - 1195
Сауатсыздардың көзін ағартып жүрміз - 535
Сауатсыздық бөлім бастығы - 353
Сауаттандырғыш – 1246, 1307, 1346
Сауатын ашуға қарсы - 722
Саудан күсет-ақ! - 723
Сауық кеші - 208
Сахарда – 209, 1455
Сәкен! – 1457
Сәкенге - 1347
Сәлемдемем - қорғасын – 1196, 1308
Сәттің басы – 724
Сәулембайұлы еңбегін алды – 876
Себепсіз сергелдең - 872
Себетін тұқым қандай болу керек - 726
Себетін тұқым таза болсын – 728
8-март күні - 210
Сейчас – 1428
Сейіттің сыры - 873
Секретарь - 1348
Сексен сом - 354
Селедка, шұлық, құйысқан - 985
“Селмаш” ұйымы жабылды - 727
Семей губерниесінде - 211
Семей губерниясінде “Затон” аймағындағы қазақ жұмыскерлері жайынан қысқаша баяндама - 90
Семейден шыққанда - 986
Сен де солай ма едің - 536
Сенетін - 212
Сенің зарын зарлайтыным – 1457
Сергі енді - 728
Серт айтып, рапорт берем! - 1093
Серттескендер - 213
Сертім мықты - 537
Серый ме? Корешнеби ме? - 874
Серікбай Салима - 355
Соғыс қауіпті және ауыл пионерлерінің міндеті - 875

Соқа үстінде - 91
 Солтүстік Қазақстанда әдебиет жұмысы ақсап жатыр - 1247
 Сот алдында - 1094
 Сот, бақылау орындары серпілу керек - 538
 Сот қызметкерлерінің съезі - 356
 Социалдық майдандағы батырақтар жұмысы – 1095
 Социальный опасный элемент болмағандықтан - 1096
 Союздардың салақтығы ма, олақтығы ма? - 1097
 Справка толық – 539
 Су оқу - 540
 Су тартатын машина орнату керек - 541
 Су шаруашылығын жөндеу керек - 357
 Суретке сын - 358
 Сусыз отыр - 729
 Сұрау - 1309
 Сұрауларымыз - 359
 Сүгір руынан шыққан белдердің белі сынды “Малай” Сүлеймен
 Сәулембайұлы еңбегін алды - 876
 Сүйгеніме айтамын -20
 Сүйетін еді - 360
 Сүтке мұқтаж - 214
 Сүтті сиырдың белгісі - 542
 Съезд – 1458
 Съезде - 1552
 Сыбанбай молда - 361
 Сыздық сыздырып жатқан көрінеді - 543
 Сый-тарақ - 877
 Сылдыр сөз - 730
 Сыр-бор разгорелся из-за седой коровы Дайрабая – 1469
 Сіз бір аққу, біз лашын - 987

Табысайық – 878
 Тағы бір шахта қатарға қосылды - 1197
 Тағы да латын әрпі туралы - 362
 Тағы ескертеміз - 215
 Таз қарманса бит табар - 544
 Тайпақ ауданы Отан қорғау жұмысын шындап жаңа қолға алды -
 1248
 Талақ - 92
 Талтаңбайдың тәртібі - 1249
 Талтүсте барымта - 363
 “Таң” журналы - 364
 Таңатқан ұлына жол болсын - 545
 Таңба – 731, 988, 1098
 Таңдамалы – 1483
 Таңдамалы шығармалар - 1391
 Тап дұшпандарына кедергі мықты болсын – 1099
 Тап өзі! - 546
 “Тарсылдақ” оқу бола ма? - 732

Тарт қолынды – 733, 989
Тартыс – 1153
Тасболат - 990
Тасобаның ауылы - 547
Татар тіліне көшу - 216
Тау жұмысшылары одағының бес жылдығы - 365
Таубай - 734
Тэй-тэй - 1502
Тэйбек – 735
Тегіс ат салысу керек - 736
Тез бітір - 1100
Тез тексерілсін - 879
Тек тірі болсын - 1310
Телтай тіземен қағады – 880
Темекі кәсібі - 861
Тең әйел - 882
Теректі әулиенің мешіті- 548
Тереңөзек маманы - 991
Тереңөзектің тентектері – 1101
Тереңөзек төрели - 992
Тесла олқылықты жою жолында - 1124
Тесіктас қосшылары - 993
Тиянақсыз әкімдік - 93
Тобыл өзенінің тасуы - 7
Товарды арзандату туралы - 549
Тоғыз бөтелке, бір шапан - 737
Тоғыз жыл жүрген жалшы - 883
Той – 1198
Тоймас - 1102
Толық жинақ - 1199, 1250, 1349
Төлеуді де ұмытпау керек - 550
Төңкеріс заңы іске аспауының бірінші себебі - 738
Төңкерісшіл партия зорлық көрсе шынығады - 367
Төраға – 1558
Төраға түскен қыз - 94
Төрғайдағы балалар үйіндегі жетімдердің тұрмыстары нашар - 884
Төрғайдағы мектеп үйін бостату - 366
Төрғайдың тоң мойындарының мектепті тонағаны несі? - 1200
Төренің төресі төбеге соғады - 994
Төрт түлікке қазақтың көз қарасы - 551
Трактордың қандай пайдасы бар - 739
Тракторлар жолда жатыр - 1103
Тұңғыш құрбан – 1527
Тұяқ өлі кісі - 36
Түгел тарады - 1104
Түйебай – 217, 1499, 1503
Түпсіз терең, қамал бұзған Берен – 885

Түркісіб төрінде - 1125
Түрт шайтан, түрт - 552
Тығыз бұйрық - 368
Тымырсық - 218
Тынымбай қамықшы - 369
Тынымын істейтін ғой - 370
Тыю бар ма? - 95
Тілеуін тіле бауырыңның - 886
Тілсіз жаудың қолында - 371
Тілшілер адастырмасын - 219
Тілшілер ескерсін - 741
Тілшілер жиылысы шақырылады - 374
Тілшілер қалай жазу керек - 887
Тілшілер съезіне шейін не істеу керек - 220
Тілшілер тобы - 741
Тілшілерге – 742, 1105
Тілшілердің есіне - 372
Тілшілердің ояу болғаны жөн - 373
Тілшілік жұмысына басшылық молайсын - 888
Тірі өгіздің терісі - төрт жарым сом – 889, 1526

У Мыркымбая есть земля! - 1401
У подножия Кок-Терека – 1470
Уа! – 21
Уа, тойға шақырып жүрмін - 1201
Уайттың тойы - 995
Уақыт жетті - 221
Уволить, назначить - 996
Ұжмақ белеті - 743
Ұйқысы қанғандай болды - 744
Ұйым дүкенін басқарушылар үнемшіл болсын – 553
Ұлжан - 890
Ұлт араздығы болмасын - 891
Ұлт әскері құрылсын - 375
Ұл туса Мәңкеден тусын - 554
Ұлу - 37
Ұлы жолға - 1154
Ұлы күн – 1495
Ұлы күні, ұлы тілек - 745
Ұлы майдан - 555
Ұлы той ашылды - 376
Ұлы топтың шықты үні - 746
Ұлы төңкерістің, ұлы тойдағы ұраны - 747
Ұмытқан жоқ - 54
Ұмытпаспын - 42
Ұмытылған термин - 1311
Ұры құртып барады - 748
Ұрыларға сот – 222, 377
Ұрысы күшті болса, иесі өледі деген рас – 96, 556

Ұсақ малдар да қауіпсіздендірілмек - 749
Ұстағанның қолында, тістегеннің аузында кете бермесін - 557
Ұшқын - 997
Ұят екен! -750
Ұяттан адам өлген бе? -558

Үгітші мен қыз - 1312
Үзбей жазып тұрындар - 895
Үй қояның асырау; Кедейлерге пайдалы кәсіп - 894
Үй мүлікті, астықты қауіпсіз қылу керек - 751
Үйсіз-күйсіз балалар – 998
Үйсіз мектеп, күйсіз оқу - 1202
Үкімет адамдарын Шалқарда қарсы алу - 378
Үлгілі бастаманы қостау керек – 1313
Үлгілі би – 97
Үлгілі шаруа - 752
Үлестірілген малдар туралы қылмысты саналған адамдардың жауаптары - 559
Үлкен бозанда – 1106
Үміттің сандығы - 753
Үнемшілдік ықтиякаты - 560
Үркімбай шал - 561
Үш ауылнай - 892
Үш перделі, 4 суретті пьеса жеке кітап болып шықты - 1251
Үш сыр -893.

Фельетоншы прокурор - 1314
Фельетоны - 3

Хадишаның әні - 1510
Хан күйеуі – 98, 379
Хат - 1315
Хат қайда - 1350
Хаттарда Бейімбеттің бейнесі бар - 1459

Ғакайил әр – 1485

Шабуыл - 1252
Шақырулар - 223
Шала атбекет - 562
Шала сауаттылар үшін оқу кітабы - 896
Шала сауаттылар үшін оқу кітабы түзетіліп толықтырылып 3-ші басылуы - 999
Шалғы, қайрақ, арба майы керек - 1316
Шалдыр-шүлдір... - 897
Шамдану емес, жандандыру керек - 224
Шапай комсомол - 563
Шапайұлы Шапалақ - 898
Шарасын қолдану керек – 380

- “Шардара” колхозы жұмысшыларын мақта теруге толық шығара алмай отыр - 1203
 Шарифат бұйрығы - 99
 Шартты уәде жасау науқанындағы міндеттер - 899
 Шаруа жабдығы кезектегі жұмыстар - 225
 Шаруа, машина-сайманыңды дайында - 754
 Шаруа мен тілшілер көмегі - 381
 Шаруа салығын уақытында жинай білу керек – 900
 Шаруа тойы - 564
 Шаруа ұйымдары көбейді - 901
 Шаруалар - 902
 Шаруалар кооперация басқармасына дұрыс азаматтарыңды сайла - 565
 Шаруашыл нәрсені арзандату туралы - 226
 Шаруашылар үйінің 5-інші жылдығы - 903
 Шаруашылық кооперативі туралы кеңестер съезінің қаулысы - 755
 Шахта - 1204
 Шахты № 17 - 1317
 Шаянның шарлатаны - 1126
 Шегірткеден қорқады - 756
 Школа Ленина - 1471
 Шоқы тас - 100
 Шоңмұрынның қыздары - 566
 Штат - 8, 1546
 Шу ауданы бұл күйге неге түскен - 1205
 Шу-шу - 227
 Шұға - 1318
 Шұғаның белгісі – 55, 1206, 1385, 1460, 1478, 1488
 Шұғаның белгісі және басқа әңгімелер - 567
 Шығармалар – 1409, 1509, 1426, 1432, 1507
 Шығармалар жинағы – 1508
 Шылық талайдың басын шірітер - 228
 Шымыр-шымыр, сыбыр-сыбыр - 904
 Шындық ашылса екен - 1253
 Шыңғыстау елінің жайы - 757
 Шілде - 22
 Шіміркенейін деді - 229
- Ыбыраймыз... Ыбыраймын – 905
 Ызалы - 1415
 Ылапес ылапестігін қылып отыр – 906
 “Ынталы” колхозының ісі де ынталы - 1107
- Іздеумен Мысырды да табасың – 1207
 Ілиясқа жазған хаттары - 1461
 Іс керек - 568
 Іскер, байсалды сын керек - 1392
 Істегі кедергіліктер ескерілісін - 1108
- Январдың 1-күні-қалыңмал қалған күн - 758

АВТОРЛАРДЫҢ ӘЛПБИЛІК КӨРСЕТКІШІ
АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ИМЕН

- Абай. - 118, 127, 151, 158, 193
Абалин М. - 208
Абдрахманов К. - 263
Абильдина М.Н. - 212
Агаджанов С. - 208, 283
Адибаев Х. - 208
Аймауытов Ж. - 4, 28, 191
Аймуханбетова Қ. - 188
Айсарұлы. - 116
Айтбаев Е. 170
Ақашев С. - 175
Акашева С.С. - 37
Ақаев. - 130
Ақмұқанова Б. - 170, 208
Ақмұрзин С. - 170, 208
Ақшұлақов Т. - 170, 208, 278
Алабин Н. - 208
Алдабергенова Ж. - 170
Алимжанов А. - 208
Алин М. - 281
Алпысбаев Қ. - 170, 204
Алтайский К. - 208, 210
Алтынбекова Т. - 170
Аман - 12
Аманғали - 107, 110, 114
Амангельды Иманов - 140, 141, 213
Аманов Ш. - 175, 277
Амантай. - 6
Арғынбаев А. - 168
Арғынбай. - 6, 164
Арықов С. - 158
Арыстанбеков Ж. - 231
Арыстанбеков Т. - 27, 170
Арыстанов Ж. - 158, 170, 260
Асқаров С. - 171
Аспандияров С. - 171
Атақанұлы Н. - 171
Атығайұлы. - 171
Атымұмов М. - 282
Ауэзов М. - 30, 31, 35, 168, 169, 284
Ахмет - 162, 177
Ахметов А. - 171, 175
Ахметов Д. - 178
Ахметов З. - 209, 210
Ахметов О. - 171
Ахметов Ш. - 277

Ахметұлы Ш. – 171
Ахтанов Т. – 150, 171, 284

Әбдесбаев А. - 281
Әбдіқадыров Қ. – 27
Әбдірахман. - 113, 171
Әбдірахманова Т. - 171
Әбдіхалық М. - 197
Әбжанов Т. - 171
Әбибула. - 171
Әбілев Д. – 27, 171
Әбілов Ғ. – 171
Әбішев. - 184
Әбишева Г. - 172
Әйтеке. – 116
Әлжанов. - 172
Әлханов М. - 172
Әлібаев А. – 268, 273
Әлібайұлы А. – 172
Әлібек. - 172
Әлімқұлов Т. - 172
Әмина. – 172
Әміржан. - 273
Әміров Ғ. – 27, 172
Әндіров Ж. – 193
Әржікей. – 6, 118, 164
Әуезов М. – 8, 14, 17, 28, 128, 137, 150, 158, 172, 173, 201, 260, 282
Әуезұлы. - 182.
Әшімбаев С. - 173

Бабошко К.И. - 282
Бадыров Қ. – 27, 173
Базарбаев М. - 208
Базаргелдиев Н. - 173
Байгелдина С. - 173
Байжан. – 12, 182, 183
Байжандар. - 10
Байжасарұлы. – 127, 264
Байзақов И. – 156, 282
Байқаманов Қ. - 173
Баймағамбетов Қ. – 173
Баймақанұлы С. – 174
Байменше С. – 9, 174, 177, 178
Байменшин С – 174, 175, 282, 283, 284, 285
Баймұратов Т. - 175
Байсейітов Т. – 175
Байсейітова Қ. – 175, 282
Байсейітұлы Қ. – 175

Байтанаев Ә. - 208
Байтұрсынов А. - 4, 10, 36, 118, 191
Байтұрсынов М. - 175
Байтұрсынұлы. - 162
Байтқова Ш. - 175
Байшеркесов. - 175
Бақберген. - 10, 135
Балақаев М. - 175
Баталов Қ. - 129
Баталов М. - 209
Батпенев К. - 282
Бейсембаев З. - 280
Бейсенов М. - 175
Бейімбетқызы Г. - 203
Бейіскулов Т. (Бейіскулов Т.). - 3, 4, 9, 29, 114, 153, 174, 176, 177, 178, 179, 209, 284, 285
Бекенұлы Е. - 179
Бекзатов Н. - 179
Бекқожаұлы Қ. - 179
Беков О. - 179
Бектасов А. - 179, 209
Бектембекова М. - 179
Бектұров Ж. - 179
Бекұлы О. - 242, 243
Бекхожин Қ. - 179
Белинский В. - 140
Бельгер Г. - 85, 94, 152, 209
Бердібаев Р. - 172, 178, 209
Бернияз. - 179
Бирманова М. - 209
Бисенова Ж. - 179
Бойдас. - 10, 11, 30, 168
(Бонч-Бруевич В.). Ленинге істеген қастық.. - 263
Боранбаев Ж. - 180
Боранқұлов С. - 180, 205, 216
Бөкейханов Ә. - 28
Брагин А. - 209, 212
Брилова Т. - 209
Брусиловский Е.Г. - 209, 210, 213, 282
Бубә Н. - 282
Букин Е. - 280
Буратаев Қ. - 180
Быков Р. - 263, 284
Бітібаев Қ. - 180

Винер А. - 209
Воробьев. - 263
Воронцов М. - 209, 274, 275

Габдиров И.Х. – 210
Гаврилов. - 272
Галян 212
Гоголь Н.В. – 35
Городинский В. – 180, 210
Горький М. 35, 50, 190

Габдуллин М. – 180
Габдыров Е. – 180
Гатаулин - 180

Дайырбекұлы С. – 180
Дауылбаев Ғ. -279
Дәдебаев Ж. - 180
Дәулетбаев М.- 181
Дәуітов С. – 11, 204
Джангильдин А. – 36
Джансугуров И. – 152, 153, 212, 284
Джармагамбетов К.- 210
Джумалиев К. – 210
Домбровский Ю. – 85, 94, 153 , 281
Донентаев С. - 201
Досанов С.- 204
Досжан Д. – 181
Дубовицкий А. – 210
Дулатов М.- 4, 16, 31, 36, 191
Дузелханов А. - 282
Дуйсенов М. – 181, 280

Егеубаев А.- 181
Еділ. - 181
Еленов Ж. – 27, 181
Еленова Ә. - 181
Елеугожин Б. – 181
Елеукенов Ш.Р. – 181, 210
Елшібеков А. – 27, 158
Елікбаев К. – 181
Ергобеков Қ.- 181
Ерзакович Б. - 210
Ермекбаев Т. – 210
Ерназаров Е. - 26
Ерубаев Н. – 27
Ерубаев С. – 27, 181, 203
Есенжанов Х.-27, 181
Есетов Е. - 181
Еспембетұлы Ә. - 182
Есназаров Ә. – 182
Есімжанова Р. - 182
Ешмухамедов М. – 27

Жабин К.- 210
Жайлауов Ө.- 182
Жақыпбайұлы Т.- 182
Жақыпбеков М. – 182, 184
Жаманқұлов Р. – 182, 183, 203, 269
Жандосов О. - 25
Жанкелдин Ө.-6
Жанкин А.- 183
Жансарин О.-183
Жансүгіров І.(Джансугуров И.).– 18, 20, 26, 28, 106, 127, 128, 129, 135, 137, 141, 148, 149, 150, 156, 157, 158, 166, 170,171,183, 185, 189, 197, 201, 204, 262, 263, 265, 267, 278, 279, 284, 285,
Жансүгірұлы І. – 197, 264, 276
Жанұзақов Р.- 183
Жапықұлов Б. – 183
Жармағамбет Майлыұлы. – 6, 10, 135, 164, 168
Жармағамбетов Қ. – 141,183, 185, 210, 275, 278
Жароков Т. –27, 124, 129, 184, 191
Жарықбаев Қ. – 193, 284
Жәрімбетова Н. -210
Жетписбаева А.-210,211
Жиенқұлова Ш. 27, 184
Жиренчин А.М. - 210
Әолдасбекұлы М. - 193
Жолдыбаев М. –18, 184, 260
Жорабаева Г.С. – 188
Жумабаев М. – 4, 191
Жумадилов К.– 211
Жұбанұлы А. – 184
Жұмаділова А.- 184
Жұмалиев Қ. -27, 184, 193
Жұртбайтегі С.- 184
Жүнісов С. – 172
Жүргенев Т.К. – 184, 211
Жүсіпбеков Х. - 184
Жүсіпов Қ.М. - 184
Законов М. - 34, 35, 276, 277
Затаевич А. 184, 211
Зәкенов А. -184
Зинин И. - 211
Зуев-Ордынец М. -211

Ибрагимов Ы. - 184
Ибраев К. – 211
Ибрагимов Ғ. – 30, 156

Иванов В. – 8, 36, 167, 214, 216, 269, 270, 274, 275
Изгоев Н. – 185, 211
Иманжанов М. -185
Исабеков Д. - 194
Исаев О. – 26, 185
Исаев У. -211
Исаұлы О. -185
Исқақов М. – 185, 281
Искандари М. - 278
Исмагулов Ж. – 211
Исмаилов Е.– 185, 211
Исмакова А.-211

Кадырбаев А. – 212
Каирбеков Г.- 212
Калиев К. -212
Камысов Р. – 212
Капин. -272
Каратаев М.(Қаратаев М.) – 27, 190, 191, 212, 214, 281
Карина Б. – 175
Какішев Т. – 185, 18
Кәрібаев Ш. – 277, 278, 279
Кәрімов Х.Б. -186
Кедрина З.С. -149, 186, 210, 212, 267, 269
Кекілбаев Ә. (Кекильбаев А.). – 186, 212
Кельберг 213
Кемеңгеров. - 260
Кенжебаев Б. 157, 180, 186
Кенжеғалиев Қ. – 186
Керженцев П. – 187, 213
Киікбаев М. -187
Кленова А.-213
Конратбаев А. - 213
Копеев М.Ж. - 4
Көбеев С. – 161
Көкебаев Т. – 187
Көмек. -11
Кубеев С. – 31
Кудайбергенов Ш. 36, 140, 141
Кудаш С. (Құдаш С.). – 30, 155,156, 213
Кудашев С. -213
Кудинов Е.П. - 284
Кулагин С.-178
Кулжамал (Күлжамал)– 110, 150, 180, 181, 194
Куюев В. – 213
Кыдыров Н. -213
Қабанбай М. -187

Қабдолов З. -187, 284
Қабылов І. -187, 260
Қабылұлы І. – 187
Қадырбаев А. -184, 194
Қадыров Н. – 188
Қазбеков С. -189
Қайыпназарұлы. -127, 189, 263, 264
Қайырбеков Ғ. -176
Қалдыбаев М. - 190
Қалиев С. – 193, 284
Қалмақан. – 130
Қамзабекұлы Д. 190
Қарақожаев Ж. -190
Қарасаев. -190
Қаратайұлы М. - 268
Қармысов Қ. -27, 191
Қарымсақов С. 191
Қасаболатов. - 129
Қасенов Қ. - 177
Қасым. – 191
Қасымбеков Ж. – 191
Қасымұлы. – 191
Қашқынбайұлы Ш. – 191
Қирабаев С. - 23, 143, 172, 175, 191, 206
Қожакеев Т. 191, 192, 278
Қожамқұлов С. -27, 192
Қожанов С. – 129, 170, 171, 283
Қожанұлы С. – 197
Қожахметов Ш. -27, 192
Қойбағарова Р. -207, 278
Қойшыбаев Ш. -192
Қоныратбаев Ө. - 171, 192, 203, 273
Қоныратбаев Т. -192
Қоныратбайұлы Ө. - 268
Қорабаев Р. -192
Қорғасбектегі Ж. – 194
Қорқытов Б. - 192
Қошмағамбетов Ө. – 158
Қуанышбаев М. - 192
Құдайбергенов С. -192
Құдайбердиев Ш. -4
Құлғызар. – 135
Құлмырза. -192
Құндақбаев Б. -193
Құттыбаев К. -193
Қыдыров Н. - 193

Лекеров А. - 193
Ленин.- 128, 132, 154, 161, 264, 273
Ли Шен -264
Ливади . - 193
Лизунова Е.В. – 212
Литовский Л. -213
Лиханов И. -213
Львов Н. – 213

Магер П. – 213
Мағауин М. – 193
Мағзұмов Н. -193
Мағзұмұлы. -193
Майлина Г. – 194
Майлина К. - 194
Майлина Р. -194
Майтанов Б. – 194
Максакова М.П. – 194, 213
Малаев Қ. – 194
Малдыбаев Ғ. -194
Манашұлы Н. -194
Мансұр – 113, 186, 195
Мансұрұлы Т. -195
Марғұлан А. -260
Маслов Г. – 213
Матаков И. -195
Махамбет. – 151
Машақов С. -195
Маяковский В. - 140
Мәлік.-195
Мәметова Ә.-18, 195, 263
Мәуленов С. - 195
Мәшһур Жүсіпов Қ. -195
Мендібай С. -195
Мендіғара – 108
Мергенов Ж. -213
Мирзоян Л.И.-18, 127, 195
Молдағали. -259
Молдағалиев Ж. -26, 195
Молдақұлов Ж. -195
Муртазин К. -213
Мусабаев Ж. - 195
Мусин Ә. – 26
Мусин Ж. – 195, 213
Мусин Н. - 263
Мусинов А. - 214
Мутных. - 291
Мухамеджанов К. – 195, 196
Мұқамжар. -135

Мұқанов С. (Муқанов С.). – 16, 26, 30, 31, 128, 133, 135, 137, 169, 177,
189, 213, 276, 284
Мұқанұлы С. – 263, 276
Мұқатов Ғ. - 196
Мұқашев А. -27
Мұқашева Ұ. -196
Мұратбаев Ғ. -158
Мұратбеков С. -196
Мұртаза Ш. -196
Мұсаев А. -197
Мұсаұлы А. -197
Мұстафин Ә. -197
Мұстафин Ғ. -18, 27
Мұхамеджанов С. - 197
Мүсабекова Ф. - 196
Мүсірепов Ғ. – 8, 14, 26, 27, 29, 30, 31, 36, 108, 124, 127, 128, 129, 137,
140, 148, 154, 166, 173, 177, 189, 197, 210, 214, 216, 264, 268, 269, 270, 272,
273, 274, 275, 284
Мүсіреповұлы Ғ. – 264, 265, 267
Мыңбаев Ж. – 26
Мырзағалиев Қ. -197
Мырзахметов Е. -197

Нағметов А. -197
Назарбаев Н. -197
Наурызбаев Б. -198, 214, 282
Нарымбетов Ә. -198
Ненашев. -198
Несіпбай -199
Нишимбаев -214
Ноғаяв Н. -199
Нурғалиев Р. -214
Нұғыманова С. – 199
Нұралыұлы Қ. -199
Нұрғали. – 107
Нұрғалиев Р. -199
Нуржан. – 109
Нұрқанов Ж. -199
Нұрқатов А. – 237
Нұрмағамбетов Т. -194, 199
Нұрмаханова Қ. -199
Нұрмұханбетов Н. -281
Нұртазин Т. -21, 23, 29, 116, 135, 175, 191, 199, 214
Нүсіпбаев О. – 200
Нысаналин А. -200
Нысаналы А. -194, 208

Омаров. - 260
Омаров Б. -200
Омаров Г. – 213
Омаров I. -200
Омаров С. -27
Омарұлы С.- 200
Оразаев Ф. -200
Оразов Н. -200
Оразұлы Е. - 109
Ордалиев С. – 176, 200, 201, 214, 278, 280, 281, 283
Орманбаев Ж. -27, 201
Орманов Ғ. -201
Орынтаев О. -201
Оспанов О.- 35
Оспанұлы Ә. -201

Өмірзақов Е. -27, 201
Өтегенұлы Ы. - 264
Өтепов Қ. -201
Өтепұлы Қ. -201, 202

Поланский. -202
Поляновский Г. -214
Прәлиева Ғ. -202
Пушкин А.С.–140, 169

Райымбеков Ә. -202
Райымқұлов Р. -202
Рамазан А. -215
Рахимова А.К. – 194
Рахманбердиев М. -202
Рахманов М. – 202, 215
Рахымбаев Н. – 27, 202, 215
Рахымжан. -202
Рәзия. – 181
Ровенский Н.С. – 214
Рождественский В. -202
Рози А. –207, 280
Рустембекова Р. -202, 215
Рысбекұлы Қ. - 203
Рысқұлов Т. – 26, 170, 171, 197, 283

Савельев В. - 279
Сағымбаев Н. -6, 13
Сәгірұлы Р. -204
Садуақасов С. (Садвақасов С.). – 7, 14, 15, 16, 26, 129, 215
Садуақасұлы С. – 202
Саин Ж. -203
Салғарұлы Қ. – 193
Салықов К. -202

Самарин Ю.А. -215
Сапарбеков С. – 26
Сарбалаев Б. -202, 203
Сарманов Б. -180
Сарсекеев М. – 197, 215
Сарсенбаев Ә. -191
Сарсенбаев Р. -203
Сарыбаев Қ. -203
Сахов Қ. – 11, 204
Сәбит – 174, 256, 279
Сәгірұлы Р. – 204
Сәйінов Е. -204
Сәкенова К. -203
Сәрсекеев Ж. -203
Сәрсенбаев Р. -203
Сәрсұлы Ж. -203
Сәтбаева Ш. - 203
Сегізбаев А. - 159
Сейдімбек А. – 193
Сейілбек. – 203
Сейітжанова Г. -203
Сейітов С. – 203, 215
Сейфуллаұлы С. - 270
Сейфуллин С. – 4, 7, 13, 18, 26, 28, 126, 128, 129, 131, 135, 137, 148, 149,
150, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 168, 169, 170, 171, 175, 185, 188, 189,
191, 194, 197, 201, 203, 204, 212, 263, 270, 273, 279, 283, 284
Селивановский А. - 203
Сералин М. – 26, 30
Сербин И. – 215
Серғазы Г. – 203
Серрикалиев З. - 284
Сильченко М.С. – 209, 215, 279
Сланов Ф. -203
Смағұлов А. -204
Сматаев С. –172
Соловьев В. - 279
Сталин. – 129
Субханбердина Ү.Х. – 11, 172, 204
Сулеев А. -215
Сұлтанмахмұт. –190, 245
Султаньяева Д. – 213
Сұлтанұлы Д. -204
Сыдықбеков Т. -204
Сыздықов Ж. – 8, 27, 153, 197, 204, 260

Тажмақан Қ. – 204
Таиров А. -216
Тасқожин Ш. – 180, 216, 205
Тастанов С. – 205
Тастемірова С. – 205
Тасымбеков А. – 205
Таханов С. - 216
Тәжибаев Ә. – 27, 197, 205
Тәжібайұлы Ә. – 205
Тәжігұлов С. - 205
Тәйкіманов Б. -27
Тәтіжан. - 113
Тебегенов Т. – 171
Тимуров. - 216
Тлепбергенов Ж. – 35, 50
Тлеужанов М. – 216
Тоғжанов Ғ. – 26, 107, 114, 142, 205, 206, 216
Тоғжанұлы Ғ. – 206
Тоғұзақов Қ. - 206
Тоқмағамбетов А. – 27, 35, 128, 129, 206
Толстой Л. - 35
Торайғыров С. – 30, 31, 127, 140, 161
Торышев Ш. - 206
Тохтамова Қ. –207
Төрекұлов Н. – 158
Төреханов Ә. – 177
Турсумбаев Б. – 216
Турсунов Е. – 216
Турсынбаев б. – 206
Тұлғажанов Б. – 27, 206
Тійкіманов Б. – 27
Тілеубаев Ш. -206

Уәліахметұлы Р. – 206, 207
Укин К.Б. – 176, 207
Ураков М. - 216
Усупов А.- 216
Уюнбаев К. – 216

Ұйыкбаев М. – 196
Ұхатов Б. - 207
Үсенов Ә. - 207

Фадеев. - 140
Фатима. – 116
Фаткуллин Ф. – 216
Федоровский. – 216
Феликс Ю. (Шафири Ш.Я.). – 216

Хакімжанова М. – 27, 188, 207
Хамза. - 207
Хамраев М. - 217
Хангельдин С. – 207
Хасенов М. – 207, 278

Һакаил Эр. -207

Чехов А.П. – 35, 148, 151
Чутаев А. - 207

Шанин Ж. – 165, 169, 207, 263
Шаншар молда. - 6
Шаповалова А. -216, 269
Шарипова Г. - 262
Шашкин З. – 216
Шаяхметов А. – 207, 217
Шэймерден. – 110, 111
Шмулевич А. - 217
Шолохов М. – 140, 142
Шонанов. - 260
Шурин Б.. – 207

Щетинин Б.–217

Ыбыраев С. – 172
Ыбырайымов Б. – 208
Ысқақов Б. – 208
Ысқақов Д. - 208
Ысмағулов Ж. – 208
Ысмайылов Е. – 208

Илияс. -106-116, 178, 208, 266
Илияс Б. – 203

Юфит М.. – 274, 276, 177, 278

БІРЛЕСІП ЖАЗҒАН ЕСІМДЕР КӨРСЕТКІШІ

СПИСОК СОАВТОРОВ

- Абдрахманов К. - № 1122
Әміржан. - № 1346
Байжарасұлы. – с.127, № 1138
Баталов К. – с.129
Жароков Т. – с.129
Иванов В.- № 1355, 1373
Жансүгіров І.- с.127, 129; № 1014, 1117, 1131, 1138, 1188, 1405
Қайыпназарұлы. – с.127, 129; № 1121, 1138
Мәметова Ә. – № 1131
Молдағали. - № 1045
Мусин Н. - № 1122
Мұқанұлы С. - 1405
Мүсірепов Ғ. – с.127, № 1138, 1195, 1243, 1327, 1346, 1355, 1356, 1373
Сейфуллин С. – с.129; № 1131, 1138
Токмагамбетов А.- с.129

МАЗМҰНЫ

СОДЕРЖАНИЕ

Құрастырушыдан	3
От составителя	4
Бейімбет Майлин <i>(Қызметі және шығармашылығы туралы қысқаша мағлұмат)</i>	6
<i>Бейісқұлов Т.А.</i> Құнарлы дарын	10
<i>Акашева С.С.</i> Мастер слова	30
ТҰРМЫС ТАУҚЫМЕТІНЕ АШЫНУ	38
Мұқтаждық	38
Қара күн	39
Кедей	39
Кедейге	40
Мырқымбай	42
Кедей теңдігі	43
АЛАШОРДАҒА ҚОЛ СОЗУ	47
Алашордаға	47
Еліме	48
Елге хат	48
ЖЕР ҮШІН ТАЛАС	49
Болған іс	49
“Кең атыздың” таласы	52
Телтай (Сәрсекұлы) тіземен қағады!	68
Қарасор	73
Жақсылықтың аулы	76
АШЫНДЫРҒАН АШТЫҚ ТУРАЛЫ	79
Нан	79
Кульпаш	80
Аш, жалаңаш	86
Жертва голода	87
ҚАЗАҚ ТІЛІ ТУРАЛЫ	95
Шәлдір-шүлдір	95
Мұсадан хат келді	97

Олай емес, “Қазақсый язык”	98
Перевод	100
Рақымбайдың мақаласы	102
Бидиш, шалабек занит	104

ХАТТАР СЫРЫ 106

Письма Б.Майлина	106
Майлиннің қаламдас досы І.Жансүгіровке жазған хаттары	106
Ілияс	106
Товарищ Ілияс!	112
Ілияс	113
Мен қалай жаздым?	117
Екі оқушыға жауабым	120
Іскер, байсалды сын керек	124
Исаұлы жолдастың хатына жауап (<i>Ескі мәдениеттік мұра туралы</i>)	125
Мирзайян жолдасқа	127
Қалам батыры – Қалмақан	129
Сәкен	131

БЕЙІМБЕТ МАЙЛИН – ХАЛЫҚ ЖАЗУШЫСЫ 133

Беймбет Майлин – народный писатель	133
<i>Мұхтар Әуезов.</i> Қайта туған халықтың әдебиеті	133
<i>Сәбит Мұқанов.</i> Бейімбет Майлин туралы аз сөз	133
<i>Сәбит Мұқанов.</i> Ауыл өмірінен білетіні көп	135
<i>Темірғали Нұртазин.</i> Бейімбет Майлин творчествосы	136
<i>Ғабит Мүсірепов.</i> Әдебиетіміздің жарық жұлдызы	137
<i>Ғабит Мүсірепов.</i> Нағыз халық жазушысы	140
<i>Ғаббас Тоғжанов.</i> 15 жылдағы қазақ әдебиеті	143
<i>Серік Қирабаев.</i> Бейімбет туралы сөз	143
<i>Зоя Кедрина</i>	149

Бейімбеттің шеберлік және тектілік өнегесі 150

<i>Тахауи Ахтанов.</i> Ұстаз	150
<i>Герольд Бельгер.</i> О жизни и деяниях Би-ага	152
<i>Жақан Сыздықов.</i> Досым еді Би аған	153
<i>Бейсембай Кенжебаев.</i> Азамат еді (“Би аға”)	157
Б.Майлиннің өмірі мен қызметінің негізгі кезеңдері	164
Основные даты жизни и творчества Б.Майлина	168
Б.Майлиннің өмірі мен шығармашылығы туралы әдебиеттер	
Литература о жизни и творчестве Б.Майлина	170

Б.Майлин еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші	
Хронологический указатель произведений Б.Майлина	218
Бейімбет Майлиннің еңбектерінің әліпбилік көрсеткіші	
Алфавитный указатель произведений Беимбета Майлина	286
Авторлардың әліпбилік көрсеткіші	
Алфавитный указатель имен	317
Бірлесіп жазған есімдер көрсеткіші	
Список соавторов	330

САРЫАРҚА САҢЛАҒЫ

Халқымыздың көрнекті қоғам қайраткері, ақын, жазушы, публицист,
драматургі Бейімбет Майлинге арналады

Теруге 2007 берілді.
Басуға қол қойылды.
Пішімі
Шартты баспа табағы
Таралымы дана.
Тапсырыс №

ҚР БҒМ Орталық ғылыми кітапханасы баспаханасында басылды
Алматы қ., Шевченко көшесі, 28